

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ І
МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ**

*«Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації:
правові, економічні та соціальні аспекти»*

**ЗБІРНИК ТЕЗ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

13-14 грудня 2018 року

м. Миколаїв

УДК 332.145:338.244.47
Р64

*Друкується за рішенням вченої ради факультету менеджменту
Миколаївського національного аграрного університету
(протокол № 4 від 27.12.2018 р.).*

Р64 Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації: правові, економічні та соціальні аспекти: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 13-14 грудня 2018 р., Миколаїв. – Миколаїв : МНАУ, 2018. – 424 с.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Новіков О.Є. – д-р екон. наук, доцент, проректор з наукової роботи, Миколаївський національний аграрний університет. **Шебаніна О.В.** – д-р екон. наук, професор, декан факультету менеджменту, Миколаївський національний аграрний університет. **Гончаренко І.В.** – доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки, Миколаївський національний аграрний університет. **Дибченко Д.М.** – директор Миколаївського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій. **Ключник А.В.** – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки, Миколаївський національний аграрний університет. **Мухарський І.Г.** – голова Миколаївської районної ради Миколаївської області. **Мухарський Л.Г.** – голова Веснянської сільської об'єднаної територіальної громади Миколаївського району Миколаївської області. **Прогонюк Л.Ю.** – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки, Миколаївський національний аграрний університет. **Скоробіліна І.Б.** – начальник відділу ділової інформації та освітніх програм Регіональної торгово-промислової палати Миколаївської області. **Чирва О.Г.** – директор інституту економіки та бізнес-освіти Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини.

У Збірнику наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, що проводилася кафедрою публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки Миколаївського національного аграрного університету, подаються наукові пошуки як авторитетних вітчизняних вчених, так і молодих дослідників та здобувачів вищої освіти, які досліджують економічні, правові та соціальні проблеми розвитку територіальних громад в умовах децентралізації на базі узагальнення теоретичних та прикладних положень з економіки та управління.

Результати можуть бути використані для подальших досліджень, формування нових наукових ідей.

Матеріали публікуються за оригіналами, що подані авторами. Претензії щодо змісту та якості матеріалів не приймаються. Точка зору редакційної колегії може не збігатися з авторською.

© Миколаївський національний
аграрний університет, 2018

© Кафедра публічного управління та
адміністрування і міжнародної економіки,
2018

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Міністерство освіти і науки України

Миколаївський національний аграрний університет

Факультет менеджменту

Кафедра публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки

Миколаївська районна рада Миколаївської області

Веснянська сільська об'єднана територіальна громада Миколаївського району Миколаївської області

Миколаївський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій

Регіональна Торгово-Промислова Палата Миколаївської області

Інститут економіки та бізнес-освіти Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини

Учасники конференції:

- Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини;
 - Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова;
 - Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»;
 - Рівненський державний гуманітарний університет;
 - Київський національний університет імені Тараса Шевченка;
 - Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського національного економічного університету;
 - Адміністрація Шевченківського району ХМР;
 - Національна академія внутрішніх справ;
 - Громадська організація «Інститут Реформ та Інформатизації Суспільства»;
 - Сумський національний аграрний університет;
 - Національний університет «Львівська політехніка»;
 - Запорізький національний університет;
 - Приватний вищий навчальний заклад «Європейський університет» Уманська філія;
 - Національний університет «Острозька академія»;
 - Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова;
 - Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, м. Київ;
 - Белорусский институт правоведения;
 - Криворізький національний університет;
 - Львівський національний університет імені І.Франка;
 - Маріупольський державний університет;
 - Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського;
 - Центрально-український національний технічний університет;
 - Управління капітального будівництва Львівської обласної державної адміністрації;
 - Департамент Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку у південному регіоні;
 - ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»;
 - Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки;
 - Миколаївський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації;
- працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій;
- Таращанський державний технічний та економіко-правовий коледж;
 - Львівський інститут економіки і туризму;
 - Львівський державний університет безпеки життєдіяльності;
 - Полтавська державна аграрна академія;
 - ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»;
 - Київський кооперативний інститут бізнесу і права;
 - ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»;
 - ДВНЗ «ПДАБА», м. Дніпро.
 - Миколаївський національний аграрний університет.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ТЕНДЕНЦІЇ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ	11
Акулов М.Г. – Проблеми формування туристського потенціалу Черкаського регіону.	11
Александрова А.М. – Сучасні тенденції розвитку громадської активності.	14
Альбещенко О.С. – Пріоритетні напрями розвитку земельно-ресурсного потенціалу аграрних підприємств на еколого-орієнтованих засадах.	17
Армашова В.О. – Основи стратегічного планування розвитку об'єднаних територіальних громад.	19
Буднік В.О. – Роль медіації у розвитку підприємницької діяльності регіону.	22
Бобровська Н.В. – Пріоритети сталого розвитку регіону за участі місцевих громад: адаптаційний підхід.	25
Богашко О.Л. – Регіональні аспекти розвитку економіки України.	28
Вишневська О.М. – Трансформаційні процеси на сільських територіях в умовах децентралізації.	31
Демідова А.А. – Ефективний стиль керівництва в органах публічної влади, як індикатор регіонального розвитку.	35
Дземінський А.О. – Ключові аспекти сталого розвитку регіонів.	37
Донець Я.Л., Піляк М.С. – Процеси децентралізації та європейський досвід.	40
Дубініна М.В. – Напрями розвитку інституціональної структури регіону.	43
Іванцова З.А. – Організація місцевого самоврядування у вільній державі Баварія.	45
Канакі А.В. – Особливості правового регулювання домашнього насильства в Україні: поняття та характеристика психологічного насильства.	48
Кучманіч Н.І. – Особливості фінансового шахрайства в сучасному суспільстві.	51
Кирилюк І.М. – Основні тенденції розвитку сільського зеленого туризму на Уманщині.	53
Коваленко Г.В. – Методика і показники оцінки процесів формування і використання земельно-ресурсного потенціалу аграрних підприємств.	56
Коган Н.Ю. – Економічна оцінка земель при регулюванні земельних відносин у сфері регіонального розвитку.	59
Кофанов О.Є., Кофанова О.В. – Еколого-економічна стійкість як тенденція розвитку промислового і транспортного комплексів України.	64
Крилова І.Г. – Відтворення населення як головний аспект людського розвитку.	67
Кузьома В.В. – Основні завдання децентралізації на період до 2020 р.	69
Кучер О.Д. – Впровадження електронного урядування на Миколаївщині.	72
Литвин О.В. – Перспективи розвитку туризму в умовах децентралізованого управління.	75
Лобаз А.Ю. – Основні інструменти забезпечення регіонального розвитку в Україні в умовах сучасності.	77
Мацедонська Н.В. – Децентралізація у контексті стимулювання регіонального розвитку.	80

Нашиванко А.Я. – Особливості мотивації та стимулювання трудової діяльності персоналу сільськогосподарського підприємства.	83
Олійник В.В. – Страхування в системі захисту фізичних та юридичних осіб як тенденція регіонального розвитку.	86
Осадько А.С. – Перспективи розвитку сільськогосподарської кооперації в умовах децентралізації.	89
Пасталовський В.О. – Угода про асоціацію між Україною та ЄС напрямки стратегії реалізації державної туристичної політики.	93
Пачева Н.О. – Управління персоналом в системі менеджменту організацій.	97
Радіонова Л.О. – Інформованість населення, як імператив зміни парадигми сільського розвитку.	99
Сидоренко Н.О. – ЦНАП В ОТГ – ключовий елемент налагодження взаємодії в системі органів публічної влади.	102
Слатвінська Л.А. – Формування інноваційних туристичних кластерів, як конкурентної переваги розвитку Черкаського регіону.	105
Соколік В.Д. – Децентралізація галузі освіти регіону.	107
Солодуненко Р.С. – Значення децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад для регіонального розвитку.	111
Ступницька Н.І. – Стратегія регіонального розвитку в контексті територіальних громад України.	113
Ткаченко М.О. – Децентралізація прийняття управлінських рішень, як основа демократії підприємства.	116
Хащина Х.О. – Розвиток системи місцевого самоврядування у межах системи територіальної організації влади в Україні.	119
Христенко О.А. – Розвиток територіальних громад в умовах децентралізації.	122
Чабоненко О.О., Частоколяний Б.О. – Теоретичні засади у запровадженні пріоритетних напрямів сталого розвитку регіону за участі місцевих громад.	125
Гуменюк А.В., Школенко О.Б. – Забезпечення фінансової незалежності – головний фактор сталого розвитку регіонів.	128
Ягодзінська А.С. – Продовольча безпека – основа національної безпеки держави.	131
СЕКЦІЯ 2. ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	134
Pavlova L.P. – Legal regulation of local self-governing in Germany.	134
Балджи К.В. – Концептуально-правові засади децентралізації в Україні.	137
Гусенко А.А. – Правове забезпечення розвитку територіальних громад.	140
Дробуш І.В. – Муніципально-правовий статус старости в ОТГ: актуальні питання правової регламентації.	143
Ключник І.В. – Державна реєстрація актів цивільного стану в об'єднаних територіальних громадах.	146
Ломпей С.О. – Децентралізації влади в Україні: основні аспекти та положення.	149
Мухарський І.Г.– Правові аспекти формування та розвитку об'єднаних територіальних громад.	152

Назарова Л.В. – Зарубіжний досвід децентралізації: переваги та недоліки для України.	156
Прогонюк Л.Ю. – Значення місцевого самоврядування у сфері господарювання.	159
Романенко Є.О. – Правові аспекти застосування програмно-цільового методу в бюджетній сфері в рамках процесів децентралізації.	162
Сагайдак О. – Правові проблеми реалізації політики децентралізації в регіонах України.	165
Сандул Є.С. - Організаційно-правові засади діяльності органів місцевої влади в Україні.	167
Скокова К.М. – Проблематика децентралізації в Україні.	169
Скопенко Б.С. – Інформатизація територіальних громад в умовах децентралізації влади.	174
Соколік Т.В. – Правові аспекти формування системи менеджменту якості аграрних підприємств.	177
Ушканенко М.П. – Децентралізація: передумови та правові аспекти запровадження.	180
СЕКЦІЯ 3. ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	183
Бердник Д. – Комунікативні технології в діяльності територіальних громад.	183
Бовкун О.А. – Стан та тенденції формування особливостей управління інфраструктурним проектом територіальних громад.	186
Бурковська А.І. – Ефективне використання земельних ділянок територіальними громадами у контексті продовольчої безпеки України.	191
Веліховська А.Б. – Роль органів децентралізованого управління освітніми закладами у формуванні потенціалу територіальних громад.	194
Вінницька О.А. – Теоретичні аспекти місцевого оподаткування в Україні.	198
Дем'янишина О.А. – Формування потенціалу територіальних громад: основа децентралізації.	201
Горковський О.П, Ясевіна О.В – Фінансові ресурси об'єднаних територіальних громад.	204
Калюжна О.В., Іваненко Т.Я.– Формування туристичного потенціалу об'єднаних територіальних громад.	207
Кірдан О.П. – Особлива турбота держави – підготовка кадрів для управління діяльністю об'єднаних територіальних громад.	209
Клочан В.В., Кравченко Ю.С. – Формування потенціалу територіальних громад.	212
Клочан І.В. – Проблеми залучення інвестиційних ресурсів у розвиток територіальних громад.	214
Корнієнко Т.О., Мамедова А.О. – Економічний розвиток територіальних громад.	216
Корнієнко М.В. – Інвестиційні проекти Радсадівської сільської об'єднаної територіальної громади	219
Кропивко М.М. – Особливості соціально-економічного розвитку сільських	223

домогосподарств.	
Кудряєва-Сангулія І.О. – Роль людського потенціалу у забезпеченні ефективної роботи територіальних громад.	227
Лапшина Н.О. – Людський потенціал як індикатор регіонального розвитку.	229
Михалко Г.М. – Формування ресурсного потенціалу територіальної громади.	232
Пастушак О. – Основні складові системи забезпечення формування потенціалу територіальних громад.	234
Пономаренко В.М. – Проблема повноважень та відповідальності органів місцевого самоврядування.	238
Попова С.П., Кирєєва Ю.О. – Розширення джерел фінансування розвитку територіальних громад в Україні.	241
Потриваєва І.А. – Характеристика ресурсного потенціалу об'єднаних територіальних громад.	244
Почужевський О.Д. Адамовська В.С. Почужевська Ю.Л. – Розвиток об'єднаних територіальних громад в Україні.	247
Проць В.І. – Особливості формування фінансових ресурсів об'єднаних територіальних громад в умовах децентралізації.	250
Рубський І.В. – Економіка та інвестиції Баштанської об'єднаної територіальної громади.	252
Смоквін М.В. – Новітні форми господарювання, як модель сталого розвитку територіальної громади.	255
Станіславчук Н.О. – Впровадження партиципаторного бюджетування у територіальних громадах.	258
Стручок Н.М. – Промоція розвитку територіальних громад в рамках транскордонного співробітництва.	261
Таранов М.А. – Інвестиційний потенціал територіальних громад	264
Тимчишин-Чемерис Ю.В. – Особливості системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад.	267
Тищенко М.В. – Формування місцевих бюджетів: теоретичний аспект.	270
Тищенко С.І. – Стратегічні напрямки розвитку комунікаційної діяльності територіальних громад.	273
Целіков О.В. – Напрями розвитку територіальної громади з боку інтелектуального потенціалу в перспективі якісного управління.	276
Цимбалюк І.О. – Формування об'єднаних територіальних громад: позитивні результати та проблемні питання.	279
Чвертко Л.А., Осадчук Н.В. – Бюджетний потенціал територіальної громади.	282
Черкіс Х.Т. – Підтримка об'єднаних територіальних громад: значення та основні форми участі.	285
Шебаніна О.В., Ломачинська І.А. – Місцеві бюджети та проектне фінансування розвитку громад.	288
Штефан Л.Б. – Механізми формування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах децентралізації.	290
Щеглюк С.Д. – Оцінка рівня забезпеченості документацією з просторового планування ОТГ Карпатського регіону.	293

СЕКЦІЯ 4. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК І СПІВРОБІТНИЦТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	297
Галунець Н.І. – Інноваційні підходи у залученні громади до планування місцевого розвитку.	297
Гончаренко І.В. – Просторове планування об'єднаних територіальних громад.	300
Горобченко О.А. – Сільські території і економічна безпека країни.	303
Дугінова А.І. – Передумови економічного розвитку і співробітництва територіальних громад.	306
Журавель Д.С. – Забезпеченість фінансовими ресурсами як необхідна умова сталого розвитку територіальних громад.	308
Кльоба Т.Л. – Методи оцінки фінансових дисбалансів регіонів України.	311
Козлюк В.О. – Маркетингові стратегії територіальних громад: інструменти та механізми розвитку.	314
Король І.В. – Фінансове забезпечення ефективного розвитку територіальних громад: проблеми та шляхи їх вирішення.	318
Крамар Д.І. – Економічний розвиток територіальних громад в умовах децентралізації.	321
Куліш І.М. – Сільськогосподарська кооперація як шанс для розвитку сільських територій.	324
Кушнірук В.С., Сирцева С.В. – Бюджетування в умовах децентралізації та інноваційного розвитку територіальних громад.	327
Лисенко В. – Ключові аспекти удосконалення співробітництва територіальних громад.	330
Мілянець М.М. – Деякі аспекти співробітництва територіальних громад.	333
Небоженко Д.А. – Вдосконалення системи управління місцевими запозиченнями в контексті фінансової децентралізації.	335
Нерознак Є.Б. – Економічний розвиток і співробітництво територіальних громад	338
Озерянська Н.П. – Економічний розвиток територіальних громад в умовах реформування.	341
Перетятко Т.М. – Організаційні аспекти обліку в умовах використання інформаційних технологій в сільських радах.	344
Петренко П.С. – Зовнішній державний контроль за використанням національних ресурсів в умовах децентралізації.	346
Маліновська О.Я., Пфістер Д.Г. – Співробітництво територіальних громад.	350
Скорбіліна І.Б. – Роль Торгово-промислової палати у розвитку об'єднаних територіальних громад.	355
Тимошенко О.О. – Здійснення господарської діяльності через делегування повноважень органами місцевого самоврядування.	356
Тимофєєва Т.С. – Вплив децентралізації на стимулювання економічного розвитку регіонів України.	358
Червен І.І., Павлюк С.І. – Роль об'єднаних територіальних громад у розвитку сільськогосподарської кооперації.	361

Чирва О.Г., Подзігун С.М – Управління стратегічним розвитком об'єднаних громад в Черкаській області.	364
Шебанін В.С., Кормишкін Ю.А. – Роль підприємницької діяльності в соціально-економічному розвитку об'єднаних територіальних громад.	367
СЕКЦІЯ 5. СПРОМОЖНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ПРОФІЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	370
Жепало В.М. – Практичні аспекти підвищення правової спроможності територіальних громад.	370
Забегловська О.В., Мішуровський А.В. – Ресурсна база об'єднаних територіальних громад.	373
Войцеховська О.В., Товсточуб Ю.В. – SMART ГРОМАДА - інструмент розвитку спроможних територіальних громад.	376
Ключник А.В. – Стратегічні орієнтири розвитку підприємництва Радсадівській об'єднаній територіальній громаді	379
Козаченко Л.А., Андрейченко І.В. – Мейнстрімінг інвалідності як засіб досягнення соціальної інтеграції в громадському суспільстві.	382
Лаба І. – Основна проблематика забезпечення гармонійного розвитку об'єднаних територіальних громад.	386
Лівандовська О.А. – Креативна підприємницька діяльність та її вплив на формування спроможності об'єднаних територіальних громад.	389
Новіков О.Є. – Участь молоді у формуванні спроможності об'єднаних територіальних громад.	391
Охріменко І.В. – Кооперація як інструмент формування соціального профілю територіальних громад.	394
Пайкар А.Б. – Інформаційно-комунікаційні технології в діяльності територіальних громад.	397
Панова Я.Г. – Основні проблеми розвитку об'єднаних територіальних громад в Україні.	400
Пилипів В. – Сучасний стан та можливості розвитку соціальної сфери в територіальних громадах.	402
Пузієв О., Пронько В. – Вплив соціального підприємництва на розвиток об'єднаних територіальних громад.	405
Разумова Г.В., Сорсорян Е.З. – Сучасний стан розвитку державної молодіжної політики в Україні.	406
Сідлецька Л.Л. – Розвиток соціальної сфери територіальних громад в умовах децентралізації.	409
Суровцева І.Ю. – Соціальний інститут сусідства як чинник розвитку соціальної роботи у громаді.	415
Ткачук А.В. – Соціальний розвиток територіальної громади в умовах децентралізації.	418
Шандар А.М. – Значення оптимізації шкіл у сільській місцевості в умовах децентралізації.	421

СЕКЦІЯ 1

ТЕНДЕНЦІЇ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

УДК 332.1:338

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТУРИСТСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЧЕРКАСЬКОГО РЕГІОНУ

Акулов М. Г., канд.екон.наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Туристський потенціал слід розглядати як сукупність природних, культурно-історичних та соціально-економічних передумов для організації туристської діяльності на території певного регіону. У дослідженні туристського потенціалу Черкащини, ми оцінюємо певну територію, що володіє туристськими ресурсами і має привабливу туристську інфраструктуру.

У ході проведеної оцінки туристського потенціалу області встановлено, що її туристсько-рекреаційні ресурси використовуються не повною мірою. За повідомленням Головного управління статистики в Черкаській області про обсяги туристичних потоків, кількість екскурсантів, які обслуговувались суб'єктами туристичної діяльності по Черкаській області у 2017 р. склала 20953 осіб, що на 31% більше ніж у 2013 році – 15984 осіб. Внутрішній туризм склав, відповідно, 5522 особи у 2013 році і 3335 осіб у 2017 році, скоротився майже на 40% [1]. Такі показники є недостатніми, щоб стимулювати розвиток туристичної інфраструктури регіону, яка у більшій мірі залишається дотаційною. У Черкаській області зареєстровано 207 туристичних фірм, з яких 19 туроператорів [2]. За останні роки їх кількість збільшилася, що свідчить про перспективи розвитку галузі туризму, попит на туристичні послуги та підтримку підприємницької ініціативи.

В силу неоднорідності функціонування туристських центрів, як критерії оцінки для виявлення передумов їх розвитку, нами використані наступні складові туристського потенціалу: імідж туристського центру; розвиток туристської інфраструктури; транспортна доступність і екологічна

сприятливість території; економічний інтерес туриста до даної території; комфорт і безпека туриста.

Імідж туристського центру формується на основі показників наявності об'єктів туристського інтересу, різноманітності видового складу туризму, ступені розробленості туристських проектів, їх популярності серед потенційних туристів, наявності бренду.

Рівень розвитку туристської інфраструктури визначається наявністю колективних засобів розміщення, туристських фірм, пунктів громадського харчування тощо. При цьому високий рівень розвитку туристської інфраструктури може бути досягнутий за наявності на території об'єктів (готелів, туристичних фірм тощо) прогресивних технологій, що застосовують, для виробництва і реалізації туристичного продукту, які дозволяють привести у відповідність до сучасних стандартів якість пропонованих туристичних послуг.

Транспортна доступність туристського центру характеризується ступенем сформованості мережі автомобільних доріг, повітряних і водних шляхів.

Екологічну сприятливість території відтворюють такі індикатори, як площа лісового фонду, наявність організацій, що мають викиди шкідливих речовин в атмосферу, обсяг викидів шкідливих речовин в атмосферу, скидання забруднених стічних вод у водні об'єкти, витрати на охорону навколишнього середовища тощо.

Основним критерієм, що визначають ступінь економічного інтересу туристів у відношенні конкретного туристського центру, виступає рівень соціально-економічного розвитку території, найбільш важливими показниками якого є: обсяг промислової й сільськогосподарської продукції на душу населення, розмір інвестицій в основний капітал, номінальна заробітна плата, чисельність зайнятих в економіці, оборот роздрібної торгівлі, запровадження в дію житлових будинків.

Комфорт і безпека туриста – категорії, які мають дві складові: фізичну й психологічну, і включають такі характеристики, як щільність населення, придатність території для відпочинку, рівень злочинності в туристському

центрі, а також ставлення місцевих жителів до туриста під час подорожі, що складаються на основі лояльності, до приїжджих, наданні інформації про туристичні об'єкти тощо.

Проведений у дослідженні Swot-Аналіз туристської сфери регіону дає змогу засвідчити, що Черкаська область має потужний потенціал для здійснення більшості видів туристично-рекреаційної діяльності, використання якого суттєво лімітується низкою обмежень, для подолання яких слід обрати чітку стратегію дій[3].

Основними факторами, що лімітують реалізацію туристського потенціалу, є:

- нерозвиненість туристської інфраструктури й супраструктури;
- низька якість послуг, що надаються туристам;
- сезонність багатьох видів туризму;
- недолік кваліфікованого кадрового потенціалу туристської сфери;
- низька маркетингова активність туристських організацій;
- несформованість організаційної структури й інформаційного середовища в туризмі (лише 3 туристично-інформаційні центри - м. Канів, м. Черкаси та Чигиринський район).

При цьому унікальність і багатство історико-культурної, архітектурної спадщини й природного потенціалу регіону є передумовами розвитку таких видів туристської діяльності, як культурно-пізнавальний, провінційний (садибний, сільський, екологічний, пригодницький), релігійний, подієвий, діловий, лікувально-оздоровчий, водний екскурсійний і спортивний.

Держава та органи місцевого самоврядування мають сконцентрувати увагу на постійній інформаційній підтримці туристичної індустрії області, сконцентрувати у своїх руках масиви інформації, незалежно її висвітлювати та рекламувати туристичні об'єкти [2].

Інформаційні джерела

1. Головне управління статистики в Черкаській області. Туризм: Туристичні потоки (2000 -2017). [Електроний ресурс]. Режим доступу : http://www.ck.ukrstat.gov.ua/source/arch/2018/turizm_17.pdf
2. Десятніков І. Стратегічні напрями розвитку туризму черкаського регіону. Збірник наукових праць ЧДТУ. Серія: Економічні науки. Випуск 40. Частина 1 С. 141 – 145.
3. Туризм Черкащини: реальність та перспективи сталого розвитку : колективна монографія / за ред. І. М. Поворознюк. Умань : Візаві, 2018. – 198с.

УДК: 364.462

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ГРОМАДСЬКОЇ АКТИВНОСТІ

Александрова А.М., здобувач вищої освіти,

Вусатюк Ю.В., здобувач вищої освіти

Сумський національний аграрний університет

Сучасний етап розвитку демократії, впровадження реформи децентралізації в Україні характеризується підвищенням ролі громадськості. Останнім часом відбувається бурхливий процес активізації громадського життя. Громадські організації мають велике значення у формуванні сучасного громадянського суспільства, становлення демократії, вивчаючи і озвучуючи суспільні потреби, пропонуючи державним та місцевим інститутам нові ідеї, варіанти дій.

Про результати своєї діяльності за 2017р. органам державної статистики України прозвітувало 25988 керівних органів громадських організацій (у 2016р. – 23237) [1;2]. Розглядаючи структуру керівних органів громадських організацій за їх кількістю в розрізі регіонів України, необхідно зазначити, що останні суттєво відрізняються між собою. Найбільшу питому вагу за кількістю громадських організацій в 2017 р. займають Львівська (8,5%), Одеська (6,2%), Закарпатська (6,1%), Дніпропетровська (6,0%) області. Найменша кількість зареєстрована в Херсонській (1,2%), Житомирській (1,8%), Луганській (2,1%),

Чернігівській (2,1%) областях. Частка Сумської області в загальній структурі громадських організацій складає 3,7%.

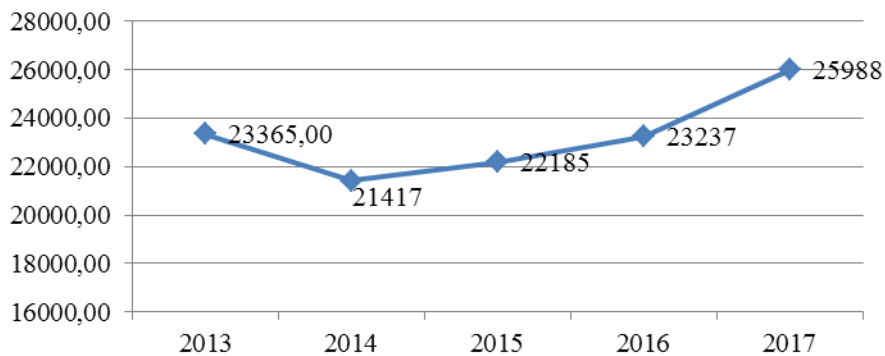

Рисунок 1 – Динаміка кількості керівних органів громадських організацій України за 2013-2017 рр.

Для своєї діяльності громадські організації у 2017 р. з різних джерел отримали 7,3 млрд. грн, що на 17,1% більше, ніж у 2016 р. (рис. 2). Основну частину становили надходження від благодійності – 3,8 млрд. грн, або 52,3% від загальної суми фінансування (в структурі яких надходження від нерезидентів дорівнювали 62,7%). Від членських внесків отримано 0,72 млрд. грн, або 9,9%, господарської діяльності товариств, підприємств, створених громадськими організаціями для виконання їх мети та напрямів діяльності – 1,1 млрд. грн, або 15,2%, інших джерел 1,2 млрд. грн, або 16,4%.

Розглядаючи структуру надходжень фінансування громадської діяльності організацій Сумської області, необхідно зазначити, що вона має певні особливості. Так, у 2017 р. надходження області дорівнювали 47,19 млн. грн. (з яких: 24,8 млн. грн. (52,58%) надходження від благодійної діяльності; членські внески - 8,12 млн. грн. (17,2%); надходження з місцевого бюджету – 7,5 млн. грн. (15,8%); надходження з інших джерел – 5,3 млн. грн. (11,3%).

Вище наведена структура фінансових надходжень свідчить що громадські організації суттєво залежать від міжнародних організацій - донорів. Діяльність багатьох українських громадських організацій була б неможливою без підтримки міжнародних донорів, зокрема: Friedrich Ebert Stiftung, Konrad Adenauer Foundation, Freedom House, USAID Agency, McArthur Foundation, Міжнародного Фонду «Відродження» (фонд Дж. Сороса), Фонду Євразія,

Фонду Східна Європа, C.S.Mott Foundation, Know-How Fund, World Bank, Міжнародного Медіа Центру (ММЦ) — Інтерньюз, Counterpart International, посольств США, Великої Британії, Нідерландів, Канади тощо.

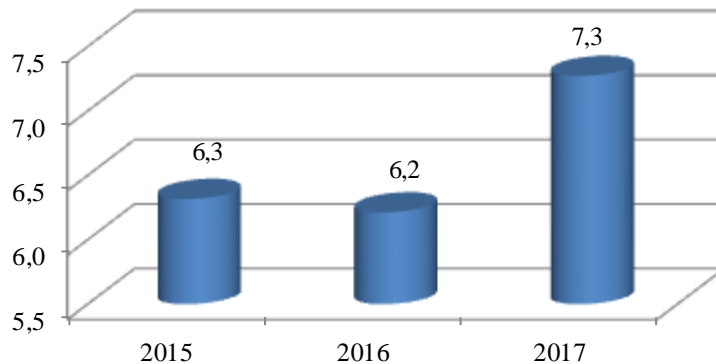

Рисунок 2 – Надходження коштів до громадських організацій України за 2015-2017 рр.

В Україні існує багато видів громадських організацій: професійні спілки, жіночі, молодіжні, ветеранські, дитячі організації, наукові, технічні, культурно-просвітницькі, фізкультурно-спортивні та інші добровільні об'єднання громадян, творчі спілки, земляцтва, фонди, асоціації тощо. Вони можуть мати різні назви: організація, об'єднання, спілка, товариство, клуб, гурток, рада, фонд, асоціація тощо. Однак, під час проведеного аналізу визначено, що велика кількість, внесених у списки і покажчик, громадських організацій, «існує» майже винятково на папері, не здійснюючи ніякої діяльності.

Ефективність реалізації громадських ініціатив залежить від достатнього рівня громадської активності; існування законодавчих передумов для такої реалізації та готовності органів публічного управління та адміністрування до співпраці з інститутами громадського суспільства.

Інформаційні джерела

1. Діяльність громадських організацій в Україні у 2016 році: доповідь. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publpolit_u.htm

2. Діяльність громадських організацій в Україні у 2017 році: статистичний збірник. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publpolit_u.htm

УДК 332.33:33.011 (477)

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО
ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ЕКОЛОГО-
ОРІЄНТОВАНИХ ЗАСАДАХ**

Альбещенко О.С., канд.екон.наук, старший викладач

Миколаївський національний аграрний університет

Розвиток аграрного сектора на основі екологізації виробництва є інноваційним шляхом, що поєднує економічні інтереси й екологічні пріоритети у розвитку сільських територій. Вивчення стратегічних програм, що передбачають довгострокові пріоритети розвитку держав світу у поширенні екологізації, є актуальним питанням, зважаючи на масштабність екологічних проблем.

Стратегії країн Європейського Союзу, що впроваджує принципи екологічного виробництва зі збереженням природної (біологічної) цінності включає: Дорожню карту руху до ресурсно-ефективної Європи до 2050 року; Дорожню карту переходу до низьковуглецевої економіки до 2050 року; Дорожню карту розвитку енергетики – 2050 року; Рамкову програму конкурентоспроможності та інновацій; Ініціативу ЄС Horizon 2020; Стратегію і План дій щодо розвитку сталої біоекономіки до 2020 року; Інтегровану індустріальну політику для ери глобалізації; Стратегічний план розвитку транспортних технологій [1].

У 2010 році Європейська Комісія почала реалізовувати нову стратегію, основою якої є «зелене» зростання – «Європа 2020: стратегія для розумового, стійкого і всеосяжного зростання». Метою стратегії є виведення економіки з кризи і підготовка економіки Європейського Союзу до сталого розвитку, ефективного використання ресурсів і старіння населення. Стратегія базується

на трьох взаємодоповнюючих пріоритетах: розумне зростання – розвиток економіки, який базується на знаннях та інноваціях як основних елементах конкурентоспроможності; стійке зростання – розвиток ресурсозберігаючої, низько вуглецевої і конкурентної економіки; інклюзивне зростання – розвиток соціально орієнтованої і територіально цілісної економіки з високим рівнем зайнятості населення [2].

Правове забезпечення регіональної екологічної політики України передбачає ефективне регулювання правової діяльності щодо екологічної діяльності й орієнтує вирішення збалансування екологічних і соціально-економічних інтересів суспільства.

Нормативно-правовим забезпеченням у площині регіонального розвитку за екологічним спрямуванням є Конституція України, Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про стимулювання розвитку регіонів», постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету», «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії», Концепція державної регіональної політики тощо.

Основою екологічного права є Конституція України, Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища», ресурсові кодекси: Земельний кодекс України, Лісовий кодекс України, Водний кодекс України, Кодекс України про надра, а також: Закони України «Про охорону атмосферного повітря», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про природно-заповідний фонд України»; закони інтегрованого характеру: «Про екологічну експертизу», «Про зону надзвичайної екологічної ситуації» та підзаконні нормативно-правові акти загальнодержавного значення в області охорони навколишнього середовища та раціонального використання природних ресурсів. Вони також розмежовують повноваження між центральними та регіональними органами державної влади, спрямовані на досягнення

екологічної безпеки. Комплексним стратегічним документом, що сприяє втіленню екологічної політики держави в рамках концепції сталого розвитку став Закон України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» та розроблений відповідно до Стратегії Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011- 2015 роки [3].

Інформаційні джерела

1. European Bioeconomy [Electronic resource]. – Access mode : http://ec.europa.eu/research/bioeconomy/agriculture/publications/index_en.htm.

2. Глобальный зеленый новый курс [Электронный ресурс] : доклад Вупертальского института для климата, окружающей среды и энергии. – Бельгия, 2009. – Режим доступа : http://greenlogic.by/content/files/GREENTRANSPORT/UNEP90_RUS.pdf. – Дата последнего доступа : 03.05.2017. – Название с экрана.

3. Екологічні програми [Електронний ресурс] : – Режим доступу : <http://ecolog.mk.gov.ua/ua/programs/Dovkillia>

УДК 65.012:35.076.2

ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Армашова В.О., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

В Україні, як і в інших країнах світу, активно розвивається та запроваджується стратегічний підхід до планування сталого територіального розвитку. Така активізація планувальної діяльності, з одного боку, є закономірним етапом розвитку регіонів та окремих територій, з іншого – намаганням регіонів знайти адекватні інструменти, які б допомагали відповісти на виклики сучасного глобалізованого світу, коли істотно пришвидшуються різноманітні зміни, в тому числі політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні.

Процес стратегічного планування – це довготривалий творчий процес, як правило розробляються на 7-10 років із певним алгоритмом дій, який покликаний вирішити питання забезпечення сталості розвитку територіальної громади. Стратегічне планування в об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) регулюється наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 30.03.2016 р. № 75 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо формування і реалізації прогнозних та програмних документів соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади» [1].

Починаючи планувати розвиток громади, потрібно орієнтуватися на три складові стратегії: розвиток місцевої економіки; розвиток людського капіталу; збереження довкілля.

Працюючи над стратегічним планом розвитку ОТГ варто пам'ятати, що цей документ має: базуватись на конкурентних перевагах конкретної ОТГ; відповідати стратегії регіонального розвитку області та держави; бути реальним; розрахованим на реальні фінанси, які можна залучити; процес підготовки має відповідати правилам громадської участі і лобістської незаангажованості.

Планування розвитку території не обмежується підготовкою лише однієї стратегії, а являє собою цілу низку планувальних документів, що мають формувати цілісну систему. До базових складників такої системи планування територіального розвитку слід віднести: стратегічні довгострокові плани соціально-економічного розвитку; просторові плани територіального розвитку (генеральні плани міст і містобудівна документація населених пунктів); середньострокові плани соціально-економічного розвитку території та цільові програми розвитку окремих сфер діяльності; короткострокові програми соціально-економічного розвитку. Усі види документів тісно пов'язані між собою, сприяють розв'язанню питань підвищення ефективності функціонування території, але відрізняються між собою.

Створення стратегій розвитку громади можна оцінити як виняткову можливість до побудови відчуття громадянської відповідальності за місцеві справи. Почуття відповідальності може бути поширене далеко поза середовище місцевого самоврядування і має шанси охопити коло місцевих лідерів з різних сегментів громадського життя. У зв'язку з цим можна виділити кілька методів (способів) розробки стратегій, серед яких потрібно виділити метод патерналізму, експертний, експертно-консультаційний, адміністративно-консультаційний методи та метод «співучасті»[2].

Метод патерналізму передбачає, що стратегія розробляється владою та муніципальним менеджментом, пишеться в кабінетах без будь-яких контактів з громадою. Використовуючи експертний метод, стратегія розробляється експертами, які роблять глибокі дослідження статистичних показників, використовують математичний апарат, проводять кореляційні чи факторні аналізи, прогнозують тенденції та пропонують плани дій, професійно працюють над створенням стратегії. Експертно-консультаційний метод використовується, коли стратегія розробляється експертами, які в процесі дослідження середовища та розробки основних напрямків розвитку звертаються по консультації до місцевої громади та влади. Адміністративно-консультаційний метод, коли стратегія розробляється владою та муніципальним менеджментом з консультативним залученням громади через опитування громадської думки, круглі столи, громадські слухання тощо.

Найбільш ефективнішим на сьогодні є метод «співучасті», що базується на довготривалому партнерстві із залученням експертів. Концепція методу побудована на колективній участі громади та формуванні групи професіоналів з лідерів місцевих громад, бізнесів та влади, яка працює над стратегією розвитку за допомогою залучених незалежних експертів [2].

Отже, сьогодні стратегічне планування полягає у формуванні й реалізації стратегій розвитку ОТГ на основі безперервного контролю й оцінки змін, що відбуваються в її діяльності, з метою підтримки здатності території до виживання й забезпечення її ефективного функціонування в умовах мінливого

зовнішнього середовища. Все більш актуальним стає пошук нових шляхів стабілізації регіонального розвитку та підвищення конкурентоспроможності територіального виробництва. Дотримання зазначених вимог до стратегічного планування забезпечать й ефективність реалізації складеного плану та в свою чергу інтенсивний розвиток регіону.

Інформаційні джерела

1. Бриль М. Стратегія – основа становлення та розвитку ОТГ // iFactor Місцеве самоврядування. 2018. №5. Травень. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2018/may/issue-5/article-36538.html> (дата звернення: 08.12.2018)

2. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування/Г.Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко. К.: ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с

УДК 346.9

РОЛЬ МЕДІАЦІЇ У РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНУ

Буднік В.О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

В Україні, як і в інших країнах, складовою частиною розвитку підприємництва є суперечки. Суб'єкти підприємницької діяльності зіштовхуються з великою кількістю корпоративних і інших економічних суперечок, які сповнені конфліктами, а в поєднанні з судовими позовами, наявністю значних фінансових витрат, обумовлюють все більш зростаючу роль альтернативних методів вирішення спорів.

Медіація - альтернативний (позасудовий) метод вирішення спорів, за допомогою якого дві або більше сторони спору намагаються в рамках структурованого процесу, самостійно, на добровільній основі досягти згоди для вирішення їх спору за допомогою медіатора [1].

Медіація як «посередництво» відома з тих часів, коли люди стали вирішувати конфлікти між собою без застосування сили і вести пошук компромісу за допомогою посередника. Вперше практична реалізація «медіації» була започаткована у США.

У США експериментальні програми медіації з використанням добровольців-медіаторів почалися на початку 1970-х в декількох великих містах. Вони виявилися настільки успішними, що сотні інших програм були проведені по всій країні протягом двох наступних десятиліть, і на сьогодні практика медіації досить поширена в Сполучених Штатах. Судова практика США орієнтована на те, щоб більшість спорів вирішувалася добровільно до судового засідання, а суддя може перервати суд і порадити сторонам попрацювати з медіатором.

На сьогоднішній день в США до 95% спорів вирішується, не доходячи до суду, а в Англії - до 87% [2].

Спочатку впровадження нової процедури йшло повільно, але активна пропаганда медіації, демонстрація на практиці всіх переваг даного інституту, а також створення спеціальних організацій, що займаються медіацією, допомогли останній зміцнитися і зайняти почесне місце в арсеналі способів врегулювання спору.

У процес медіації залучають медіатора - незалежного посередника, який допомагає сторонам конфлікту налагодити комунікацію, проаналізувати ситуацію дійти взаємовигідного рішення. Важливо, що під час медіації сторони доходять згоди самі - медіатор не приймає рішення замість них, а є лише професійним комунікатором.

До переваг медіації можна віднести:

- сторони мають повний контроль над процедурою вирішення спору;
- процедура примирення визначається сторонами, зокрема встановлюється обсяг повноважень посередника;
- сторони самостійно приймають рішення, яке підходить для конкретного випадку;

- зміст спору є конфіденційною інформацією;
- матеріальні витрати найчастіше менше, ніж під час судового розгляду (з урахуванням оскарження в інстанціях і залучення юристів, адвокатів).

Однак, питання медіації в Україні й досі законодавчо не врегульовано, на відміну від європейських та пострадянських країн.

Торгово-промислова палата України може стати однією з провідних організацій-медіаторів, адже в ТПП України вже є позитивний досвід медіації у вирішенні спорів.

Медіація є інноваційним методом вирішення спорів, що дозволяє конфіденційно, швидко, з економією ресурсів знаходити рішення, які з високою ймовірністю виконуються учасниками добровільно, без звернення до суду або залучення державної виконавчої служби. При цьому медіаційні процедури можуть ефективно використовуватися не тільки для вирішення конфліктів між підприємствами, а й всередині підприємства, а також, для пошуку найкращих управлінських рішень в діяльності організації.

Регіональна торгово-промислова палата Миколаївської області має високий потенціал для розвитку медіації, володіючи багаторічним практичним досвідом третейського судочинства, наданні ряду юридичних послуг.

Інформаційні джерела

1. Про розвиток медіації та примирних процедур за участю посередника // Євро-Азіатська асоціація медіаторів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediatorural.ru/mediacia.php?chapter=mediacia>
2. Проект Закону України «Про медіацію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54558

УДК 353: 477.063

**ПРІОРИТЕТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ ЗА УЧАСТІ МІСЦЕВИХ
ГРОМАД, АДАПТАЦІЙНИЙ ПІДХІД**

**Бобровська Н.В., канд.екон.наук, старший викладач
кафедри обліку і оподаткування**

Миколаївський національний аграрний університет

Екобезпека природних об'єктів пов'язана з безпекою громадян у сфері екології, що є передумовою здійснення природного і невід'ємного права людини на безпечне довкілля, але екологічна свідомість суспільства відіграє не останню роль у досягненні екологічної безпеки країни.

Сьогодні на загальноєвропейському рівні присвячується багато часу екологічним питанням, а саме: проводяться форуми, конференції, сімподіуми. На державному рівні розроблено ряд діючих програм, що присвячені збереженню природного навколишнього середовища, а з вересня 2014 року ратифіковано стратегію наближення по збереженню довкілля до норм ЄС.

Таким чином, оцінка й узагальнення пріоритетних напрямів сталості за участі місцевих громад, виявлення можливостей реалізації процесів, у тому числі проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», який є спільною ініціативою ЄС та ПРООН, що направлено на досягнення глобальних цілей сталого розвитку є актуальною тематикою сьогодення.

До глобальних цілей сталого розвитку, за потребою місцевих громад, віднесено низку соціальних й екологічних напрямів, з-поміж яких: чиста вода й належні санітарні умови; відновлювальна енергія; відповідальне споживання; збереження екосистеми; боротьба зі зміною клімату (локальні, галузеві, регіональні заходи).

У сучасному світі глобальний характер екологічних проблем спонукає необхідність у запровадженні фінансування заходів з нейтралізації екологічних загроз й збереження навколишнього природного середовища, формуванні передумов до гарантування екологічної безпеки окремих держав й регіонів. Таким чином, запровадження адаптаційного підходу дозволяє використання

пріоритетних напрямів з охорони довкілля, враховуючи особливість, масштабність і форми прояву екологічних загроз.

Запровадження адаптаційного підходу обумовлено процесом апроксимації (наближення) законодавства з охорони довкілля до права ЄС, але пріоритетним є забезпечення поступового зниження навантаження на довкілля з метою забезпечення його відновлення. Адаптаційний підхід є необхідною передумовою гарантування екологічної безпеки держави і окремих її регіонів та передбачає посилення ролі інвестування у технологічне оновлення виробництв, підвищення результативності реалізації природоохоронних заходів, їхнього фінансування у повному обсязі, посилення рівня відповідальності усіх учасників процесу [1].

Сутність адаптаційного підходу полягає у системному пристосуванні до умов зовнішнього середовища, з врахуванням успішного планування регіонального розвитку, що впливає на функціонування тої чи іншої території. Також, адаптаційний підхід орієнтований на можливості кожної країни самостійно обирати напрями і пріоритети у скороченні викидів парникових газів, з урахуванням ресурсних можливостей і національних інтересів.

Відповідно до Паризької угоди, країни матимуть можливості використовувати ринкові механізми з метою досягнення своїх цілей зі скорочення викидів, купуючи міжнародні вуглецеві одиниці. Нові ринкові механізми будуть враховувати досвід від використання механізму спільного впровадження, механізму «чистого» розвитку та міжнародної торгівлі вуглецевими одиницями у рамках Кіотського протоколу [2].

ПРООН є глобальною установою Організації Об'єднаних Націй у галузі розвитку, яка підтримує стратегічні ініціативи з розбудови спроможності, спрямовані на сталий людський розвиток та зростання, користь від якого отримають усі. Основна мета ПРООН – підтримати Україну на шляху сталого людського розвитку, спрямованого на досягнення заможної, демократичної та сильної держави, в якій ніхто не залишається осторонь і враховується думка

кожного і кожної. Ми керуємося Цілями розвитку тисячоліття та Конвенціями ООН, до яких приєдналася Україна [3].

Євроінтеграційна стратегія України у сфері місцевого самоврядування і розвитку сільських територій повинна базуватися на методологічно глибшому застосуванні положень Європейської Хартії місцевого самоврядування, а саме на концепті широкої участі громади і різних громадських об'єднань у процесі управління місцевим сталим розвитком регіону, враховуючи адаптаційні підхід. А пріоритетність передумов запровадження заходів екологічного характеру може бути обумовлена інтересами, які отримуються на глобальному і локальному рівнях, а саме збереження й відновлення екосистем світу та формування безпекового середовища особистості [4,5].

Підводячи підсумки зазначимо, що під місцевим сталим розвитком розуміється усвідомлена, планомірна діяльність влади, спрямована на розвиток територіальної громади з метою покращення умов та рівня життя мешканців. Такий розвиток включає стратегії та програми, здійснення яких дозволяє громаді адаптуватися до економічних змін задля поліпшення свого конкурентного становища за допомогою людських ресурсів, інформації та технології, капіталу та інфраструктури. Отже, процес розвитку територій вважається сталим за умови економічної і соціальної діяльності міської громади не погіршуючи стан екології, спрямована на раціональне використання ресурсів за видами із метою створення більш сприятливих умов життєдіяльності, у тому числі для майбутніх поколінь.

Вважаємо, що, за умов обмеженості фінансових ресурсів розвиток регіонів, орієнтований на громаду, є важливим підходом, оскільки він зменшує навантаження на урядові установи через оптимізацію використання місцевих фінансів, покращуючи рівень життя населення.

Інформаційні джерела

1. Вишнеvsька О.М. Адаптаційний підхід у гарантуванні екологічної безпеки держави / О.М. Вишнеvsька, Н.В. Бобровська // Вісник аграрної науки Причорномор'я.- 2016. – Вип. 3.- С. 3-12.

2. Паризький договір [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ecoclubua.com/2016/01/paryzkyj-dohovir/>.

3. Проект ЄС та ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»: Офіційний Веб-портал Полтавської обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.adm-pl.gov.ua/page/proekt-ies-ta-proon-misceviy-rozvitokoriientovaniy-na-gromadu>.

4. Місцевий розвиток, орієнтований на громаду: Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cba.org.ua/ua/pronas/proon-v-ukrajini>.

5. Програма розвитку ООН в Україні: Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ua.undp.org>.

УДК 332.1

РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Богашко О. Л., канд.екон.наук, доцент

Навчально-науковий інститут економіки та бізнес-освіти,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Проблема вдосконалення територіальної організації суспільства привертає все більшу увагу практично всіх політичних сил України, державних органів влади, громадських організацій, вчених економістів і господарських керівників. Відчутне пожвавлення суспільного інтересу до цього питання зумовлене розумінням того, що не може бути єдиного підходу до розбудови національної економіки в такій територіально диверсифікованій державі, кожен регіон якої відрізняється своїми історичними, економічними, екологічними, географічними і демографічними особливостями та має свої етнічні і культурні традиції. Розумне врахування цих відмінностей в розвитку кожної території та спрямування їх на досягнення загальнонаціональних інтересів забезпечить стабільний розвиток економіки, зміцнення державності України і збереження територіальної цілісності.

Незважаючи на досить широке поширення категорії „регіон” в науковому обігу, як в межах нашої країни, так і за кордоном, дискусійними залишаються питання щодо розмірів регіону, критеріїв його відмежування, тих функцій, які він виконує. Під регіоном дуже часто розуміють певну частину господарського комплексу. Нерідко під поняттям „регіон” розглядають певну адміністративно-політичну одиницю національного рівня (від лат. regio – країна, область, край). Іноді регіоном вважають не адміністративну територіальну одиницю планування субнаціонального рівня.

Регіональна організація суспільства в формі ієрархічно структурованих територіальних соціально-економічних систем стала об’єктом багатьох міждисциплінарних наукових досліджень (табл. 1).

Таблиця 1 Міждисциплінарні дослідження змісту поняття “регіон”

Наукова дисципліна	Зміст поняття регіон
Історія	- територія з соціальною спадщиною, історичним досвідом, традиціями мешканців;
Географія	- територія (геоторія) з сукупністю елементів, що насичують її, котра відрізняється від інших територій і володіє єдністю, взаємопов’язаністю складових елементів, цілісністю, причому ця цілісність об’єктивна умова і закономірний результат розвитку даної території;
Економіка	- сукупність різноманітних галузей економіки, культури, що охоплюють виробництво, розподіл, обмін і споживання матеріальних і духовних благ і послуг на визначеній території; - господарські території з визначеною структурою господарювання, природними і трудовими ресурсами;
Політекономія	- сформований комплекс продуктивних сил і система виробничих відносин, що утворилася під значним впливом специфічних регіональних умов;
Регіональна економіка	- сформована у межах певної природно-географічної території соціально-економічна система із властивою їй специфікою структури виробництва і господарства, міжрегіональними і зовнішніми економічними, політичними і культурними зв’язками, що має місцеві органи державної влади й органи місцевого самоврядування;
Право	- адміністративно-територіальне утворення; - синонім термінів “область” і “район”;
Політика	- групи сусідніх країн, близьких за національним складом і культурою мешканців або однотипних за суспільно-політичним устроєм.

Джерело: складено автором на основі даних джерела [45]

Виходячи з вищенаведених концептуальних позицій до розуміння суті регіону, а також беручи до уваги те, що регіон виступає соціально-економічною формою організації суспільства, об’єктом регіонального управління, його

можна розглядати як адміністративно-окреслену, територіально цілісну частину країни, яка має характерний комплекс природних, трудових, матеріальних, інформаційних та інших ресурсів, що визначають її спеціалізацію і економічні зв'язки та напрям господарської діяльності в системі державного господарства, забезпечують відтворювальний процес розвитку, сприяють економічній самостійності у вирішенні внутрішніх питань життєдіяльності.

В наш час існують різні підходи до районування, розроблені різними школами економістів-регіоналістів і економіко-географів та опубліковані в науковій літературі, періодичних виданнях. Кожне з них має свої переваги і недоліки. Однак, потрібне єдине, загальновизнане, науково обґрунтоване районування України, яке в період реформування економіки сприятиме прийняттю конкретних цілей для вирішення проблем управління регіональним розвитком; може бути використане для отримання нових знань про соціально-економічний розвиток регіонів, їх еволюцію. Однак, найголовнішою умовою регіонального поділу України має стати позитивний економічний ефект, вдосконалення структури економіки, налагодження відтворювальних процесів у виробництві.

Вирішення проблем регіонального соціально-економічного розвитку вимагає комплексного вивчення політичної, економічної, соціальної, духовної, екологічної та природної сфер функціонування територіальної єдності людей, розвиток яких перебуває в тісному взаємозв'язку і взаємозалежності. При цьому основоположною є концепція, яка представляє регіон як складну соціально-економічну систему, в якій кожний елемент виконує певні функції. Здатність побачити регіональну систему в цілому, розкрити зв'язки та взаємодії між окремими складовими елементами в їх динаміці та поєднаннях є найбільш важливою та складною вимогою до проектування економічного розвитку території.

Проведення продуманої державної регіональної політики сприятиме досягненню значного соціально-економічного ефекту завдяки комплексному використанню природно-ресурсного потенціалу, налагодження раціональних

способів виробництва та господарської діяльності, збереження навколишнього середовища.

Інформаційні джерела

1. Богашко О. Л. Управління регіональним інноваційним розвитком: питання теорії та практики / О. Л. Богашко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Випуск 3. – Ужгород: Видавничий дім „Гельветика”, 2015. – С. 25 – 29.

2. Денисов Ю., Савельєв Л., Шевчук Л. Регіональний дискурс: сутність, еволюція, сучасні уявлення, перспективи розвитку // Регіональна економіка. – 2003. – №1. – С. 179 – 185.

УДК 336.14

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

**Вишнеvsька О.М., д-р. екон. наук, професор,
декан обліково-фінансового факультету**

Миколаївський національний аграрний університет

Нагальна потреба у підвищенні соціально-економічного розвитку сільських територій спонукала до запровадження трансформаційних процесів, які направлені на розвиток виробничої й соціальної сфери, покращення якості життя сільського населення. Вагому роль у запровадженні трансформаційних процесів на сільських територіях здійснила державна політика у сфері місцевого самоврядування, яка ґрунтується на інтересах мешканців територіальних громад і передбачає децентралізацію влади. Децентралізація влади ґрунтується на передачі від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування частини повноважень, відповідних ресурсів, рівнів відповідальності. Процес децентралізації активно запроваджується в Україні з 2014 року відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування. Основним правовим підґрунтям трансформаційних процесів є Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в

Україні (далі за текстом — Концепція), а також План заходів щодо їхньої реалізації.

Концепція передбачає проведення структурних реформ, що надасть змогу досягти стійкого економічного ефекту за умови гармонізації пріоритетів і етапів зазначених реформ із реформою місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Метою Концепції є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [2].

З метою реалізації Плану заходів у межах Концепції було внесено зміни до чинного законодавства, у тому числі зміни до Бюджетного кодексу України, Податкового кодексу України, прийнято Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад", Закон України "Про співробітництво територіальних громад", Закон України "Про засади державної регіональної політики". Зміни законодавчої основи дозволили посилити мотивацію до об'єднання громад й консолідацію їхніх дій, що сприяло активізації процесу делегування органам місцевого самоврядування відповідних повноважень з надання базових адміністративних послуг, у тому числі у вирішенні земельних питань, що залишається актуальним на сільських територіях через тісний зв'язок із аграрною сферою.

Трансформаційні процеси на сільських територіях є слідством змін, переважно, пов'язаних із процесом децентралізації влади. Трансформаційні зміни направлені на вирішення актуальних соціально-економічних питань, особливості й напрями вирішення яких, визначає на місцях громада. Масштаби трансформацій будуть змінюватися у часі і просторі, адаптуватися до зовнішніх умов, у тому числі умов фінансування, але реалізація Концепції повинна бути зорієнтована на покращення якості життя сільського населення, врегулювання

демографічної ситуації, розвиток освітньої й культурної сфер, сфери охорони здоров'я, збереження довкілля, інфраструктурного забезпечення виробничої й соціальної сфер сільських територій.

З метою фінансового забезпечення трансформаційних процесів на сільських територіях реалізується Проект ЄС/ПРООН "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду" (далі за текстом — Проект). Основною метою Проекту є сприяння сталому соціально-економічному розвитку шляхом проведення спільного управління й заохочення ініціатив громад на місцевому рівні. Вагомою відмінністю Проекту від інших програм розвитку сільських територій є те, що громада на місцевому рівні обирає проблемну сферу (виробничого або соціального спрямування). Проект фінансується ЄС та співфінансується через програму розвитку Організації Об'єднаних Націй. Слід зазначити, що практична реалізація Проекту по всій території України надала можливість запровадити механізми мотивації громад до участі й консолідації зусиль у співфінансуванні локальних проектів на місцях (мікропроекти). Проект передбачає розвиток ініціатив не лише на рівні соціальних потреб громад, а й ініціатив, які направлені на розвиток особистих селянських господарств населення, кооперативних об'єднань.

Реалізація мікропроектів на сільських територіях сприяє покращенню здібностей громад до місцевого планування, так як реалізація мікропроектів передбачає оцінку ситуації й розробку відповідної техніко-економічної документації, а також зростанню рівня запровадження місцевих ініціатив у напряму соціально-економічного розвитку, інфраструктурного забезпечення виробничої сфери сільських територій. Виявлено, що Проект сприяв поширенню досвіду й знань, мобілізації зусиль громад у використанні ресурсів, підготовці й дієвої реалізації мікропроектів соціального й виробничого спрямування, вдосконаленню політики місцевого самоврядування, регіонального розвитку. Фактично мікропроекти реалізуються у напряму енергозбереження, охорони довкілля, розбудови соціальних й виробничих об'єктів, розвитку інфраструктури сільських територій. Запровадження

відповідних ініціатив, за участі зовнішніх фінансових ресурсів, дозволяє забезпечити основну мету, яка була передбачена Концепцією реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Розвиток виробничої й соціальної сфер на сільських територіях сприяє врегулюванню низки проблемних питань, які мають тісний зв'язок із якістю життя сільського населення.

Трансформаційні процеси на сільських територіях, які є слідством децентралізацією влади, за умови використання подібних ініціатив, дозволять забезпечити можливості практичного запровадження досвіду держав ЄС, сприятимуть підвищенню стандартів життя сільського населення, яке забезпечує основу життя — продовольчу безпеку держави.

Інформаційні джерела

1. Європейська хартія місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036
2. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
3. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/247415212>
4. Економічний розвиток сільських територій України / Джейсінгх Сах. — [посібник із запровадження Проекту ЄС/ПРООН "Місцевий розвиток орієнтований на громаду"], 2015. — 108 с.

УДК 35.08

**ЕФЕКТИВНИЙ СТИЛЬ КЕРІВНИЦТВА В ОРГАНАХ ПУБЛІЧНОЇ
ВЛАДИ ЯК ІНДИКАТОР РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

Демідова А.А., здобувач вищої освіти

Криворізький національний університет

Стиль управління, який використовує керівник, може спрямовувати зусилля окремих індивідів і групи на ефективне досягнення визначених цілей або на таке функціонування в соціальній групі, що демотивує, знижує ефективність, призводить до багатьох помилок. [1].

На нашу думку, ефективний стиль керівництва – це якісна характеристика діяльності керівника, що відображає ефективні способи взаємодії з підлеглими, що забезпечують високопродуктивну, результативну працю підрозділу чи органу в цілому.

Варто зазначити, що «кінцевими споживачами» діяльності органів публічної служби є населення (особи, організації чи групи). Результати роботи органу публічної служби покликані приносити користь в життя та добробут громадян. Ці результати досягаються шляхом використання інтелектуальних здібностей, креативності, інноваційності, як керівника, так і його команди підлеглих. Регіональний розвиток неможливо втілити в життя без чітко визначеного плану та дієвого механізму його реалізації. Ефективність та результативність будь-яких проєктів залежить від керівників усіх ланок.

Класична класифікація стилів керівництва передбачає три їх види: авторитарний, демократичний та ліберальний. Дослідження показують, що жоден зі класичних стилів не є повністю позитивний. Кожен стиль має, як позитивні, так і негативні наслідки. На нашу думку, вміння адаптовувати свою поведінку в залежності від ситуації – це найважливіша характеристика ефективного сучасного керівника (табл. 1).

Таблиця 1 Характеристика стилів керівництва в залежності від доречності ситуації та ефективності результатів*

Стиль	Головна мета	Особливості стилю	Доречна ситуація	Недоречна ситуація
Авторитарний	– негайне підпорядкування співробітників; – надання довгострокової стратегії розвитку і створення перспектив для співробітників.	– стиль спілкування «роби так, як я сказав»; – безпосередній контроль підлеглих; – мотивація дисципліною і погрозами штрафних санкцій; – керівник у стилі «суворий, але справедливий»; – надає підлеглим чітке бачення напрямку розвитку, чітку картину дій.	– у кризовій ситуації; – коли різні погляди і відхилення від курсу несуть великий ризик; – коли потрібні чіткі вказівки і стандарти; – коли лідер користується довірою.	– низький рівень розвитку персоналу – вони нічому не зможуть навчитися; – високий професіоналізм підлеглих – вони будуть незадоволені контролем кожного кроку, такий стиль сприйматиметься як недовіра і призводить до фрустрації; – керівник не користується довірою підлеглих – люди не послідуватимуть за тим, в кого не вірять.
Демократичний	– досягнення залученості співробітників, взаєморозуміння всередині колективу.	– лозунг управління – «кожен вносить свій внесок»; – співробітникам пропонують приймати участь у прийнятті рішень; – мотивація винагородженням сумісних зусиль команди.	– співробітники працюють разом; – фахівці мають достатньо досвіду, їм можна довіряти; – стабільна ситуація в країні.	– підлеглих доводиться організовувати і спрямовувати; – криза – немає часу на наради; – співробітникам бракує компетенції: їх робота вимагає постійного кураторства і контролю результатів.
Ліберальний	– перенесення обов'язків та відповідальності на підлеглих	– уникання конфліктів, акцент на добрих особистих стосунках між співробітниками; – уникання керівником виконання своїх прямих функцій.	– одночасне використання з іншими стилями; – рутинні завдання; – коли потрібна допомога і порада; – коли треба вирішити конфліктну ситуацію, незалежну від керівника; – вечірка, корпоратив.	– низька кваліфікація співробітників: їм необхідний постійний контроль і покрокові інструкції; – кризова ситуація, коли потрібно жорстке управління.

*-розроблено автором

Як показав аналіз теоретичної частини даного питання, головними у структурі стилю керівництва вважають такі елементи: спосіб прийняття рішення; спосіб розподілу функцій у розв'язанні завдань; форми контролю;

оцінювання виконання рішень; розподіл відповідальності. Аналіз наведених складових стилю можна проводити у вигляді анкетування працівників.

Після виявлення складових стилю, що оцінені низькими балами, доцільно працювати над їх вдосконаленням або взагалі їх появою. Тому, щоб створити проактивну команду, яка буде здатна найефективніше функціонувати, керівникові необхідно приділяти увагу наступним дев'яти інструментам (правилам), що, на нашу думку, дадуть змогу удосконалити стиль керівництва: створення ефективної команди; забезпечення комфортними умовами; психологічний клімат в колективі; раціоналізація структури; стимулювання на ефективну роботу та мотивація; сприяння саморозвитку, формування навичок мислити і діяти стратегічно; забезпечення зворотного зв'язку; узгодження зі стратегією; визначення пріоритетів.

Якщо ми хочемо, щоб українська «адміністративна машина» загалом генерувала знаннєві продукти найвищої якості, тоді залучення і утримання найбільш компетентних, творчих і відданих своїй справі людей для суспільного сектору має стати національним пріоритетом.

Інформаційні джерела

1. Єганов В.В. Історичні аспекти формування поняття стилю управлінської діяльності / В.В. Єганов // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. ЛРІДУ ПАДУ; [за заг. ред. А.О. Чемериса]. - Львів : Вид-во ЛРІДУ ПАДУ. 2006. - Вип. 10.-С. 81-90.

УДК: 330

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Дземінський А. О., здобувач вищої освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

Одним з пріоритетних завдань сучасної України є проведення децентралізації та реформи державного управління. Успішне впровадження реформи державного управління та здійснення децентралізації неможливе без науково обґрунтованої та підтвердженої на практиці ефективної системи

регіонального управління. Адміністративно-територіальна реформа в Україні на сучасному етапі ставить нові завдання перед державою, пов'язані з реалізацією потенціалу окремих регіонів, умов їх стійкого розвитку на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади.

В останні роки багато регіонів в Україні, формулюючи перспективи соціальної та економічної політики, визначають сталий регіональний розвиток як головну характеристику оптимального поєднання цілей, засобів і результатів їх діяльності. Найчастіше ці формулювання носять декларативний характер, але, як правило, мова йде про пошук реальних шляхів підвищення ефективності управління територією, що вимагає наукового обґрунтування та методологічної розробки орієнтирів державної політики, що реалізує сталий розвиток регіональної системи.

Стійкий (сталий) розвиток виражає достатньо просту ідею: досягнення гармонії між суспільством та природою, розв'язання протиріч, що існують у наш час (протиріччя між природою і суспільством, між екологією і економікою, між розвинутими країнами і тими, що розвиваються, між багатими і бідними, між уже сформованими потребами людей і розумними потребами, між теперішніми та майбутніми поколіннями тощо).

Таким чином, сталий розвиток має бути спрямований на вирішення трьох основних завдань, необхідних для поступу людського суспільства, а саме:

- поліпшення якості життя населення (та середовища його проживання);
- підвищення продуктивності суспільної праці;
- збереження та ренатуралізацію природи (природного довкілля) [1, с. 17–18].

Ключовими напрямками сталого розвитку регіонів згідно з Національною Парадигмою сталого розвитку України визначено [2, с. 62]:

- забезпечення єдиної цілісної моделі соціального, економічного та екологічного розвитку регіону; зростання добробуту населення регіону;

- забезпечення динамічного соціально-економічного зростання; збереження навколишнього середовища та раціональне використання й відтворення природно-сировинного потенціалу;

- задоволення потреб населення регіону на основі розбудови високоефективної економіки та системи управління господарським комплексом; стимулювання структурних перетворень економіки регіону.

Політика регіонів може не завжди співпадати із загальною політикою держави, так як регіони мають власну специфіку, що впливає на їх спеціалізацію та профільні напрями розвитку. В той же час політика регіонів не повинна вступати в протиріччя із положеннями загальнонаціональної стратегії розвитку та бути пого- дженою з центральними органами управління.

Ефективне здійснення політики сталого розвитку не можливе без залучення регіонів. Регіон включає триєдність середовищ: природного, соціального та економічного (матеріального). Особливу роль у здійсненні політики сталого розвитку мають відігравати органи місцевого самоврядування і регіонального управління, які повинні досліджувати регіональні механізми реалізації основних постулатів концепції сталого розвитку регіону. [3, с. 53-56]

Є потреба у розробці особистих концепцій сталого розвитку регіонів, як таких, що враховують специфіку регіонального планування, особливості соціально-економічного розвитку регіонів та конкретику їх сучасних проблем. Основним завданням Концепції сталого розвитку регіону є визначення пріоритетних напрямів створення реальних умов для поліпшення добробуту населення, вирішення їх соціальних проблем на основі підвищення ефективності функціонування регіональної економіки через структурну реорганізацію, більш ефективного використання сировинних та економічних чинників, створення умов для саморозвитку регіонів.

Інформаційні джерела

1. Участь громадськості у забезпеченні сталого розвитку територіальної громади : [наук.-метод. розробка] / [кол. авт. : А. Й. Серант, П. І. Шевчук, В. І.

Карпук та ін.] ; за заг. ред. П. І. Шевчука, А. Й. Серанта. – К. : НАДУ, 2009. – 72 с.

2. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. Б.Є. Патона. – К.: Державна установа "Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України", 2012. – 72 с.

3. Чужиков В. Модернізація регіональної політики в ЄС / В. Чужиков // Економіка України. – 2008. – № 4. – 129 с.

УДК 338.244.47

ПРОЦЕСИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Донець Я.Л., здобувач вищої освіти,

Піляк М.С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Світовий досвід доводить, що динамічний розвиток територій та країн у цілому неможливо забезпечити на сталому рівні без децентралізації державного управління, без спроможного місцевого самоврядування. Перед українським місцевим самоврядуванням вже давно постали виклики, які не можуть залишатися без відповідної реакції. Йдеться про економічно-фінансову неспроможність переважної більшості громад, фактичну відсутність коштів у бюджетах розвитку та інвестицій в інфраструктуру, зокрема комунальну.

Міжнародна практика свідчить, що неможливо посилити здатність територіальних громад до самостійних стратегічних дій без укрупнення громад. Україна розпочала реформування місцевого самоврядування на основі децентралізації.

Дослідження процесів децентралізації в європейських країнах має важливе значення, зважаючи на створення ефективного інструменту покращення потенціалу державного управління у результаті політичних та організаційних змін. Децентралізація повноважень та ресурсів визнана одним з ключових елементів багатосторонньої реформи державного управління, оскільки може внести значний вклад не тільки у покращення всього процесу

управління, але й суттєво посилити його демократичну складову. Це має особливе значення для України, яка переживає складний та суперечливий процес демократичної трансформації після довгих років жорстко централізованої системи влади та управління.

Аналіз досвіду становлення місцевого управління в європейських країнах свідчить про те, що розвиток кожної з європейських держав обумовлений специфічними політичними, економічними, соціальними та іншими умовами, що залежать від сформованих внутрішніх відносин, врегульованих на конституційному та законодавчому рівні [1, с. 19]. На практиці процеси децентралізації тісно пов'язані з проведенням адміністративно-територіальних реформ, що приводить до серйозних змін в територіальній організації публічної влади. У результаті таких трансформацій в країнах ЄС відбувся перерозподіл повноважень і відповідальності між різними рівнями влади. Причому цей процес охопив як традиційно централізовані держави, так і країни, що історично сповідують децентралізм.

Умовно можна виділити дві хвилі таких перетворень. Перша хвиля відбулась на початку ХХ ст. і охопила такі країни, як Австрія, Велика Британія, Франція, Данія, країни Бенілюксу. Друга хвиля розпочалася після Другої світової війни і включала декілька етапів процесу децентралізації: кінець 1970-х – середину 1980-х рр.; кінець 1980-х – 1990-і рр. і 2000- 2010-і рр.

На думку західних фахівців спільними напрямками для проведення адміністративних реформ в країнах Західної Європи стало: скорочення штату, ресурсів, можливостей і безпосереднього контролю з боку центрального державного сектора (дебюрократизація, дерегуляція, децентралізація, приватизація); вдосконалення системи контролю за адміністративним персоналом і посилення його ресурсних можливостей шляхом реформування процесів складання бюджету, планування і оцінки ефективності програм державного сектору, наприклад, через посилення фінансового контролю і підзвітності; вдосконалення управління державним сектором (зменшення неузгодженості дій, запровадження конкурентної основи діяльності органів

влади, поліпшення якості надання послуг і задоволення потреб споживачів); зміна традиційного правового статусу державних службовців (впровадження терміну дії повноважень та умов контракту, що визначають ефективність роботи чиновника одним з основних факторів його продовження); демократизація державного сектора (посилення уваги до потреб недостатньо репрезентованих груп населення та їх залучення до державної служби); створення більш зручного для споживачів державного сектора (посилення його відкритості, публічності, здатності реагувати на потреби громадян та підзвітності); реорганізація структури державного управління [2].

Отже, процеси децентралізації, адміністративно-територіальна реформа в країнах Центральної та Східної Європи покликані були оптимізувати систему управління територіями, упорядкувати взаємовідносини органів влади різних ієрархічних рівнів, а в кінцевому результаті – сприяти підвищенню рівня життя кожного громадянина в кожному міському чи сільському населеному пункті.

Інформаційні джерела

1. Стратегія та принципи здійснення реформ територіальної організації публічної влади в країнах ЄС: наук. розробка / уклад.: Л.Л. Прокопенко, О.М. Рудік, І.Д. Шумляєва [та ін.] – К. : НАДУ, 2013. – 52 с.

2. Агранофф Р. Напрямки адміністративної реформи. – Режим доступу : <http://www.pdp.org.ua/analytics/local-government/978-210-a5.visnyk>.

3. Адміністративно-територіальний устрій країн Європейського Союзу : навч. посіб. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, М. К. Орлатого. – К. : НАДУ, 2015. – 628 с.

4. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін. ; Центр політико-правових реформ. – К. : Москаленко О. М., 2012. – 212 с.

УДК 330.341.1:332.146.2

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ РЕГІОНУ

Дубініна М.В., д-р.екон.наук, доц.,

професор кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

Регіональний розвиток має супроводжуватися інституціональним процесами – створенням формальних і неформальних інститутів, які визначають перелік основних правових, організаційно-економічних норм і правил ринкової взаємодії господарюючих суб'єктів, а саме:

– інститути, які формують власну ієрархічну структуру суспільства, способи прийняття рішень і контролю, які гарантують і захищають права власників;

– інститути, які визначають характер прав розпорядження власністю, функціонування виробничих одиниць аграрного сектора економіки, інфраструктурне забезпечення господарського процесу (кредитно-грошова і фінансова система тощо);

– інститути контрактації, які надають можливість угоди між господарюючими суб'єктами, знижують ступінь невизначеності і ризику розвитку аграрного сектора економіки (ринки, типи договорів, платіжні і кредитні засоби, біржі, страхування, товарні знаки, ф'ючерсні угоди).

Водночас, без забезпечення відповідних економічних і соціальних умов життя і діяльності на селі неможливо залучити у сільську місцевість молодь для роботи в інноваційному середовищі і, відповідно, вирішувати проблеми модернізації і розвитку регіону.

Одним із важливих напрямів роботи щодо розвитку інституціональної структури регіону є формування економічно вигідного механізму господарювання. Низький рівень доходності більшості сільськогосподарських товаровиробників не дає можливості користуватися основним економічними інструментами державної підтримки, а саме короткостроковими і інвестиційними кредитами. Чинні механізми банкрутства ведуть, як правило, не

до заміни неефективного власника, а до ліквідації виробництва. Як показує практика, основні проблеми належать до сфери економіки і без відповідної інституціональної підтримки держави їх вирішити неможливо.

Цінові відносини в аграрному бізнесу мають забезпечувати доход для розширеного відтворення. Саме тоді запрацюють кредитні інструменти, які спрямовані на трансформацію й інвестиційний розвиток виробництва, виникне можливість значного розширення меж страхування, покращиться своєчасність розрахунків із бюджетами, а збільшення оплати праці сприятиме залученню і збереженню робочих кадрів, спеціалістів і управлінців з високою професійною кваліфікацією.

У вітчизняній економіці необхідно формувати інституціональне середовище, яке здатне не лише на існування, а й розвиток сільського господарства, створювати умови для міжнародної кооперації – особливо в аграрному секторі економіки як у найбільш соціально і економічно важливому.

Під інституціональними перетвореннями слід розуміти взаємно узгоджені перетворення соціальних, економічних, правових, фінансових, власницьких і організаційно-управлінських інститутів. До інституціональних перетворень належать зміни відносин власності (формування системи гарантій прав приватного власника, необхідних умов і можливостей для трансформації трудових заощаджень у приватному виробництві), формування нових організацій і установ ринкового типу (комерційних банків, товарних і фондових бірж, інвестиційних фондів, інформаційно-консультаційних тощо), а також створення нової системи управління.

Результати аналізу стану розвитку інституціональної структури регіону, фактори з'ясування інституціональних ознак, які підтримують створення сприятливих умов для сільського населення та дозволяють перейти до продукування концепції розвитку. Концепція тут є низкою цілей і завдань, а також цільових призначень, взаємоспрямованих щодо функцій, досягти яких прагнуть, оскільки це забезпечить необхідне покращення соціально-економічного стану сільського населення. Створення концепції

інституціонально-структурних змін саме на рівні регіону виправдано високим ступенем участі державні підсистеми в управлінні сільською економікою, основні механізми яких сконцентровані на регіональному рівні.

Інформаційні джерела:

1. Інституціональна парадигма цивілізаційного розвитку: монографія: у 4 кн. / [за ред. А. Ткача]. – Запоріжжя: КПУ, 2008. – Кн. 1: Інституціональні передумови соціально-економічного розвитку / А.Ткач, В.Ільїн, Т.Ткач, Т.Баль-Вожняк, М.Вожняк, А.Задоя, О.Івашина, С.Кузьмінов, Ю.Петруня. – 276 с.

2. Молодцов О. Проблема інституційного забезпечення місцевого та регіонального розвитку: пошук варіантів вирішення / О. Молодцов [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.municipal.gov.ua/data/loads/statta_molodts_probl_inst_zabez.doc

УДК 341.213.4

ОРГАНІЗАЦІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У ВІЛЬНІЙ ДЕРЖАВІ БАВАРІЯ

Іванцова З.А., аспірант кафедри конституційного права

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

На земельному рівні право місцевого самоврядування конституційно закріплене у ст. 10 та ст.11 Конституції Вільної держави Баварія від 15 грудня 1998 року (зі змінами 01.01.14) [1].

Відповідно до ст.10 Конституції Вільної держави Баварія, кожен округ та район має громаду (муніципалітет) яка є органом самоврядування. Власна сфера діяльності громади визначається законодавством. Громади можуть виконувати деякі завдання, передбачені законодавством, від імені держави. Вони виконують ці завдання або самостійно через приписи державних установ, або в силу особливих вказівок.

Наприклад, власні завдання можна поділити на два типи: обов'язкові (водовідведення, муніципальні шляхи сполучення, школи, дитячі садочки, кладовища, лікарні, транспорт та ін.) добровільні (розвиток: спорту, туризму,

культури, освіти; зоопарки, бібліотеки та ін.). До делегованих державою завдань належать: робота реєстраційних відділів, служб реєстрації актів цивільного стану, нагляд за підприємницькою діяльністю, утримання лікарів та вчителів, надання субсидій та ін.

Економічне та культурне життя певної громади захищається від відходження в забуття.

На підставі ст. 11 Конституції Вільної держави Баварія, кожна частина державної території закріплена за певною громадою. Виняток становлять певні незаселені площі (торгівельні райони). Громади є первинними юридичними особами, що володіють публічними правами на певній території. Вони мають право самостійно організовувати та управляти власними справами в рамках закону, особливо це стосується виборів Бургомістра та представницьких органів. Через закони громади можуть отримувати завдання, які повинні виконувати від імені держави. Самоврядування громад служить побудовою демократії в Баварії знизу. Самоврядування в громаді ґрунтується на принципі рівності політичних прав та обов'язків усіх членів територіальної громади.

«В Баварії місцеве самоврядування поділяється на три рівні. Найнижчий рівень формують громади, потім слідує округи, найвищим рівнем виступають райони. Місцеве самоврядування регулюється нормами положень про громади, округи, райони» [2].

Для громад право самоврядування означає можливість виконувати свої завдання самостійно та автономно, без вказівок вищих органів, в межах власної сфери діяльності. Право самоврядування забезпечує громадам власне коло діяльності, яке, в основному, охоплює всі справи територіальної громади (всебічна юрисдикція громад).

Статтею 22 Положення про округи Вільної держави Баварія визначено основний орган округу, яким є окружні збори депутатів.

Відповідно до ст.23 Положення про округи Вільної держави Баварія, окружна рада є представництвом громадян округу. Окружна рада вирішує, в рамках ст.22, всі найважливіші справи окружного управління. Окружна рада

контролює усю окружну владу, зокрема при виконанні ними завдань окружної ради. Раді округу повинні звітуватися через голову окружного управління.

Статтею 24 Положення про округи Вільної держави Баварія передбачено склад окружної ради. Так, окружна рада складаються з голови окружного управління та окружних рад. Кількість окружних рад залежить від кількості жителів округу: з населенням кількістю до 75 000 жителів – 50; з більше, ніж 75 000 до 150 000 жителів – 60; понад 150 000 жителів – 70.

Вільна держава Баварія є єдиною землею ФРН, в якій над окружним рівнем місцевого самоврядування діє районний.

Згідно з ст. 1 Положення про райони Вільної держави Баварія [3], райони є юридичними особами з правом самостійно регулювати та управляти, в рамках закону, міжрегіональними справами, які виходять за межі юрисдикції або можливостей окружної влади.

Управління районом здійснюється районною радою, члени якої є представниками громадян району. Районні ради контролюють усю районну адміністрацію, зокрема при виконанні їхніх рішень, для цього вони можуть встановлювати певні керівні приписи.

«Обрання Бургомістра на прямих виборах не лише забезпечує йому більш надійну демократичну легітимацію, але й дозволяє здійснювати свої повноваження незалежно від партій та партійних інтересів, кожного разу отримуючи необхідну більшість голосів» [4].

Голова районної ради (Бургомістр) має повноваження скликати районну раду, затверджувати порядок денний, готувати питання для обговорення. Також Бургомістр, обраний на прямих виборах (безпосередньо народом), очолює не лише раду, але й адміністративний апарат. При цьому, Бургомістр по відношенню до районної ради виступає як контролюючий орган, він може оспорювати рішення, ради та її комітетів, які він вважає протиправними, має повноваження, в разі необхідності, призупинити виконання певних рішень. В разі необхідності винесення термінових рішень, Бургомістр може діяти замість ради.

Інформаційні джерела:

1. Verfassung des Freistaates Bayern in der Fassung der Bekanntmachung vom 15. Dezember 1998 [Електронний ресурс]. – 1998. – Режим доступу: <http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayVerf>.
2. Kommunale Selbstverwaltung [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.stmi.bayern.de/kub/komselfverwaltung/index.php>.
3. Landkreisordnung für den Freistaat Bayern [Електронний ресурс]. – 1998. – Режим доступу: <http://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayLKrO>.
4. Кнемайер, Ф. Организация местного самоуправления в Баварии / Ф. Кнемайер // Государство и право. – 1995. - №4.

УДК 347.62

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УКРАЇНІ: ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА

Канакі А.В., здобувач вищої освіти

Запорізький національний університет

За даними громадської організації «Ла-Страда Україна» тільки за 2017 рік в Національну поліцію України надійшло близько 150 тис. заяв про домашнє насильство, що становить не більше 10% від загальної кількості постраждалих. Щороку в Україні від домашнього насильства гине близько 600 дівчат, а кожен день поліція фіксує 348 фактів домашнього насильства, причому в 80% випадків жертвами стають саме жінки [1].

Тому, перш за все, зупинимося на аналізі поняття «насильство» як філософсько-правового та окреслимо специфіку його закріплення в чинному вітчизняному законодавстві.

У філософсько-правовій науці, такими науковцями як: І.Н. Сорокотягін, І.Н. Мосечкін, В.Є. Круковський, поняття «насильство» розглядається як застосування тим чи іншим класом (соціальною групою) різних, аж до озброєного впливу, форм примусу щодо інших класів (соціальних груп) з

метою придбання або збереження економічного і політичного панування, завоювання тих чи інших прав або привілеїв [2, с. 218].

Слід зазначити, що домашнє насильство – одна зі складових насилля і тому починаючи від 15.11.2001 р., № 2789-III діяв Закон України «Про попередження насильства в сім'ї», який передбачав заходи та повноваження органів державної влади у запобіганні та реагуванні на факти застосування фізичної сили в родинях [5].

Проте, цей нормативно-правовий акт не був позбавлений ряду недоліків, найважливішим з яких було те, що домашнє насильство зводилось тільки до фізичного насилля, що суттєво обмежувало підхід до даного явища. Тому, в Україні набув чинності новий закон, в якому запропоновано новий підхід (із використанням європейських стандартів) до боротьби з цим негативним явищем у суспільстві.

Закон України від 07.01.2018 р., № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству», в якому удосконалено дефініцію «домашнє насильство», до якого відноситься: будь-яка дія фізичного, сексуального, психологічного або економічного насильства, а також погрози вчинення таких діянь. Постраждалими визнаються особи, незалежно від того, чи проживають вони спільно зі своїми кривдниками, чи ні (наречені, подружжя, колишнє подружжя, мати, батько, діти, їх батьки, брати, сестри, нерідні батьки, опікуни, піклувальники, їхні діти, прийомні діти, діти-вихованці, інші родичі до двоюрідного ступеню зв'язку, особи, які спільно проживали або проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі, їх діти та батьки) та особи, які проживають разом (будь-які інші родичі, люди, які пов'язані спільним побутом, мають спільні права та обов'язки) [4].

Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» у статті 1 визначає, що психологічне насильство – форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі

дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи [4].

Психологічне насильство, на відміну від інших видів, набагато важче ідентифікувати через низку особливостей. Жінки й чоловіки вдаються до психологічного насилля по-різному і страждають від різних його проявів залежно від гендерних ролей. Психологічне насилля в інтимних стосунках ґрунтується на тому, що одна людина в цих стосунках неначе делегує право на себе іншій людині. Здебільшого це пов'язано з уявленнями про «справжню» чи «жертвну» любов [3].

Отже, дослідивши проблему домашнього насильства, а саме його психологічного прояву, слід сказати, що у новому законі «Про запобігання та протидію домашньому насильству» добре розкриті напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Але є ряд недоліків: даний вид насильства складно довести. Жінки більше за чоловіків потерпають від психологічного насилля, але частіше вдаються саме до нього. Щоб цього уникнути потрібно на державному рівні запровадити широку інформаційну кампанію з роз'ясненням прав жінок та на законодавчому рівні ввести предмет у школі, який стосується міжособистісних взаємозв'язків.

Інформаційні джерела

1. Все, що потрібно знати сьогодні: домашнє насильство в Україні, скільки в країні жертв і що загрожує кривдникам. URL: <https://www.segodnya.ua/ukraine/domashnee-nasilie-v-ukraine-kto-stanovitsya-zhertvami-i-chto-grozit-obidchikam-1099013.html> (дата звернення: 05.10.2018).
2. Іллічов Л. М. Філософський енциклопедичний словник. навч. посіб. Москва : Радянська енциклопедія, 1983. 218 с.
3. Нотатки про психологічне насильство. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/zubatenko-134061.html> (дата звернення: 05.10.2018).

4. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 05.10.2018).

5. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15.11.2001 р. № 2789-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14> (дата звернення: 05.10.2018).

УДК 336

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ШАХРАЙСТВА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Кучманіч Н.І., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Шахрайство в сучасному світі відрізняється винятковою пристосованістю і здатністю до суттєвих змін. Воно пройшло повноцінну еволюцію від звичайної крадіжки до найгеніальніших способів привласнення майна. Це, перш за все, пов'язано з тим, що сучасне життя дуже просунулось в технологіях, велике значення відіграють інформаційні технології в сфері фінансів та підприємництва, істотні зміни в засобах комунікації.

Шахрайство - це завжди взаємодія декількох і більше людей, тобто афериста і його жертви. Без ураження жертви не буде і успіху афериста.

У статті 190 Кримінального кодексу України встановлено дві форми вчинення шахрайства:

- 1) заволодіння чужим майном шляхом обману або зловживання довірою;
- 2) придбання права на майно шляхом обману або зловживання довірою[2].

Фінансове шахрайство може бути широко визначено як навмисний акт обману, пов'язаний з фінансовими операціями з метою особистої вигоди. Шахрайство - це злочин, а також порушення законодавства. Багато випадків шахрайства пов'язані зі складними фінансовими операціями.

Фінансове шахрайство – один із найбільш складних видів недобросовісної діяльності в професійній сфері. Діяльність фінансових шахраїв часто спричиняє негативні наслідки раніше, ніж створюються суспільні правила, які забороняють її

Фінансове шахрайство – це комплекс взаємопов'язаних технологій корисливих посягань на фінансові ресурси держави, суб'єктів господарювання та громадян, в основі яких різноманітні прийоми обману [1, с. 355].

Дослідженням проблематики фінансового шахрайства сьогодні займаються багато вітчизняних вчених, серед яких: Г.М. Чернишов, М.М. Єрмошенко, О.В. Чижов, Л.В. Сорокіна, А.М. Єрмошенко та інші. Вагомі теоретичні напрацювання з даної тематики є також у зарубіжних дослідників, зокрема: С. Альбрехт, Дж. Венц, Т. Вільямс, П. Ліллі, П.А. Лестер, Едвін Х. Сазерленд, Дональд Р. Крессі, Стів Олбрехт, Ричард С. Холлінджер, Джон П. Кларк.

Ознаками фінансового шахрайства є:

1) сфера посягання – фінансова сфера, тобто економічні відносини з формування, розподілу та використанню централізованих та децентралізованих фондів грошових коштів;

2) специфічний суб'єкт злочинних посягань. Як правило, це фізичні особи-підприємці або посадові особи суб'єктів господарської діяльності, які мають необхідні знання бухгалтерського обліку, законодавства тощо;

3) фінансове шахрайство є злочинною діяльністю; як правило, має складний механізм злочинних дій.

Криміналістично під шахрайствами у фінансовій сфері доцільно розуміти злочини, направлені на заволодіння коштами за допомогою обману, зловживання довірою, вчинені в сфері економічних відносин, що виникають у процесі створення, розподілу і використання певних фондів грошових коштів, які мають значення для нормального функціонування держави та фінансових інститутів.

Суттєвим елементом криміналістичної характеристики даної групи злочинів будуть і знаряддя вчинення злочинів, а саме комп'ютерна техніка. Вчинення таких злочинів в наш час фактично неможливо без використання комп'ютерної техніки, яка використовується, як для підробки паперів, так і для проникнення в бази даних, та їх коригування. Також в комп'ютерній техніці залишаються сліди вчинених злочинів, що не аби як допомагає в розслідуванні.

Підводячи підсумок, хотілось би зазначити, що однією з актуальних проблем сьогодення є потреба ретельного дослідження механізму вчинення сучасних видів шахрайства. Отже, фінансове шахрайство – це явище, що являє собою злочинну діяльність та виражається у системі кримінально-караних та легальних дій, які вчиняються шляхом обману або зловживання довірою в процесі формування, розподілу та використання грошових фондів з метою здобуття матеріальної вигоди.

Інформаційні джерела

1. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство як об'єкт криміналістичного дослідження / С. С. Чернявський // Государство и право в условиях глобализации: реалии и перспективы : матер. 2-ой Междунар. науч.-практ. конф. (г. Симферополь, 16-17 апреля 2010 г.) : сб. науч. тр. – 2010. – 592 с.

2. Кримінальний кодекс України зі змінами від 10.11.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

УДК 338.486

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ НА УМАНЩИНІ

Кирилюк І. М. канд.екон.наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Розвиток сільського зеленого туризму в Україні є одним із перспективних напрямків розвитку внутрішнього туризму. Сільський зелений туризм та його різновиди – агротуризм й екотуризм набуває поширення і продовжує активно

розвиватися як в багатьох європейських країнах, так і в Україні, завдяки наявності в українських селах багатой культурної, історичної та архітектурної спадщини, мальовничих ландшафтів, лікувально-рекреаційних ресурсів, індивідуального житлового фонду, значного трудового потенціалу .

Переважно цей вид туризму приваблює міське населення, яке проживає в умовах урбанізованого середовища, у районах зі складною екологічною ситуацією і має бажання задовольнити свої туристично-рекреаційні потреби завдяки активному відпочинку в сільській місцевості. Зміна вражень і контакт із природою роблять сільський зелений туризм одним з найефективніших видів рекреаційної діяльності. Туристи, які надають перевагу сільському зеленому туризму, отримують змогу долучитись до різних циклів туристичних занять, зокрема: пізнавальних, розважальних оздоровчих. В свою чергу сільський зелений туризм є формою малого підприємництва, що дозволяє розширювати сферу зайнятості сільського населення, використовувати природний і історико-культурний потенціал регіону, сприяє поліпшенню соціально-економічної ситуації сільської місцевості.

Для розвитку сільських територій Уманського району, який розташований в південно-західній частині Черкаської області і є одним з найбільших в Україні, сільський зелений туризм має важливе значення, як одна з умов збереження сільського населення на цих територіях. Уманщина має зручне географічне розташування, оскільки знаходиться майже в центрі України, на перехресті важливих транспортних артерій. Територією району пролягають дві автомагістралі державного значення: Київ – Одеса та Стрий – Тернопіль – Кіровоград – Знам'янка. Уманський район межує з Маньківським, Христинівським і Тальнівським районами Черкаської області та районами Вінницької і Кіровоградської областей.

Територія району складає 1400 кв. км, чисельність населення (станом на 01.01.2018 р.) – 14,1 тис. жителів, що мешкають у 53 населених пунктах. На території Уманщини протікає 10 річок, найбільша з них Ятрань (75,1 км), розташовані 3 ботанічні заповідники: Собківський, площа якого 1,8 га,

Степківський – 4,5 га, Юрківський – 3,5 га. У селі Ятранівка знаходиться ботанічний заказник «Журбанка», площа якого 5 га; у с. Паланка є пам'ятка природи: віковичний дуб, що займає площу 0,01га та дендропарк «Дружба», площею 3 га.

Уманщина багата на природно-рекреаційні ресурси, давні традиції та народні обряди, багате історичне минуле, визначні пам'ятки архітектури та мистецтва. На території району працює 4 музеї, які відіграють важливу роль у збереженні надбань минулого, встановленні національного самоусвідомлення через постійно діючі експозиції: музей-садиба К.М. Дерев'янка в с. Косенівка, який відкрито 2 вересня 2005 року до 60-річчя закінчення II світової війни; Ладизинський краєзнавчий народний музей, відкрито 8 травня 1974 року, загальна площа складає 211 кв.м.; музей І.Д. Черняховського в с. Оксанина, збудований на честь 70-річчя з дня народження І. Д. Черняховського у 1976 році; музей народного побуту та етнографії в селищі Бабанка, відкриття якого відбулось 15 жовтня 2005 року.

Справжнім центром гончарства є с. Громи.

В селі Полянецьке функціонує садиба сільського зеленого туризму «Лялькова хата», де є можливість не лише побачити найрізноманітніші види ляльок-мотанок, а й спробувати створити під керівництвом майстрів свій унікальний оберіг.

Одним з цікавих туристичних об'єктів сільського зеленого туризму Уманщини є водяний млин в с. Піківець, який з'явився внаслідок реалізації спільного українсько-польського проекту «Розвиток сільського мікропідприємництва в Україні» за підтримки Міністерства Закордонних Справ Республіки Польща. Його будівництво було розпочато у 1825 році, для того, щоб споруда функціонувала, довелося змінити русло річки Ятрані, прокласти нове річище, з якого потік води направили на водяну турбіну.

Приваблює туристів об'єкт «Таємничі сліди на камені», розташований поблизу села Коржовий Кут. Кам'яним слідам Божої Матері, залишеним на камені у Долині Миколи Чудотворця, більше п'яти мільйонів років, тому

православні віруючі їдуть сюди за зціленням, цікаві туристи – за черговою вражаючою історією.

Цікавими для туристів є пам'ятки архітектури як місцевого, так і національного значення: Свято-Георіївський жіночий монастир (початок ХХ ст., с. Кочержинці), Церква Святої Параскеви (1833 р., с. Родниківка), Козацька дерев'яна церква або Храм Покрови Пресвятої Богородиці (1761 р., с. Городецьке), Свято-Троїцька церква (середина ХVІІ ст., с. Пугачівка), Церква Святої Параскеви (ХVІІІ ст., с. Максимівка).

Розвиток сільського зеленого туризму в Уманському районі матиме вплив на вирішення економічних, екологічних та соціальних питань територіальних громад. Динамічний розвиток сільського зеленого туризму має стати частиною багатофункціонального розвитку Уманщини завдяки: соціально-економічному розвитку за рахунок збільшення дохідної частини місцевих бюджетів, підвищення інвестиційної привабливості, збільшення зайнятості населення у сільській місцевості, збереження ландшафту, раціонального використання природної та культурно-історичної спадщини.

Інформаційні джерела

1. Уманська районна державна адміністрація Черкаської області :
Офіційний сайт URL: <https://uman-rda.gov.ua/turizm-13-06-56-16-08-2017/>

УДК 332.3:631.11

МЕТОДИКА І ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ ПРОЦЕСІВ ФОРМУВАННЯ І ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Коваленко Г.В., канд.екон.наук, старший викладач

Миколаївський національний аграрний університет

Формування і використання земельно-ресурсного потенціалу сільських територій потребує дієвої системи оцінки, дослідження якості ресурсів за видами. Технологічна оцінка дозволяє виявити ступінь придатності ґрунту або явищ природи для того чи іншого виду діяльності з урахуванням технологічних

особливостей їхнього використання. Економічна оцінка природних умов і природних ресурсів за видами проводиться через дослідження вартісних показників [1]. Сільськогосподарське використання земельних ресурсів є однією з найбільш важливих форм використання земельно-ресурсного потенціалу сільських територій. Саме земельні ресурси сільськогосподарського призначення характеризуються найбільшим залученням такого природного ресурсу як земля до господарського обігу. Жодна галузь економіки не знаходиться у такому тісному взаємозв'язку з навколишнім природним середовищем як сільське господарство [2].

Враховуючи економічну складову ефективного використання земельних ресурсів, головною умовою їх раціонального використання є виважений, науково-обґрунтований, плановий підхід, при якому підприємці отримують максимальну користь з мінімальними витратами. Ефективність використання земельних ресурсів сільськогосподарського призначення оцінюється на основі системи натуральних і вартісних показників. Система натуральних показників включає: врожайність сільськогосподарських культур; валове виробництво окремих видів продукції тваринництва у розрахунку на 100 га відповідних земельних угідь.

Система вартісних показників включає: валове виробництво продукції у постійних цінах, товарної продукції у поточних цінах реалізації, валового і чистого прибутку у розрахунку на одиницю площі. Натуральні показники характеризують продуктивність лише певної частини сільськогосподарських угідь, а вартісні – всієї їх площі. Ці дві групи показників доцільно розраховувати як на гектар фізичної площі, так і з урахуванням грошової оцінки гектара сільськогосподарських угідь, в якій відображена їх економічна родючість. У першому випадку виявляють фактично досягнутий рівень використання землі без урахування її якості, а в другому - оцінюють результати діяльності [1].

Виявлено, що раціональне використання земельно-ресурсного потенціалу сільських територій та його охорони повинні сприяти максимальному

збереженню природних властивостей земельних ресурсів, з урахуванням факторів обмежень і обтяжень на їх використання [2]. Результати діяльності в аграрному секторі значною мірою залежать від рівня родючості ґрунтів, динаміка вмісту гумусу у ґрунтах різних зон країни свідчить про те, що вирощування високих урожаїв сільськогосподарських культур в умовах бездефіцитного балансу гумусу потребує збільшення застосування органічних добрив (на одиницю орної землі потрібно вносити у середньому 10,5 тонн органічних добрив, у тому числі за регіонами країни: у Поліссі -14 тонн, в Лісостепу – 11 тонн і Степовій зоні - 9 тонн) [3].

Більшість вчених зазначають, що дієвою є методика оцінки земельно-ресурсного потенціалу за двома групами економічних оцінок природних чинників. Перша група (відносно оцінки ресурсів) характеризує економічні результати використання природних ресурсів за видами, друга група (відносно оцінки середовища) відображає економічні наслідки дії на навколишнє середовище. Важливою складовою оцінки є виявлення економічних втрат, які отримують виробники і суспільство від зростаючого рівня забруднення навколишнього середовища, що може бути досліджено через оцінку інтегрального декаплінг-фактора. Здатність економіки держави до нарощування економічного потенціалу, що не супроводжується посиленням тиску на довкілля, відображається у ефекті декаплінгу.

Для того щоб виявити декаплінг, необхідно зафіксувати взаємозв'язок між показником економічних рушійних сил (найчастіше загальноприйнятим ВВП), який традиційно вважають виміром якості життя, та індикатором тиску на довкілля. Декаплінг – це процес сталої довготривалої, прогнозованої і керованої неузгодженості трендів економічного зростання, споживання природних ресурсів і забруднення навколишнього середовища на усіх етапах життєвого циклу. При цьому такий процес не супроводжується перерозподілом екологічних ризиків у часі і просторі [4].

Інформаційні джерела

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : підручник / В. Г. Андрійчук. – 2-ге вид., доп. і перероблене. – К. : КНЕУ, 2002. – С. 206-210.
2. Задорожна Д. П. Стан та ефективність використання земельних ресурсів в аграрній сфері регіону [Електронний ресурс] / Д. П. Задорожна // Науковий вісник НУБіП України. – 2010. – Вип. 146. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/chem_biol/nvnau/2010_146/10zdp.pdf. – Дата останнього доступу : 03.05.2017. – Назва з екрану.
3. Нелеп В. М. Планування на аграрному підприємстві [Електронний ресурс] / В. М. Нелеп // Бібліотека економіста. – 2004. – Електр. текст. дані. – Режим доступу : <http://buklib.net/books/21929/>. – Дата останнього доступу : 03.05.2017. – Назва з екрану.

УДК 338.43

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬ ПРИ РЕГУЛЮВАННІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Коган Н.Ю., викладач

кафедри маркетингу, менеджменту та управління бізнесом

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

На сьогоднішній день в Україні гостро постало питання зняття мораторію на земельні ділянки сільськогосподарського призначення, становлення прозорого ринку земель сільськогосподарського призначення, з метою інтенсивного розвитку галузі сільського господарства, виведення її на принципово новий, конкурентно спроможний, світовий ринок, як повноцінного його учасника [5].

Трансформація регіонального землекористування в Україні пов'язана з динамічними процесами зміни земельних відносин, які в результаті реформ набувають нових рис, що вимагає постійного їх прогнозування та розроблення нових інструментів державного регулювання земельних відносин. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема формування таких економічних

відносин власності на землю які б прискорили зростання вартості земельного капіталу, або капіталізацію земельних ресурсів, яка досі залишається недостатньо вивченою.

Поступове зростання вартості земельного капіталу регіонів України відбувається як в результаті дії об'єктивних закономірностей трансформації виробничих та земельних відносин, розвитку ринкового середовища та ринкової інфраструктури, змін у просторовій організації суспільства, так і цілеспрямованої діяльності органів влади, бізнесу та місцевого самоврядування, що зумовлює необхідність подальших досліджень поняття і методичних основ капіталізації земель регіону яка тісно пов'язана із зміною структури регіонального землекористування.

Земельна реформа в Україні все-таки привела до значних, особливо в сільському господарстві, структурних змін у власності на землю, власниках землі та землекористувачах. Виникли нові проблеми в системі формування та регулювання земельних відносин: формування земель комунальної власності; обмеження у використанні земель приватної власності; оптимізація сільськогосподарського землекористування; акумуляція коштів від земельних платежів; постійне вдосконалення законодавчої і нормативної бази та методів оцінки земель; створення правового, економічного і земле впорядно-організаційного механізму регулювання земельних відносин та державних інтересів і т.п. Подолання економічної кризи шляхом повного включення в ефективний оборот земельно-ресурсного потенціалу і вдосконалення земельних відносин повинно розглядатися як пріоритетний напрямок соціально-економічного розвитку України. Це відповідно вимагає прогнозування розвитку земельних відносин залежно від зміни структури регіонального землекористування [2].

За часів незалежності України дані економічної оцінки земель були використані як основа для диференціації нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарсько го призначення. У зв'язку з набуттям земельними ресурсами статусу товару в умовах ринкової економіки, а також зміною форм

власності на землю, виникла необхідність відображення їх в системі бухгалтерського обліку. Для оцінки земель сільськогосподарського призначення в бухгалтерському обліку пропонуємо застосовувати спосіб, який би поєднав другий (в частині необхідності оцінки енергетичного потенціалу земельних угідь з впровадженням економічних регуляторів механізму охорони і відтворення земель сільськогосподарського призначення) і третій (в частині застосування рентного доходу, що формується залежно від якості, місця розташування й економічної оцінки земель) із розглянутих способів і врахував би екологічний стан, охорону та відтворення земельних ресурсів України. Тобто, в основу оцінки земельних ресурсів пропонуємо покласти рентний дохід, визначений залежно від якості, місця розташування, екологічної та економічної оцінки земель. Це дозволить покращити екологічний стан ґрунтів України та підвищити достовірність даних бухгалтерського обліку щодо оцінки земельних ресурсів [1].

Дослідивши земельну реформу та її вплив на розвиток земельних відносин, можна констатувати, що вона, хоча й розпочалася в нашій державі в 90-х роках, та не завершилася і дотепер. Найвищий рівень виконання мають кроки щодо перерозподілу земель державної власності з передачею їх у приватну власність та користування. При здійсненні цієї мети й налагодженні економічних механізмів земельних відносин в умовах переходу до ринкової економіки було дещо знехтувано заходами щодо раціонального використання та охорони земель сільськогосподарського призначення.

Економічну оцінку земель різного призначення проводять для порівняльного аналізу ефективності їх використання. Дані економічної оцінки земель є основою грошової оцінки земельних ділянок різного цільового призначення. Економічна оцінка земель визначається в умовних кадастрових гектарах або у грошовому виразі. Дані з економічної оцінки земель є основою для проведення нормативної грошової оцінки земельних ділянок, аналізу ефективності використання земель порівняно з іншими природними ресурсами та визначення економічної придатності земель сільськогосподарського

призначення для вирощування сільськогосподарських культур. Статтею 17 Закону України «Про оцінку земель» [3] передбачено, що економічну оцінку земель проводять відповідно до державних стандартів, норм і правил, а також інших нормативно-правових актів на землях сільськогосподарського призначення незалежно від форм власності. Економічну оцінку земель сільськогосподарського призначення проводять не рідше як один раз у 5-7 років.

Зважаючи на відносну застарілість показників економічної оцінки сільськогосподарських угідь в Україні та проведення земельної реформи, складовою якої стало реформування системи земле оціночних робіт, значної актуально стіна буває проблема оновлення показників економічної оцінки земель сільськогосподарського призначення на основі удосконаленої методики, що відповідає б умовам розвинених ринкових земельних відносин.

Економічну оцінку здійснюють у двох аспектах [4]:

а) загальна оцінка, б) часткова оцінка (ефективність вирощування окремих сільськогосподарських культур або видів багаторічних культурних насаджень). Критеріями загальної економічної оцінки землі є:

- 1) вартість валової продукції, оцінена за єдиними спеціально розробленими кадастровими цінами;
- 2) окупність витрат, що визначається відношенням вартості продукції до витрат на її одержання;
- 3) диференціальний дохід, що є додатковим чистим доходом на землях кращої якості і місце положення.

Слід наголосити, що використовувати дані бонітування ґрунтів для цілей, де традиційно використовувалися дані економічної оцінки земель, є абсолютно некоректним. Дані економічної оцінки землі мають велике значення для обґрунтованого регулювання земельних відносин, зокрема вони є основою для грошової оцінки земельних ділянок різного цільового призначення. Враховуючи викладене, вважаємо, що в нинішній ситуації економічна оцінка земель, на наш погляд, остаточно не втратила актуальність і потребує

подальшого наукового забезпечення та вдосконалення напрямів використання її даних для виконання різноманітних завдань. Періодичність проведення економічної оцінки земель сільськогосподарського призначення в нормативних актах повинна бути уточнена, і така оцінка має проводитися в міру необхідності за рішенням Кабінету Міністрів України. До запровадження ринку земель сільськогосподарського призначення доцільно використовувати дані економічної оцінки земель як основу нормативної грошової оцінки.

Інформаційні джерела

1. Бабміндра Д.І., Мартина А.Г. Ринок землі: видимі й приховані ризики. Землевпорядний вісник. 2008. № 1. С. 9–15.
2. Загурський О.М. Ринок землі сільськогосподарського призначення в Україні: формування та тенденції розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.01 «Економічна теорія». К., 2009. 19 с
3. Закон України «Про плату за землю» : станом на 1 груд. 2016 р. Верховна Рада України. офіц. вид. К. : Відомості Верховної Ради України, 1992. № 38. стаття 251. (Бібліотека офіційних видань).
4. Гуторов О.І. Проблеми сталого землекористування у сільському господарстві: теорія, методологія, практика: [монографія]. Х. : Едена, 2010. 406 с.
5. Мартина А.Г., Горбатович С.М. Мораторій на продаж земель сільськогосподарського призначення: наслідки та перспективи. Землевпорядний вісник. 2006. № 2. С. 58–60.

УДК 502/504

ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА СТІЙКІСТЬ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО І ТРАНСПОРТНОГО КОМПЛЕКСІВ УКРАЇНИ

Кофанов О. Є., асистент,

**Кофанова О. В., д-р пед. наук, канд. хім. наук, професор
Національний технічний університет України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**

Концепція сталого розвитку передбачає такий розвиток суспільства, при якому задоволення потреб у природних ресурсах нинішнього покоління не ставить під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти в них свої потреби. Отже, за такого збалансованого розвитку економічні, екологічні та соціальні аспекти розвитку суспільства й біосфери є тісно взаємопов'язаними [1]. А оскільки промисловий і транспортний комплекси є провідними в економіці будь-якої розвиненої країни, то неможливо перейти до збалансованого розвитку держави, ігноруючи стійкість розвитку промисловості і транспорту.

Економічна стійкість промислового комплексу залежить від взаємного впливу екзо- та ендогенних факторів, від ресурсного потенціалу підприємства тощо [2; 3], а його сталий, збалансований розвиток визначається взаємним впливом таких чинників, як системи управління підприємством, його ринкових відносин, реалізації інноваційної та фінансової політики, заходів з реструктуризації і/або реорганізації і т. д. На думку Р. В. Фещур і Х. З. Баранівської [4], існують чотири основні підходи до трактування сталого, збалансованого економічного розвитку промислового підприємства. Перший передбачає використання терміна "Steady state" (стійкий стан), який був введений Р. Солоу і відображає умови динамічної рівноваги економічної системи. При цьому, на думку Р. Солоу, термін "стійкість" хоч і характеризує процес динамічної рівноваги системи, але не тотожний йому.

Інші вчені трактують "сталий (збалансований) розвиток" з точки зору фінансового стану промислового підприємства, забезпечення його

конкурентоспроможності та недопущення банкрутства. Третій підхід при оцінці стійкості економічної системи ґрунтується на концепції сталого розвитку відповідно до Звіту Міжнародної комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку 1987 року. Щодо четвертого підходу, то вчені, які його дотримуються, ототожнюють поняття "розвиток" з поняттями "зростання", "збільшення", тобто характеризують стійкість розвитку підприємства з точки зору кількісних, а не якісних характеристик соціально-економічної системи.

Сталий, збалансований розвиток підприємства як відкритої економічної системи передбачає удосконалення його управління в напрямку розробки найбільш ефективних механізмів адаптації до змін внутрішнього і зовнішнього середовищ. Окрім того, відповідно до теорії систем, у будь-якій системі, в тому числі і у системі промислового підприємства, в результаті узгодженої взаємодії її компонентів виникають синергетичні ефекти. Отже, стійкість підприємства визначається не тільки його ресурсним потенціалом, а й здатністю нейтралізувати негативні зовнішні впливи, здійснювати інноваційну та інвестиційну діяльність, реалізовувати фінансову політику і тому подібне.

Певна нестабільність економіки України на сучасному етапі її розвитку створює додаткові труднощі та невизначеності при виборі і реалізації управлінських рішень, а також вимагає використання спеціальних адаптаційних механізмів, що дають змогу забезпечити динамічну стабільність підприємства на основі моделей, відповідних його внутрішніх і зовнішніх умов.

Для досягнення стабільності розвитку підприємства, в тому числі й автотранспортного, необхідною умовою є забезпечення надійності та організованості системи управління підприємством. При цьому надійність забезпечує якісний стан самого об'єкта управління, а організованість – якісний склад його елементів. Безпосередньо впливає на стійкість розвитку промислового підприємства залучення зовнішніх коштів у вигляді фінансових кредитів для забезпечення виробничого процесу, для нарощування обсягів виробництва і реалізації продукції за рахунок модернізації основних фондів підприємства. Опосередковано на стійкість промислового об'єкта впливають

відносини в трудовому колективі, мотивація працівників, їх кваліфікація тощо.

Таким чином, сталий розвиток промислового і транспортного комплексів є важливою складовою збалансованого розвитку суспільства, біосфери й економіки, а чисті, маловідходні технології й енергозбереження не тільки дозволять знизити забруднення навколишнього природного середовища, а й дадуть змогу заощадити природні ресурси, забезпечити їх раціональне використання. І головне, поліпшення екологічних характеристик продукції обов'язково приведе до підвищення її конкурентоспроможності на світовому ринку.

Інформаційні джерела

1. Згуровський М. З. Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контексти: У 2-х ч. – Ч. 2. – Україна в індикаторах сталого розвитку. Аналіз / М. З. Згуровський // Міжнар. рада з науки (ICSU). – К.: НТУУ "КПІ", 2009. – 200 с.

2. Андрійчук О. П. Управління економічною стійкістю підприємства / Андрійчук О. П., Бурий С. А. // Вісник Хмельницького нац. ун-ту. – 2011. – № 6. – Т. 1. – С. 100–102.

3. Алексеенко Н. В. Устойчивое развитие предприятия как фактор экономического роста // Економіка і організація управління: зб. наук. пр. – Вип. № 3 / Під. заг. ред. П. В. Єгорова. – Донецьк: ДонНУ, Каштан, 2008. – С. 59–65.

4. Фещур Р. В. Економічна стійкість підприємства – становлення понятійного базису [Електронний ресурс] / Фещур Р. В., Баранівська Х. С. // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua>.

УДК 316.42(477)

**ВІДТВОРЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ЯК ГОЛОВНИЙ АСПЕКТ
ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ**

Крилова І.Г., канд. екон. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

В системі державної політики найважливіше місце займають заходи, що направлені на захист прав і свобод людини, досягненні матеріального та духовного добробуту населення, які в цілому націлені на розвиток людського потенціалу країни. Формування людського потенціалу вимагає створення необхідних умов шляхом розширення можливостей для людини жити продуктивно враховуючи її потреби та інтереси. Отже, мета людського розвитку полягає у забезпеченні і підвищенні якості життя населення країни.

Концептуальний підхід до людського розвитку був розроблений групою експертів Програми розвитку ООН, а з 1990 року щорічно готується глобальна «Доповідь про людський розвиток». Розрахунки індексів людського розвитку (ІЛР) для України були вперше включені у Звіт ПРООН з людського розвитку у 1993 році. До 2012 року здійснювались розрахунки за Методикою, яка була розроблена Держкомстатом разом із Інститутом демографії та соціальних досліджень НАН України, і яка була адаптована до національних умов, передусім до національної статистичної бази. Рішенням Президії НАН України та колегії Державної служби статистики України від 13.06.2012 № 123-м було затверджено нову Методику вимірювання регіонального людського розвитку. До розрахунку регіонального індексу людського розвитку включено 33 показники, об'єднані у 6 блоків відповідно до основних аспектів людського розвитку: відтворення населення, соціальне становище, комфортне життя, добробут, гідна праця, освіта [1].

Головною визначальною силою суспільного розвитку є населення, а процеси його відтворення значно впливають на соціально-економічний розвиток країни. Важливими демографічними показниками, які визначають рівень людського розвитку є народжуваність і смертність населення: сумарний

коефіцієнт народжуваності (характеризує середнє число дітей, яких народжує одна жінка за увесь дітородний період, як найбільш коректний індикатор рівня дітородної активності та процесу заміщення поколінь в країні: для простого відтворення населення одна жінка повинна народжувати в середньому 2,10–2,15 дитини); дитяча смертність (характеризує рівень дитячої смертності та вимірюється імовірністю померти до досягнення 5 років); середня очікувана тривалість життя при народженні, років (результативний індикатор стану здоров'я, умов життя та праці населення, показує число років, які проживе новонароджений/а за умови, якщо протягом його/її життя у кожній віковій групі інтенсивність смертності залишатиметься такою ж, як у рік народження); ймовірність жінок і чоловіків дожити від 20 до 65 років (залежить від широкого кола факторів, серед яких провідними є фактори способу та умов життя і праці, характеризує загальну ситуацію з життєзбереженням поколінь людей у найбільш продуктивному віці) [1,с.15].

Як свідчать дані таблиці 1 ранг Миколаївської області по блоку «Відтворення населення» підвищився з 18 місця в 2013р. до 5 місця в 2017р., а в інтегральному регіональному індексі людського розвитку позиції області стабільні.

Таблиця 1 Динаміка інтегрального регіонального індексу людського розвитку Миколаївської області

Роки	Блок 1 «Відтворення населення»		ІРЛР	
	СКЗ*	ранг	сума	ранг
2013	0,6745	18	3,7421	11
2014	0,6705	20	3,8185	10
2015	0,6920	12	3,8199	11
2016	0,6629	19	3,8647	8
2017	0,7072	5	3,8647	8

*стандартизовані калібровані значення відповідного блоку

Джерело: [1]

Результат народження і смерті людей характеризує природний рух населення. Останній приріст населення України був в 1990 році, після означеного періоду в нашій країні помирає населення більше, ніж народжується, а коефіцієнт депопуляції перетнув граничне значення та свідчить

про те, що в 2017 р. в помирає на 58% більше, ніж народжується (таблиця 2). В Україні триває демографічна криза (щороку населення країни зменшується, при цьому за період 2014-2017рр. втрачено 515,8 тис. осіб).

Таблиця 2 Коефіцієнт депопуляції в Україні

Показники	2014р.	2015р.	2016р.	2017р.
Кількість народжених, осіб	465882	411787	397037	363987
Кількість померлих, осіб	632296	594796	583631	574123
Коефіцієнт депопуляції	1,36	1,44	1,47	1,58

Джерело: побудовано автором [2]

Отже, демографічні процеси значно впливають на людський розвиток країни та її регіонів. При цьому зауважимо, що сучасні процеси відтворення населення негативно впливають на процес формування ресурсів для праці в економіці країни.

Інформаційні джерела:

1. Регіональний людський розвиток. : [Статистичний збірник]. — Державна служба статистики України, 2018. — 72 с.
2. Населення України // <http://database.ukrcensus.gov.ua>
3. Державна служба статистики України // <http://www.ukrstat.gov.ua>

УДК338.244.47

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА ПЕРІОД ДО 2020 РОКУ

Кузьома В.В., канд.екон.наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Спроможні територіальні громади є невід’ємними одиницями нової системи адміністративно-територіального устрою країни.

Як свідчить світова практика, децентралізація – закономірна реформа, якщо країна обирає шлях прогресу. Наприклад, в Польщі, Словаччині, Литві, Латвії, Естонії, скандинавських країнах дана реформа сприяла покращенню стану економіки та дала поштовх соціальному розвитку цих країн, особливо сільських територій.

Наразі в Україні вже сформовано 874 об'єднаних територіальних громад, причому у 18 районах такі громади сформовано на 100%. Проте, разом з тим, у 99 районах - немає жодної об'єднаної територіальної громади. Прямі міжбюджетні відносини мають 665 об'єднаних територіальних громад, доходи їх бюджетів за 11 місяців 2018 року склали 18,9 млрд грн.

Основними завданнями наступного етапу децентралізації на період до 2020 року є: - затвердження нової територіальної основи для діяльності органів влади на рівні громад і районів; - передача (децентралізація) повноважень виконавчої влади органам місцевого самоврядування та їх розмежування між рівнями і органами за принципом субсидіарності; - створення належної ресурсної бази для здійснення повноважень місцевого самоврядування; - формування ефективної системи служби в органах місцевого самоврядування та виконавчої влади; - упорядкування системи державного контролю та нагляду за законністю діяльності органів місцевого самоврядування; - розвиток форм прямого народовладдя (виборів, референдумів); - удосконалення механізму координації діяльності місцевих органів виконавчої влади.

Основними завданнями на базовому рівні є: затвердження перспективних планів всіх областей із 100% покриттям територій відповідно до Методики формування спроможних громад; максимальне сприяння добровільному об'єднанню (приєднанню) громад, особливо до міст обласного значення; затвердження територій громад усіх областей (а саме – завершення створення адміністративно-територіальних одиниць базового рівня).

Субрегіональний рівень передбачає: формування нових спроможних районів, завдяки моделюванню адміністративно-територіального устрою районного рівня відповідно до європейських критеріїв; створення адміністративних округів, як основи для майбутніх районів та затвердження території районів усіх областей (тобто завершення формування адміністративно-територіального устрою районного рівня). Так, нова територіальна основа передбачає створення 100 районів та близько 1600-1800 об'єднаних територіальних громад.

Формування належної ресурсної бази для здійснення повноважень місцевого самоврядування – це забезпечення співмірності обсягу фінансового ресурсу новим повноваженням органів місцевого самоврядування; стандартизація галузевих повноважень; подальша передача земельних ділянок сільськогосподарського призначення із державної у комунальну власність об'єднаних територіальних громад.

Процес формування ефективної системи функціонування органів місцевого самоврядування передбачає приведення системних служб у відповідність до сучасних стандартів, розмежування посад службовців місцевого самоврядування та виборних посадових осіб, а також створення умов для постійного підвищення професійної компетентності працівників органів місцевого самоврядування. Упорядкування системи державного контролю та нагляду за законністю і діяльністю – це запровадження єдиної державної політики щодо нагляду і контролю за законністю діяльності органів місцевого самоврядування відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування.

Розвиток форм прямого народовладдя (виборів, референдумів) – передбачає удосконалення системи виборів до рад громад, районних та обласних рад щодо пропорційного представництва жителів населених пунктів – у радах об'єднаних територіальних громад, а територіальних громад – у районних та обласних радах; врегулювання питання проведення місцевого референдуму і запровадження ефективних механізмів у виробленні проєктів рішень органів місцевого самоврядування.

Інформаційні джерела

1. Децентралізація: новий етап. Основні завдання на період до 2020 року / Децентралізація / електрон. версія. URL : <http://https://decentralization.gov.ua/news/10246> (дата звернення: 05.12.2018).

УДК 340.12:342.51

**ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ
НА МИКОЛАЇВЩИНІ**

Кучер О.Д., здобувач вищої освіти,

Миколаївський національний аграрний університет

Система електронного управління передбачає, що будь-яка фізична або юридична особа через Інтернет може звертатися із запитом до муніципальних установ для отримання необхідної інформації та виконання юридичних дій. При такій схемі взаємовідносин «громадянин — міська влада» можна розраховувати на підвищення ефективності місцевого самоврядування та обмеження корупції. Електронне управління здатне змінити саму природу влади, зробити її більш прозорою і підконтрольною громадськості. Електронне управління також забезпечує реальну участь громадян у політичних процесах, зокрема у законотворчості. Кожен громадянин може взяти участь у створенні місцевих нормативно-правових актів, обговорюючи їх і голосуючи за них у мережі.

Розвиток електронного врядування в Миколаєві розпочався у 2003 році, коли Миколаївська міська рада отримала свій веб-сайт [2].

На той час цей веб-сайт було віднесено експертами до числа найкращих серед низки сайтів органів місцевого самоврядування в Україні. Він став одним із джерел інформації про діяльність органів місцевого самоврядування.

У 2009 році за підтримки проекту «Сприяння активній участі громадян у протидії корупції «Гідна Україна», розпочала діяльність коаліція з покращення інформаційної відкритості органів місцевого самоврядування. Вона об'єднала шість організацій громадянського суспільства, які вже мали досвід спільної діяльності в межах проекту «Гідна Україна». Була серед них і наша громадська організація «Фонд розвитку міста Миколаєва».

Коаліція реалізувала проект з дослідження інформаційної відкритості органів місцевого самоврядування – формування рейтингу веб-сайтів міських рад усіх 177 міст обласного та республіканського значення у 24 областях

України та в Автономній Республіці Крим. Результати рейтингування неприємно вразили миколаївців адже сайт, який вважався одним з найкращих, виявився майже у кінці рейтингу [3].

Виявилось, що Миколаїв має великі проблеми в частині подачі окремих видів інформації, використання сучасних ефективних інструментів залучення громадян до здійснення функцій місцевого самоврядування та забезпечення практичності, а також надання електронних адміністративних послуг в рамках офіційних веб-сайтів місцевого самоврядування.

Наявна ситуація показала, що Миколаїв терміново потребує не лише вдосконалення свого веб-сайта, але набагато більше – докорінної модернізації системи інформування громади та забезпечення прозорості у діяльності органів місцевого самоврядування.

Водночас з діяльністю робочих груп при мерії ФРММ приступив до реалізації проекту «Інформаційна відкритість і прозорість діяльності Миколаївської міської влади». У перспективі передбачалось створення інтерактивної платформи для суспільної оцінки якості надання адміністративних послуг на базі існуючої громадської ради при постійній депутатської комісії Миколаївської міської ради з питань місцевого самоврядування та зв'язків з громадськістю.

За результатами дослідження стало зрозуміло, що забезпеченість комп'ютерною технікою та електронними комунікаціями органів місцевого самоврядування Миколаєва, їх структурних підрозділів і комунальних підприємств знаходиться на вкрай низькому рівні: зв'язок ненадійний, обмежений за обсягом і кількістю облаштованих Інтернетом робочих місць. У свою чергу, це формує гострий дефіцит інформаційного ресурсу міського управління.

Незважаючи на озвучені проблеми, в цілому всі представники служб, які надають адміністративні послуги за напрямками соціальної допомоги, підприємництва та житлово-комунального господарства, виступили за їх

формалізацію та надання із застосуванням інформаційно-комп'ютерних технологій.

Наступним великим кроком на шляху формування сучасної системи електронного управління у місті стало прийняття Програми «Електронне урядування та електронна демократія в м. Миколаєві на 2010 — 2015 роки». Основними принципами програми є доступ і доступність інформації та прозорість у роботі міської ради або районної влади. Програмою передбачається поетапне введення електронного документообігу в структурах міського самоврядування, що дозволить скоротити термін розгляду документів з 30-40 днів до 5 днів[1].

За нової системи кожен мешканець Миколаєва зможе не лише ознайомитися з нормативною базою, отримати необхідну довідку та дозвіл швидко, без тяганини, не виходячи з будинку або офісу, але й особисто брати участь у розробці проектів рішень міськради і міськвиконкому, розпоряджень міського голови.

На сьогодні взаємодія між органами виконавчої влади десь на 80% відбувається в електронній формі. Щодня онлайн проходять безліч документів. Виняток становлять звернення громадян, адже наразі не всі люди мають можливість скористатися електронними засобами.

Інформаційні джерела

1. Міська програма «Електронне урядування та електронна демократія в місті Миколаєві на 2010-2015 роки» URL : <https://mkrada.gov.ua/documents/22479.html>
2. Офіційний сайт Миколаївської міської ради. URL : <https://mkrada.gov.ua/ru/>
3. Проект «Сприяння активній участі громадян у протидії корупції «Гідна Україна». URL: <http://khpg.org/en/index.php?id=1188827506>

УДК 338

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В УМОВАХ
ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО УПРАВЛІННЯ**

Литвин О.В., викладач

Поворознюк І.М., канд.екоп.наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Розвиток туристичної галузі в Україні за останні роки стає пріоритетною в системі соціально-економічних відносин. Функціонування підприємств в умовах децентралізованого управління передбачає передачу владних повноважень та фінансування на місцеві органи влади, тому виникає необхідність вивчення можливостей та ролі сучасних об'єднаних територіальних громад (ОТГ) у розвитку туризму.

Децентралізація розширює роль адміністративних територій, в тому числі і туристичних комплексів, які мають рекреаційний, історико-культурний та природний потенціал та забезпечені відповідними інфраструктурними об'єктами.

Українські громади мають великий туристичний потенціал, а реформа місцевого самоврядування спонукає використовувати його для залучення інвестицій і розвитку. Сьогодні деякі українські міста використовують можливості, що відкриває туризм, а словосполучення «бренд - міста» набуває більшого розуміння з боку влади й жителів. Туризм - це інструмент, що може стати початком комплексного розвитку міста й громади.

Туристичний брендинг передбачає формування переваг (туристичної привабливості) місць туристичного призначення під час управління іміджем та промоцією туристичної привабливості міста чи країни за допомогою туристичного бренду, який складається з візуального образу та гасла [1, с. 398]. Формування туристичного бренду міста потребує здійснення маркетингових досліджень, за допомогою яких аналізують ситуацію щодо сприйняття теперішнього туристичного іміджу міста та визначення подальших дій у цьому напрямку. Насамперед визначають переваги міста, його особливі ознаки, які

вирізняють його серед інших міст, а також оцінюють його туристичний потенціал.

В процесі децентралізованого управління особливого статусу, в плані розвитку туризму, набуває сільська місцевість. Вона стає й надійною платформою для розвитку туристичного бізнесу, розвиток якого в майбутньому приведе до вдосконалення соціальної інфраструктури. Загалом в усьому світі спостерігається спрямованість на розвиток природно-орієнтованого туризму, що спричинено двома факторами, а саме глобалізацією та екологізацією. Нині попитом користуються альтернативні види туризму, такі як, зокрема, екологічний, природний, спортивний.

В результаті аналізу пропозицій суб'єктів підприємництва туристичної сфери визначено, що значної популярності набуває такий різновид відпочинку, як зелений туризм, або сільський туризм. Сільський туризм – це надання (чи отримання) послуг туристичних атракцій, асоційованих з відпочинком, щодо використання екосистемного потенціалу агропромислового комплексу та локальної інфраструктури певного регіону сільської місцевості або ж її характерної колоритної особливості (культурної, архітектурної, етнічної, господарської тощо) [2].

Розвиток сільського зеленого туризму безпосередньо впливає на соціально-економічний розвиток сільських територій шляхом вирішення низки проблем, а саме:

- зайнятості об'єднаних територіальних громад;
- поповнення місцевого бюджету;
- розвитку об'єднаних територіальних громад;
- благоустрою громади;
- відродження народним промислів та традицій;
- реставрація пам'яток архітектури;
- збереження та відновлення природного середовища, тощо [3, с. 147].

Отже, ключовим у вирішенні питання ефективного розвитку туризму в ОТГ є налагодження діалогу між учасниками туристичного ринку: необхідно

будувати якісну комунікацію між представниками влади і громади та бізнесу, щоб показати, які переваги розвитку туризму відкриваються для них самих через економіку галузі.

Інформаційні джерела

1. Музиченко-Козловська О. В. Туристичний брендинг: сутність, складові та переваги. Вісник Нац. ун-ту «Львівська політехніка» «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку», 2014. № 97. С. 396–402.

2. Ніколаєвич О.В. Виробництво екологічної продукції та розвиток зеленого туризму в умовах активного процесу децентралізації. <http://global-national.in.ua/archive/19-2017/65.pdf>

3. Івашина Л. Роль об'єднаних територіальних громад у розвитку сільського зеленого туризму. Державне управління та місцеве самоврядування. 2017. вип. 3(34). С.143-148

УДК: 336

ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Лобаз А. Ю., здобувач вищої освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

Регіональний розвиток є процесом, що потребує дієвих та ефективних інститутів, вимагаючи тісної співпраці між урядами, бізнес-організаціями і соціальними групами на кожному рівні.

Інструменти регіональної політики визначаються її цілями [1], зокрема сприяння розвитку та структурної перебудови регіонів, підтримка економічного і соціального перетворення регіонів, що зазнають структурних труднощів, підтримка адаптації та модернізації політики та систем навчання та зайнятості.

Як свідчить досвід інших країн світу, прискорений економічний розвиток та зростання рівня конкурентоспроможності регіонів і добробуту його населення залежить від того, на скільки уряд (у випадку ЄС — надурядові

структури) приділяє увагу збалансованому просторовому розвитку країни. Надмірні диспропорції в соціально-економічному розвитку мають негативний вплив на макроекономічні та соціальні тренди. Окрім масштабів території, кількості населення й особливостей диференціації простору, на характер та інструменти державної регіональної політики великою мірою впливає рівень і стадія економічного розвитку країни. Чим вищий рівень економічного розвитку, стабільніша економічна ситуація та більш позитивними є макроекономічні тренди розвитку, тим більш просунутою є регіональна політика і тим більше вона орієнтована на розвиток можливостей і формування конкурентних позицій окремих регіонів.

Безумовно, що ефективне управління регіональним розвитком має «опиратися» на індивідуальну концепцію соціально-економічного розвитку на певний період для кожного регіону, яка базується на:

- економічній політиці країни та відповідає як національним, так і регіональним інтересам;
- врахуванні природних, кліматичних, демографічних, історичних, економічних особливостей території задля їх раціонального використання;
- довготерміновості;
- врахуванні інтересів усіх галузей регіону, населення, підприємств і забезпеченні зростання добробуту населення.

На сьогодні наша країна прагне до європейської інтеграції, пошуку власного місця та співпраці з країнами світового співтовариства на засадах партнерства і рівності. Проте проблеми та процеси, що відбуваються зараз в суспільному житті нашої держави створюють додаткові перешкоди для цих процесів. Зокрема в питаннях регіонального розвитку нашої держави та державному управлінні в цій сфері є цілий ряд проблем, які перешкоджають забезпеченню економічного зростання, покращенню показників соціального розвитку, формуванню ефективної системи управління регіональним розвитком. Процеси, що відбуваються в нашому суспільстві в останній період, з одного боку, є наслідком тих проблем, що існували в системі управлінні нашої

держави, в тому числі і стосовно державного управління регіональним розвитком, а з іншого боку, стали каталізатором подальшого значного погіршення в стані розвитку регіонів, економічного спаду, наростання диспропорцій регіонального розвитку, соціальних і суспільних проблем та загрозою безпеки нашої держави. [2]

Загалом шлях українських трансформацій є регресивним. Незважаючи на високі темпи зростання ВВП та іноземних інвестицій у докризовий період, структура національної економіки не зазнала значних змін, залишаючись неефективною, консервативною та мало диверсифікованою.

Велика кількість програм призводить до розпорошення та неефективного використання бюджетних ресурсів і відповідно недосягнення цілей і завдань соціально-економічного розвитку регіону, суттєвого ускладнення контролю за результативністю виконання програм та неможливості ефективної концентрації бюджетних ресурсів і більш продуктивного їх використання.

Виходячи з цього можна запропонувати такі рекомендації органам регіональної влади:

1. Оптимізувати кількість регіональних програм з метою концентрації бюджетних коштів у найбільш важливих сферах і видах діяльності та підвищення ефективності їх використання.

2. Запровадити обов'язковість оцінки вигод від здійснення бюджетних витрат на реалізацію регіональних програм на стадіях їх підготовки та виконання.

3. Забезпечити можливість участі територіальної громади в обговоренні проектів регіональних програм [3].

Інформаційні джерела

1. Gerson Javier Pérez V., Peter Rowland Regional Economic Policies: Four Country Cases [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.banrep.gov.co/docum/ftp/borra301.pdf>.

2. Волик С.В. Удосконалення механізмів сталого розвитку регіонів України як запорука стабільності держави / С.В. Волик // Держава та регіони. — 2012. — № 2. — С. 145—149

3. Порядок підготовки, оцінки та відбору інвестиційних програм (проектів), що можуть реалізуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 04.07.2012 р. № 656 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/656-2012-%D0%BF/paran19#n19>.

УДК 332.156

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ У КОНТЕКСТІ СТИМУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Мацедонська Н. В., канд.екон.наук, доцент

Вінницький навчально-науковий інститут ТНЕУ

Оптимальний розподіл повноважень між центральною владою та місцевим самоврядуванням є невід’ємною умовою ефективного функціонування фінансової системи держави в цілому. Регіональна політика має бути орієнтована на розвинене місцеве самоврядування, на активні територіальні громади. Децентралізація пов’язана з певною організацією системи державного управління та сприяє налагодженню ефективних взаємовідносин між центральними та місцевими органами управління шляхом розширення чи зміцнення прав та повноважень органів місцевого самоврядування щодо незалежного прийняття рішень і виконання делегованих державною владою повноважень [1, с. 42].

З 1992 р.по 2017 р. спостерігається стійка тенденція до зниження частки доходів місцевих бюджетів у складі Зведеного бюджету України та їх ролі у перерозподілі ВВП. Частка доходів місцевих бюджетів у доходах Зведеного бюджету України (без урахування міжбюджетних трансфертів) скоротилась з 47,6% до 22,6%, а у ВВП з 11,5% до 7,7%. Одночасно збільшилась частка доходів Державного бюджету у доходах Зведеного бюджету з 52,4% у 1992 р.

до 77,4% у 2017 р. Це свідчить про те, що переважна більшість бюджетних коштів країни акумулюється в Державному бюджеті і лише незначна частина - в місцевих бюджетах. Зауважимо, що в європейських країнах надто різняться показник частки доходів місцевих бюджетів у ВВП. Такі країни, як Данія, Швеція та Фінляндія найбільшу частку ВВП перерозподіляють через місцевий рівень з показником 37,5; 25,8 та 23,0% відповідно. Деякі країни, серед яких Польща, Велика Британія, Франція, Латвія, характеризуються рівнем вищезазначеного показника від 9% до 15%. Лише Кіпр та Мальта мають найнижчий показник 1,8% та 0,8% [2, с. 95]. Динаміка доходів місцевих бюджетів зазнала негативного впливу спадної макроекономічної динаміки внаслідок анексії Автономної Республіки Крим, тимчасової окупації східних частин Донецької та Луганської областей внаслідок збройної військової агресії Російської Федерації.

Бюджетна децентралізація у контексті стимулювання регіонального розвитку сприяє вирішенню ряду завдань, зокрема зменшенню негативного впливу від втручання держави в регіональний розвиток; створенню відповідних умов для розвитку та фінансового забезпечення регіонів України з метою підвищення їх конкурентоспроможності; забезпеченню самостійності органів місцевого самоврядування у контексті стимулювання регіонального розвитку шляхом підвищення ефективності використання їх фінансового потенціалу; посиленню взаємодії інституціональних і мотиваційних чинників соціального та економічного розвитку регіонів; використанню фінансових інструментів стимулювання регіонального розвитку для посилення фінансової забезпеченості регіонів шляхом підвищення ролі органів місцевого самоврядування в соціально-економічному розвитку регіонів.

Законодавчими змінами в контексті реформи міжбюджетних відносин в Україні з 2015 р. було розширено перелік джерел доходів загального фонду місцевих бюджетів, а саме: 1) передача з державного бюджету 100% плати за надання адміністративних послуг; 100% державного мита; 10% податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки; 2) нові платежі: акцизний

податок з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів за ставкою 5% вартості реалізованого товару; 3) передача з бюджету розвитку: єдиний податок; податок на майно (оподаткування комерційної нерухомості та автомобілів із великим об'ємом двигуна); передання зі спеціального фонду екологічного податку (крім радіоактивних відходів) з одночасним збільшенням нормативу зарахування до 80% (діюча норма до 2015 р. - 35 %).

У 2016 р. є перші позитивні зрушення від проведення бюджетної децентралізації в Україні. За 2016 р. до загального фонду місцевих бюджетів (без урахування міжбюджетних трансфертів) надійшло 146,6 млрд. грн., що становить 116,3% від річного обсягу надходжень, затвердженого місцевими радами. При цьому власні доходи місцевих бюджетів по всіх регіонах України зростають у 2016 р. проти 2015 р. на 50,2 млрд. грн., або на 41,7%. Традиційно у 2016 р. найвищі показники доходів місцевих бюджетів зафіксовано у Дніпропетровській (17,9 млрд. грн.), Харківській (11,3 млрд. грн.), Одеській (10,8 млрд. грн.), Львівській (9,9 млрд. грн.), Київській (9,2 млрд. грн.) областях та м.Київ (29,2 млрд. грн.). Найбільш фінансово слабкими були зведені бюджети Тернопільської, Кіровоградської та Чернівецької областей [3, с. 27].

Регіон від регіону відрізняється сукупністю природничих, соціальних, економічних та національних особливостей. Характерною ознакою регіону є його цілісність, де поєднуються природні ресурси, матеріальні багатства та соціальні умови для життєдіяльності людей. На етапі здійснення економічних реформ в Україні основна увага органів державної влади повинна бути спрямована на регіональну політику, зокрема фінансове стимулювання регіонального розвитку. В умовах бюджетної децентралізації регіональний розвиток стає домінуючим, а органам місцевого самоврядування надаються можливості для залучення фінансових ресурсів, необхідних для виконання покладених на них завдань. Здобуття органами місцевого самоврядування більш широких повноважень має активізувати мотиваційний чинник розширення власної фінансової бази за рахунок внутрішніх джерел та

вироблення відповідних механізмів акумуляції додаткових фінансових ресурсів, а також стимулювати їх до ефективного використання бюджетних коштів, що сприятиме результативному вирішенню питань регіонального розвитку.

Інформаційні джерела

1. Кузькін Є. Ю. Вплив децентралізації на розвиток регіонів // Наукові праці НДФІ. 2016. Вип. 3. С. 39-53.

2. Яфінович О. Місцеві бюджети та міжбюджетні відносини: досвід європейських країн та проблеми України // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2015. Вип. 2. С. 92-100.

3. Пріоритети реформування та напрями перспективного розвитку міжбюджетних відносин в умовах бюджетної децентралізації в Україні / Власюк О. С., Шемаєва Л. Г., Корень Н. В. та ін. Київ :

УДК 331.2.(477)

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ТА СТИМУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

Нашиванко А. Я., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Робітник сільськогосподарського підприємства доволі часто немотивований, це сильно знижує ефективність праці на підприємстві, панує доволі застарілий підхід, що гроші є основним стимулом та мотиватором, але як говорять науковці, - це не так. На сучасному сільськогосподарському підприємстві повинна бути збалансована система мотивації персоналу яка гармонійно включає матеріальну та нематеріальну складову, утворюючи синергію. Нематеріальне стимулювання є надважливою складовою мотивації в цілому, але дуже часто ця складова ігнорується. Нематеріальне стимулювання спонукає саме до внутрішніх трудових резервів людини робітник стає особисто зацікавленим в підвищенні своєї трудової ефективності.

До нематеріальних засобів мотивації відносяться: підвищення гідності працівника, нагородження грамотами, усна похвала, налагодження доброзичливого психологічного клімату у робочому колективі, тощо. До прикладу, майже 90% працівників аграрної сфери вважають такий нематеріальний стимул, як усна подяка керівника одним із найбільш дієвих, існує запит робітників аграрної сфери на нематеріальне стимулювання праці. Матеріальна мотивація робітників є найдавнішим засобом підвищення робото спроможності та лояльності працівників.

Матеріальне стимулювання може різнитися за формами. Працю найманих робітників треба оплачувати максимально високо, оскільки низька заробітна плата деморалізує робітника та підриває його трудові можливості. На підприємстві доцільно розробити систему премій та мотиваційних виплат (за якість, за збережені енергоносії, за швидкість праці, тощо), ці виплати повинні адекватно відповідати зусиллям робітників при виконанні трудового завдання. Новітнім словом в матеріальній мотивації є участь працівників у прибутку підприємства.

Участь працівників у прибутку підприємства, може бути різні форми, наприклад, виплата дивідендів та премій добре проявивши себе працівникам, розповсюдження акцій серед працівників Сільськогосподарська праця має свою специфіку, яка впливає на її оплату. Адже за умови однакових витрат існує ймовірність отримання різних кінцевих результатів діяльності, що залежить від родючості ґрунтів, застосування сортового матеріалу та добрив, природно-кліматичних умов, проявів сезонності тощо.

Ефективним інструментом матеріального стимулювання працівників аграрних підприємств є додаткова оплата за перевиконання сезонних завдань або змінних норм продуктивності за підвищеними розцінками. Також, доцільним є стимулювання працівників за виконання сезонних завдань у визначений термін. Стимулювання конкретних обсягів продукції, робіт, обсягів продажу тощо доцільно застосовувати в структурних підрозділах з кінцевими результатами діяльності Розподіл прибутку, пов'язаний із підвищенням

продуктивності, здійснюють у такий спосіб, щоб зменшити питомі витрати через заохочення більш високої продуктивності праці без збільшення витрат, що пов'язані зі збільшенням трудомісткості.

Щодо преміальних виплат, то розмір премій повинен пов'язуватися не з рівнем основної заробітної плати, а з поліпшенням конкретних показників діяльності підприємства та внеском кожного працівника у загальну справу. Участь у власності сприяє заінтересованості працівників у підвищенні ефективності діяльності підприємств, зміцненні його фінансового стану, оновленні виробництва і реалізується здебільшого через надання працівникам акцій «свого» підприємства.

В останній час спостерігається тенденція, що нематеріальне стимулювання є більш доцільним ніж матеріальне. Одна з причин, яка пояснює це явище є те, що люди постіндустріального часу потребують дещо більше ніж гроші, а саме повагу та відчуття того, що його робота є важливою для суспільства.

Отже цих тезах було досліджено матеріальну та нематеріальну мотивацію та стимулювання персоналу сільськогосподарського підприємства. Та доречність введення системи мотивації на підприємстві, наведені види мотивації які можуть бути на вітчизняних сільськогосподарських підприємствах.

Інформаційні джерела

1. Нашиванко А.Я. Стільник В.В Мотивація та стимулювання трудової діяльності персоналу сільськогосподарського підприємства/ Нашиванко А.Я. Стільник В.В// Науковий журнал «Молодий вчений» № 9 (61) вересень 2018 р.

УДК 368.9

**СТРАХУВАННЯ В СИСТЕМІ ЗАХИСТУ ФІЗИЧНИХ ТА
ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ЯК ТЕНДЕНЦІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ**

Олійник В.В., здобувач вищої освіти,

Уманський державний педагогічний університет ім. П.Тичини

У сучасних економічних умовах, з огляду на трансформаційні процеси відбувається переосмислення в системі захисту юридичних та фізичних осіб від матеріальних витрат, до яких можуть призвести непередбачувані страхові випадки (стихійні лиха, нещасні випадки, фінансові ризики при отриманні кредитів тощо). Таким чином, через систему страхування держава забезпечує захист населення в результаті настання страхових випадків, а також забезпечує ефективний захист підприємницької діяльності. Страхування та ринок страхових послуг є принципово важливими для соціально-економічного та інвестиційного розвитку, як національного ринку, так і на міжнародному рівні[1].

Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 року дає визначення поняттю «страхування» як виду цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) [2].

Тлумачний словник економіста трактує дефініцію страхування як систему економічних відносин, які включають утворення за рахунок товариств, об'єднань, підприємств та населення спеціального фонду коштів і використання його для відшкодування втрат майна від стихійного лиха та інших несприятливих явищ, а також для надання громадянам (або їх сім'ям) допомоги при настанні різних подій в їх житті (досягнення певного віку, втрата працездатності, смерть). Страхування буває майнове, та особисте. Воно може

бути добровільним та обов'язковим. В Україні поряд з державною страховою організацією існує багато альтернативних страхових товариств[3].

Крім того страхування:

- додає надійності в розвитку бізнесу і економіки в цілому;
- допомагає в покращенні структур ресурсів і активізувати через інвестиції в найбільш ефективні сфери господарювання коштів, спрямованих на організацію економічної безпеки;
- забезпечує раціональне формування використання коштів, призначених для здійснення державних соціальних програм (охорони здоров'я, пенсійного забезпечення, фінансового утворення);
- створює резерви коштів, що є реальним джерелом зростання і покриття збитку у разі великих стихійних лих і аварій;
- організовують робочі місця, формує інфраструктури фінансового ринку.

Процес становлення сучасного ринку страхових послуг в Україні почався разом з глибокими соціально-економічними реформами.

Основною метою розвитку страхового ринку є підвищення рівня страхового захисту майнових інтересів фізичних та юридичних осіб, зменшення витрат держави на попередження і ліквідацію наслідків стихійних лих, катастроф, техногенних аварій, формування ефективних ринкових механізмів залучення інвестиційних ресурсів у національну економіку за рахунок забезпечення ефективного функціонування ринку страхових послуг з урахуванням міжнародного досвіду, застосуванням сучасної ринкової інфраструктури та фінансових інструментів [2].

За даними рейтингового видання «InsuranceTop» з підсумками діяльності компаній у 2017 році ПрАТ «МетЛайф» є беззаперечним лідером за такими показниками: обсяг зібраних страхових премій компанії перевищив 748 млн. 464 тис. грн, що на 20,5% більше, ніж аналогічний показник у 2016 році. При цьому страхові премії, залучені «ПрАТ «МетЛайф», на 65-70% більші за показники інших провідних страховиків з ТОП-3 галузевого рейтингу – перевага лідера є очевидною.

Окрім лідерства за обсягами зібраних страхових премій, «ПрАТ» МетЛайф» очолює рейтинги Insurance TOP у 2017 році за такими ключовими показниками, як:

- Обсяг страхових премій за накопичувальними договорами страхування життя – 670 млн. 995 тис. грн.
- число застрахованих осіб за накопичувальними договорами страхування життя – на кінець 2017 року в компанії було застраховано понад 112 000 осіб
- загальна кількість застрахованих осіб за всіма типами договорів страхування життя – на початок 2018 року клієнтами компанії є понад 565 000 осіб[4].

Отже розглянувши навіть один сектор страхування – страхування життя, можна вже прийти до висновку, що страхування серед населення користується попитом. Страхування стає необхідною складовою в системі захисту юридичних та фізичних осіб в сучасних економічних умовах.

Інформаційні джерела

1. Мельничук Ю.М. Теорія і практика страхування життя в Україні: Монографія / Юлія Миколаївна Мельничук. – Умань: ВПЦ «Візаві», – 2018. – 158 с.
2. Мельничук Ю.М. Фактори впливу на збутову діяльність страховиків зі страхування життя / Ю.М. Мельничук, О.В. Гарматюк // Науковий журнал «Економічні горизонти». – 2018. – №1(4). – С. 60–66.
3. Чвертко Л. А. Тенденції розвитку страхування життя в Україні в умовах економічної нестабільності / Л. А. Чвертко // «Сталий розвиток 2030: економічна, соціальна, екологічна та політична складові» матеріали доповідей міжнародної міждисциплінарної конференції (Грузія, Тбілісі, 2017). – Тбілісі – Львів, 2017. – С. 116-121.
4. Slatvinskyi, M. A. Direct foreign investment and national security: problems of investment policy / M. A. Slatvinskyi, L. A. Chvertko // Innovative Economics and Management. – 2017. – No. 3. – pp. 70-79.

УДК 338.242.4

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ
КООПЕРАЦІЇ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Осадько А.С., канд.юрид.наук, викладач

Національна академія внутрішніх справ

На сьогоднішній день у зв'язку з переходом України до нового рівня розвитку, зокрема і місцевості, а саме об'єднання територіальних громад (ОТГ) гостро постає питання щодо забезпечення достойним рівнем життя сільських жителів. Досвід розвинутих країн демонструє, що основною передумовою успішного розвитку громад є об'єднання територій та ресурсів. У результаті реформи держава створює необхідні умови для розвитку громад, а вже вони самі обирають пріоритети які їм необхідні.

Перед нашою державою стоїть нагальне завдання виходу на траєкторію налагодженого та стійкого механізму розвитку. Одним із драйверів зростання вважають аграрний сектор, але з такими засобами, які на сьогодні використовуються в сільському господарстві, нажаль перспективи обмежені. Ефективне сільськогосподарське виробництво є основою забезпечення продовольчої безпеки держави, задоволення населення країни високоякісними продуктами харчування в достатній кількості та різного асортименту.

Наразі є нагальна потреба у детальному аналізі та розробленні ефективних кроків у зв'язку з реформами, що відбуваються в нашій країні, зокрема - децентралізацією (об'єднання територіальних громад), що в свою чергу послугує розвитку сільської місцевості, тому найбільш дієвим засобом у даному напрямку є сільськогосподарська кооперація. Децентралізація [1] – це процес, який вимагає більшої ініціативи від громадян, а сільськогосподарська кооперація – найкращий інструмент навчити проявляти таку ініціативу. Друге, з чим може допомогти сільськогосподарська кооперація у розвитку громад – створення додаткового джерела фінансування. Оскільки, однією з основних причин початку децентралізації був саме брак коштів в бюджеті.

Розвиток сільськогосподарської кооперації в Україні дозволить використовувати переваги великого товарного виробництва і враховувати інтереси сільських товаровиробників, сприяючи відродженню селянина як господаря виробництва, реального власника засобів виробництва і виробленої ним продукції. Адже розвиток кооперації є одним із засобів самоорганізації сільського населення з метою реалізації власної продукції та створення робочих місць. Окрім того, впровадження кооперацій є потужним інструментом ефективного розвитку сільських громад та аграрного сектору в цілому.

Кооперативи – одна з форм господарювання, яка саме в періоди фінансових та економічних криз пропонує раціональну форму ведення господарства. Кооперація має потужний антимонопольний потенціал і надає можливість дрібним виробникам успішно конкурувати на регіональному рівні навіть із великими міжнародними холдингами [2]. Саме в сільському господарстві кооперативні ідеї отримують найбільш ефективне застосування

Українська кооперація має 152- річну історію. Перше кооперативне товариство було створене в 1866 р. в Харкові. Успіхи кооперації того часу пояснювалися тим, що серед засновників і популяризаторів кооперативної ідеї були імена найавторитетніших на той час провідників української громади, таких як В. Антонович, М. Драгоманов, С. Подолинський.

Кооперація завжди в тій чи іншій формі була притаманна сільському господарству, що зумовлено переважно складним і особливим характером сільськогосподарської праці на землі, практичною потребою співпраці селян. За часів незалежної України відродження реальних кооперативних відносин в аграрному секторі було розпочато з прийняттям Верховною Радою України в 1997 р. Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію», а у 2003 – Закону України «Про кооперацію», які відкрили широкі можливості для сільськогосподарських товаровиробників у створенні кооперативів. Нині в Україні для успішної діяльності сільськогосподарських кооперативів сформовано достатнє нормативно-правове поле. Зокрема, це вже згадані вище Закони України «Про кооперацію», «Про сільськогосподарську кооперацію», а

також «Про споживчу кооперацію», «Про кредитні спілки», Указ Президента України «Про заходи щодо розвитку кооперативного руху та посилення його ролі в реформуванні економіки України на ринкових засадах», Розпорядження КМУ від 13.09.2017 року «Про схвалення Концепції розвитку фермерських господарств та сільськогосподарської кооперації на 2018-2020 роки» та ін..

Важливість розвитку кооперативного руху визнається світовим співтовариством. У 1992, 1994, 1996, 1999, 2001 та 2002 роках питання розвитку кооперативів було одним із предметів обговорення Генеральної Асамблеї ООН. 18.06.2002 р. було прийнято спеціальну резолюцію 56/114 «Кооперативи в процесі соціального розвитку», в якій виписано низку рекомендацій та закликів до урядів країн-членів щодо розвитку кооперації, зокрема: врахувати і використовувати вклад кооперативів у соціальний розвиток, ліквідацію бідності, забезпечення продуктивної зайнятості, розширення соціальної інтеграції; стимулювати й сприяти створенню і розвитку кооперативів, особливо тих, які створюються найбільш уразливими групами населення; забезпечувати партнерство між урядами та кооперативним рухом; створювати бази статистичних даних про розвиток кооперативів та їхній вклад у національну економіку; розробляти програми заохочення кооперативів до навчання, обміну досвідом на регіональному і національному рівнях.

У свою чергу, об'єднання селян у кооперативи сприятиме ефективній реалізації ресурсного потенціалу сільського господарства при збереженні робочих місць, соціальному розвитку сільських територій. Поряд зі зміцненням фермерства та крупнотоварного приватного виробництва необхідно розвивати кооперативний рух на селі, який має стати важливим фундаментом структурної перебудови сільського господарства.

Завдяки обслуговуючим кооперативам сільськогосподарські виробники зможуть виходити на ринок та контролювати збут власної продукції, зменшуючи тим самим кількість посередників. Таким чином, можна стверджувати, що сільськогосподарська кооперація має хороші перспективи, оскільки сприяє розвитку вертикальної інтеграції та витисненню з

продовольчого ринку частини посередників, чим забезпечує вищі доходи дрібних товаровиробників, сприяє створенню додаткових робочих місць, допомагає протистояти конкурентам тощо.

Крім того, кооперативи сприяють розвитку сільської місцевості через створення робочих місць та зростання кваліфікації сільських мешканців. Тому насамперед необхідно створювати кооперативи у сільських районах з надлишком робочої сили та економічно відсталих районах.

Таким чином, можна стверджувати, що сільськогосподарська кооперація має хороші перспективи, оскільки сприяє розвитку вертикальної інтеграції та витисненню з продовольчого ринку частини посередників, чим забезпечує вищі доходи дрібних товаровиробників, сприяє створенню додаткових робочих місць, допомагає протистояти конкурентам тощо.

Практичний сенс сільськогосподарської кооперації полягає у об'єктивній вигоді для селян об'єднувати виробництва та/або ресурси. У багатьох випадках в одноосібних господарствах занадто дорого впроваджувати ті чи інші види діяльності. Кооперативи надають можливість об'єднатися для спільної діяльності, що дає кращий результат, ніж якби та сама кількість селян працювала в одноосібних господарствах. Важливою перевагою сільськогосподарської кооперації є те, що вони управляються самими селянами. Це гарантує, що вигоду від діяльності підприємства отримують саме селяни (через знижки або кооперативні виплати), а не акціонери підприємства.

Інформаційні джерела

1. Децентралізація // Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. — 5-те вид. — К. ; Ірпінь : Перун, 2005. .

2. Основи сільськогосподарської обслуговуючої кооперації: Навч. посібник / В. В. Зіновчук, Л. В. Молдаван, В.Б. Моссаковський та ін.; за ред. В.В. Зіновчука. — К.: Вища освіта, 2001. — 464 с.

УДК 338

**УГОДА ПРО АСОЦІАЦІЮ МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС НАПРЯМКИ
СТРАТЕГІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ТУРИСТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ**

Пасталовський В.О., здобувач вищої освіти

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Формування європейського туристичного простору та розвиток України як туристичної держави вимагають розширення співпраці країни з державами-членами ЄС у сфері туризму. В економічній літературі туристичний простір розглядають як географічний простір, що складається з таких елементів: «території формування попиту споживачів рекреаційно-туристичних послуг, території пропозиції послуг (туристична дестинація) і зв'язуючої території між ними [1].

Сьогодні дослідження проблеми впливу чинників євроінтеграції на становлення, наприклад, туризму України залишається актуальним у вітчизняній науці. Цією тематикою цікавилися В. Артеменко, В. Списка [2], В. Гречаник [3], С. Зікеєва [4], О. Краєвська [5].

В 2014 р. підписано Угоду про асоціацію між Україною та ЄС. Розділ Угоди «Економічне та галузеве співробітництво» містить «положення про умови, модальності та часові рамки наближення законодавства України до законодавства ЄС, зобов'язання України щодо реформування інституційної спроможності відповідних органів державної влади та принципи співробітництва між Україною, ЄС та його державами-членами у низці секторів економіки та напрямків реалізації державної галузевої політики», зокрема і у секторі туризму. В статті 401 глави 6 «Туризм» визначено такі напрямки співробітництва:

- а) обмін інформацією, найкращими практиками, досвідом та передача «ноу-хау», зокрема інноваційних технологій;
- б) встановлення стратегічного партнерства між державними, приватними та суспільними інтересами з метою забезпечення сталого розвитку туризму;

в) просування і розвиток туристичних продуктів та ринків, інфраструктури, людських ресурсів й інституційних структур;

г) розвиток та імплементація ефективних політик і стратегій, зокрема відповідних правових, адміністративних та фінансових аспектів;

д) навчання спеціалістів з туризму, а також нарощення потенціалу в галузі туризму з метою підвищення стандартів якості надання туристичних послуг;

е) розвиток і сприяння туризму на основі місцевих громад [6].

Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС (далі Угода) розпочалася імплементація і уніфікація вітчизняного законодавства у сфері туристичних послуг. Перед Україною відкрилися додаткові можливості просування національного туристичного продукту на європейському ринку, використання досвіду організації туристичної діяльності.

Підписання Угоди – це, зокрема, зобов'язання української влади перед власним народом щодо формування сучасної конкурентної і конкурентоспроможної економіки. А те, наскільки Україна виграє завдяки асоціації, залежить від ефективності національних реформ. Ключовим компонентом Угоди є наближення законодавства та адміністративних процедур України до відповідних норм і процедур ЄС [7, с. 2].

За роки незалежності органи державного управління туризмом неодноразово змінювались: Державний комітет України з туризму, Державний комітет молодіжної політики, спорту та туризму, Державний департамент туризму, Державна туристична адміністрація України, Державна служба туризму та курортів Міністерства культури і туризму України, Державне агенство України з туризму та курортів Міністерства інфраструктури України. Нарешті, постановою Кабінету Міністрів України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 10 вересні 2014 р. №442 Державне агенство було ліквідовано, а його функції передано Міністерству економічного розвитку і торгівлі України. У складі останнього створено відділ розвитку

туризму. Таким чином, спеціального центрального органу виконавчої влади в галузі туризму сьогодні в Україні не існує.

Отже, реорганізація державного управління туристичним комплексом здійснювалася непослідовно, супроводжувалася змінами функцій управління, непослідовністю і хаотичністю підбору кадрів тощо. Фактично пріоритетність розвитку системи туристичного комплексу залишалася на папері.

В умовах децентралізації влади в Україні доцільно звернути увагу на досвід регіонального і локального управління туризмом, накопичений в Італії, Німеччині, Об'єднаному Королівстві, Польщі та інших державах ЄС. Варто повніше використовувати можливості, передбачені Європейською політикою сусідства – ініціативою «Східне партнерство» [8].

Самоорганізація та ініціатива суб'єктів туристичної діяльності, професійних асоціацій, місцевих громад, державно-приватне партнерство повинні супроводжуватись опануванням європейської моделі технічного регулювання в туристичній галузі.

Єдиний шлях розв'язання системних проблем у сфері туризму та курортів – це стратегічно орієнтована державна політика, основним завданням якої є визначення туризму одним з основних пріоритетів держави, впровадження економіко-правових механізмів успішного ведення туристичного бізнесу, інвестиційних механізмів розвитку туристичної інфраструктури, інформаційно-маркетингових заходів з формування туристичного іміджу України.

Уряд схвалив Стратегію розвитку туризму на період до 2026 року. Документ розроблено з метою створення умов для забезпечення прискореного розвитку сфери туризму і курортів, перетворення її у високоефективну, інтегровану у світовий ринок галузь. Запровадження Стратегії передбачається за напрямками, серед яких: забезпечення безпеки туристів та захист їх законних прав та інтересів, імплементація законодавства ЄС у сфері туризму, забезпечення комплексного розвитку територій, зокрема створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розбудову туристичної

інфраструктури, удосконалення системи професійної підготовки фахівців сфери туризму, формування та просування позитивного іміджу України, як країни привабливої для туризму. Реалізація акта передбачається за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел не заборонених законодавством, а обсяг фінансування визначатиметься щороку з урахуванням конкретних завдань і реальних можливостей.

Стратегія розроблена в цілях підвищення якості і конкурентоспроможності туристичного продукту на внутрішньому і світовому ринках. Головна мета Стратегії – комплексний розвиток внутрішнього і в'їзного туризму з урахуванням забезпечення економічного і соціокультурного прогресу в регіонах України.

Серед основних завдань – формування доступного і комфортного туристичного середовища, підвищення якості і конкурентоспроможності українського туристичного продукту на внутрішньому і світовому ринках, розвиток соціального, лікувально-оздоровчого, дитячого, юнацького і молодіжного туризму, посилення його культурно-пізнавальної функції, а також забезпечення зростання економіки і якості життя населення українських регіонів за рахунок розвитку туризму.

Туризм слід розглядати як джерело фінансових прибутків бюджетної системи України, засіб підвищення зайнятості і якості життя населення, спосіб підтримки здоров'я громадян, основа для розвитку соціокультурного середовища і виховання патріотизму, а також потужний інструмент освіти і формування моральної платформи розвитку громадянського суспільства.

Інформаційні джерела

1. Кіптенко В. К. Менеджмент туризму : підруч. – К. : Знання, 2010. – 502с.
2. Артеменко В., Списак В. Оцінка можливостей участі України у міжнародному туризмі. Вісник Львівської комерційної академії. Серія «Економіка». - 2007. - Вип. 26. - С.8-13.

3. Гречаник В., Васильченко С. Сучасні тенденції розвитку міжнародного туризму: Україна і світ. http://tourlib.net/statti_ukr/grechanyk2.htm.

4. Зікеєва С. Туристична галузь України в період євроінтеграції: соціально-економічний аспект. Економіка і менеджмент культури. - 2013. - №1. - С.74-82.

5. Краєвська О. Співпраця України та Європейського Союзу у сфері туризму: політико-правовий аспект. Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини». - 2008. - Вип.24. - С.269-278.

6. Розділ V. Економічне та галузеве співробітництво. http://www.kmu.gov.ua/kmu/docs/EA/TITLE_V.pdf.

7. Україна – ЄС: від асоціації до членства. XXIV Економічний форум. Криниця–Здруй. 2–4. 09.2014. URL: www.niss.gov.ua/public/File/2014_table/0902_ua.pdf.

8. Финансовые средства ЕС, доступные для местных и региональных властей стран восточного партнерства. <http://goo.gl/LR2ocb>.

УДК 65. 012

УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ ОРГАНІЗАЦІЙ

Пачева Н. О., канд.екон.наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Управління персоналом є однією з найважливіших сфер життя підприємства (організації), що підвищує її ефективну діяльність. Саме управління персоналом в системі менеджменту організацій забезпечує безперервне вдосконалення методів роботи з кадрами й використанням найкращого вітчизняного та закордонного виробничого досвіду.

Дослідженню теоретичних і практичних питань управління персоналом присвячено значну кількість наукових праць. Серед вітчизняних та зарубіжних вчених вагомий внесок у вивчення цієї проблематики зробили такі відомі вчені як: В.В. Адамчук, А.С. Афонін, С.І. Бандура, М.Г. Белопольський, Д.П. Богиня,

Г.І. Виханський, В.М. Гриньова, В.М. Данюк, М.І. Долішній, А.П. Єгоршин, Є.М. Лібанова, І.С. Завадський, А.М. Колот, А.Я. Кібанов, В.М. Нижник, І.В. Сорока та інші.

Процеси управління людьми здійснювались у всіх цивілізаціях і різних соціумах. Управління персоналом – це специфічна функція управлінської діяльності, головним об'єктом якої є люди, що входять в певні соціальні групи, трудові колективи. Управління персоналом – свідомо діяльність по забезпеченню позитивної і запобіганню негативної взаємодії між людьми усередині підприємства, застосоване до всіх сфер зайнятості і спрямоване на досягнення ефективності і справедливості, що спонукує кожного члена підприємства діяти в ім'я здійснення загальних цілей всієї організації [1].

Задля ефективного досягнення цілей підприємства необхідна відповідна система управління, тобто певна сукупність органів і структурних підрозділів, що забезпечують прогнозування і координацію діяльності всіх ланок [2]. Організація – це складна виробничо-економічна система, що включає функціонально-виробничу і соціальну структури, техніко-технологічну базу, трудові і матеріальні ресурси, які знаходяться у постійній взаємодії і динаміці.

Ефективне управління персоналом неможливе без активного пошуку інноваційних шляхів розвитку організації. При формуванні стратегії підвищення ефективності управління інноваційним розвитком виникає потреба введення нових технологій, відмові від застарілого обладнання на підприємстві та підготовці висококваліфікованих кадрів [3]. Тому, основним завданням управління персоналом є: формування висококваліфікованого персоналу з модерновим економічним мисленням, що забезпечить високу соціальну ефективність роботи колективу і в результаті підвищить конкурентоспроможність підприємства (організації) на ринку вцілому.

Інноваційна управлінська думка сприяє здійсненню комплексного підходу до вирішення проблем з управління персоналом з урахуванням потреб організації. Володіння теоретичними основами управління дає можливість засвоїти культуру та мистецтво керівництва колективом, розробити стратегію

управління при умові громадських, колективних, особистих інтересів та контролювати процес її реалізації.

Інформаційні джерела

1. Пушкар, Р. Менеджмент: теорія та практика : підручн. / Р. Пушкар, Н. Тарнавська. – Тернопіль : Карт-бланш, 2003. – 486 с.
2. Дойль, П. Менеджмент: стратегія и тактика / П. Дойль [пер. с англ. Т. Карасевич и др.; под общ. ред. Ю. Н. Каптуревского]. – СПб. : М. : Х. : Минск : Питер, 1999. – 559 с.
3. Пачева Н. О. Стратегічне управління інноваційним розвитком національного господарства [Електронний ресурс] / Н. О. Пачева // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/15416763509921.pdf>.

УДК 352.07

ІНФОРМОВАНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЯК ІМПЕРАТИВ ЗМІНИ ПАРАДИГМИ СІЛЬСЬКОГО РОЗВИТКУ

Радіонова Л. О., канд. філос. наук, доцент

Харківський національний університет міського господарства імені О. М.

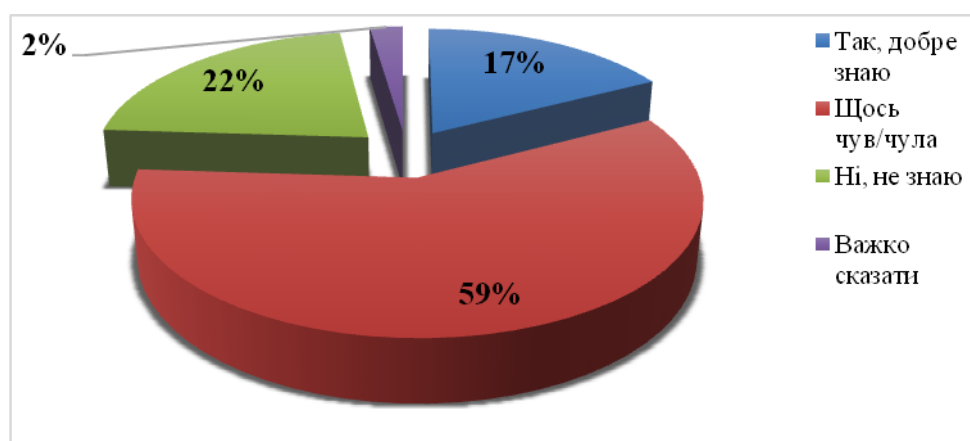
Бекетова

Децентралізація в Україні відкриває не тільки нові можливості для органів місцевого самоврядування, вона створює умови для перегляду існуючої парадигми сільського розвитку. Сам термін «парадигма» відображає проблеми певного етапу розвитку суспільства або його складової, визначає тенденції та шляхи їх вирішення. Це система уявлень, характерна для визначення етапу розвитку науки, культури, суспільного життя. Зміна парадигми відбувається тоді, коли стара модель стає неспроможною давати відповіді на питання, тлумачити певні явища і процеси, не розкриває шляхів виходу із ситуації, що склалася (табл.1).

Таблиця 1 Стара та нова парадигма сільського розвитку

	Стара політика	Нова політика
Об'єкти політики	Вирівнювання, доходи та конкурентоспроможність фермерських господарств	Конкурентоспроможність сільських територій, розвиток місцевих ініціатив, використання ресурсів, які раніше не використовувались
Ключові цілі, сектор	Агровиробництво	Різні сектори, у тому числі сільський туризм, ІТ, ремесла та підприємства
Головні інструменти	Субсидії	Інвестиції
Ключові актори	Національний уряд	Всі рівні урядування, місцеві актори – публічні органи, приватний бізнес, громадські організації, науковці

У цьому контексті дуже важлива інформованість населення про децентралізацію влади. Проте, наші дослідження показують, що цьому питанню не приділяється достатньої уваги (рис.1). Соціологічне опитування проведено автором з 9 по 30 жовтня 2018 року в Чкаловській ОТГ (198 респондентів), Малоданилівській ОТГ (229 респондентів), та Смирнівській сільській раді (40 респондентів) у Харківській області. Всього опитано 467 респондентів віком від 18 років. Чи знаєте Ви про ініціативи влади з приводу децентралізації влади в Україні?

Рисунок 1 - Відповіді відносно інформації про децентралізацію влади

Добре знають про реформу децентралізації влади – 17,4 %, щось чули – 58,6 %, частка тих, хто нічого не знає про децентралізацію 21,7 %.

Чи підтримуєте Ви кроки, які здійснює влада в межах децентралізації влади?

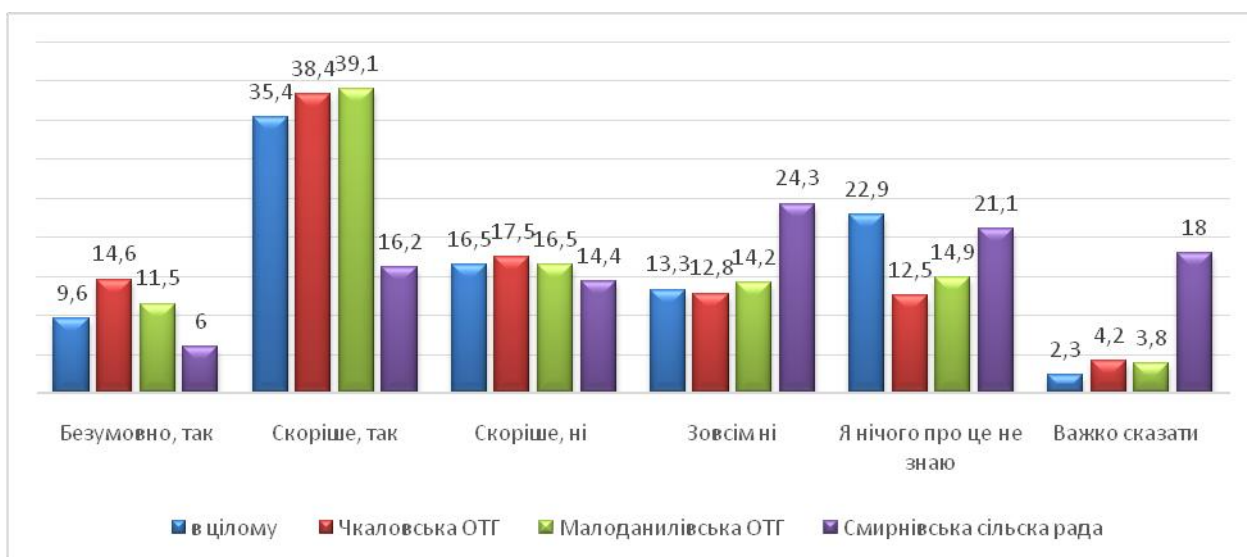

Рисунок 2 – Відповіді відносно підтримки кроків влади що до децентралізації

Хоча підтримка кроків влади щодо децентралізації переважає над негативним ставленням, зокрема, таку підтримку висловили 45 % опитаних, тоді як негативно до діяльності влади у цій сфері ставиться 29,8 % – тут явно бракує інформованості (рис. 2). Прихильники реформи децентралізації переважають у всіх радах, за винятком Смирнівської сільської ради (тут рівень підтримки становить лише 22,2 %, а негативне ставлення задекларували більше 38 %). Найбільшою ж підтримка політики децентралізації є в Чкаловській селішній раді. Хоча загальна інформованість населення дуже висока (рис. 3).

Що дасть децентралізація влади (тобто, переміщення багатьох функцій з центру на місця) громадянам? (позначте те, що вважаєте за потрібне). Громадяни передбачають як позитивні, так і негативні наслідки від децентралізації (рис. 3).

На думку 22,8 %, вона дасть громадянам нові можливості впливу на владу, а 12,1 % вважають, що завдяки цій реформі покращиться якість послуг.

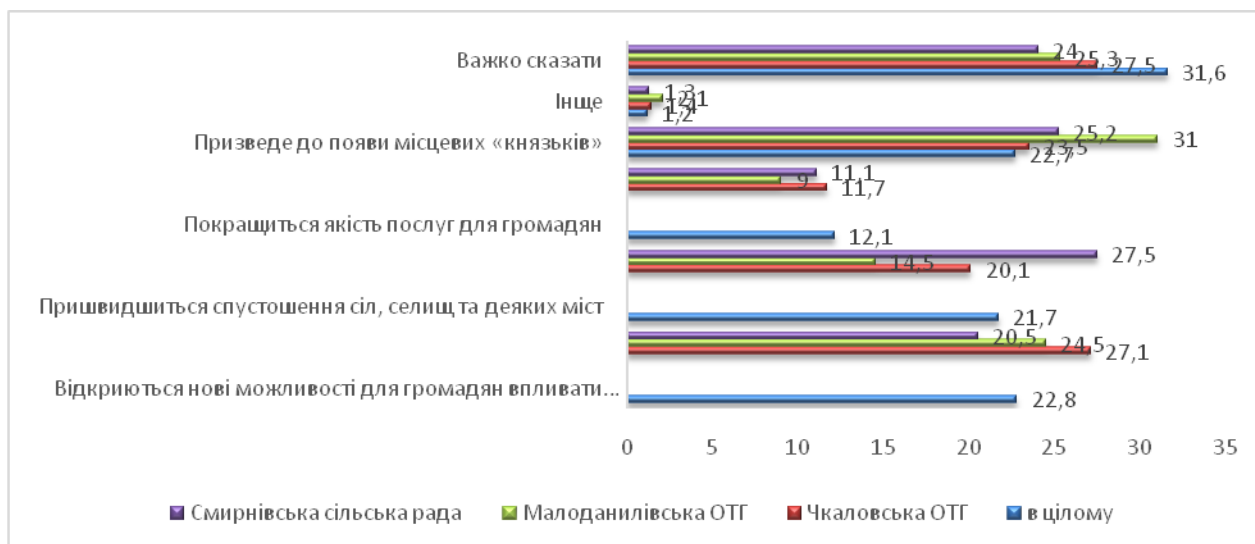

Рисунок 3 - Відповіді відносно того, що дасть децентралізація влади

Натомість 22,7 % побоюються, що децентралізація призведе до появи місцевих «князьків», а 21,7 % – до спустошення сіл і селищ. Найвищі побоювання щодо «місцевих князьків» виявилися в Малоданилівській селішній раді (31%), натомість найбільші можливості впливати на владу побачили жителі Чкаловської селішньої ради (27,1 %). Про загрозу спустошення населених пунктів помітно частіше згадували мешканці Смирнівської сільської ради (27,5%).

Таким чином, із впровадженням реформи з децентралізації помітно зросла потреба у відповідному кадровому забезпеченні.

УДК 352.07

ЦНАП В ОТГ – КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ НАЛАГОДЖЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ

Сидоренко Н.О., канд. держ.упр.

Голова правління ГО «Інститут Реформ та Інформатизації Суспільства»

Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» визначає основні пріоритети та напрями децентралізації публічної влади, при цьому механізми та інструменти, які мають якісно оновити існуючі повноваження, зв'язки між

суб'єктами публічного управління, налагодити їх ефективну взаємодію в системі публічного управління потребують суттєвого доопрацювання.

Серед подібних прикладів проблемних ситуацій у взаєминах між органами влади українська дослідниця Л. Приходченко виділяє наступні лінійні зв'язки: центр – регіональний рівень, центр – місцевий рівень, регіональний рівень – місцевий рівень, місцевий уряд – локальний уряд, органи влади – приватний сектор, органи публічної влади – громадські організації, триади органів публічної влади – приватний сектор – громадські організації. На її думку, саме недосконале законодавство, зокрема закони України «Про Кабінет Міністрів України», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування» та інші підзаконні акти не врегульовують існуючі проблеми, а навпаки – в деяких випадках спричиняють відкриті конфлікти між різними інституціями та органами публічної влади [1].

Не є виключенням й сфера надання адміністративних послуг. Під впливом децентралізаційних перетворень все більше повноважень передаються до новостворених об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ), а роль районних державних адміністрацій (далі – РДА) у цій сфері стає все більше невизначеною. Це питання особливої актуальності набуває для сільських, селищних громад, які не мали на своїй території центрів надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП), а їх мешканці обслуговувалися в ЦНАП РДА. Подібна модель обслуговування споживачів адміністративних послуг, коли мешканці району або представники юридичних осіб мали постійно відвідувати районний центр тільки для того, щоб отримати будь-яку публічну послугу (адміністративну, соціальну, консультативну) у відповідних підрозділах РДА вже змінюється, а в окремих районах вже майже відсутня. Це пов'язано з впровадженням реформи місцевого самоврядування, що спричиняє передачу багатьох повноважень на локальний рівень до органів місцевого самоврядування, які, в свою чергу налагоджують в ОТГ діяльність ЦНАП, роботу соціальних служб, комунальних установ та ін.

Створення та налагодження діяльності ЦНАП в ОТГ може спричинити виникнення «конфлікту інтересів» не тільки з боку представників РДА (можливе скорочення працівників районного ЦНАП, зниження політичного рейтингу голови РДА), а також й з боку різноманітних територіальних підрозділів інших державних служб, наприклад, Пенсійного Фонду, Державної міграційної служби, Держгеокадстру та ін. Також, ще одним проблемним питанням, що створює ризики для відкриття ЦНАП є надходження коштів до різних бюджетів від наданих різними суб'єктами платних адмінпослуг.

Підсумовуючи вищенаведене, можна запропонувати наступну «партнерську модель» надання адміністративних, соціальних, комунальних та консультаційних послуг на місцевому рівні через ЦНАП в ОТГ, а саме на підставі різноманітних договорів, меморандумів «про співробітництво» між відповідним органом місцевого самоврядування та суб'єктом(ами) публічного управління. Наприклад, в приміщенні ЦНАП ОТГ одне додаткове робоче місце може використовуватися (за графіком) представниками різних служб, територіальних підрозділів, державних фондів для консультацій, прийому чи видачі документів (посвідчень, довідок, оформлення субсидій, тощо). За аналогічним принципом доцільно використовувати мобільні ЦНАП та віддалені робочі місця, що наразі активно утворюються в ОТГ.

Інформаційні джерела

1. Приходченко Л.Л., Система публічного управління України: механізми горизонтальної взаємодії / Л. Л. Приходченко // Державне управління: теорія та практика. – 2016.– № 2. – С. 5–14. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Dutp_2016_2_3.

УДК 332.1:338

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТУРИСТИЧНИХ КЛАСТЕРІВ ЯК КОНКУРЕНТНОЇ ПЕРЕВАГИ РОЗВИТКУ ЧЕРКАСЬКОГО РЕГІОНУ

Слатвінська Л. А., канд.екон.наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Сучасний туризм є вагомим чинником соціально-економічного розвитку регіонів за рахунок надходжень від зростаючих туристичних потоків, залучення інвестицій у формування місцевої інфраструктури, ефективного використання природно-рекреаційних та історико-культурних ресурсів території, її активного включення у національну та міжнародну торгівлю послугами.

Стихійний розвиток країн, міст і регіонів як туристичних дестинацій відходить у минуле, оскільки без наукового обґрунтування та моделювання неможливо реалізувати ефективну стратегію розвитку туристичного потенціалу регіону, передбачити, як саме буде відбуватися процес формування туристичного продукту, які зміни відбудуться у майбутньому і як саме туристична інфраструктура буде реагувати на нові виклики ринку [1, с.7].

Кластер, створюючи необхідну критичну масу, є довготерміновим ресурсом забезпечення конкурентоспроможності території. Поряд із цим кластерний підхід дає змогу мобілізувати на території ресурс малих і середніх підприємств [2, с. 587].

Великою перевагою для розвитку регіону є те, що індустрія туризму має мультиплікативний ефект. Більше 100 країн світу довели: розвиток туризму сприяє розвитку регіонів та реалізації вказаних цілей.

Черкащина – колыска українського державотворення, край багатий історико-культурною спадщиною, знаний в Україні та за її межами регіон, що слугує майданчиком для вільної реалізації різноманітних бізнес-проектів та обміну досвідом провідних спеціалістів в багатьох галузях економіки. Це територія особистісного розвитку та самореалізації жителів області, яка створює умови для комфортного проживання, високооплачуваної праці та безпечного відпочинку всіх краян [3].

Формування інноваційних туристичних кластерів як конкурентної переваги розвитку Черкащини забезпечить ефективне використання нових ринкових механізмів, які будуть чинити позитивний вплив на соціально-економічний стан регіону. Очікується поживлення інвестиційної активності, збільшення надходження до бюджетів всіх рівнів, збільшення зайнятості, опосередковане зменшення міграційних процесів, підвищення попиту на товари вітчизняного виробництва, порушення питань екологічного розвитку регіону.

Туристичний кластер «Західна Черкащина» було створено 27 липня 2018 року. За цей час за підтримки Фонду «Uman Tomorrow» було проведено низку заходів, зокрема «Туристичний ярмарок», лекції експерта ДЕНОГА Ганса-Ульріха Трозієна, організовано курси гідів з міжнародною сертифікацією, тощо. Також експерти туркластеру запропонували свої концепції розвитку туристичної сфери Буцькій ОТГ та Паланській ОТГ.

Ще одним позитивним моментом є діяльність Громадської організації «Асоціація туризму та гостинності Західної Черкащини», яка отримала підтвердження про державну реєстрацію як юридичної особи. Асоціація створена в рамках національного проекту «Туристичні кластери 300+» за ініціативи Фонду «Uman Tomorrow» і Федерації роботодавців у сфері туризму України.

Таким чином, діяльність туркластеру «Західна Черкащина», який діє на території дев'яти районів Черкаської області: Жашківського, Звенигородського, Катеринопільського, Лисянського, Маньківського, Монастирищенського, Тальнівського, Уманського та Христинівського, набула юридичної основи.

Основними завданнями кластеризації регіону на сьогодні є об'єднання підприємців, інвентаризація туристичних об'єктів туркластеру, залучення інвестицій та втілення в життя стратегії розвитку туристсько-рекреаційної інфраструктури регіону, покращення умов для розміщення та здійснення туристичних поїздок одночасно декількох тисяч туристів

Щоб ефективно розвиватися, максимально використовувати свій конкурентний потенціал, вирізнятися на фоні інших дестинацій, туристичний

центр повинен мати науково обґрунтовану стратегію сталого розвитку, яка виступає дорожньою картою для управління туристичною галуззю регіону в контексті загального соціально-економічного прогресу та екологічного благополуччя. При цьому система управління має вибудовуватися на контрольованій, комплексній та стійкій основі, з дотриманням принципів економічного, соціального та екологічного балансу. Завдяки такому підходу туризм може принести території значні економічні вигоди, не спричиняючи екологічних та соціальних проблем.

Інформаційні джерела

1. Корж Н. В., Басюк Д. І. Управління туристичними дестинаціями : підручник, Вінниця: ПП «ТД Едельвейс і К», 2017. 322 с.

2. Зайцева В. М. Особливості форування туристичних кластерів у Запорізькому регіоні. Розвиток продуктивних сил та регіональна економіка. 2016. Випуск 6. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/122.pdf>

3. Стратегія розвитку Черкаської області. URL: <http://ck-oda.gov.ua/strategiya-rozvytku-oblasti-do-2020-roku/> (дата звернення: 5.12.2018).

4. Створено асоціацію туризму та гостинності Західної Черкащини URL: <http://umanfund.site/2018/11/13/tourism-hospitality-association-was-created/#more-2753> (дата звернення: 5.12.2018).

УДК 377:005.2

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ГАЛУЗІ ОСВІТИ РЕГІОНУ

Соколік В.Д. аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

Реалізація реформи децентралізації є одним із ключових завдань української влади. Мета цієї реформи полягає в передачі повноважень та бюджетів від державних органів, органам місцевого самоврядування. Держава передає повноваження та ресурси згори вниз, передає засоби вирішення проблем на той рівень, де проблеми виникають, але держава ставить одну

умову, щоб якомога більше повноважень мали ті органи, які ближче до людей, де такі повноваження можна реалізовувати найуспішніше, зокрема в галузі освіти.

Основна ідея української моделі децентралізації в освіті полягає насамперед у ліквідації системи управління та фінансування галузі через районні та обласні органи управління освіти, що є державними органами в рамках так званої «вертикалі влади» [1]. Вона передбачає створення фінансово незалежних громад, які зможуть самосійно і на належному рівні утримувати дитячі садки і школи.

Варто відмітити, що до об'єднання громад управлінням освітою в селах і селищах займались відділи освіти районних державних адміністрацій, які є елементами вертикалі державної виконавчої влади. Функції виконавчих органів сільських та селищних рад у сфері освіти були мінімальними та полягали в реалізації другорядних завдань для забезпечення шкіл.

На відміну від райдержадміністрацій, органи місцевого самоврядування об'єднаних громад стають автономними та мають всі повноваження, у тому числі у сфері управління освітою. Але серйозним викликом є їхня інституційна слабкість.

Освіта – це галузь, яка відповідає за засвоєння новими поколіннями громадських обов'язків та правил спільної відповідальності за участь в управлінні. Успішність освітньої системи та мотивація учнів до навчання залежить від того наскільки зацікавленні сторони можуть впливати на роботу закладів освіти та визначити їх особливість. Для того, щоб галузь освіти була ефективною вона має задовольняти вимоги тих, хто навчається, та тих, хто споживає результати освіти. Іншими словами, освітня система має враховувати інтереси «споживачів» певного регіону [2].

Децентралізація освіти – це передача повноважень і відповідальності за управління освітою та фінансування освіти демократично обраним органам місцевого самоврядування і школам, при цьому, важливі повноваження щодо визначення освітньої стратегії країни та загального напрямку освітньої реформи

залишаються на рівні національного уряду, зокрема Міністерства освіти і науки. Міністерство здійснює управління децентралізованою системою освіти через розроблення законодавства, прийняття освітніх норм і стандартів, а також через спеціальні, цілеспрямовані програми розвитку. Також воно відповідає за формулу визначення розміру освітньої субвенції від державного бюджету місцевим бюджетам, та за різноманітні фінансові програми, зокрема щодо інвестицій або, наприклад, забезпечення шкільними автобусами. Такі управлінські повноваження міністерства є значними на початку процесу децентралізації освітньої системи, але з часом стають слабшими через внесення змін до законодавства. На даний час основною проблемою процесу децентралізації є те, що поки що немає чітких правил, адже саме реформування випереджує законодавче творення [3].

В процесі дослідження нами було встановлено, що для належної організації функціонування закладів системи освіти, розміщених на території новоутворених об'єднаних територіальних громад, враховуючи, що законодавством у сфері освіти не прописано повноваження об'єднаних територіальних громад стосовно управління навчальними закладами, необхідно:

- визначити перелік делегованих повноважень;
- здійснити заходи щодо передачі навчальних закладів з комунальної власності районних рад до власності ОТГ;
- забезпечити належну організації проведення зовнішнього незалежного оцінювання (державної підсумкової атестації) випускниками загальноосвітніх навчальних закладів, отримання документів про освіту;
- вирішити питання щодо атестації педагогічних працівників навчальних закладів, розміщених на території ОТГ;
- врегулювати трудові відносини з педагогічними працівниками навчальних закладів, розміщених на території ОТГ;

- в кожній ОТГ створити освітній округ з метою належної організації надання освітніх послуг та оптимізації матеріально-технічних та кадрових ресурсів;

- вирішити питання щодо функціонування навчальних закладів, які розміщені на території ОТГ та обслуговують дітей (учнів) всього району;

- вирішити питання підвозу дітей, учнів (вихованців) та педагогічних працівників до місця навчання, роботи та зворотному напрямку.

Таким чином, освітня вертикаль повинна бути чітко визначена належним законодавством, зокрема освітнє законодавство повинно бути чітко адаптовано до нової системи врядування. Державні органи влади і територіальні громади мають забезпечити необхідні умови навчання і виховання дітей молодшого шкільного віку за місцем проживання, зокрема у селах. Децентралізована система освіти повинна функціонувати через співпрацю та координацію діяльності багатьох незалежних інституцій, кожна з яких має законодавчо визначену сферу автономії.

Інформаційні джерела

1. Лопушинський І.П., Ковнір Є.І. Стан та перспективи реформування освіти за умов децентралізації влади в Україні // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування [Електронне наукове фахове видання]. 2017. № 1 Режим доступ : http://el-zbirn-du.at.ua/index/zmist_2017_1/0-26

2. Біницька К., Біницька О. Децентралізація освіти в Україні: досвід децентралізація в Республіці Польща // Режим доступ : file:///C:/Users/user/Downloads/SZiF10_K_Binicka_O_Binicka.pdf

УДК: 342.25

ЗНАЧЕННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА СТВОРЕННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ДЛЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Солодуненко Р. С, здобувач вищої освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

Світовий досвід господарювання свідчить про те, що найефективніше економічний, політичний, соціальний, екологічний стан розвитку на місцях виконує місцева влада. Саме вона може задіяти всі сильні сторони для розвитку малого та середнього бізнесу, для залучення інвесторів, сприяє створенню нових робочих місць. Від вирішення цих питань залежить рівень життя місцевого населення, а також поповнення як місцевого, так і державного бюджету, а в кінцевому призводить до зростання добробуту країни в цілому.

Тільки децентралізація зможе зробити Україну сучасною державою нового промислового розвитку з стійким зовнішньополітичним становищем. Тому що ефективні економічні реформи без участі народу не відбудуться.

Згідно дослідженням, викладеним у роботі М. Іжа найбільш важливими для економічного розвитку регіонів є наступні чинники: – значний вплив регіонів на національний рівень; – значний ступінь незалежності регіонів від національного рівня; – наявність у регіонів значних фінансових повноважень та ресурсів; – значні повноваження регіонів у рекреаційній сфері та культурі, інфраструктурі, освіті та дослідженнях, охороні здоров'я. Іншими словами, регіони із значними повноваженнями розвиваються краще, ніж інші, а країни з високим ступенем децентралізації є економічно більш успішними ніж централізовані держави. [1]

Відповідно до нових положень Бюджетного кодексу України 182 містам надана можливість здійснювати зовнішні місцеві запозичення, а до цього було лише 16 міст.

На прикладі міст (у т.ч. малих міст) зазначимо, що у сфері створення комфортного середовища для проживання мешканців громади, місцева влада (ОМС) має забезпечити: ефективне та раціональне використання природних

факторів (природного ландшафту) даної місцевості; здійснювати планування та забудову території; здійснювати архітектурний облік та будівельно-архітектурні роботи; забезпечувати благоустрій територій (у т.ч. озеленення територій, будувати та утримувати парки, сквери, дитячі майданчики тощо); сформувати ефективну логістику транспортних розв'язок, транспортно-інфраструктурне забезпечення даної території. У сфері забезпечення комфортних житлових умов для проживання громадян, ОМС мають сприяти житловому будівництву та створенню конкурентного ринку житла на даній території; вчасно здійснювати ремонт та реконструкцію житлового фонду; забезпечувати житлом малозабезпечених громадян, що потребують покращення умов проживання.

Слід зазначити, що вже отриманий досвід діяльності ОТГ показує, що в умовах децентралізації розвиток громад багато в чому залежить від голови ОТГ та від мешканців, які підтримують цього голову. І саме головне – від повноважень, які отримує ОТГ. Нові можливості, які для громад та для місцевих бюджетів відкрила фінансова децентралізація, а саме розвиток інфраструктури, надання власних послуг, підвищення рівня медичних й освітніх послуг, належний рівень соціального захисту, планування територій та інше, в свою чергу, поступово будуть впливати загалом на результати місцевих бюджетів і на показники соціально-економічного розвитку територій, на яких створено ОТГ. Результат фінансової децентралізації: за січень-вересень місцеві бюджети зросли на 34,2 млрд грн порівняно з минулим роком. [2]

Визначальною проблемою є реальне фінансове забезпечення делегованих і законодавчо закріплених повноважень та функцій, економічна й фінансова самостійність органів місцевого самоврядування. Межі фінансової самостійності та незалежності місцевого самоврядування повинні визначатися законодавчо, чітко дотримуватися і виконуватися. Фінансова децентралізація набула першочергового значення, й успіх її реалізації залежить насамперед від якості вдосконалення місцевого самоврядування, від реального втілення

принципів демократичної системи територіальної організації влади, що обумовлено Конституцією України. [3]

Впровадження децентралізації сприяє зміцненню центрів економічної активності на місцевих рівнях. Адже децентралізація, по суті, є політичною ідеєю, яка 175 означає, що місцева влада отримує певну політичну автономію разом з новими функціями та ресурсами, що спричиняє настання відповідної економічної автономії. Децентралізована влада сприяє участі громадян в управлінні державою, швидше реагує на потреби мешканців і може знайти найефективніший варіант вирішення важливих питань. Саме децентралізація сприяє економічному розвитку як територіальної громади, так і держави в цілому, адже добробут країни зростає разом із багатством та економічним розвитком її регіонів.

Інформаційні джерела

1. Іжа М.М. Показник децентралізаційних процесів у країнах Європи. Вісник СевНТУ: зб. наук. пр. Вип. 112/2010. Серія: Політологія. – Севастополь, 2010. – С. 152-155.

2. Зубко Г. Результат фінансової децентралізації/ Г. Зубко// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=249397542.

3. Кваша Т. К. Фіскальна децентралізація: моделі її впливу на економічний розвиток / Т. К. Кваша // Технологический аудит и резервы производства. – 2015. – № 5. – С. 70–74.

УДК 332.142.4

СТРАТЕГІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ В КОНТЕКСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ

Ступницька Н.І., викладач

Рівненський державний гуманітарний університет

За роки незалежності України єдиною актуальною і нагальною темою для будь-якого уряду лишається реформування вітчизняної економіки. Думки та дії

українських урядів різних «розкладів» зводяться виключно лише до проблем реформування. Кожен наступний президент впевнено заявляє, що справжні реформи будуть проводитись виключно ним та його командою. А народ України в такому послідовному реформуванні вбачає лише реформаторський популізм влади з метою утриматись у владі впродовж п'яти років для розподілу державного бюджету в інтересах української олігархізації.

Проте при такому негативному результаті реформування та категоричному ставленні населення до всіх розпочатих реформувань західні науковці виділяють єдину досить успішну реформу української влади з реформа децентралізації.

В наукових колах проблеми децентралізації обговорюються досить інтенсивно та обширно. Ці обговорення стосуються кола проблем розгортання такого реформування та його всебічне (інформаційне, фінансове, кадрове) супроводження. Проте науково обґрунтованої концепції децентралізації не існує, а стратегічні аспекти такого реформування в глобальному аспекті не розглядаються.

Метою дослідження є ціль та засоби політики децентралізації з позиції глобальних тенденцій.

Пояснимо сутність категорії децентралізація. Короткий словник політологічних термінів децентралізацію - визначає як управлінську політичну систему, покликану здійснювати владно значущі практичні рішення, що географічно чи організаційно перебувають поза межами безпосереднього впливу центральної влади; політичний процес, що передбачає делегування центральним урядом певних повноважень на місцевий рівень з метою оптимізації практичного вирішення питань загальнонаціональної ваги, а також втілення в життя специфічних регіонально-локальних програм [1].

Українська чиновницька еліта децентралізацію визначає однозначно - амбітний проект розміром з країну, який ще не було реалізовано в жодній країні Європи [2]. Віце-прем'єр-міністр – Міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України Г. Зубко вказав і

завдання цієї урядової реформи як регіональний розвиток та зміну якості життя українців через зміну освіти, охорони здоров'я, соціальної політики, державного управління, органів місцевого самоврядування, розвиток міської інфраструктури, заходів з енергоефективності.

В територіальній площині для України децентралізація повинна сформувати первинну адміністративну одиницю - Об'єднана територіальна громада (ОТГ), яка включатиме одне чи кілька сіл або містечок. А на основі ОТГ повинні сформуватись повіти по сьгоднішній аналогії районів.

Таким чином, з вище вказаного, реально проявляється процес нового перерозподілу території України, який прикритий нібито передачею частини владних повноважень на місця. Крім того, будь-який перерозподіл відображає наявність реальних сил (власників), які явно не висвітлені, проте, реалізація їх рішень досить виявлена, хоча і прикрита «благими вимірами». Іншими словами в Україні запущено механізм «новітнього» розподілу територіальної цілісності території, і це перший етап глобального проекту.

Другий етап почався з введення так званого «воєнного положення». Фактично територію країни поділили на дві об'єднані територіальні громади. Одна ізольована від морських матеріально-транспортних потоків, а інша ізольована від міжнародних сухопутних матеріально-транспортних потоків.

Цей поділ зроблено силами, за якими проявлений президент України, а громадянам ці етапи подали як не пов'язані та досить різноманітні процеси. Сили які запустили цей проект, проявлені та відомі враховуючі національний склад центральної влади та економічні наслідки нескінченного українського реформування – це глобальна «єврейська буржуазія».

Таким чином в Україні під вивіскою децентралізації реалізовано та відпрацьовано один із глобальних етапів переділу світу, а саме «Небесний Єрусалим» [3].

Отже, реформа під вивіскою децентралізація є наступним плановим кроком (після першого етапу – революції гідності) по повній ліквідації України як самостійної держави. Україна неприховано переводиться в ранг колоніальної

території з над швидким скороченням населення. Уряд України немає ніякої сили крім можливості реалізувати прописані схеми та механізми верхівки «єврейської буржуазії», а що його стимулювати до ефективного виконання цих планів, допускається збагачення урядовців та чиновників за рахунок повального зубожіння безправного населення України. Історія не знає прикладів, коли виключно механізму децентралізації в умовах хаосу та невизначеності незначні території зазнають економічного зростання та процвітання.

Інформаційні джерела

1. Короткий словник політологічних термінів. [Електронний ресурс] – Режим доступу. <http://politics.ellib.org.ua/encyclopedia-term-311.html>
2. Децентралізація – це реформа всієї країни, – Геннадій Зубко [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://decentralization.gov.ua/news/800>
3. О старте в Украине заветного еврейского проекта «Небесный Иерусалим» [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://kievgid.org/o-starte-v-ukraine-zavetnogo-evreyskogo-proekta-nebesnyi-ierusalim/>

УДК: 334.012.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ, ЯК ОСНОВА ДЕМОКРАТІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Ткаченко М.О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний університет ім.В.О. Сухомлинського

На сьогоднішній день, децентралізація виступає однією з форм розвитку демократії, що дозволяє при збереженні держави та її інститутів, розширити місцеве самоврядування, активізувати населення на вирішення власних потреб та інтересів, звужити сферу впливу держави на суспільство, бізнес замінюючи цей вплив механізмами саморегуляції, виробленими самим суспільством[1].

Процеси ринкової трансформації в умовах децентралізації та підвищення конкуренції викликають необхідність швидкого та гнучкого реагування підприємств на зміни у ринковому середовищі, якому властивий високий

динамізм. У цьому аспекті набуває актуальності децентралізація прийняття управлінських рішень на підприємстві. Ефективне управління підприємством залежить від правильного вибору управлінських рішень і контроль за своєчасним їх виконанням, що сприяє зменшенню обсягу рутинного навантаження та підвищенню оперативності й достовірності отриманих результатів.

Децентралізація має ряд переваг, і вони проявляються тим краще, чим більші розміри підприємства. Серед основних переваг можна виділити швидкість, гнучкість, зручність, правильність прийнятих рішень, витрати та моральний фактор. Процес прийняття рішення при децентралізації проходить на багато швидше, ніж при централізації і це пояснюється тим, що ніякої передачі інформації і документів з нижчих рівнів на верхні немає: рішення приймаються безпосередньо на нижчому рівні[2].

Гнучкість в прийнятті рішень при децентралізації зумовлена тим, що кожний раз, коли на підприємстві доводиться приймати багато рішень і для цього потрібна швидка адаптація, то сильно централізована структура ускладнює таку адаптацію.

Децентралізація має і практичні зручності, оскільки часто виявляється досить важко звертатись до вищого керівника, особливо, коли він віддалений територіально. Крім того, чим більше передається повноважень нижчим рівням управління, тим простіше замінити працівника за його відсутності, менше виникає проблем, пов'язаних з тимчасовою передачею повноважень. При повній відсутності децентралізації на керівника навалюється велика кількість питань різної важливості. При цьому рішення приймаються поспіхом, без належного вивчення і не завжди правильні. Цього можна уникнути, коли рішення приймає безпосередній керівник.

Децентралізація дає і певний економічний ефект. Це пояснюється тим, що весь кругообіг, передача і складання документів вимагають менше часу та значно менших грошових витрат. Нарешті, децентралізація, здійснена

належним чином, повинна призвести в межах даного підрозділу до творчого розкриття здібностей керівних кадрів і взагалі всіх працівників.

Децентралізація виконує стимулюючу функцію щодо розвитку ініціативи в організації. Це спонукає особистість до ототожнення її з організацією. Керівник самого великого підрозділу сприймає його невеликою організацією, що дає можливість йому розуміти та усвідомлювати всі механізми його функціонування, а отже застосовувати всі технологічні функції управління і відчувати себе частиною цієї організації. Такий керівник використовує ентузіазм у своєму підрозділі, тотожній до ентузіазму незалежного підприємця у власному бізнесі. Крім цього, децентралізація відкриває шлях молодому керівнику до кар'єрного зростання. Адже, підготовка молодого керівника здійснюється безпосередньо в процесі діяльності, прийняття важливих рішень с перших днів призначення на посаду. На думку А.А. Циренової, це сприяє притоку молодих і талановитих керівників [3].

Децентралізація управління, як правило, спостерігається у сильно диверсифікованих фірмах, коли розширюється номенклатура продукції, запроваджується новий бізнес, здійснюється вихід на міжнародний ринок. У цьому випадку цей процес відбувається еволюційним шляхом. Там, де спостерігається тенденція до децентралізації, вище керівництво рідко перевіряє повсякденні рішення підлеглих, оцінку діяльності здійснює на основі сумарних результатів рівня прибутковості й зростання організації. Рішення делегуються на нижчі рівні управління з проблем маркетингу, розробки видів продукції, визначенню цін.

Однак слід наголосити на тому, що навіть у дуже децентралізованих організаціях чи підприємствах керівники вищого рівня залишають за собою право приймати рішення з таких питань:

- Формулювання політики організації в різних напрямках діяльності;
- Визначення загальних цілей і завдань організації;
- Здійснення стратегічного планування;
- Розробка колективного договору разом із профспілками;

- Впровадження кадрової політики тощо.

Інформаційні джерела

1. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» № 157-VIII від 05.02.2015 р. [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
2. Кузьмін О.Є. Основи менеджменту: Підручник / О.Є. Кузьмін, О.Г. Мельник. - К.: «Академвидав», 2003. – 211 с.
3. Циренова А.А. Менеджмент: навчально-методичний посібник / А.А. Циренова. - К.: Видавництво ВСГТУ, 2006. – 254 с.

УДК 353.071.5

РОЗВИТОК СИСТЕМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У МЕЖАХ СИСТЕМИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Хащина Х.О., кандидат наук із соціальних комунікацій, завідувач сектору звернень громадян та юридичних осіб

Адміністрація Шевченківського району ХМР

Відродження місцевого самоврядування в Україні як принципово нової організації діяльності публічної влади на місцях потребує з'ясування сутності його класифікаційних ознак за умов необхідності запровадження заходів, спрямованих на забезпечення стійкого розвитку відповідних територій. Вагоме місце в розкритті змісту системи місцевого самоврядування належить класифікаційним аспектам суб'єктів місцевого самоврядування. Розуміння їх основного змісту є визначальним, оскільки саме поділ суб'єктів системи місцевого самоврядування визначає спрямованість муніципальної влади, основний зміст діяльності та призначення.

Однією з головних ознак системи місцевого самоврядування в Україні є наявність специфічних суб'єктів місцевого самоврядування – територіальних громад. Їх специфіка полягає в тому, що на місцевому рівні можна розглядати перетворення територіальної громади з учасника управління в його первинного суб'єкта [3].

Система місцевого самоврядування наділена правами запроваджувати і збирати місцеві податки, збори та платежі й справедливо використовувати їх в інтересах всієї громади; виконує лише властиві їй функції та здійснює делеговані державою адміністративні повноваження [1]. З огляду на це, система муніципальної влади являється вираженням потреб територіальних громад, що характеризується автономією у вирішенні питань місцевого значення, яку органи державної влади забезпечують і контролюють згідно з Конституцією та законами України.

Остаточною системою суб'єктів місцевого самоврядування була сформована з прийняттям Конституції України та Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні».

Характерною рисою місцевого самоврядування є те, що структура побудована не за класичним поділом влади на законодавчу, виконавчу та судову, а розподілом органів на представницькі та виконавчі.

Організаційні форми місцевого самоврядування виражаються через форми демократії:

- безпосередню (широка особиста участь громадян в управлінні через громадські ради, ОСББ, комісії, домові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення, референдуми, опитування та інші форми, що допускаються законодавством);

- представницьку (наявність представницьких вищих органів на місцях, обраних посадових осіб і можливість відкликання їх виборцями; функціонування органів місцевого самоврядування: сільських, селищних, міських рад та їх виконкомів) [2].

За територіальною ознакою представницькі органи поділяються на центральні та місцеві. Місцеві представницькі органи в свою чергу поділяються на власне місцеві (муніципальні) та регіональні. Центральним органом представницької влади в Україні є Верховна Рада України.

До представницьких органів влади належать сільські, селищні, міські, районні у містах ради, які складаються з депутатів і представляють інтереси

територіальних громад відповідних адміністративно – територіальних одиниць. А до регіональних представницьких органів влади відносять районні (субрегіональні) та обласні ради (регіональні), що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ і міст. До представницьких органів влади також належать органи самоорганізації населення – будинкові, вуличні, квартальні комітети (ради), ОСББ (органи самоорганізації багатоквартирних будинків) та інші органи, які утворюються за ініціативою жителів і з дозволу сільських, селищних, міських, районних у містах рад [6]. Конституційний поділ державної влади і місцевого самоврядування в Україні має практичне підґрунтя, хоча й не носить абсолютного характеру. Важливо, щоб у самоврядуванні поєдналися дві основи – державна та громадська [5].

Підвищення дієвості публічної влади в Україні, а особливо її складової – місцевого самоврядування, яке найближче до людей і надає першим необхідні послуги – сьогодні для української держави найважливіше завдання. Основною метою органів місцевої влади має бути надання якісних послуг громадам з оптимальними витратами при відкритій діяльності й відповідальністю перед громадою й державою. Діяльність будь-якого органу влади має бути ефективною та прозорою, тому одним із шляхів, що забезпечує досягнення вказаних цілей, є запровадження критеріїв оцінки діяльності органів влади всіх рівнів, у тому числі й органів місцевого самоврядування. Критерії є одним з інструментів, що використовуються як для самої організації діяльності органів місцевого самоврядування, так і для їх якісної самооцінки.

Інформаційні джерела

1. Баранов В. Стратегия и тактика муниципальных выборов / Баранов В., Могильный С. — Бердянськ, 2004. – 408 с.,
2. Смирнова Т. С. Правове регулювання місцевого самоврядування в Україні / Т. С. Смирнова. / Навчальний посібник — К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2001. — 262 с.

3. Проблеми децентралізації: національний та міжнародний досвід : зб. матеріалів та документів / наук. ред. М. Пухтинський. — К. : Атіка — Н, 2006. — 744 с.

4. Проблеми формування добрососуського, належного місцевого врядування : зб. матеріалів та документів / за заг. ред. М. Пухтинського. — К. : Атіка, 2008. — 600 с.

5. Проблеми функціонування місцевих рад та їх виконавчих органів : монографія / за ред. Ю. М. Тодики. — Х.: Право, 2009. — 540 с.

6. Проект «Розвиток партнерства влади та громадськості на місцевому рівні» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://parlament.org.ua/index.php?action=election&arid=2180&as=0>. — Назва з екрана.

УДК 35.078.1

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Христенко О.А. канд.екон.наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

В Україні територіальні громади являють собою первинний головний суб'єкт місцевого самоврядування, розвиток якої впливає на розвиток конкретних органів місцевої влади та на розвиток місцевого самоврядування всієї країни. Якісна та ефективна діяльність територіальних громад визначає ефективність механізму державного управління. Територіальна громада – це жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, селищ, що мають єдиний адміністративний центр, сільську раду [1].

Організаційно-правовий та фінансово-економічний механізми збалансованого розвитку територій відповідно до стратегії сталого розвитку досліджують та обґрунтовують Бутко І., Дзяна Г., Дзяний Р., Кравченко Т.,

Мороз О., Патока І. та ін. Незважаючи на достатню кількість досліджень з напрямку розвитку територіальних громад залишається недостатньо врегульованим питання організаційних та правових аспектів створення територіальних громад.

Територіальна громада як соціально-економічна система під впливом чинників зовнішнього середовища може відштовхуватися від існуючого положення, пов'язаного з досягненням мети свого стійкого розвитку. При позитивному впливі чинників зовнішнього середовища система може носити характер економічного зростання, завдяки якому вона може перейти в якісно новий стан, що потребує додаткової витрати ресурсів. При негативному впливі зовнішнього середовища відбувається падіння, що примушує систему мобілізувати внутрішні ресурси на її повернення в запланований режим роботи. Сприятливий або несприятливий вплив зовнішнього середовища збільшує об'єм витрат ресурсів в регіоні, тобто використання його соціально-економічного потенціалу [3].

Бюджетна децентралізація є невід'ємною складовою процесів стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні. Її роль полягає у створенні дієвих стимулів щодо зацікавленості громад у тому, щоб залучити на місця, в регіони інвесторів; сприяти розвитку підприємництва, малого та середнього бізнесу, самозайнятості населення. Адже, чим більше на певній території буде бізнес-структур, тим більше надходжень отримають місцеві бюджети, і тим більше коштів громада зможе витратити на власний благоустрій, на вирішення нагальних питань місцевого розвитку. Така система передбачає знищення корупції щодо поведінки “влада-бізнес”, підвищення відкритості та прозорості у сфері прийняття рішень щодо благоустрою та саморозвитку територіальних громад [2].

Для залучення потенційних інвесторів місцева влада використовує такі заходи: створення інвестиційних карт територій (що постійно оновлюються); застосування “бренду” міста, що дає додаткові переваги бізнес-структурам під час маркетингу (у т.ч. реклами) продукції, виробленої у тій чи іншій місцевості;

відкритість та публічність мають стати нормою в процесі прийняття місцевою владою рішень про виділення земельних ділянок для бізнес-структур, надання дозвільних документів на початок ведення бізнесу; впровадження електронного врядування та “електронних громадських приймалень”, що обслуговують інвесторів, бізнес-структури, населення та ін. [4]. Ці та інші новації зорієнтовані на реальну децентралізацію та зміщення центрів економічної активності на місцевий рівень. Адже багатство країни приростає багатством та економічним розвитком її регіонів.

Ще однією обставиною, неврахування якої суттєво підвищуватиме ризик неуспіху впровадження децентралізації полягає в тому, що надзвичайно важливим є всебічне дослідження та наукове обґрунтування того, якою мірою і з якою швидкістю та послідовністю мають використовуватися всі типи децентралізації – адміністративний, політичний, фіскальний та ринковий, наскільки доцільним є одночасне їх запровадження. Жоден із цих типів не домінує над іншими; вони можуть запроваджуватися окремо або комбінуватися; у кожний часовий період децентралізація може пришвидшуватися, гальмуватися чи навіть мати зворотний характер [5].

За цих обставин має бути дотриманий певний баланс між централізацією та децентралізацією повноважень і ресурсів, використанням у різні часові періоди різних типів і форм децентралізації для формування економічних, соціальних, правових умов розвитку як держави, так і територіальних громад.

Інформаційні джерела

1. Бутко І. І. Деякі проблеми становлення і розвитку територіального самоврядування в Україні / Бутко І. І. // Місцеве та регіональне самоврядування в Україні. – 2015. - №3. – С. 8.

2. Дзяна Г. Роль місцевого самоврядування у забезпеченні сталого розвитку України та її регіонів / Г. Дзяна, Р. Дзяний. – Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». – 2014. – Вип. 39. – С.355-361.

3. Кравченко Т.А. Основа сталого розвитку територіальних громад – системний підхід до реалізації національних інтересів України [Електронний

ресурс] / Т.А. Кравченко // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. – 2014. - №1. – Режим доступу: http://el-zbirn-du.at.ua/2014_1/24.pdf.

4. Мороз О. Ю. Територіальна громада: сутність становлення та сучасні українські реалії [Електронний ресурс] / О. Ю. Мороз // Демократ. врядування: електрон. наук. фах. видання. – 2008. – Вип. 2. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua.

5. Патока І. В. Фінансове забезпечення сталого розвитку об'єднаних територіальних громад як складова ефективної децентралізації влади в Україні [Електронний ресурс] / І. В. Патока // Ефективна економіка. – 2015. - №11. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4582>.

УДК 351:502.33

**ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ У ЗАПРОВАДЖЕННІ ПРІОРИТЕТНИХ
НАПРЯМІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ ЗА УЧАСТІ МІСЦЕВИХ
ГРОМАД**

Чабаненко О.О., здобувач вищої освіти,

Частоколяний Б.О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Сталий розвиток регіонів, можливостей й загроз за останні десятиріччя привернула увагу багатьох вчених, які досліджували питання сутності і характеристики цього явища, категоріальний апарат, формували підходи до оцінювання стану розвитку тощо. Існуючі наукові напрацювання надають можливості детальнішого осмислення і поглиблення уявлення про проблемні питання формування процесів розвитку.

Модель сталого розвитку - це такий формат і спосіб діяльності суспільства і держави, яка забезпечує задоволення потреб нинішнього покоління, без позбавлення шансу аналогічних соціальних стандартів життя для майбутніх поколінь. Сталий розвиток неможливий без участі суспільства. На

місцевому рівні реалізація сталого розвитку передбачає процес безперервної взаємодії у короткостроковому і довгостроковому масштабі місцевого самоврядування й територіальної громади. Місцева влада відіграє ключову роль в освіті, мобілізації сил і ресурсів, взаємодії з громадськістю у рамках переходу до сталого розвитку [1].

Зазначимо, що у нормативно-правовій базі України поняття «Сталого розвитку» знайшло своє відображення у законах, що стосуються системи планування і прогнозування розвитку регіонів. Так, у Законі України «Про стимулювання розвитку регіонів» [1] визначається, що (ст. 1.) «стимулювання розвитку регіонів - комплекс правових, організаційних, наукових, фінансових та інших заходів, спрямованих на досягнення сталого розвитку регіонів на основі поєднання економічних, соціальних та екологічних інтересів на загальнодержавному та регіональному рівнях, максимально ефективного використання потенціалу регіонів в інтересах їх жителів та держави у цілому».

З метою запровадження глобальних екологічних домовленостей на 21 конференції Сторін Рамкової конвенції зі зміни клімату було прийнято міжнародну кліматичну угоду – Паризький договір (12 грудня 2015 року). Основною метою Паризького договору визначено посилення глобальної боротьби із загрозами у зміні клімату, стримування підвищення температури на планеті, зниження викидів парникових газів. Реалізація основної мети Паризької угоди вимагає прискорення темпів розвитку відновлюваних джерел енергії, значного підвищення рівня енергоефективності виробництв, особливо у країнах, які мають швидкі темпи економічного розвитку. Саме тому 147 держав світу готові скоротити викиди парникових газів, що дозволить до 2030 року обмежити загальні світові викиди парникових газів на рівні 57 млрд тонн. На відміну від Кіотського протоколу країни не матимуть чітко зафіксованих в угоді зобов'язань щодо скорочення викидів парникових газів. Кожна країна самостійно може визначати свою ціль зі скорочення викидів парникових газів, враховуючи національні особливості [2].

У країнах Європи можна виділити різні інструменти, спрямовані на заохочення регіонального розвитку. Основним інструментом регіональної політики майже завжди є програма інвестицій або розвитку – багаторічна програма, розроблена відповідно до логіки стратегічного планування. Її можна розуміти як своєрідну угоду між різними державними органами, які беруть участь у спільному фінансуванні і кожен із котрих погоджується зробити певний внесок у реалізацію програм регіонального розвитку різних типів. На більш загальному рівні варто відзначити, що в багатьох країнах потреба в оптимізації та належному використанні державних інвестицій зумовлює необхідність поліпшення координації і синергії між інвестиціями, що здійснюються за рахунок різних джерел фінансування всіма учасниками процесу розвитку – державою, регіональною та місцевою владою на певній території [3].

У більшості країн обсяги фінансової допомоги за загальнонаціональними програмами часто залежать від гостроти певних проблем (економічних, соціальних, територіальних) у деяких регіонах порівняно з рештою територій держави. У деяких країнах ухвалюються спеціальні програми, спрямовані на підтримку конкретних регіонів («спеціальні територіальні програми») [8].

Отже, важливе значення для сталого розвитку регіонів має реалізація різноманітних міжнародних проектів, спрямованих на сталий розвиток. Найбільш масштабним для України є Проект Європейського Союзу та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду».

Інформаційні джерела

1. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів»

2. Рейтинг найбільших забруднювачів навколишнього середовища.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу :

<http://www.npblog.com.ua/index.php/ekologiya/rejtingnajbilshih-zabrudnjuvachiv-navkolishnogo-seredovischa.html>.

3. Ткачук А. Місцевий та регіональний розвиток. Участь громадян у місцевому розвитку. Практичний посібник для практичних людей / А. Ткачук. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2012. – 144 с.

4. Місцевий розвиток, орієнтований на громаду: Офіційний сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cba.org.ua/ua/pronas/proon-v-ukrajini>.

5. Проект ЄС та ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»: Офіційний Веб-портал Полтавської обласної державної адміністрації. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.adm-pl.gov.ua/page/proekt-ies-ta-proon-misceviy-rozvitokoriientovaniy-na-gromadu>.

УДК. 336.14:352

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ – ГОЛОВНИЙ
ФАКТОР СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ**

Гуменюк А.В., канд.екон.наук, доцент

Школенко О.Б., канд.екон.наук, доцент

ПВНЗ «Європейський університет» Уманська філія

В умовах сьогодення українських подій, періоду політичної та економічної кризи, питання фінансової незалежності регіонів є надзвичайно актуальним і водночас неоднозначним, оскільки саме дана проблема є однією з базових умов самостійної та ефективної діяльності органів місцевої влади, що в результаті забезпечить підвищення ефективності надання державних послуг, усунення макроекономічної нестабільності та прискорення процесу економічного зростання.

Головними причинами фінансової залежності регіонів є:

- відсутність узгодженості інтересів бюджетів на державному, регіональному та місцевому рівнях;
- нераціональний перерозподіл функцій управління між центральними та регіональними органами влади;

- відсутність належного фінансування делегованих повноважень;
- нераціональні фінансові потоки бюджетних коштів, що супроводжуються часовими та грошовими втратами та корупційними ризиками;
- нераціональна структура місцевих бюджетів;
- відсутність механізму стимулювання регіонального саморозвитку, спрямованих на активізацію діяльності щодо забезпечення фінансової самодостатності регіонів.

Ігнорування даних тенденцій призведе до посилення фінансової залежності регіонів від центру, неякісного та неповного виконання покладених на них функцій, нераціонального використання бюджетних коштів, відсутності вмотивованості регіональних органів влади до саморозвитку, зниження рівня соціально-економічного розвитку регіонів та посилення регіональної дивергенції, зростання незадоволеності населення діями влади, загрози територіальній цілісності держави [2, с. 82].

Фінансовим підґрунтям органів місцевого самоврядування є місцеві бюджети і тому їм належить особливе місце в бюджетній системі нашої держави. Досвід європейських країн показує, що в Європі існує ціла низка розвинутих держав, де місцеві бюджети наділені дуже високою фінансовою автономією, тобто практично не залежать або слабо залежать від бюджету центральної адміністрації. Це – Іспанія, Австрія, Швейцарія, Швеція. У названих країнах фінансова автономія місцевих бюджетів існує в інтервалі від 98% до 70% відповідно. У Франції, Фінляндії, Бельгії фінансова автономія місцевих бюджетів коливається від 70% до 55%. Основу їх фінансової автономії становлять місцеві податки і місцеві надбавки до загально державних податків. Автономія місцевих бюджетів у скандинавських країнах забезпечується в основному стягуванням прямих місцевих податків (майнового, або податку на успадковану нерухому власність). У Швеції прямі місцеві податки становлять майже 64,3% поточних доходів, у Норвегії – 55,2% [3, с. 66].

Надання більшої фінансової самостійності місцевим громадам дозволить вирішити значущі проблеми суспільства з максимальним врахуванням інтересів громадян, адже саме це є основною політико-правовою метою нашої держави. [1, с.101–103].

Одним з основних факторів посилення ролі місцевого самоврядування є децентралізація державної влади, яка зводиться до реформування бюджетної системи у напрямку формування усіх її ланок як автономних і фінансово спроможних виконувати прийняті бюджетні повноваження. Децентралізація – це спосіб територіальної організації влади, при якому держава передає право на прийняття рішень з певних питань або у визначеній сфері структурам локального або регіонального рівня, які не входять у систему виконавчої влади і є відносно незалежними від неї [4].

Самостійність місцевих бюджетів повинна бути забезпечена достатньою кількістю закріплених за ними фінансових ресурсів та ширшим колом повноважень щодо вирішення важливих питань місцевого значення. Для подальшого успішного реформування системи міжбюджетних відносин Україні доцільно використати досвід провідних європейських країн, врахувавши при цьому особливості, потенціал та інтереси конкретних регіонів держави.

Отже на нашу думку, найбільш важливими для сталого розвитку регіонів є наступні чинники:

- значний вплив регіонів на національний рівень;
- значний ступінь незалежності регіонів від національного рівня;
- наявність у регіонів значних фінансових повноважень та ресурсів.
- значні повноваження регіонів у основних сферах господарювання.

Без цих заходів буде неможливо говорити про фінансову та політичну незалежність органів місцевого самоврядування від органів державної влади. Прийняття цих заходів дозволить створити більш стабільну фінансову обстановку на місцях, яка не буде відчувати коливань залежно від змін у центральній владі.

Інформаційні джерела:

1. Балацький Є.О. Бюджетна децентралізація: ефективність реформи на місцевому рівні / Є.О. Балацький, С.М. Фролов // Економіка і управління. – 2011. – Вип. 4. – С. 97–103.
2. Іванова О.Ю. Актуальні проблеми фінансового забезпечення регіонального розвитку / О.Ю. Іванова // Збірник наукових праць «Управління розвитком» № 1 (179), ХНЕУ. – 2015 – С. 80-83.
3. Миргородська Л.О. Фінансові системи зарубіжних країн: [навч. посіб.] / Л.О. Миргородська. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 240 с.
4. Стеценко Н.А. Підвищення фінансової спроможності місцевих бюджетів за рахунок децентралізації державної влади / Н.А. Стеценко. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/2011_6_4/292-296.pdf.

УДК:338.439.5/6(477)

ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА – ОСНОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Ягодзінська А.С., аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

Проблеми забезпечення продовольчої безпеки була і буде актуальною, вона не знижується ні зі зміною світової політичної системи, ні з науково-технічним прогресом та іншими інтеграційними та глобалізаційними процесами. Водночас ця проблема має різні прояви в різних регіонах та державах. Забезпечення продовольчої безпеки є також однією із найважливіших сучасних проблем української економіки. Ця проблема опинилася в центрі уваги як науковців, так і представників державної влади.

Реальна і повноцінна система продовольчої безпеки України повинна охоплювати такі складові: міцне і надійне забезпечення, що базується на національному АПК, здатному постійно забезпечувати населення продуктами харчування на відповідному рівні, адекватно реагуючи на кон'юнктуру

продовольчого ринку; фізична і економічна доступність необхідної кількості і асортименту продовольства для різних категорій населення ще забезпечується їх платоспроможністю, та не ставить під загрозу задоволення інших основних потреб людини; система захищеності вітчизняного виробника продовольчих товарів від імпортової залежності як в продовольстві, так і ресурсному забезпеченні.

Продовольча безпека держави є важливою складовою частиною економічної безпеки яка в свою чергу є частиною суспільної безпеки держави. Продовольча безпека держави – це ступінь забезпеченості населення країни екологічно чистими і корисними для здоров'я продуктами харчування вітчизняного виробництва за науково-обґрунтованими нормами і доступними цінами при збереженні і поліпшенні середовища проживання. Продукти харчування у життєвій діяльності людини відіграють основну роль. Експерти та науковці вважають, що за життя сучасного покоління, продовольча проблема може перерости у глобальну міжнародну кризу.

Центральним елементом продовольчої безпеки є забезпеченість продуктами харчування, з урахуванням таких основних складових: фізична доступність, що передбачає просту наявність на споживчому ринку життєво необхідних продуктів, економічна доступність включає фінансову можливість їх отримати, а соціальна – мінімальну диференціацію у споживанні головних груп продуктів серед різних верств населення.

Забезпечення ефективного функціонування системи продовольчої безпеки безпосередньо залежить від: стабільної політичної ситуації, стабільності та розвитку національної економіки, структурних змін в АПК з урахуванням науково-технічного прогресу, науково-інформаційного забезпечення.

Національний рівень продовольчої безпеки в напрямку зростання власного сільськогосподарського виробництва має базуватись на принципі якості, екологічності та збереження агробіорізноманіття і природних ресурсів, їх раціонального використання [3]. Сьогодні, коли в нашій країні наявний

різний рівень соціально-економічного розвитку регіонів набувають актуальності проблеми продовольчої безпеки регіонального рівня. Регіональні відмінності балансів виробництва і споживання продовольчих ресурсів впливають з природнокліматичних умов, умов самозабезпечуваності, наявного ресурсного потенціалу та в залежності від інших специфічних особливостей регіону.

В умовах глобалізації саме проблема забезпечення продовольчої безпеки стає першочерговою і життєво важливою, на її вирішення спрямовані зусилля всіх країн світу. Ця проблема визнана ключовою Організацією Об'єднаних Націй. На Конференції ООН зі стійкого розвитку (20-22 червня 2012 року) у Ріо-де-Жанейро, оголошено ініціативу ліквідації проблеми голоду, на основі якої була сформована програма побудови майбутнього вільного від голоду [1].

Інформаційні джерела

1. Матеріали XXIV Міжнародного Колоквіуму Інституту CEDIMES «Продовольча безпека: економічні, управлінські, геополітичні, економічні, культурні виміри». – К.: НУХТ. – 2013. – 95 с.

2. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 29.10.2013 р. № 1277.

3. Kovalyuk V.I. Vyznachennya osnovnykh parametriv prodovol'choyi bezpeky krayiny. / V.I. Kovalyuk // Elektronne naukove fakhove vydannya "Efektyvna ekonomika". – 2014. – # 12. – Rezhym dostupu: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

СЕКЦІЯ 2
ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА
РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

УДК 342.25(430)

LEGAL REGULATION OF LOCAL SELF-GOVERNING IN
GERMANY

Pavlova L.P., Ph.D., Associate Professor of the Belarusian Institute of Law

Germany is a federal state consisting of 16 subjects of the Federation - federal states. In accordance with the Basic Law (Constitution) of 1949, local government in Germany falls within the competence of the federal states. In this regard, it is logical to have no special legislative regulation of local self-government at the Federation level. At the same time, the guarantee of local self-government and the legal basis for its regulation at the level of federal lands is established by the Basic Law (Constitution) of the Federal Republic of Germany and the constitutions of its lands.

Paragraph 2 of Art. 28 of the Constitution states: “The communities should be guaranteed the right to regulate within the framework of the law under their responsibility all the affairs of the local community. Communities within the framework of the competence established by the laws and in accordance with the laws also have the right of self-government. Providing self-management includes providing the basis for financial autonomy; These are the basics of tax revenues corresponding to the economic development of communities with the right to establish a tax rate” [1].

The implementation of the right to local self-government in relation to municipalities means a guarantee of the existence of communities and their associations as subjects of law, as well as the establishment of a certain range of tasks for independent decision and responsibility. The guarantee of the right to the very existence of communities and districts means that they can be liquidated or changed geographically only on the basis of their opinions, obtained through wide and public hearings, and only on the basis of the interests of the public good.

Legislative regulation of local government is carried out at the level of federal lands. At the same time, in all the “territorial” subjects of the Federation, similar legislative acts have been adopted and are in force. The base among them in every land is the Provision on Communities and the Provision on Regions. In addition, there are also special laws on municipal elections (elections to local governments of communities and districts) in all lands.

There are also some features in this sphere. Thus, in Bavaria, a special law on local referendum and civil initiative, the Provision on the joint management of communities and a number of other legislative acts regulating the organization of local self-government have been adopted and are in force. In other federal states, there are also specific laws reflecting the features of local self-government of the respective subject of the Federation. Despite the autonomy of the federal states in the regulation of local self-government, over time there was a significant harmonization of land legislation. In general, this process should be regarded as objective.

The Constitutional Court proceeds from the understanding of the community not as a “management unit”, but as an association of residents. Here we have in mind the aspects affecting the cohabitation and existence of community members and having significance for them just as for members of a given municipality. In this regard, communities receive all the competence. Of course, the legislator, by virtue of his rights, may establish for the local community any other powers. However, it should be limited to the framework within which it is constituted by constitutional and legal guarantees of self-government.

The tasks of community self-government may be voluntary or mandatory. In the first case, the communities can decide for themselves whether they will deal with this issue at all and how. This applies, for example, to the construction of gyms, museums and theaters. In the second case, the need to fulfill the duties is determined in a legal manner, and the communities are free only to choose the methods of their fulfillment. Therefore, for example, communities are obliged to accept building plans and build schools, but the ways of accomplishing these tasks are not prescribed to them.

Along with the tasks of self-government, communities can also address issues of the state level. It is sometimes more profitable for the state to use administrative facilities and local community benefits instead of connecting their own institutions. Thus, in accordance with paragraph 3 of Art. 78 of the Constitution of North Rhine-Westphalia, the land has the right to oblige communities and their associations by prescriptions of the law to assume and fulfill certain public tasks "only with a simultaneous decision to cover costs" [2].

The legal status of the districts is different. They do not have a specific area of activity directly guaranteed by the Constitution. The districts are responsible within their territory for the questions that the legislator determines to them. On the other hand, the legislator has a direct duty to vest districts with competence in the appropriate volume. For example, districts are subjects of social assistance and are responsible for the construction of roads of regional significance [2].

Thus, the essence of self-government is the ability to solve their own problems "under their own responsibility." Responsibility means freedom from government interference. Communities and districts should be provided with their own independent activities. They make independent decisions in their area of competence. Control of the state is not allowed here.

Information Sources

1. The Constitution (Basic Law) of the Federal Republic of Germany [Electronic resource]. URL: <http://vivovoco.astronet.ru/VV/LAW/BRD.HTM> (access date: 11/18/2018).

2. Verfassung des Landes Nordrhein-Westfalen vom 11. Juli 1950 (in der Fassung vom 5. Mai 2002). Regulations on Communities of North Rhine-Westphalia. Translation of E. Markwart - Municipal Law, 1-4 / 2001. [Electronic resource]. URL: http://de.wikisource.org/wiki/Verfassung_des_Landes_Nordrhein-Westfalen (access date: 12.11.2018).

УДК 342.25

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Балджи К. В., здобувач вищої освіти

Маріупольський державний університет

На сьогоднішній день, беззаперечним є факт, що європейський вибір нашої країни диктує необхідність проведення значної кількості реформ. І в першу чергу це стосується децентралізації як одного з пріоритетних принципів побудови та функціонування публічної влади. Крім того, децентралізація залишається стратегічно важливим вектором сучасної державної політики, що передбачає створення ефективної системи організації та управління на місцевому рівні, розширення можливостей територіальної громади.

Наявне ж функціонування органів місцевого самоврядування в більшості територіальних громад не сприяє розвитку останніх. До того ж, ні теорія, ні практика не містить універсальної концепції децентралізації та окремих її складових, видів, моделей. Звідси, актуальною є проблема встановлення найбільш ефективної моделі децентралізації з урахуванням національних особливостей та європейського досвіду.

Питання видів та форм децентралізації публічної влади висвітлювались у роботах таких вітчизняних вчених, як М. О. Баймуратова, О. В. Батанова, Т. О. Карабіної, О. Л. Копиленка, І. О. Кресіної, В. В. Рильської, В. Л. Федоренка, Ю. С. Хоббіта інших.

Метою роботи є аналіз концептуально-правових засад децентралізації в Україні. Дослідження сучасних доктринальних підходів у межах пошуку оптимальної моделі децентралізації дозволило виокремити два типи децентралізації: адміністративну і демократичну.

Науковці вказують на такі характерні риси демократичної децентралізації, як перенесення частини державної виконавчої влади на рівень населення відповідних адміністративно-територіальних одиниць і тих органів, які вони обирають. Щодо адміністративної децентралізації, то вона передбачає створення на місяцях спеціальних урядових органів, наприклад, місцевих

державних адміністрацій [1, с. 70]. Відомі три форми адміністративної децентралізації, а саме «деконцентрація», «делегування», та «деволюція». Іншими словами, це способи передачі повноважень від центру на місцевий рівень [2, с. 178]. Така форма як «деконцентрація» передбачає передачу повноважень від центральних органів держави до органів держави на місцях. Тобто, той суб'єкт, який отримує владу не є обраним, а є призначуваним, підпорядкованим центру. Спосіб «делегування» певною мірою відрізняється від «деконцентрації».

У першу чергу тим, що делегуючий орган хоч і здійснює контроль за суб'єктом, але на підставі договірних відносин. Способом, який найбільше відповідає ідеї децентралізації є «деволюція». Останній властива передача повноважень місцевим суб'єктам, які володіють суттєвою незалежністю від центру та значною автономією у прийнятті рішень [2, с. 181].

На сьогодні, не викликає сумнівів, що ефективність децентралізації залежить від вибору її моделі. Світова практика вказує на існування трьох моделей.

Перша модель – формально децентралізована, тобто напрямок адміністративної децентралізації на основі автономії територіальних громад.

Друга модель знаходить своє відображення в Україні. І виникла як сукупність тенденцій централізації і децентралізації, за якої представницькі органи влади на місцях володіють значною адміністративною автономією від державних органів, але залишаються під їх контролем.

І третя модель, найбільш централізована, адже місцеві органи влади лише уповноважені тимчасово виконувати функції державної влади [3, с. 107].

У аспекті вибору найбільш ефективної моделі децентралізації, слід проаналізувати досвід такої європейської країни як Польща. Ця модель пов'язана з розширенням повноважень органів місцевого самоврядування за рахунок реформування територіального устрою, що, у кінцевому результаті призвело до трирівневої структури адміністративно-територіального устрою [4].

У результаті цієї реформи місцеві громади стали незалежними юридичними суб'єктами [5, с. 260].

Проаналізувавши вищевикладене, встановлено, що від вибору типу і моделі децентралізації залежить ефективність її впровадження в цілому. Таким чином, аналіз існуючої національної моделі, світових тенденцій, зокрема європейських у вигляді Польщі, дозволяє дійти висновків, що Україні слід проводити збалансовану децентралізацію. Це обґрунтовується необхідністю поєднання децентралізації із делегуванням владних повноважень, що дозволить забезпечити реальну участь громадян у процесі управління місцевими справами. Адже за умови використання цієї моделі децентралізації, органи місцевого самоврядування володітимуть автономією від центру з договірною формою відносин із останнім.

Інформаційні джерела

1. Приходько Х. В. Децентралізація публічної влади та місцеве самоврядування: концептуально-правові питання. Часопис Київського університету права. 2014. № 4. С. 69-73.

2. Карабін Т. О. Основні сучасні моделі децентралізації публічної влади: монографія. Ужгород: Тімпані. 2015. 212 с.

3. Хоббі Ю. С. Вплив процесів децентралізації на забезпечення прав та свобод людини і громадянина. Науковий вісник Ужгородського національного університету. № 35. 2015. С. 105-109.

4. Леонов О. Л. Польський прорив: як децентралізація проходила у наших сусідів. 2016. URL: <http://constitution.gov.ua/publications/item/id/45>.

5. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень : навч. посібник. Київ: Рада Європи. 2017. 105 с.

УДК 352

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Гусенко А.А., старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки

Миколаївський національний аграрний університет

Територіальні громади в Україні являють собою первинний головний суб'єкт місцевого самоврядування, розвиток якої впливає на розвиток конкретних органів місцевої влади та на розвиток місцевого самоврядування всієї країни. Якісна та ефективна діяльність територіальних громад потребує прийняття законів та підзаконних нормативно-правових актів, які б забезпечили правове регулювання діяльності новостворених об'єднаних територіальних громад пропорційно до наданих їм широких повноважень.

На сьогодні Кабінетом Міністрів України затверджена Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 р., у якій зазначено, що метою децентралізації влади є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація повною мірою положень Європейської хартії місцевого самоврядування.

Постановою Верховної Ради України був схвалений План законодавчого забезпечення реформ в Україні, у якому висвітлено питання щодо децентралізації влади та реформи місцевого самоврядування.

Правовою основою об'єднання територіальних громад є закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про співробітництво територіальних громад», постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад», а також Бюджетний і Податковий кодекси України та інші нормативно-правові акти.

З метою фінансової підтримки держави було ухвалено закони України – “Про добровільне об'єднання територіальних громад” і “Про співробітництво територіальних громад”. Метою Закону України “Про добровільне об'єднання

територіальних громад” є створення правових умов і можливостей для посилення гарантій місцевого самоврядування. Закон України “Про співробітництво територіальних громад” визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю, підстави та особливості припинення співробітництва.

Важливу роль відіграє Закон України “Про засади державної регіональної політики”, який визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики як складової частини внутрішньої політики України.

Було прийнято низку законів щодо оптимізації розподілу повноважень. Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розширення повноважень органів місцевого самоврядування та оптимізації надання адміністративних послуг” наділив органи місцевого самоврядування додатковими повноваженнями щодо можливості створення центрів надання адміністративних послуг, можливості ведення реєстру територіальної громади, надання відомостей з Державного земельного кадастру, реєстрації місця проживання громадян та з інших питань. Завдяки Закону України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів” розширено джерела доходів новостворених об’єднаних територіальних громад.

У Законі України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об’єднаних територіальних громад” визначено особливості формування та виконання бюджетів об’єднаних територіальних громад.

Закон України “Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин” визначив склад доходів об’єднаних територіальних громад.

Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо статусу старости села, селища” визначає нове поняття “старостинський округ”, передбачає повноваження старости та його правовий статус.

Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо добровільного приєднання територіальних громад” вирішує проблему тих громад, що не потрапили до жодної об’єднаної територіальної громади, розташованої поруч.

На даний час Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України прийнята значна кількість нормативно-правових актів, що дозволяють реалізовувати реформу децентралізації влади. Запровадження нових норм дозволило зміцнити фінансову базу місцевого самоврядування, запровадити механізми стимулювання територіальних громад до добровільного об’єднання. Але ще залишаються невирішеними питання розвитку територіальних громад, що потребують законодавчого врегулювання.

Інформаційні джерела

1. Закон України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р. № 280/97 // ВВР України. – 1997. – № 24. – С. 170.

2. Європейська Хартія про місцеве самоврядування // Місцеве та регіональне самоврядування в Україні – К.,1994.- Вип.1/2 (6/7). – С.71

3. Скупченко Д. Нормативно-правове забезпечення розвитку територіальних громад в Україні/ Д.Скупченко // Теорія та практика державного управління.– №2(57) – С.1-7

4. Завертайло В. Нормативно-правове забезпечення об’єднання територіальних громад в Україні: проблеми та шляхи удосконалення/ В.Завертайло // Науково-практична інтернет конференція: Модернізація правових інститутів: вимоги часу. – 08.12.2016.

УДК 342.7

**МУНІЦИПАЛЬНО – ПРАВОВИЙ СТАТУС СТАРОСТИ В ОТГ:
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ**

**Дробуш І.В., д-р. юрид. наук, доцент, завідувач кафедри державно –
правових дисциплін**

Національний університет «Острозька академія»

Процеси децентралізації державної влади в Україні, впровадження принципу субсидіарності, підвищення рівня вимог людини до різноманітності та якості отримуваних нею послуг, збільшення її впливу на процес функціонування органів публічної влади зумовили пошук нових моделей побудови й організації діяльності усіх складових елементів системи місцевого самоврядування.

З метою налагодження тісної співпраці з місцевою спільнотою, мобільного реагування на потреби кожного мешканця, який територіально є віддаленим від адміністративного центру ОТГ й була створена нова організаційна структура в системі місцевого самоврядування – інститут старости.

Тривалий час велися дискусії стосовно того, чи вважати старосту посадовою особою місцевого самоврядування, чи буде він перебувати у статусі найманого працівника та працювати за контрактом; якими мають бути його повноваження; чи потрібен взагалі окремий муніципально – правовий інститут старости; чи варто виконання його обов'язків покласти на депутата місцевої ради чи представника органу самоорганізації (у разі його створення) ?

Дискусії припинились з внесенням певних змін та доповнень до нині діючого Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні”, норми якого визначили поняття старостинський округ та правовий статус старости як виборної посадової особи місцевого самоврядування, члена виконавчого комітету сільської, селищної, міської ради за посадою з відповідними повноваженнями.

Передусім варто зауважити, що питання організації роботи старости визначаються не лише законами, а й Положенням про старосту, яке затверджується відповідною сільською, селищною, міською радою. Прийняття такого Положення сприятиме кращому усвідомленню змісту деталізованих повноважень старости мешканцями відповідних старостинських округів та унеможливилюватиме вільне тлумачення реального змісту повноважень старости депутатами ради, головою ОТГ, іншими муніципальними службовцями, що в свою чергу, сприятиме ефективності їх співпраці в процесі вирішення питань місцевого значення. При цьому не менш важливим є й оприлюднення такого Положення шляхом розміщення його на сайті представницького органу ОТГ.

Щодо переліку повноважень старости, то такий перелік не є вичерпним та матиме тенденцію до розширення. Зокрема, в Статуті ОТГ варто закріпити деталізований перелік повноважень старости щодо здійснення моніторингу за дотриманням прав та законних інтересів жителів у сфері охорони навколишнього природного середовища, правопорядку, соціального захисту, в сфері соціального захисту, в сфері житлово – комунального господарства, в сфері реалізації права на працю, права на медичну допомогу та в інших сферах. У разі виявлення порушення не лише повідомляє відповідні органи державної влади та виконавчий комітет ради громади, а й тримає на контролі їх усунення та повідомляє зацікавлену особу щодо результату розгляду даного питання.

Важливим аспектом діяльності старости є його участь у підготовці проекту місцевого бюджету в частині фінансування програм, що реалізуються на території відповідного старостинського округу. Однак, варто не обмежувати старосту лише такою участю та закріпити його повноваження щодо моніторингу і контролю за доцільністю, законністю і цільовою спрямованістю витрачання коштів бюджету ОТГ.

Активізація діяльності старости є необхідною у процесі впровадження учасницького (партиципаторного) бюджетування. Реалізація в ОТГ позитивного польського досвіду учасницького бюджетування (подання

проектів від мешканців громади на розгляд місцевої ради) безперечно сприятиме прозорості бюджетного процесу; зменшенню корупційної складової у витрачанні бюджетних коштів; підвищенню активності мешканців та зростанню обізнаності в питаннях місцевого самоврядування; зростанню довіри громади до представницького органу та гарантуватиме якість реалізації спільних програм і проектів розвитку громади.

Враховуючи повноваження старости, визначені Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» в частині сприяння жителям відповідного села, селища у підготовці документів, що подаються до органів місцевого самоврядування, доцільно було б деталізувати роль старости у партиципаторному бюджетуванні та закріпити в Положенні про старосту обов'язок постійного інформування мешканців громади про вимоги до складання та подання проектів на розгляд конкурсної комісії.

Важливим актом локальної нормотворчості, який сприятиме якісному виконанню обов'язків старостою є Програма його діяльності, яка розробляється на поточний рік та затверджується на засіданні виконкому з відповідним розглядом на сесії ради громади. В процесі підготовки Програми діяльності староста, виходячи з пріоритетів соціально-економічного розвитку території, аналізує наявні можливості та ресурсний, технічний, людський, фінансовий потенціал території та пропонує конкретні заходи щодо розв'язання пріоритетних завдань та проблемних питань розвитку територіальної спільноти; прораховує очікувані результати реалізації заходів, тощо.

Запропонована модель правової регламентації інституту старости не лише сприятиме усвідомленню функціонального значення старости в системі місцевого самоврядування, а й конкретизуватиме різноманітні форми та напрями його практичної діяльності, безпосередньо спрямованої на задоволення відповідних потреб та інтересів жителів ОТГ.

УДК 352

**ДЕРЖАВНА РЕЄСТРАЦІЯ АКТІВ ЦИВІЛЬНОГО СТАНУ В
ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ**

**Ключник І.В., начальник Миколаївського міського відділу державної
реєстрації актів цивільного стану Головного територіального управління
юстиції у Миколаївській області**

Послуги з державної реєстрації актів цивільного стану є необхідними та найактуальнішими для громадян.

З метою створення належної реалізації прав громадян у сфері державної реєстрації актів цивільного стану під час добровільного об'єднання територіальних громад сіл, селищ, міст виникає необхідність у здійсненні певних заходів, спрямованих на забезпечення дотримання вимог законодавства при виконанні виконавчими комітетами сільських, селищних, міських рад делегованих повноважень щодо проведення державної реєстрації актів цивільного стану.

Пунктами 1,2 Наказу Міністерства юстиції України від 03 червня 2013 р. № 1057/5 «Про внесення до Державного реєстру актів цивільного стану громадян відомостей актових записів цивільного стану, складених виконавчими органами сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад в електронному вигляді» (далі – Наказ) передбачено, що відомості актових записів цивільного стану, складених виконавчими органами сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад в електронному вигляді за допомогою Державного реєстру актів цивільного стану громадян (далі – Реєстр), передаються до відповідного відділу державної реєстрації актів цивільного стану в день їх складання телекомунікаційними каналами зв'язку загального користування із застосуванням криптографічного захисту інформації та, у свою чергу, вносяться такими відділами до Реєстру.

Реєстр ведеться відділами державної реєстрації актів цивільного стану. Адміністратором Реєстру є державне підприємство «Національні інформаційні системи», яке належить до сфери управління Міністерства юстиції України,

серед іншого надає безоплатний доступ до нього відділам державної реєстрації актів цивільного стану, забезпечує реєстрацію такого доступу та збереження відомостей про кожний доступ.

Виконавчі органи сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад з метою виконання покладених на них повноважень з державної реєстрації актів цивільного стану підключаються до Реєстру на підставі укладеного договору з його адміністратором виключно для цілей складання актових записів цивільного стану в електронній формі.

Ст. 11 Закону передбачено, що виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад є їх виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи.

Приписами частини третьої ст. 52 Закону передбачено, що сільська, селищна, міська рада може прийняти рішення про розмежування повноважень між її виконавчим комітетом, відділами, управліннями, іншими виконавчими органами ради та сільським, селищним, міським головою в межах повноважень, наданих цим Законом виконавчим органам сільських, селищних, міських рад.

В процесі об'єднання територіальних громад та створення її виконавчих комітетів відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (далі - Закон про об'єднання) було запроваджено інститут старости.

Враховуючи, що відповідно до ч. 2 та ч. 6 ст. 14¹ Закону староста є посадовою особою органу місцевого самоврядування, а також за посадою членом виконавчого комітету ради об'єднаної територіальної громади, відповідна рада може прийняти рішення про уповноваження старости на виконання повноважень виконавчих органів такої ради (далі - Рішення), зокрема, визначених підпунктом 5 п. "б" частини першої статті 38 Закону щодо реєстрації актів цивільного стану (за винятком виконавчих органів міських (крім міст обласного значення) рад).

В Рішенні має бути чітко визначено адміністративно-територіальні межі здійснення зазначених повноважень (тобто лише територія відповідного села,

селища, на яку поширюються повноваження відповідного старости). Крім того, положення зазначеного Рішення мають знайти своє відображення в переліку повноважень старости, який визначатиметься Положенням про старосту, що затверджується відповідно до ч. 4 ст. 14 Закону сільською, селищною, міською радою відповідної об'єднаної територіальної громади.

При вчиненні дій щодо державної реєстрації актів цивільного стану уповноважені посадові особи органів місцевого самоврядування керуються чинним законодавством [1,2,3,4,5,6,7,8].

Відповідно до Наказу Міністерства юстиції України від 29 серпня 2018 року за №2825/5 «Про затвердження змін до деяких нормативно – правових актів у сфері державної реєстрації актів цивільного стану» практично усі послуги реєстрації актів цивільного стану можуть надаватися через надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП).

Також варто зауважити, що виконавчі органи сільських, селищних, міських (крім міст обласного значення) рад, які самостійно працюють у сфері державної реєстрації актів цивільного стану можуть надавати послуги щодо державної реєстрації народження, смерті та шлюбу через свої ЦНАП. Надання даних послуг можливо завдяки розміщенню у ЦНАП секретарів виконкомів сільських рад чи спеціалістів з відповідними повноваженнями та функціями адміністраторів ЦНАП.

Інформаційні джерела

1. Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 1 липня 2010 р., № 2398-VI.
2. Декрет Кабінету Міністрів України від 21.01.1993 р., № 7-93 «Про державне мито».
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 10.11.2010 р., № 1025 «Про затвердження зразків актових записів цивільного стану, описів та зразків бланків свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану».
4. Наказ Міністерства юстиції України від 18 жовтня 2000 р., N 52/5 (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 24 грудня 2010 р., N 3307/5)

«Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні».

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2002 р., № 1740 «Про затвердження Порядку здійснення добровільного медичного обстеження наречених».

6. Наказ Міністерства юстиції України від 30.12.2013 р., № 2804/5 «Переліку документів, що створюються у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, зі строками їх зберігання».

7. Наказ Міністерства юстиції України 26.11.2003 р., N 143/5 «Про затвердження Інструкції з діловодства у відділах реєстрації актів цивільного стану районних, районних у містах, міських (міст обласного значення) управлінь юстиції».

8. Наказ Міністерства юстиції України від 29.10.2012 р., № 1578/5 «Про затвердження Порядку ведення обліку і звітності про використання бланків свідоцтв про державну реєстрацію актів цивільного стану, а також їх зберігання».

УДК 342.25 (477)

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА ПОЛОЖЕННЯ

Ломпей С. О., здобувач вищої освіти

Львівський національний університет імені Івана Франка

Реформа децентралізації в Україні — комплекс змін до існуючого станом на початок 2014-го року законодавства, основною метою якого є передача значних повноважень та бюджетів від державних органів органам місцевого самоврядування. Комплекс заходів з реформи децентралізації стартував у 2014-му році та отримав назву Національний проект «Децентралізація». В Україні на рівні регіонів і окремих територій владні органи мають різновиди, що відповідають двом видам децентралізації: демократичній та адміністративній. Деконцентрація- це адміністративна децентралізація, що передбачає створення

на місцях спеціальних урядових органів та наділення їх повноваженнями із здійснення виконавчої влади [1]. Демократична децентралізація передбачає утворення органів місцевого самоврядування – рад відповідного рівня, що представляють інтереси мешканців певної території, причому між радами різних рівнів відносини субординації відсутні.

Головною метою реформи є передача від органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування значної частини повноважень, ресурсів та відповідальності. Окрім законодавчих змін з делегування повноважень, реформа також передбачає скасування поділу України на райони. Замість кількох десятків районів в кожній області має бути створено 4-6 повітів. Повіти будуть формуватися за критерієм кількості населення і компактності, тобто в кожному повіті може проживати від 150 до 400 тисяч осіб. Загалом заплановано поділ всієї території України поділятиметься на 120-130 повітів. Нижче повіту буде адміністративна одиниця - громада . Концепція полягає в об'єднанні сіл у крупні громади, щоб передати таким утворенням широку фінансову та управлінську автономію. У кожному селі громади з населенням понад 50 людей обиратимуть старост - представників влади у селі. Крім цього, в перспективі заплановано запровадження інституту префектів, які будуть здійснювати нагляд за додержанням Конституції та законів України органами місцевого самоврядування на довіреній їм території.

Реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади здійснюється з дотриманням таких принципів:

- верховенства права;
- відкритості, прозорості та громадської участі;
- повсюдності місцевого самоврядування;
- субсидіарності;
- доступності публічних послуг;
- підзвітності та підконтрольності органів і посадових осіб місцевого самоврядування територіальній громаді;

- підконтрольності органів місцевого самоврядування органам виконавчої влади у питаннях дотримання Конституції та законів України;
- правової, організаційної та фінансової спроможності місцевого самоврядування;
- державної підтримки місцевого самоврядування;
- партнерства між державою та місцевим самоврядуванням;
- сталого розвитку територій [2].

Реформа децентралізації передбачає здійснення наступних змін:

- посилення місцевого самоврядування;
- зміна положення про адміністративно-територіальний устрій;
- закріплення «принципу повсюдності» (землями за територією населених пунктів розпоряджаються відповідні органи місцевого самоврядування);
- гарантія наділення місцевого самоврядування достатніми повноваженнями та ресурсами;
- врахування історичних, економічних, екологічних та культурних особливостей при плануванні розвитку громад;
- передача «на місця» максимальної кількості повноважень, які органи місцевого самоврядування здатні виконати;
- скасування місцевих та районних державних адміністрацій, створення об'єднаних територіальних громад, запровадження інституту префектів[3].

Отже, децентралізація – одна з найбільш масштабних реформ, яка повинна повністю поміняти систему управління. Необхідною передумовою децентралізації є реалізація єдиної державної стратегії.

Інформаційні джерела

1. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування : навчальний посібник для посадовців місцевих та регіональних органів влади та фахівців з розвитку місцевого самоврядування. Київ: ПРООН/ МПВСР. – 2007. – 269 С.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної

організації влади в Україні » : за станом на 1 квітня 2014р.[Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

3. Децентралізація в Україні: досягнення, надії і побоювання // документ InternationalAlert від 08. 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: https://www.internationalalert.org/sitess/Ukraine_Decentralisation_UK_2017.pdf.

УДК 352:061.2

**ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ
ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

**Мухарський І.Г., заступник голови Миколаївської районної ради
Миколаївської області**

Україна першою на пострадянському просторі, якщо не рахувати країн Балтії, зважилася на здійснення реформи децентралізації. Децентралізація влади та реформа самоврядування має ключове значення для подальшого всіх реформ. Концептуально ця реформа здійснюється не шляхом адміністрування та розпорядчих директив центральних органів влади, а через підвищення спроможності територіальних громад шляхом їх добровільного об'єднання та співробітництва.

Необхідність реформування територіальної організації влади на засадах децентралізації як складової нової регіональної політики в Україні, її стратегічні завдання, пріоритети та концептуальні засади визначені в основних чинних документах стратегічного характеру, а саме:

– Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», якою визначено досягнення європейських стандартів життя та гідного місця Україні в світі. «Стратегія–2020» включає в себе 62 реформи, зокрема у сфері децентралізації та реформи державного управління. Стратегія визначає орієнтиром побудову прозорої системи державного управління, створення професійного інституту державної служби, забезпечення її ефективності. Результатом реалізації реформи має стати створення ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої

структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій (е-урядування), яка здатна виробляти й реалізовувати цілісну державну політику, спрямовану на суспільний сталий розвиток та адекватне реагування на внутрішні й зовнішні виклики [1];

- Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року, у якій зазначено, що метою децентралізації влади є відхід від централізованої моделі управління в державі, забезпечення спроможності місцевого самоврядування та побудова ефективної системи територіальної організації влади в Україні, реалізація повною мірою положень Європейської хартії місцевого самоврядування [2];

- Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, яка передбачає розроблення законодавчих актів, зазначених у цій статті, що дає надію на прискорення процесу завершення реформи децентралізації влади в Україні [3].

Фактично відлік реформи децентралізації почався 5 лютого 2015 року, коли були прийняті два базових для цієї реформи закони, а саме Закон України «Про засади державної регіональної політики» [4], та Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [5]. та внесено зміни до Бюджетного кодексу України [6] і Податкового кодексу України [7] щодо фінансової децентралізації. Якщо перший закон має значною мірою концептуальне значення, то другий створив реальний механізм об'єднання територіальних громад, але майже відразу виявилось, що Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» невраховував значну кількість нюансів об'єднувачих процесів, що створило реальні проблеми на практиці. Зі внесенням змін до Податкового та Бюджетного кодексів від 1 січня 2015 року місцевим самоврядуванням отримано більше фінансів для підвищення економічної спроможності. Протягом 2015-2017 років частина недоліків була виправлена шляхом внесення змін та доповнень в ці закони, але деякі проблеми й досі залишились невирішеними.

Надалі, постановою Верховної Ради України був схвалений План законодавчого забезпечення реформ в Україні (далі – План), метою якого є забезпечення реалізації реформ, спрямованих на приведення законодавства у відповідність до Конституції України та на розвиток її положень. План містить підрозділ Регіональна політика та децентралізація. Також у Плані законопроекти згруповано за трьома темами: адміністративно-територіальний устрій, децентралізація влади та реформа місцевого самоврядування, реформування служби в органах місцевого самоврядування.

Задля ефективного реформування місцевого самоврядування було затверджено Методику формування спроможних територіальних громад, якою визначено послідовності формування громад – першочергово потенційними адміністративними центрами мали стати міста обласного значення та населені пункти, що мають статус районних центрів. Проте за 2015-2017 рр. найбільше об'єднаних територіальних громад (ОТГ) утворено з центрами в селах та селищах. Загалом із 665 утворених ОТГ, сільських – 377 (57 %), селищних – 199 (30 %), міських – 89 (13 %) [8].

Для підтримки впровадження реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади у кожній області створені офіси реформ із децентралізації, основними завданнями яких є сприяння процесу добровільного об'єднання територіальних громад; завершення роботи з перспективними планами формування територій громад областей; надання допомоги об'єднаним громадам з реалізації ними інфраструктурних та розвиткових проєктів.

Розвиток територіальних громад передбачає об'єднання зусиль громад і їхніх територій, а також потрібну фінансову підтримку держави. Саме з цією метою було ухвалено закон України «Про співробітництво територіальних громад», який визначає організаційно-правові засади співробітництва територіальних громад, принципи, форми, механізми такого співробітництва, його стимулювання, фінансування та контролю, підстави та особливості припинення співробітництва, оскільки чинне українське законодавство передбачало лише загальні рамки упровадження міжмуніципального

співробітництва, припускало об'єднання ресурсів органів місцевого самоврядування для вирішення спільних проблем, але не містило правових норм, які б дозволяли таке співробітництво [9].

В процесі формування та розвитку громада повинна ефективно відповідати зовнішнім викликам, таким як глобалізація економіки, підвищення мобільності трудових ресурсів та пов'язаний з цим ріст безробіття, посилення міжнародної конкуренції за інвестиції та розвиткові ресурси. Відповіддю на ці та деякі інші виклики може стати перспективне (середньо- та довгострокове) планування ОТГ.

Методологія стратегічного планування розвитку ОТГ в Україні була розроблена експертами програми ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні» (ППРРУ). Методологія інтегрує ключові аспекти життєдіяльності і розвитку: економічні, соціальні та екологічні, підтримуючи їх взаємодію. Сприяє активній участі усіх зацікавлених і компетентних осіб у процесі стратегічного планування та реалізації планів розвитку відповідно до їх інтересів і можливостей.

Отже, з вище викладеного можна зробити висновок, що саме ці документи визначають основні етапи, умови та власне процес добровільного об'єднання територіальних громад та їх розвиток, а також функції та обов'язки, які набудуть ОТГ, і фінанси, які будуть надані для їх реалізації після завершення процедури об'єднання.

Інформаційні джерел:

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: указ Президента України від 12.01.2015р. № 5/2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року: постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>

3. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. №333-р [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>.

4. Закон України "Про засади державної регіональної політики" № 156-VIII від 05.02.2015 <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/156-19>

5. Закон України "Про добровільне об'єднання територіальних громад" № 157-VIII від 05.02.2015 <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

6. Бюджетний кодекс України від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 11.04.2018).

7. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/2755-17> (дата звернення 11.04.2018).

8. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад : Постанова КМУ від 8 квітня 2015 р. № 214 // Офіційний вісник України [офіційне видання від 05.05.2015] – 2015. – № 33. – С. 22

9. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17 черв. 2014 р. № 1508-VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

УДК 336.1:352

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Назарова Л.В., д-р екон.наук, доцент

Миколаївський національний університет імені В.О.Сухомлинського

Схвалена Кабінетом Міністрів України 1 квітня 2014 року Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (далі Концепція) викликана політичними процесами, що відбуваються в державі суспільстві на шляху євроінтеграції. Вона передбачає децентралізацію, створення належних матеріальних (майно, зокрема земля, що перебувають у власності територіальних громад), фінансових (податки та збори, що пов'язані з територією відповідної адміністративно територіальної

одиниці) та організаційних умов для забезпечення виконання органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень [1, с. 22]. Крім того, територіальні громади отримують права розпоряджатися земельними ресурсами в межах своєї території, об'єднувати свої майно та ресурси в рамках співробітництва територіальних громад для виконання спільних програм та більш ефективного надання публічних послуг населенню суміжних територіальних громад [2]. До основних завдань, що лежать в основі децентралізації варто віднести:

- передачу повноважень від органів виконавчої влади на рівень територіальних громад і закріплення за ними достатніх фінансових ресурсів;
- чітке розмежування повноважень між органами виконавчої влади та між різними рівнями органів місцевого самоврядування;
- посилення відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування за свої рішення перед виборцями і державою.

Дані проведеного дослідження свідчать про те, що децентралізаційні процеси в різних країнах мають як переваги, так і недоліки. Серед основних переваг децентралізації варто відмітити наступні: створення передумов для успішного розвитку громадянського суспільства; отримання мешканцями територіальних громад практичного досвіду участі у демократичних змінах; більше ефективний розподіл бюджетних ресурсів з метою вирішення нагальних потреб територіальної громади; створення сприятливих умов для розвитку місцевого господарства; сприяння розвитку економіки регіону і стратегічному плануванню; забезпечення прозорості і гласності прийняття рішень на місцях, підвищення якості надання послуг та їх максимальне наближення до споживачів; підвищення відповідальності місцевих органів за результати своєї діяльності. Однак поряд із позитивними аспектами децентралізації існують і певні недоліки, до яких відносять: ускладнення спроможності впливати на макроекономічну ситуацію на державному рівні; зниження скоординованості виконання делегованих повноважень; гальмування реалізації державних програм на фоні надання більшого значення місцевим політичним пріоритетам;

намагання центральними органами влади уникнути відповідальності за надання державних послуг населенню, самоусунення центральних урядів від вирішення нагальних питань; неузгодженість делегованих повноважень і обов'язків із ресурсами для їх виконання. Дослідження специфіки впровадження децентралізаційних реформ різних країн свідчить, щодо свідкожної з них є унікальним та відображає специфіку розвитку окремої країни. Тому, на нашу думку, є недоцільним упровадження зарубіжного досвіду без урахування особливостей економічного та політичного розвитку конкретної країни. На основі аналізу зарубіжного досвіду можна виокремити основні шляхи впровадження реформ з децентралізації влади в Україні: розробка та реалізація ефективної регіональної політики, спрямованої на забезпечення рівномірного місцевого і регіонального розвитку; забезпечення втілення принципу субсидіарності як способу подолання конфлікту інтересів між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування; упровадження адміністративно-територіальної реформи із забезпеченням збереження цілісності держави та її унітарного устрою; забезпечення розширення прав територіальних громад щодо вирішення проблем їх життєзабезпечення; проведення бюджетної реформи з урахуванням загально національних та місцевих інтересів.

Досвід зарубіжних країн та найновіші наукові дослідження дозволяють виокремити такі передумови успішної імплементації децентралізаційних явищ та ефективного управління в системі децентралізованої влади: утвердження принципу верховенства права; визнання та гарантії місцевого самоврядування; рівний правовий захист усіх форм власності; демократичне й ефективне виборче законодавство; незалежність, ефективність, доступність і прозорість судової системи, функціонування інститутів адміністративного судочинства; досконалий бюджетний процес та висока фінансова дисципліна; наявність адекватних соціальних стандартів; розвинутий громадський сектор або стійка тенденція до його розвитку тощо.

Отже, однією з найважливіших передумов успішної децентралізації публічної влади в державі як запоруки її демократизму і забезпечення в такій державі народовладдя є визнання, нормативне відображення та впровадження місцевого самоврядування до правової системи держави. Саме тому вивчення досвіду європейських країн щодо реформування адміністративно-територіального устрою і організації та функціонування публічної адміністрації має велике значення для вдосконалення все ще недостатньо ефективної системи місцевого самоврядування України.

Інформаційні джерела

1. Місьцеве самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні: Колективна монографія / Кол.авт.; за заг. ред. Р. М. Плюща. – К.: РІДНА МОВА, 2016. – 744 с.

2. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 року № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 346:352.07

ЗНАЧЕННЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Прогонюк Л. Ю., канд.юрид.наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

На теперішній час органи місцевого самоврядування виступають невід'ємними учасниками значного кола суспільних відносин, серед яких особливим чином виокремлюються господарські відносини. За існуючою в теорії господарського права класифікацією переважно виділяють виробничо-господарські, організаційногосподарські та внутрішньогосподарські відносини. Певним чином така видова диференціація господарських відносин знайшла відображення у ст.3 Господарського кодексу України. Звісно, органи місцевого самоврядування беруть участь у господарських відносинах різного виду. Проте,

на увагу заслуговує специфіка реалізації органами місцевого самоврядування компетенції у організаційно-господарських відносинах що зумовлює актуальність виконання представленого дослідження.

Питанням повноважень органів місцевого самоврядування, а також механізмів організаційно-господарських відносин займались такі науковці, як: Д. В. Задихайло, В. С. Мілаш, В. М. Пашков, В. А. Устименко, Р. А. Джабраїлов та інші, але предметно і комплексно проблема адаптації законодавства про місцеве самоврядування до поняття та категорій сучасного господарського права і законодавства не вивчалась. Метою статті є висвітлення питань систематизації організаційно-господарських повноважень органів місцевого самоврядування відповідно положень сучасного законодавства, а також аналіз дефектів законодавства України, нормативно-правової бази органів місцевого самоврядування у сфері господарювання.

Стаття 3 ГК України прямо зазначає, що органи місцевого самоврядування є суб'єктами організаційно-господарських повноважень. У той же час аналіз господарської діяльності органів місцевого самоврядування дозволяє зробити висновки, що муніципальні органи виступають як механізм акумуляції коштів територіальної громади, систематично, на власний ризик складають численні договори щодо оренди та концесії об'єктів комунальної власності, договори у сфері громадських пасажирських перевезень та інші, пов'язані з використанням об'єктів комунального майна укладаються на засадах рівності сторін, на конкурсній основі та на конкурентних засадах. У такому режимі здійснюється і закупівля майна для потреб територіальної громади та інші закупівлі за кошти місцевого бюджету, що відбувається систематично, і що робить ці відносини за цілою низкою ознак подібними до господарсько-виробничих відносин. Підсумовуючи зазначене вище, вважаємо, що слід в цілому органи місцевого самоврядування за змістом своєї діяльності є активними власниками господарських відносин [1, с. 124].

Аналіз компетенції органів місцевого самоврядування у сфері господарювання дає змогу виділити такі види їх повноважень: – засновницькі

повноваження, зокрема щодо права заснування господарських товариств і комунальних унітарних підприємств; – повноваження щодо реалізації прав використання комунального майна, зокрема, у відносинах: 1) використання природних ресурсів; 2) державного приватного партнерства; 3) оренди майна (рухомого та нерухомого); 4) передачі об'єктів у концесію; 5) здійснення закупівель необхідних товарів за кошти місцевих бюджетів тощо; – нормотворчі повноваження, зокрема, щодо регламентації господарської компетенції органів місцевого самоврядування в статуті територіальної громади, а також у численних підзаконних нормативно-правових актах, спрямованих на реалізацію оренди (концесії), тощо; – владні повноваження у сфері державного регулювання господарської діяльності; – владні повноваження у сфері регулювання діяльності щодо використання об'єктів комунальної власності [1, с. 126].

Зазначеним повноваженням органів місцевого самоврядування в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» присвячено низку статей. Зокрема, це стаття 27 «Повноваження у сфері соціально-економічного і культурного розвитку, планування та обліку», стаття 28 «Повноваження в галузі бюджету і цін», стаття 29 «Повноваження щодо управління комунальною власністю», стаття 30 «Повноваження в галузі житлово-комунального господарства, побутового, торговельного обслуговування, громадського харчування, транспорту і зв'язку», стаття 31 «Повноваження в галузі будівництва» тощо [2].

Отже, оскільки повноваження органів місцевого самоврядування у сфері господарської діяльності стосуються головним чином вирішення питань місцевого значення, суспільні відносини, пов'язані з реалізацією зазначених повноважень, які регулюються конституційним, господарським, цивільним, фінансовим та іншим законодавством, охоплюються предметом муніципального права як комплексної галузі, що регламентує здійснення муніципальної влади. Щодо наявних прогалин у правовому забезпеченні муніципальної господарської діяльності вбачається необхідність прийняття

Закону України «Про комунальну власність», визначення правового режиму майна спільної власності територіальних громад. Для цього в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» потрібно доповнити перелік власних повноважень органів місцевого самоврядування щодо управління об'єктами спільної власності територіальних громад, передбачивши, зокрема, розгляд і затвердження програм приватизації майна спільної власності територіальних громад.

Інформаційні джерела

1. Возна В. Діяльність органів місцевого самоврядування у сфері господарювання // В. Возна — Х.: Вісник Національної академії правових наук України — № 2(81) — 2015 — С. 121-128.

2. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 (зі змінами) // Відомості Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

УДК 347.73

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ В БЮДЖЕТНІЙ СФЕРІ В РАМКАХ ПРОЦЕСІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Романенко Є. О., аспірант

Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, м. Київ

Програмно-цільовий метод дозволяє розв'язувати не тільки стратегічні проблеми економічного розвитку держави, а й конкретні завдання, зокрема ефективно впливати на соціально-економічний розвиток окремих територіальних одиниць, що особливо актуально в умовах децентралізації.

Серед іншого, позитивний ефект від застосування програмно-цільового методу у бюджетній сфері відзначено і в Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р [1]. Зокрема, в її положеннях вказано, що позитивні зрушення відбулися у розвитку програмно-цільового методу у бюджетному процесі (починаючи з 2015 року

головні розпорядники бюджетних коштів зобов'язані чітко визначати зв'язки між бюджетними програмами та стратегічними цілями, яким вони підпорядковані), покращилася бюджетна дисципліна, зокрема скорочено перелік підстав для внесення змін до закону про Державний бюджет України в процесі його виконання (внесено зміни до статті 52 Бюджетного кодексу України) [1].

У свою чергу, у положеннях Стратегії [1] окреслено, що перші кроки реформи децентралізації влади надали органам місцевого самоврядування фіскальні інструменти для нарощування власних ресурсів та певною мірою зменшили їх залежність від центральної влади у фінансовій сфері [1].

Стратегією [1] вказано, що метою проведення реформи бюджетної децентралізації є підвищення фінансової спроможності територіальних громад до рівня їх здатності досягати цілей сталого місцевого розвитку на принципах субсидіарності, повсюдності та фінансової самодостатності. Основними елементами системи має стати закріплене у законодавстві розмежування державних та самоврядних повноважень з відповідним розподілом ресурсів. Процес стимулюватиме органи місцевого самоврядування до зміцнення власної фіскальної бази, впровадження сучасних методів управління фінансами, в тому числі в частині застосування елементів гендерно-орієнтованого підходу [1].

Окрім того, в Стратегії [1] зазначено, що Мінфіном будуть розроблені та затверджені методичні рекомендації щодо складення середньострокових прогнозів місцевих бюджетів, узгоджені з методологією середньострокового планування державного бюджету, впровадження яких забезпечуватимуть органи місцевого самоврядування, а Мінфін здійснюватиме моніторинг дотримання цих рекомендацій [1].

На думку автора, найбільш ефективним є подальше повномасштабне впровадження застосування програмно-цільового методу в бюджетній сфері на місцевому рівні.

Враховуючи викладене, вкрай актуальним питанням для подальшої реалізації процесів децентралізації є удосконалення Наказу Міністерства

фінансів України 02 грудня 2014 року наказу № 1194 «Про внесення змін до основних підходів до запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів» [2], Наказу Міністерства фінансів України від 02 грудня 2014 року № 1195 «Про затвердження Структури кодування програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів і Типової програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів / Тимчасової класифікації видатків та кредитування для бюджетів місцевого самоврядування, які не застосовують програмно-цільового методу» [3], а також розвиток нової відповідної нормативно-правової бази.

Інформаційні джерела

1. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. № 142-р «Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017%D1%80?find=1&text=%EC%E5%F2%EE%E4#w11)

[2017%D1%80?find=1&text=%EC%E5%F2%EE%E4#w11](http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/142-2017%D1%80?find=1&text=%EC%E5%F2%EE%E4#w11)

2. Наказ Міністерства фінансів України від 2 грудня 2014 р. № 1194 «Про внесення змін до Основних підходів до запровадження програмно-цільового методу складання та виконання місцевих бюджетів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=409726

3. Наказ Міністерства фінансів України від 02 грудня 2014 р. № 1195 «Про затвердження Структури кодування програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів і Типової програмної класифікації видатків та кредитування місцевих бюджетів / Тимчасової класифікації видатків та кредитування для бюджетів місцевого самоврядування, які не застосовують програмно-цільового методу» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://195.78.68.18/minfin/control/uk/publish/article?art_id=409680&cat_id=355989

УДК: 352.075

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Сагайдак О., здобувач вищої освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

Законодавча складова територіальної політики децентралізації управління включає багато особливостей та компонентів. Основними учасниками цього процесу виступають Верховна Рада України, Президент України, Кабінет міністрів України та безумовно громадяни, які реалізують свої права за рахунок об'єднань в територіальні громади.

Одним з прикладів законодавчих змін в Україні є нові підходи формування місцевих бюджетів та створення шкали балансування «бюджетної справедливості», враховуючи Європейську хартію місцевого самоврядування. Залучення досвіду європейських партнерів, допоможе процесу децентралізації управління ефективніше використовувати інструментарій децентралізації. Зокрема зміни, відображені в Проекті Закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо добровільного приєднання територіальних громад), Проекті Закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів, Проекті Закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо зарахування окремих адміністративних зборів до місцевих бюджетів, Проекті Закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо особливостей формування та виконання бюджетів об'єднаних територіальних громад, Проекті Закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України (щодо фінансової забезпеченості надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування) Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин», Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин», Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи» [1; 2].

Разом з цим, на сьогоднішній день залишається ряд питань, які потребують законодавчого врегулювання. Так, без прийняття деяких законопроектів не можливо в подальшому ефективно впроваджувати реформу місцевого самоврядування та децентралізації влади. На сьогоднішній день відсутня можливість утворення ОТГ на базі міст обласного значення, які мали стати пріоритетними центрами об'єднаних територіальних громад. Окрім цього, територія ряду районів в різних областях України вже повністю охоплена створеними ОТГ. Це актуалізує вирішення питання формування нового адміністративно-територіального устрою України та ліквідації районних рад в таких районах. Невирішеним залишається питання надання права розпоряджатися землями поза межами населених пунктів ОТГ. Удосконалення правового регулювання статусу старости села, селища шляхом законодавчого визначення кола його основних повноважень та розповсюдження цих повноважень на територію відповідного старостинського округу в ОТГ не зняло всіх проблемних питань, які виникають на практиці при реалізації інституту старости. Зокрема, існують прогалини у вирішенні питання покладення обов'язків старости до обрання його на перших виборах старости у деяких випадках. Виходячи з вищенаведеного, для ефективного продовження впровадження реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади, Верховній Раді України:

- передбачити в проекті Закону від 18.05.2017 року № 6466 «Про добровільне об'єднання територіальних громад «щодо добровільного приєднання територіальних громад сіл, селищ до територіальних громад міст обласного значення» можливість визнання тих ОТГ, які вже утворилися на базі міста обласного значення, як таких, до яких відбулося приєднання.

- вдосконалити правове регулювання правового статусу старости села, селища, в частині покладення обов'язків старости до обрання його на перших 17 виборах. Зокрема, внести зміни до ч. 3 Прикінцевих положень Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [3] та передбачити можливість покладення обов'язків старости на секретаря сільської,

селищної ради територіальної громади, яка увійшла до складу ОТГ, у випадку, якщо особа, яка здійснювала повноваження сільського, селищного голови відповідної територіальної громади до об'єднання не може за Законом або відмовляється виконувати обов'язки старости тощо.

Інформаційні джерела

1. Крегул Ю. Реформування місцевого самоврядування в Україні / Ю. Крегул, В. Батрименко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. — 2016. — С. 17—27.

2. Офіційний сайт Децентралізації влади. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://decentralization.gov.ua>

3. Про добровільне об'єднання територіальних громад: закон України від 05.02.2015 № 157-VIII / Офіційний портал Верховної Ради України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/157-19/print>

УДК 352075(477.73)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Сандул Є. С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Реформування українського суспільства зумовило жваві дискусії про природу місцевої влади та прийнятну міру її співвідношення з центральною владою. Місцеві органи влади є важливою складовою демократичної, правової державності в Україні. Їх належне функціонування забезпечує децентралізацію влади, розширення можливостей участі громадян в управлінні державою, реалізацію права населення відповідної території самостійно вирішувати в межах Конституції та законів України питання місцевого значення. Виходячи з теоретичної сутності поняття «влада», слід зазначити, що механізм влади має складну, ієрархічну структуру, в якій формальним первинним «суб'єктом» і

джерелом влади виступає народ, який передає владні функції своєму офіційному представнику, опосередкованому агенту – державі [1, с. 5-7].

Держава, у свою чергу, розподіляє повноваження серед «носіїв» по «горизонталі» (законодавча, виконавча і судова гілки влади) і по «вертикалі» (центральні і місцеві органи влади) для того, щоб управляти населенням країни від імені всього суспільства. Саме такий формально-юридичний механізм закладений у систему влади України і закріплений на конституційному рівні: у ст. 5 Конституції України проголошено, що носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в Україні є народ [2]. Народ здійснює владу безпосередньо (шляхом виборів, референдумів) і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. В одному випадку влада народу реалізується у формі місцевого самоврядування, у другому – набуває форми державної влади. Місцеве самоврядування і державна влада в країні тісно взаємопов'язані: у них єдине джерело – народ [2, с.258-265].

З цих позицій, можна стверджувати, що місцева влада – це вид публічної влади, яка реалізується від імені суб'єктів місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, що функціонують у межах певних адміністративно-територіальних одиниць. На сьогодні в Україні склалися дві системи місцевої влади: система місцевого самоврядування як публічна влада територіальних громад і сформованих ними муніципальних органів та система місцевих органів державної виконавчої влади, представлена місцевими державними адміністраціями [3, С. 6].

Кожна з цих систем має специфічні, належні лише їй ознаки та функції. Так, місцеві державні адміністрації — це спеціально створені урядові органи, наділені повноваженнями щодо здійснення державної влади на місцях. Відповідно до Конституції України та Закону України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 № 586-XIV визначає організацію, повноваження та порядок діяльності місцевих державних адміністрацій [3]. Місцева державна адміністрація є місцевим органом виконавчої влади і входить до системи органів виконавчої влади. Вона в межах своїх повноважень здійснює виконавчу

владу на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, а також реалізує повноваження, делеговані їй відповідною радою. Особливості здійснення виконавчої влади у містах Києві та Севастополі визначаються окремими законами України. Склад місцевих державних адміністрацій формують голови місцевих державних адміністрацій. На виконання Конституції України, законів України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, які відповідно до закону забезпечують нормативно-правове регулювання власних і делегованих повноважень, голова місцевої державної адміністрації в межах своїх повноважень видає розпорядження, а керівники структурних підрозділів - накази.

На противагу їм органи місцевого самоврядування покликані відстоювати лише інтереси місцевої громади. Згідно ст. 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (Закон) до системи місцевого самоврядування в Україні входять: територіальна громада; сільська, селищна, міська рада; сільський, селищний, міський голова; виконавчі органи сільської, селищної, міської ради; районні і обласні ради, які представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст; органи самоорганізації населення [1]. Особливе місце в системі місцевого самоврядування належить сільському, селищному, міському голові – головній посадовій особі територіальної громади, який здійснює широкий спектр функцій, спрямованих на забезпечення життєдіяльності територіальної громади в межах наданих законом повноважень органів виконавчої влади на відповідній території та цілий перелік інших завдань, передбачених Законом.

Таким чином, організаційну систему органів місцевої влади в Україні становлять різні за своєю юридичною природою органи, які є представниками двох видів публічної влади. Одночасне існування цих двох систем можна вважати доцільним. Така структура влади на місцевому рівні, до речі, існує і в розвинутих країнах світу, але специфічним є те, що державні адміністрації в

Україні здійснюють не лише контрольні-наглядові функції, а й широке коло повноважень по управлінню на відповідній території.

Інформаційні джерела

1. Чиркин В. Е. Разделение властей: социальные и юридические аспекты // Советское государство и право. – 1990. – № 8. – С. 3-13.

2. Конституція України : прийнята на п'ятій сес. Верхов. Ради України 28 черв. 1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

3. Про місцеві державні адміністрації : [Електронний ресурс]. Закон України, від 09.04.1999 № 586-XIV Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>

4. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України [Електронний ресурс]. поточна редакція — Редакція від 04.11.2018р. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

УДК 321

ПРОБЛЕМАТИКА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Скокова К. М., головний спеціаліст

Лиманської районної ради Одеської області,

здобувач вищої освіти факультету політології та права

НПУ імені М. П. Драгоманова

Розгляд питання децентралізації є дуже актуальним, особливо в період реформування усієї країни. Беручи до уваги розгляд теорії та сучасні практики, які необхідно враховувати під час визначення змісту та заходів вдосконалення та вирішення нагальних проблем в системі місцевого самоврядування.

Якщо згадати Україну на початку її незалежності, то можна виділити насамперед нестачу коштів у бюджеті країни, що призвело до занепаду розвитку всієї країни. Влада на місцях не мала змоги планувати розвиток довіреної території, всі їх зусилля йшли на утримання своєї влади, своєчасній виплаті заробітної плати та в деяких регіонах спостерігались ремонти будівель комунальної власності.

Проблематикою децентралізації висвітлюють у багатьох інтернет-ресурсах та в науковій літературі. Яка приділяє значну увагу визначенню сутності децентралізації, її етапам, вивчає зарубіжний досвід, оцінює перспективу реформи безпосередньо в Україні.

Мета даної статті – визначити актуальні проблеми децентралізації та спробувати винайти шляхи їх вирішення.

Мета децентралізації – це зближення народу України з її владою передача повноважень на ближчий до людини рівень. Таким рівнем, згідно з пропозиціями змін до Конституції, стануть територіальні громади. Також не варто забувати про те, що місцеві бюджети стали наповнюватись значно швидше. Громади все більше стають зацікавленими у зростанні своєї економіки.

На даний час Українана шляху реалізації реформи місцевого самоврядування та безпосередньо децентралізації влади. Головним елементом реформи є формування спроможних територіальних громад, яке відбувається шляхом об'єднання територіальних громад.

Але для того, щоб запрацював новий потужний механізм нової місцевої влади, вона повинна глибоко розуміти особливості розвитку динаміки місцевого економічного розвитку, володіти необхідними сучасними знаннями, інформацією навичками та досвідом, щоб забезпечити конкурентоспроможність своїх громад.

На сьогодні місцевий розвиток повністю в долонях місцевої влади, тільки від них залежить наскільки піде вперед довірена громада або ж наскільки вона відстане від інших. Влада має звернути увагу на покращення якості життя, розвитку благоустрою, залученню інвестицій, збільшенню робочих місць, окремо ці гілки не запрацюють, але ж якщо створити умови щоб це дерево запрацювало в повному обсязі, то матимемо цілісну, спрямовану владу на місяцях.

Проблема з об'єднанням громад пов'язана з саме добровільністю, на кшталт адміністративно-територіальній реформі – бо вона перш за все несе в собі

примусовий характер. Питання співпраці громад - це один механізм, об'єднання громад – другий механізм, і зміна меж адміністративно-територіальних одиниць – це третій механізм. Всі ці три механізми не пов'язані з поняттям адміністративно-територіальної реформи. У нас реформа місцевого самоврядування проходить без попередньої реформи адміністративно-територіального устрою. А певні моменти в адміністративно-територіальній устрій здійснені шляхом прийняття закону про об'єднання територіальних громад, про внесення змін до складу адміністративно-територіальних одиниць, шляхом винесення міст з районного значення в міста обласного значення [1].

Анатолій Ткачук на початку 2017 року зазначав, що у процесі реформи мають відбуватися постійний моніторинг її впровадження, аналіз проблем, що виникають, та пошук і ухвалення рішень для швидкого розв'язання проблем.

Насамперед це має робити орган, відповідальний за проведення реформи. Зазвичай у будь-якій країні світу, де проводилися подібні реформи, таким виконавчим органом було конкретне міністерство, а політично-ідеологічно координував проведення реформи спеціально сформований комітет/комісія/рада на чолі з прем'єром. Цей орган мав повноваження в режимі реального часу погоджувати всі необхідні для впровадження реформи проекти рішень та координувати діяльність міністерств і відомств з тим, щоб галузеві дії не розвалювали головну системну реформу.

Також з його досліджень можна зрозуміти, що в Україні не був сформований політично-ідеологічний орган. На думку А. Ткачука, розподілом повноважень серед міністерств упроваджувати реформу повинен Мінрегіонбуд, але як йому забезпечувати координацію інших не зовсім зрозуміло [2].

Дослідники вважають, що в Україні на початок року залишаються не вирішеними проблеми, які відкладають подальшу успішну реалізацію реформи децентралізації. Серед яких, не врегульоване питання розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади загалом, а також функцій та повноважень між місцевими радами ОТГ та районними державними адміністраціями й районними радами, створення об'єднаних

територіальних громад переважно не має підтримки з боку широких верств населення. В нових об'єднаних територіальних громадах нестача кваліфікованих працівників та спостерігається їх низька підготовленість для виконання нових функцій. Така ситуація може привести до неспроможності освоєння коштів із державного бюджету та не ефективного використання фінансового потенціалу територіальних громад.

Проблеми децентралізації, можна вирішувати поступово, шляхом запровадження по всій Україні наступних заходів:

- створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень;
- підвищити якість публічних послуг, які надаються органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування;
- обов'язкове більш детальне розмежування повноважень між органами виконавчої влади та місцевим самоврядуванням;
- дотримання прозорості діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;
- залучення населення до прийняття управлінських рішень [3].

Головним орієнтиром при реформуванні органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади в Україні має стати, на думку фахівців, відповідь на суспільний запит у побудуванні в Україні ефективної влади на всіх рівнях. Пропонується при реформуванні місцевого самоврядування виокремлювати два рівні адаптації реформ: 1) експериментальний (коли здійснюється спроба на теоретичному рівні запровадити певне перетворення); 2) адаптаційний (коли реформа, показавши перші позитивні результати, має розширюватися в глибину).

Інформаційні джерела

1. Капсамун І. «Чому громади не об'єднуються ?» URL : <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobyci/chomu-gromady-ne-obyednuuyutsya>

2. Ткачук А. «Про децентралізацію, успіхи, ризики і роль парламенту»
URL:<https://dt.ua/internal/pro-decentralizaciyu-uspihi-riziki-i-rol-parlamentu-.html>

3. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>

УДК 338.48

ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ

Скопенко Б.С., здобувач вищої освіти

Криворізький національний університет

В Україні вже третій рік триває процес децентралізації. Перші об'єднані територіальні громади було створено 2015 року. Вже за рік їхня кількість зросла вдвічі.

Держава стимулює прискорення реформи консультативно й фінансово. Створюють центри розвитку місцевого самоврядування, а лише субвенції на розвиток інфраструктури громад торік було виділено 1 мільярд гривень [1].

Ці кошти спрямували на оновлення та будівництво доріг, шкіл, дитячих садків, закладів охорони здоров'я, центрів надання адміністративних послуг, на освітлення вулиць, придбання спеціалізованої техніки для комунальних потреб тощо. Визначати пріоритетність витрат може сама громада [1].

У цих умовах добровільно об'єднані територіальні громади здавалося мають усі можливості й ресурси для повноцінного функціонування та розвитку. Вони беруть на себе цілковиту відповідальність за всі сфери життя на власних територіях. Саме це є показником успішної й доцільної діяльності ОТГ.

Відповідно до середньострокового плану пріоритетних дій уряду, вже у 2020 році реформа децентралізації завершиться. До цього часу місцеві ради базового рівня мають бути на 100 % об'єднані у спроможні територіальні громади, і відбудеться повний та безповоротний перерозподіл повноважень між

органами місцевого самоврядування та державними органами виконавчої влади.

Проте не все гладко на шляху децентралізації. Є чимало каменів для спотикання. У процесі децентралізації існують невирішені проблеми, які створюють ризики для успішної реалізації реформи.

Створення об'єднаних територіальних громад переважно не має підтримки з боку широких верств населення, адже люди не розуміють сам процес децентралізації. Крім того, в утворених об'єднаних територіальних громадах немає належно підготованих робочих кадрів та спостерігається низька кваліфікація службовців місцевого самоврядування. Це призводить до неефективного використання фінансових ресурсів територіальних громад, неспроможності освоїти кошти державних субвенцій на розвиток.

Вище згадані твердження свідчать про малий рівень законодавчої обізнаності та рівень політичної компетентності громадян України в цілому.

Вважаємо, що вирішення проблем пов'язаних з рівнем компетентності українських громадян можна досягти забезпечивши громадянам мінімальний необхідний рівень знань, які гарантують мінімальну політичну грамотність та законодавчу обізнаність.

Концепції виховання компетентності громадян удемократичних суспільствах ґрунтуються на тому, що освіта це не тільки знання, але в значній ступені вміння та навички соціальної дії, які необхідні для громадського життя в демократичному суспільстві.

Для підвищення обізнаності громадян в області законодавства та управління, вважаємо доцільним за підтримки державних органів, проведення виїзних семінарів фахівцями за такими напрямками: права людини та громадянина; участь в управлінні державними справами; використання судової системи для захисту громадянських прав; участь громадян у формуванні та реалізації державної та регіональної політики, вирішенні питань місцевого значення, процесах прийняття рішень на різних рівнях; відповідальне ставлення до своїх обов'язків.

В вищих навчальних закладах проведення зустрічей з представниками влади та ведучими політичними діячами країни, для залучення та розвитку молоді в області побудови країни та формування політично грамотного майбутнього.

Крім того, хочеться звернути увагу на розвиток ЗМІ в нашій державі, яке є одним із носіїв інформації в області права та змін законодавства в країні.

Завдання ЗМІ полягає в тому, щоб бути носієм плюралізму думок, поглядів, орієнтацій і джерелом всебічної інформації, яка справді впливала б на формування громадської думки, а коли треба, то разом з іншими інститутами громадянського суспільства виступала б щодо неї протиположною, запобігаючи можливим зловживанням владою представників політичної еліти.

Найголовнішою перешкодою для забезпечення свободи ЗМІ є те, що в Україні поки що відсутній дух правової держави. Тому, зазнаючи тиску, журналісти, найменше розраховують на органи правосуддя, більше покладаючись на допомогу впливових «покровителів».

У сучасному інформаційному суспільстві трансформується сама рушійна сила соціальних змін, нею виступають: інформаційне середовище, інформаційні технології, які дозволяють ефективно реагувати на виклики технологічної і ринкової цивілізації. Подібні виклики інформаційної епохи мобілізують нове покоління лідерів, нову якість влади, яка все більше спирається на культуру впливу на людину. Збір, накопичення і обробка (аналіз) інформації, вільне циркулювання інформаційних потоків як в середині нашої держави так і між державами, залученість до системи освіти значної маси людей, інтенсивний розвиток ЗМІ, масової культури, стане основним рушієм в розвитку України та максимілізує поглиблення реформ децентралізації в громади.

Інформаційні джерела

1. Шатіло В.А. Централізація і децентралізація в механізмі державної влади: до постановки проблеми / В.А. Шатіло // Адміністративне право і процес. – 2015. – № 1(11). – С.41-47

УДК 338.246.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Соколік Т.В., аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

В результаті соціально-економічного розвитку країни, великий вплив на внутрішню конкурентоспроможність аграрних підприємств справляє фактор якості їх продукції. У своїй книзі «Главное звено» П.Я. Калита, який є відомим вітчизняним вченим у сфері менеджменту якості зазначає, що в останні роки на державному рівні, в бізнесі, серед експертів активно обговорюють проблеми конкурентоспроможності підприємств і економіки, які обумовлені ризиками, пов'язаними з інтеграцією України до СОТ, створенням зони вільної торгівлі з країнами ЄС, гармонізацією українських законів і стандартів з міжнародними.

Розпочавши у 1994 р. економічне співробітництво з Європейським Співтовариством (ЄС) у аграрному секторі, Україна має дотримуватися його вимог щодо якості сільськогосподарської продукції [1]. Дієвими маркетинговими інструментами за даних умов є впровадження на аграрних підприємствах систем управління якістю відповідно до міжнародних стандартів серії ISO 9000, управління навколишнім середовищем, концепція TQM, принципи бенчмаркінгу, реінженіринг, статистичні методи керування якістю тощо. Особливу увагу слід приділити вивченню положень таких документів, як: ДСТУ ISO 9001:2001. Системи управління якістю. Вимоги.; ДСТУ ISO 9000:2001. Системи управління якістю. Основні положення та словник.; ДСТУ ISO 9004:2001. Системи управління якістю. Настанови щодо поліпшення діяльності.

В Україні були прийняті і гармонізовані, як ДСТУ ISO 9000 і введені в дію з 1 жовтня 2001 року. Наразі, основним міжнародним стандартом в галузі менеджменту якості діяльності є стандарт ISO 9001:2008, який прийнятий і в Україні як національний. В цьому стандарті викладені 8 принципів менеджменту якості діяльності. Однією з найважливіших проблем для аграрних

підприємств України є створення та впровадження систем менеджменту якості згідно даного стандарту, що дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Наразі, сертифіковані системи менеджменту якості мають близько 20 аграрних підприємств (в основному: молокозаводи, хлібокомбінати, м'ясопереробні заводи), і лише 3 сільськогосподарських підприємства [2].

Зокрема, у 2002 році був введений в дію Державний стандарт України (ДСТУ) 3662-97 «Молоко коров'яче незбиране. Вимоги при закупівлі», у 2008 р. риби та рибних продуктів (ДСТУ 4894:2007) та у 2010 р. яйця курячі харчові (ДСТУ 5028:2008), в результаті чого Україна отримала дозвіл на експорт цієї продукції до країни ЄС.

Також для аграрних підприємств України важливим є впровадження системи управління якістю ДСТУ ISO 9001:2009 «Системи управління якістю. Вимоги» [3], яка розробляється на основі міжнародних стандартів ISO серії 9001. Документальне підтвердження якості сільськогосподарської продукції цим стандартам у вигляді сертифікату спрощує процес її реалізації іноземним покупцям та сприяє налагодженню зовнішньо економічних зв'язків. Консультаційні послуги з питань управління якістю згідно з ДСТУ ISO 9001:2009 та систем екологічного управління згідно з ДСТУ ISO 14001 надає Державне підприємство Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості (ДП «УкрНДНЦ»).

Крім наведених документів, діяльність аграрних підприємств у сфері менеджменту якістю регламентується на основі державних та галузевих стандартів. У даному випадку державна стандартизація виступає засобом захисту інтересів суспільства та конкретних споживачів і поширюється на всі рівні управління. Серед документів, які доцільно розглянути, варто зазначити такі:

- Закон України «Про стандартизацію», який установлює правові та організаційні засади стандартизації в Україні і спрямований на забезпечення формування та реалізації державної політики у відповідній сфері. Також

Законом передбачається введення двох рівнів стандартизації залежно від суб'єкта стандартизації, який приймає стандарти: національні стандарти, прийняті національним органом стандартизації та стандарти та технічні умови, прийняті підприємствами;

- Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», визначає правові та організаційні засади розроблення, прийняття та застосування технічних регламентів і передбачених ними процедур оцінки відповідності, а також здійснення добровільної оцінки відповідності. Він поєднує в собі декілька нормативних актів, які втратили чинність та встановлює єдині принципи розробки, прийняття та застосування технічних регламентів та оцінки відповідності продукції, здійснення;

- Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», встановлює правові та організаційні засади здійснення державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції;

- Закон України «Про метрологію та метрологічну діяльність», який регулює відносини, що виникають в процесі провадження метрологічної діяльності. Законом передбачається розмежування регулюючих, наглядових і господарських функцій у сфері метрології, і як результат, створюється Державна метрологічна інспекція.

Також варто відмітити, що правові відносини в галузі захисту прав та інтересів споживачів регулюються Законом України «Про захист прав споживачів» і відповідними постановами Кабінету Міністрів.

Отже, на даному етапі розвитку держава створює заходи щодо регулювання та забезпечення менеджменту якості продукції аграрних підприємств, серед яких виділяють: законодавчу діяльність та механізм санкцій; пряма державна політика; кредитну систему; оподаткування і митне регулювання; цінове регулювання.

Інформаційні джерела

1. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами. Угода, Протокол,

Міжнародний документ від 14.06.199 4р. [Електронний ресурс] – Джерело доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_012.

2. Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dssu.gov.ua>.

3. ДСТУ ISO 9001:2009. Системи управління якістю. Вимоги (ISO 9001:2008, IDT): [пер. з англ.] – На заміну ДСТУ ISO 9001-2001; Чин. від 01.09.2009. – К.: Держспоживстандарт України, 2009. – VII, 26 с.

УДК 338.48

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ: ПЕРЕДУМОВИ ТА ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ

Ушканенко М.П., здобувач вищої освіти

Криворізький національний університет

Реформа децентралізації дала поштовх до формування шляхом збільшення територіальних громад дієздатного найбільш наближеного до громадянина інституту влади – місцевого самоврядування.

Об'єднання громад здійснюється шляхом добровільного об'єднання з урахуванням думки громадян.

Передумовою впровадження в Україні децентралізації місцевого самоврядування стало схвалення Кабінетом Міністрів України 1 квітня 2014 року Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, та згодом Плану заходів щодо її реалізації. Метою Концепції є визначення напрямів, механізмів і строків формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад [1].

У період з 2014 по 2017 роки сформовано значний масив нормативно-правових актів у сфері реалізації реформи місцевого самоврядування на засадах децентралізації, зокрема щодо добровільного об'єднання територіальних громад, їх співробітництва, передачі повноважень від органів виконавчої влади до органів місцевого самоврядування, фінансової децентралізації, що дозволить посилити функціональну та фінансову спроможність місцевого самоврядування.

Таким чином в Україні процес децентралізації розпочато 2014 року з прийняття наступних нормативно-правових актів:

- Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади(01.04.2014 р.);
- Закону України «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014 р.);
- Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад » (05.02.2015 р.).

Для законодавчого врегулювання фінансової децентралізації місцевого самоврядування було внесена низка змін в Бюджетний та Податковий кодекс. Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» врегулював питання розширення дохідної бази місцевих бюджетів.

Метою децентралізацією стало створення безпечного та комфортного середовища для життя людини в Україні шляхом побудови ефективної системи влади шляхом виділення наступних цілей:

- Створення ефективної системи влади;
- Створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів;
- Забезпечення надання якісних та доступних послуг [2].

Таким чином децентралізація в Україні повинна сприяти посиленню ролі місцевого самоврядування, наділення представницьких органів територіальних громад більшим обсягом повноважень щодо управління місцевими справами,

позбавлення місцевих органів державної влади повноважень щодо підготовки та виконання районних та обласних бюджетів.

Можна виділити позитивні моменти проведення реформи децентралізації в Україні та її вплив на територіальні громади:

- створюються умови для розвитку міст незалежно від їхніх розміру та значення. Адже більшість бюджетних коштів, що надходять від міста, залишаються в ньому. Можуть розвиватися ті об'єкти, які дійсно потрібні даному населенню. Крім цього, міста будуть зацікавлені в розвитку та залученні інвестицій. Отже, місто перетворюється на таку собі компанію, що має на меті розвиватись та нарощувати конкурентоспроможність;

- місцеве співтовариство має змогу краще контролювати владу, так як влада зосереджена на місцях. Тепер не має потреби їхати до столиці аби вирішити місцеві проблеми, влада зосереджена на місцях, що спрощує процедуру вирішення питань та покращує зворотній зв'язок між територіальною громадою та органами державної влади.

Інформаційні джерела

1. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

2. Офіційний сайт <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/57-pasport-reformi-deentralizatsiya-zagalniy.pdf>

СЕКЦІЯ 3
ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

УДК352:316.77

**КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД**

Бердник Д.М., здобувач вищої освіти

Миколаївській національній аграрній університет

У сучасному світі все інтенсивніше розвиваються нові комунікаційні технології такі як інтернет-комунікація, мобільний зв'язок і т.п. Форма і зміст масових комунікацій швидко змінюється. Традиційні форми масових комунікацій - радіо, друк - все активніше витісняються новими технологіями. Разом з цим змінюється і характер масових комунікацій.

Комунікаційні технології - це сукупність методів, засобів та прийомів пошуку, зберігання, опрацювання, подання та передавання графічних, текстових, цифрових, аудіо та відеоданих на базі персональних комп'ютерів, комп'ютерних мереж та засобів зв'язку. Термін комунікаційні технології в сучасному освітленні також використовується для позначення об'єднання (конвергенції) аудіовізуальних та телефонних мереж з комп'ютерними мережами.

Нині комунікаційні технології стали невід'ємною частиною сучасного світу, вони значною мірою визначають подальший економічний та суспільний розвиток людства.

Отже, комунікаційні технології дозволяють контролювати, обмінюватись інформацією в рамках складних систем.

Актуальним прикладом такої системи є об'єднана територіальна громада.

Об'єднана територіальна громада (ОТГ, об'єднана громада) — адміністративно-територіальна одиниця в Україні, утворена відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад».

Об'єднані громади утворюються внаслідок добровільного об'єднання суміжних територіальних громад сіл, селищ, міст. Об'єднана територіальна громада, адміністративним центром якої визначено місто, є міською територіальною громадою, центром якої визначено селище міського типу, — селищною, центром якої визначено село, — сільською.

Станом на 10 квітня 2018 року на території України було створено 728 об'єднаних територіальних громад, в яких проживає 6,3 млн осіб.

Об'єднання громад не є чимось новим. Самоорганізація громадян за різними формами відома в багатьох країнах світу, в тому числі й в Україні.

Нинішня реформа в Україні повинна мати опертя знизу, відбуватися за ініціативою громадян, які проживають на певній території. Тому є надія, що об'єднання територіальних громад не матиме активного спротиву. Особливо, якщо позитивний досвід уже об'єднаних на сьогодні громад достатньо висвітлюватиметься в засобах масової інформації.

Звичайно, закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад» розрахований на соціально активну частину населення, яка має бути рушієм у цій справі. Особливо це стосується реалізації закону в сільській місцевості. На сьогодні ця частина населення перебуває у меншості, а закон виписаний таким чином, що рішення про об'єднання приймає більшість, тобто більшість дає згоду на впровадження цього процесу. Проблема полягає в тому, що саме більшості громадян треба роз'яснити суть цієї реформи, її політичні, соціально-економічні і правові наслідки.

Громадяни, які об'єднуються в громаду на певній території, мають розуміти, що треба чітко і прозоро обрахувати всі прибуткові можливості, які дадуть змогу вирішувати соціальні проблеми. Для цього необхідно на етапі підготовки самоорганізації проводити громадські слухання за участі спеціалістів – юристів, психологів, спеціалістів різних галузей господарювання, відмовитись від постійного звертання «нагору», від довгого чекання вказівок.

Впровадження комунікаційних технологій в об'єднаних територіальних громадах нині є вкрай важливим завданням. Ефективна робота у цьому напрямі

може стати запорукою забезпечення відкритості та прозорості органів публічного управління ОТГ при здійсненні владних повноважень, а також можливістю залучення жителів громади до прийняття важливих рішень. Робота громад в інформаційному сегменті ОТГ потребує вдосконалення. Комунікація не повинна зводитись тільки до процесу інформування громадськості про вже прийняті рішення. Стратегічні комунікації – це ще й діяльність з вивчення громадської думки, а також забезпечення міжособистісного діалогу між керівниками та жителями громади.

Тобто, мова іде й про важливість роботи з офіційними веб-сайтами, інформацію про технічну інфраструктуру веб-ресурсів, про види інформаційного контенту, розміщення котрого передбачено чинним законодавством.

В свою чергу, засоби комунікаційних технологій, дозволяють впроваджувати в об'єднані територіальні громади такі рівні комунікацій:

1) внутрішня комунікація (активізація та залучення жителів громади до заходів, прийняття рішень, поширення інформації в громаді тощо);

2) зовнішня комунікація (робота із засобами масової інформації обласного і національного рівнів, організація заходів, створення інформаційних приводів, поширення інформації про громаду по всій Україні тощо);

3) медіація, фасилітація, досягнення порозуміння (між жителями ОТГ; влади і громади; влади, громади і інвесторів);

4) розробка комунікаційної стратегії ОТГ.

Отже, комунікативні технології є невід'ємним елементом, що забезпечує цілісність всіх зв'язків, що відбуваються в рамках об'єднаних територіальних громад. Тому вивчення комунікативних технологій та їх впровадження відіграє важливу роль в діяльності територіальних громад.

Інформаційні джерела

1. Холод О. М. Комунікаційні технології: підручник / О. М. Холод. – К. :КиМУ, 2012. С. 263.

2. Закон України про добровільне об'єднання територіальних громад. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

3. Шпак Н.О. Переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій в Україні [Текст] /Вісник Національного університету «Львів. Політехніка». 2012. № 727. С. 479.

УДК 324.351

**СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ ФОРМУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ
УПРАВЛІННЯ ІНФРАСТРУКТУРНИМ ПРОЕКТОМ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Бовкун О. А., канд.екон.наук, доцент

**Уманський державний педагогічний університет імені Павла
Тичини**

Розбудова соціальної, правової, демократичної держави в умовах децентралізації та проведення конституційної реформи в Україні зумовлює відповідні процеси розбудови інституту місцевого самоврядування, первинним суб'єктом якого виступає територіальна громада. Природно, що територіальна громада відіграє провідну роль у системі життєзабезпечення людини і суспільства в цілому, адже переважну більшість своїх суспільних потреб людина задовольняє на рівні села, селища і міста, де вона безпосередньо народжується й живе, створює сім'ю, працює й відпочиває.

Перспективні сільські мешканці переїжджають у села через безперспективність сільської глибинки - відсутність роботи, розвалена соціальна інфраструктура (не працюючі лікарні, школи, клуби), не дають змоги створити належні умови для організації життя на селі для молоді.

Незважаючи на високу зацікавленість бізнесу в участі у проектах державно-приватного партнерства, активної співпраці з боку влади не відбувалося внаслідок низки причин, основними серед яких є [2]:

- дефіцит бюджетних коштів та складність механізму їх виділення, що створює загрози своєчасному виконанню домовленостей держави-партнера при реалізації проектів;
- наявність проблем у відносинах між органами державної влади і приватним сектором під час проведення погоджувальних процедур, захисту прав власності інвесторів, розв'язання господарських спорів;
- низький рівень довіри громадян до органів державної влади та обізнаності з питань переваг реалізації інвестиційних проектів на засадах державно-приватного партнерства, недостатній рівень поінформованості населення про переваги і ризики застосування механізмів такого партнерства;
- неналежне кадрове забезпечення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування фахівцями у сфері державно-приватного партнерства;
- несприятливий інвестиційний клімат і складність умов провадження підприємницької діяльності під час реалізації проектів державно-приватного партнерства.

Загальне число сіл в Україні скоротилося з 1991 року на 404 одиниці з 28844 до 28441. Лідерами за кількістю зниклих сіл є Київська область – 79, Харківська область – 62 та Полтавська область – 52, у 19 регіонах зафіксовано зменшення кількості сільських поселень, а у 6 – збільшення. Лідерами серед збільшення кількості сільських поселень стали Тернопільська, Закарпатська та Волинська області з показниками у 35, 16 та 9 новостворених сільських поселень відповідно (табл.1) [4].

Таблиця 1 Чисельність сільських населених пунктів

Назва території	Кількість сіл у 1991 році	Кількість сіл станом на 01.01.2017 року	Приріст (зменшення) числа сіл	Приріст (зменшення), %
Вінницька область	1463	1461	-2	-0.14
Волинська область	1045	1054	9	0.86
Дніпропетровська область	1449	1435	-14	-0.97
Донецька область	1120	1118	-2	-0.18
Житомирська область	1655	579	-42	-2.54
Закарпатська область	563	915	16	2.84
Запорізька область	929	810	-14	-1.51
Івано-Франківська область	760	765	5	0.66
Київська область	1205	1126	-79	-6.56
Кіровоградська область	1019	995	-24	-2.36
Луганська область	796	781	-15	-1.88
Львівська область	1871	1850	-21	-1.12
Миколаївська область	917	894	-23	-2.51
Одеська область	1139	1125	-14	-1.23
Полтавська область	1862	1810	-52	-2.79
Рівненська область	1002	1000	-2	-0.20
Сумська область	1501	1466	-35	-2.33
Тернопільська область	988	1023	35	3.54
Харківська область	1741	1679	-62	-3.56
Херсонська область	675	658	-17	-2.52
Хмельницька область	1416	1414	-2	-0.14
Черкаська область	821	824	3	0.37
Чернівецька область	398	398	0	0.00
Чернігівська область	1520	1481	-39	-2.57
м.Київ	0	0	0	0.00
м.Севастополь	26	29	3	11.54

Зазначимо, що процес зникнення сіл супроводжується не тільки фізичним вимиранням їхніх мешканців чи зміною місця проживання, а й укрупненням сільських населених пунктів, здебільшого поглинання селами сільських поселень, які розташовані поблизу міст, наприклад шляхом об'єднання з іншими населеними пунктами або включення їх у межі міст і селищ міського типу найбільше сіл зникло на Львівщині – 47, та на Харківщині – 33 села.

Таблиця 2 – Зміна чисельності мешканців в сільській місцевості в Україні в 2009-2017 рр., у тис. чол за регіонами

Регіон	Роки									Відношення 2017 у % до 2009
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Україна	15272	15052	14853	14685	14541	14427	14328	14253	14174	91,59%
Вінницька	907,0	889,7	872,2	857,9	846,3	835,3	826,2	818,4	811,0	87,96%
Волинська	518,6	513,2	509,1	505,8	503,2	501,0	499,9	499,5	498,5	95,39%
Дніпропетровська	582,7	573,1	566,1	561,4	557,5	553,7	550,8	548,1	544,6	92,12%
Донецька	454,8	446,8	439,5	433,7	427,7	423,4	419,6	415,8	411,3	88,95%
Житомирська	585,1	574,9	565,3	557,2	549,3	543,0	537,2	532,8	528,2	88,74%
Закарпатська	786,0	783,7	782,4	781,2	781,4	782,3	783,7	785,5	788,0	100,04%
Запорізька	449,5	442,2	435,3	428,9	423,6	419,6	415,7	412,4	409,5	89,39%
Івано-Франківська	803,0	797,6	793,2	788,9	785,9	784,0	782,3	782,4	782,2	96,85%
Київська	728,8	714	699,6	687,1	677,0	669,0	663,8	660,4	657,3	88,54%
Кіровоградська	424,7	415,6	408,3	401,2	394,7	389,5	384,1	379,5	374,7	86,44%
Луганська	334,9	328,0	321,9	316,4	311,8	308,2	304,5	301,1	297,5	87,01%
Львівська	1038,2	1027,6	1018,9	1010,9	1005,1	1001,3	997,9	996,1	994,6	94,93%
Миколаївська	407,6	401,3	395,9	390,4	386,6	384,5	382,2	380,1	377,4	91,05%
Одеська	821,1	814,5	809,6	803,8	799,0	795,4	793,7	793,3	793,0	95,78%
Полтавська	637,0	624,3	613,3	603,3	594,4	586,2	578,7	572,3	566,1	87,19%
Рівненська	614,4	610,0	606,9	604,0	602,2	601,5	601,5	502,0	603,8	97,73%
Сумська	428,7	417,6	407,2	398,9	390,9	384,0	378,0	373,1	367,5	83,83%
Тернопільська	641,1	635,2	629,4	623,8	618,7	613,6	609,0	605,5	602,1	93,35%
Харківська	596,9	586,2	576,0	567,6	560,3	554,5	549,5	544,9	539,5	88,91%
Херсонська	451,1	445,0	434,8	430,7	426,8	424,7	422,6	420,9	418,7	91,68%
Хмельницька	663,8	650,1	637,8	627,4	616,5	606,9	598,6	592,0	585,0	86,46%
Черкаська	616,5	604,4	594,0	584,6	576,8	570,5	564,1	558,9	553,6	88,10%
Чернівецька	538,9	535,2	532,1	529,0	526,5	525,0	523,0	522,2	521,5	96,24%
Чернігівська	478,7	464,1	450,1	437,4	426,6	416,9	408,0	401,1	393,1	79,88%
м.Севастополь	22,1	22,4	22,7	23,0	23,1	23,3	23,5	23,6	23,7	108,72%

Що стосується відносних показників зменшення числа сіл, то лідером за даним критерієм є також Київська, Харківська та Полтавська області, з

показниками (-6,56%), (-3,56%) та (-2,79%) відповідно, в Тернопільській області, відносний приріст числа сільських поселень в порівнянні з 1991 роком склав +3,54% (табл. 2.2).

Критерієм для оцінки перспектив українського села за демографічними показниками є не тільки динаміка чисельності сільських населених пунктів, а й зміни кількості населення що в них проживає, для більш повної оцінки, розглянемо наступну таблицю, яка відображає природній та механічний рух населення протягом з 2009 року по даний час.

З вищенаведеної таблиці добре видно, що в усіх областях окрім Закарпатської та м.Севастополь з 2009 по 2017 рік відбулося зменшення чисельності сільського населення.

Загальний показник по Україні становить 1 млн. 302 тис. чол., відносний показник 91,59% станом на 2017 рік до 2009 року, тобто чисельність населення за розрахунковий період зменшилася на 8,41%. Лідером за темпами зменшення чисельності сільського населення в Україні є Чернігівська область з показником 99 тис.чол.

Населення, що мешкає в сільській місцевості даної території за 8 років зменшилося більш ніж на 20%, і становить на початок 2016 року 79,88% по відношенню до 2009 року. Виходячи з стрімких темпів скорочення сільського населення та чисельності сільських населених пунктів, зрозумілим є те, що без дієвої довгострокової державної програми підтримки села, регресія за розглянутими критеріями лише поглиблюватиметься.

На наш погляд, загальну деградацію села можливо змінити лише за допомогою підтримки аграрного сектору, механізації сільського господарства, а основне створення закритого виробничого циклу виробництва харчових продуктів, тобто уникнення зайвих посередницьких схем при русі харчової сировини від особистих селянських господарств до об'єктів переробки.

Інформаційні джерела:

1. Адміністративно-територіальна реформа в Україні : оптимальна модель / За загальною ред. О. І. Соскіна. – К. : Видавництво «Інститут

трансформації суспільства», 2007. – 288 с.

2. Алексеев В. Досвід зарубіжних країн з питань управління власністю адміністративно-територіальних утворень та його адаптація в Україні / В. Алексеев // Економічний часопис-XXI. – 2008. – № 11-12. – С. 29-35.

3. Амоша О. І. Якість трудового потенціалу та управління трудовою сферою в Україні : соціальна експертиза / О. І. Амоша, О. Ф. Новікова, В. П. Антонюк, Л. В. Шаульська [та ін.]. – Донецьк : ІЕП, 2006. – 208 с.

4. Аналітична довідка про роботу регіонального відділення Фонду державного майна України по Вінницькій області та хід виконання Державної програми приватизації за 2014 рік : підсумки роботи РВ ФДМУ по Вінницькій області за 2014 рік [Електронний ресурс] / Регіональне відділення ФДМУ по Вінницькій області. Режим доступу : http://www.spfu.gov.ua/05/_layouts/AnalyticalReferenceDetails.aspx?ID=72.

УДК 332.66

**ЕФЕКТИВНЕ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК
ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ГРОМАДАМИ У КОНТЕКСТІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ
БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Бурковська А. І., аспірант

Миколаївський національний аграрний університет

Ефективне управління суспільними відносинами щодо використання земельних ресурсів у зв'язку з тим, що земля є просторовим базисом розміщення продуктивних сил, предметом і засобом праці, забезпечує високу конкурентоспроможність національної економіки на глобальному рівні. Це досягається шляхом вдосконалення та розвитку техніко-технологічних, екологічних, соціальних аспектів землекористування приватними власниками та має безпосередній вплив на забезпечення продовольчої безпеки в державі. Водночас держава, перерозподіляючи додану вартість шляхом оподаткування, підвищує рівень добробуту суспільства в цілому [1].

Підвищення вартості землі у якості нерухомого майна має сприяти зростанню надходжень у вигляді податків до бюджетів різних рівнів, при цьому збалансована система оподаткування дозволяє стимулювати зростання економіки та розвиток землекористування на принципах екологічної безпеки, що є запорукою продовольчої стабільності в країні.

На сьогодні стає все більш очевидним, що земельні сільськогосподарські ресурси України набувають важливого стратегічного значення не лише для задоволення національних інтересів, але і для світового співтовариства з метою розв'язання глобальних проблем продовольчого забезпечення. Системні неузгодженості в управлінні земельними ресурсами стримують розвиток не тільки сільського господарства, але і стають гальмом для вирішення соціально-економічних проблем сільського населення та спричиняють занепад сільських територій [2].

Як правило, з метою підтримки продовольчої безпеки, управління земельними ресурсами в зарубіжних країнах здійснюють на трьох рівнях:

1) на рівні держави – забезпечується збереження сільськогосподарського земельного фонду, здійснюється захист сільськогосподарських земель від міської забудови і промисловості, пріоритетом є охорона навколишнього середовища;

2) на регіональному рівні – складаються карти і зони землекористування, плани трансформації угідь, загальнодержавна земельна політика пов'язується із регіональною;

3) на районному та муніципальному рівнях – забезпечується дотримання правил по захисту сільськогосподарських угідь [3].

Підписання Закону №2497 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо стимулювання утворення та діяльності сімейних фермерських господарств» дозволяє забезпечити ефективне врегулювання питань оподаткування земельних ділянок та сприяє контролю оформлення договорів оренди [4]. Законом передбачається зарахування податку на доходи фізичних осіб з орендної плати за земельні ділянки до місцевих

бюджетів за місцем фактичного розташування земельних ділянок. Таким чином, спираючись на положення закону, органи місцевого самоврядування отримують можливість збільшити надходження до місцевих бюджетів за рахунок більш ефективного використання земельних ділянок, оскільки раніше юридичні особи, що орендували земельні ділянки, сплачували відповідні податки до бюджетів за місцем реєстрації податкової адреси, що мало негативний вплив на потенціал розвитку громад, на територіях яких розташовувалися орендовані земельні паї. Крім того, органи місцевого самоврядування отримали ще одне джерело надходжень у вигляді земельного податку на лісові землі, що складається безпосередньо з земельного податку та рентної плати, а не є складовою рентної плати, як передбачалося раніше.

Отже, ефективне використання наявних земельних ділянок територіальними громадами дозволяє їм забезпечити додаткові надходження до місцевих бюджетів, що в подальшому можуть бути використані на розвиток громади, у тому числі і для покращення якості використовуваних земель для сприяння забезпеченню продовольчої безпеки в країні.

Інформаційні джерела

1. Механізми управління земельними відносинами в контексті забезпечення сталого розвитку / Ш. І. Ібатуллін, О. В. Степенко, О. В. Сакаль [та ін.]. — К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2012. — 52 с.

2. Гадзало Я. М. Земельна реформа: проблеми і перспективи розвитку аграрної економіки / Я. М. Гадзало, Ю. Я. Лузан // Економіка АПК. — 2017 р. — №1. — С. 5-14.

3. Чувпило В. В. Управління земельними ресурсами: зарубіжний досвід / В. В. Чувпило // Науковий вісник Академії муніципального управління. — 2014 р. — №3. — С. 235- 242.

4. Новації податкового законодавства: фермерські господарства та оподаткування земельних ділянок [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/news/9431>

УДК. 373.5. 018

**РОЛЬ ОРГАНІВ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНОГО УПРАВЛІННЯ ОСВІТНИМИ
ЗАКЛАДАМИ У ФОРМУВАННІ ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД**

Веліховська А. Б., канд.пед.наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Сучасна Україна чітко визначила свій курс щодо децентралізації влади. Одне із стратегічних завдань об'єднаних територіальних громад полягає у створенні органів управління, зокрема освітою. Мета реформи – передача повноважень і відповідальності за управління освітою демократично обраним органам місцевого самоврядування і школам. Одним із нововведень є опорні заклади освіти, що створюватимуться в рамках проекту по децентралізації освіти та оптимізації мережі шкіл [3; 5]. Адже тепер на об'єднані громади покладається питання самостійного визначення структури опорних шкіл. Після збільшення Кабінетом Міністрів України фінансування галузі освіти більше, ніж на 121 мільйон гривень, матеріальна база кабінетів фізики, хімії, математики, біології, географії опорних шкіл поповнюється сучасним обладнанням, мультимедійними пристроями. Встановлено мережі wi-fi з безкоштовним (безпечним) доступом для всіх учителів і учнів в опорній школі. За словами голови Уряду, опорні школи – це крок до вдосконалення якості середньої освіти.

Надзвичайно важливими аспектами розвитку мережі опорних закладів в Україні є: забезпечення рівного доступу молоді до якісної освіти, не залежно від місця їх проживання, освітніх проблем, рівня статків батьків та ін; підвищення якості освіти; формування навичок освіти впродовж всього життя; інформаційна грамотність; розвиток комунікаційних здібностей [4].

Однією із важливих переваг організації навчання старшокласників на базі опорних шкіл є рання профілізація, що сприятиме свідомому вибору майбутньої професії із урахуванням потреб місцевої громади.

Вступна компанія 2018 року, проведена в Україні, виявила нові та загострила вже існуючі проблеми, до вирішенням яких долучено велику кількість фахівців усіх рівнів. Зберігається тенденція останніх років, коли майбутні студенти при своєму виборі надають перевагу спеціальностям гуманітарного напрямку, «технічні» ж залишаються поза зоною інтересів більшості. Як виняток – ІТ-спеціальності.

Протягом 2018 року нами було проведено дослідження, в якому взяли участь 448 здобувачів освіти денної форми ВНЗ III–IV рівнів акредитації. Серед опитаних 42 % складала здобувачі вищої освіти, які обрали спеціальності гуманітарного напрямку; 18% – природничого; решта, 40% – інженерно-технічного.

Одна із перших закономірностей, що виявило дослідження полягає в тому, що існує тісний зв'язок між навчальними предметами, з яких студенти найкраще встигали у школі, та обраним напрямком навчання в університеті. Так, більшість студентів аграрних та ветеринарних спеціальностей (72%) мали найкращі оцінки з природничих дисциплін (зокрема хімії – 82%) та математики (58%), тоді як гуманітарії мали хороші оцінки з іноземної мови (63%), рідної мови та літератури (78%), історії та права (79%). Саме ці дисципліни обрали як найбільш успішні у школі більше ніж дві третини студентів гуманітарних спеціальностей. Також логічно, що на інженерних спеціальностях навчається найбільше шкільних «математиків» (46%) та «фізиків» (41%).

Дослідження показало, що половина студентів-гуманітаріїв у школі найкраще встигали з мов, літератур та історії. А ось із математики – лише 14%. Серед студентів технічних спеціальностей (механізація, енергетика, інженерія тощо) картина протилежна: 46% були успішними на заняттях із математики і лише 22-23% – на природничих науках та іноземних мовах.

Цікавим виявився той факт, що найбільше «математиків» серед технарів (46%), природничиків (58%) та в соціальних науках, бізнесі, праві (38%). Найбільше «істориків» – серед гуманітаріїв (52%) та освітян (50%). Знавців

іноземних мов найбільше серед гуманітаріїв (54%), а найменше (7%) – серед тих, хто обрав спеціальність у аграрній сфері, переробці продукції.

Якщо ж узяти успішність усіх студентів загалом, то найкраще (судячи із атестатів про повну середню освіту) вони знають українську – 40%, математику – 36%, історію – 37%. Як відомо, саме ці предмети складають на обов'язкових випускних іспитах.

Одне із завдань нашого опитування полягало у визначенні причин вступу випускників до ВНЗ. Отже, за результатами опитування було виявлено, що 68% першокурсників хотіли здобути вищу освіту для майбутнього і для особистісного розвитку (щоб отримати хорошу роботу – 51% , здобути професійні знання і навички – 50%, задля особистого та інтелектуального розвитку – 38%). За формальними ознаками вступали до вишів значно менше абітурієнтів (отримати диплом – 32%, за наполяганням батьків – 8%, мати можливість переїхати в інше місто – 6%).

Однак результати спеціальних досліджень засвідчили, що більшість студентів не вміють слухати й записувати лекції, конспектувати літературу (записується тільки 18,2% лекційного матеріалу); не вміють виступати перед аудиторією (28,8%), вести суперечку (18,6%), давати аналітичну оцінку проблем (16,3%). На матеріалі дослідження було показано, що 37,5% студентів прагнуть добре вчитися, 53,6%, не завжди намагаються, а 8% не прагнуть до гарного навчання. Але й серед тих, хто прагне добре вчитися, в 67,2% випадків навчання не йде добре. Таким чином, перед викладачем виникає відповідальне психолого-педагогічне завдання формування здобувача вищої освіти як суб'єкта навчальної діяльності, що припускає, насамперед, необхідність навчити його вмінню планувати, організовувати свою діяльність.

Отже, аналіз результатів опитування надав нам можливість сформулювати ряд тезисів щодо забезпечення якісної організації навчання школярів на базі опорних закладів з урахування інтересів громади:

1. Децентралізоване управління освітнім закладом як управління соціальною системою, має опиратися на об'єктивно існуючі потенційні можливості.

2. Стимулятором упровадження децентралізованого управління освітнім закладом повинно стати соціальне замовлення на якість освіти [1].

3. Залучення зацікавлених осіб (батьків, членів піклувальної ради, вчителів, громадськість, роботодавців, інших представників) до: процесу планування, організації та виконання рішень, запланованих дій; вибору профілю навчання; оснащення предметних кабінетів та технічних майстерень; оцінки результатів їх виконання сприятиме підвищенню рівня освіти [2].

4. Шляхами формування потенціалу громад є перспективний вибір рівня вивчення предметів інваріантної складової, курсів, гуртків, факультативів врахування з урахуванням: перспективи розвитку громади, її інтелектуального потенціалу; проблеми створення виробництв і робочих місць; потреби у фахівцях певних напрямів тощо.

Інформаційні джерела

1. Мелешко В. Проблеми управління опорними закладами загальної середньої освіти / В. В. Мелешко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/711329/1/6.pdf>

2. Європейська хартія місцевого самоврядування/ «Офіційний вісник України» від 03.04.2015 та зі змінами тексту, «Офіційний вісник України» від 04.06.2013 № 39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036.

3. Європейські орієнтири місцевого і регіонального розвитку: збірник матеріалів та документів / заг. ред. М. Пухтинського, О. Власенка. – К. : Вид-во АМУ, 2009. – 508 с.

4. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> 5. Маслов В. І. Наукові основи та технології компетентного управління загальноосвітніми навчальними

зкладами: Монографія. / В. І. Маслов, О. С. Бондар, К. В. Гораш – Тернопіль: Крок, 2012. 320 с.

5. Прес-центр ініціативи «Децентралізація влади». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// decentralization.gov.ua/news/tag/match/byudzhet](http://decentralization.gov.ua/news/tag/match/byudzhet)

УДК 336.2

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІСЦЕВОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Вінницька О.А., канд.екон.наук, доцент кафедри фінансів, обліку

та економічної безпеки

Уманський державний педагогічний університет

імені Павла Тичини

Місцеві податки і збори є самостійним джерелом доходів місцевих бюджетів. Втім, місцеві податки та збори в Україні поки що не виконують функції щодо надання їм фінансової автономії. Як правило їх частка складає 1-4 % сукупних доходів місцевих бюджетів. Якщо порівняти з практикою західних країн інститут місцевих податків і зборів в Україні фактично залишається недієздатним. Прийняття Податкового кодексу стало суттєвим кроком у процесі розвитку системи місцевого оподаткування в Україні. Однак діюча на сьогодні в країні система місцевих податків і зборів не відповідає принципам Європейської хартії місцевого самоврядування, законодавчо закріплені місцеві податки і збори та їх ставки не враховують реальних можливостей платників податків, а отже, не виконують стимулюючої функції. Тому аналіз дослідження проблемних аспектів оподаткування місцевими податками і зборами набуває особливої актуальності в теперішніх умовах.

Місцеві податки та збори – це обов'язкові платежі, суми яких згідно із законодавством України встановлюються органом місцевого самоврядування на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці (села, селища, міста чи об'єднання сіл) та які зараховуються до її місцевого бюджету [5].

Законодавче врегулювання механізму місцевого оподаткування в Україні забезпечило необхідне правове поле для функціонування місцевих податків і

зборів, але створення повноцінного та фінансово самодостатнього інституту місцевого самоврядування неможливе без їх подальшого реформування.

Відповідно до ст.10 ПК України визначено, що до місцевих податків належать: податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; єдиний податок; а до місцевих зборів належать: збір за провадження деяких видів підприємницької діяльності; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір [2].

Із прийняттям Податкового кодексу України справляють лише 5 місцевих податків і зборів. Це дозволяє частково підвищувати регулюючий потенціал податкової системи за рахунок скорочення переліку місцевих податків і зборів, але слід зауважити, що більшість з визначених у кодексі місцевих податків і зборів дублюють або об'єднують дію існуючих раніше, так, наприклад, туристичний збір є об'єднанням готельного та курортного зборів, а у зборі за місця для паркування транспортних засобів змінено елементи оподаткування.

Місцеві податки і збори необхідні для того, щоб місцеві органи влади мали можливість надавати послуги, рівень яких у населення асоціюється з обсягом сплачених податків. Кошти, зібрані на місцях використовуються більш ефективно, аніж виділені центральним урядом [4].

Звернемо увагу на те, що система місцевого оподаткування в Україні має певні недоліки, зокрема:

- незначна фіскальна роль місцевих податків і зборів;
- вузький перелік цих податків і зборів в порівнянні з іншими країнами;
- низька зацікавленість місцевих органів влади додатково залучати кошти від справляння місцевих податків і зборів;
- відсутність взаємозалежності між рівнем суспільних послуг, які надаються на певній території, із податковими зусиллями населення [1].

В Україні місцеве оподаткування поки що не виконує ні фіскальної, ні регулюючої функції, а є другорядним відносно державного оподаткування. Саме тому вітчизняна система місцевого оподаткування, потребує подальшого

розвитку у контексті зміцнення фінансових основ органів місцевого самоврядування [3].

Одним із напрямів перспективного розвитку системи місцевого оподаткування в Україні є дотримання певних наступних критеріїв:

ефективності – встановлений податок повинен приносити прибуток не менший, ніж адміністрування його збору, при цьому прибуток повинен бути максимально великим, щоб не допустити встановлення великої кількості податків. Другий критерій ефективності пов'язаний з економічною ефективністю. Майже всі податки впливають на розвиток підприємництва в регіоні. Надвисокі податки сприяють відтоку бізнесу з даного регіону. Практика засвідчує, що справляння податків максимально ефективно, коли від них складно ухилитися. Так, податок на нерухомість вважається ефективним, оскільки власники практично не можуть ухилитися від сплати цього податку;

справедливості – досить суб'єктивна характеристика. Застосовується такий критерій справедливості – за однакових обставин на платників податків має накладатися однаковий податок.

гнучкість – місцева податкова система повинна стимулювати розвиток пріоритетних сфер бізнесу в конкретному регіоні та гнучко реагувати на зміни в фіскальній та інфляційній політиці держави.

Таким чином перелічені критерії встановлення місцевих податків і зборів є основою для перспективного розвитку системи місцевого оподаткування в Україні.

Інформаційні джерела

1. Бондарук Т. Г. Місцеві фінанси: Навчальний посібник К.: ДП «Інформ.-аналіт. Агентство. 2013. 529 с.

2. Бюджетний моніторинг: Аналіз виконання бюджету за 2016 р. / [Зубенко В. В. Самчинська І. В., Рудик А.Ю. та ін.]; ІБСЕД, Проект «Зміцнення місцевої фінансової ініціативи (ЗМФІ-II) впровадження», USAID. К., 2017. 92 с.

3. Вінницька О.А., Чвортко Л.А., Корнієнко Т.О. Міжбюджетні трансферти як інструмент бюджетного регулювання. *Економіка. Фінанси. Право.* № 10. 2018. С. 31-34.

4. Кучабський О.Г., Гончаренко М. Розвиток системи місцевого оподаткування в Україні. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/putp/2012-3/doc/4/01.pdf>

5. Податковий кодекс України від 02.12.10 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/>

УДК 332.14(075.8)

ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД:

ОСНОВА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Дем'янишина О. А., канд.екон.наук,

доцент кафедри фінансів обліку та економічної безпеки

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

В останні кілька десятиліть у вітчизняній аграрно-економічній науці сформувався і продовжує розвиватися, поглиблюватися й набувати досконаліших сутнісних, організаційних і результативних рис послідовно інноваційний напрям науково-прикладних досліджень – розвитку сільських територій, еволюціонуючи поступово в його досконаліший аналог – сільський розвиток, який на сучасному етапі переформатування розглядається як розвиток територіальних громад [1].

Сучасний адміністративно-територіальний устрій повинен стати основою побудови нової моделі територіального управління, заснованої на засадах децентралізації, субсидіарності, балансу загальнодержавних інтересів з інтересами населення регіонів та територіальних громад, повсюдності місцевого самоврядування, спроможності й самостійності територіальних громад щодо вирішення питань місцевого значення [2].

Особливої вагомості набуває чітка ідентифікація поняття «територіальна громада», яка виступає базової категорії реформування місцевих органів влади

певної сільської території на засадах децентралізації.

На думку Е. Остром: «Територіальна громада - чітко визначена група індивідуальностей, яка, визначивши правила користування ресурсом, у відповідності з локальними умовами, створює довгострокові інституційні об'єднання для моніторингу використання ресурсу, вирішення конфліктів, адміністрування санкцій» [3].

Провівши аналіз різних визначень поняття «територіальна громада» дослідники зробили певний висновок, що, хоча й є деякі розбіжності у визначеннях, існує загальна згода щодо наступних ознак громади: соціальна взаємодія, територія і загальний взаємозв'язок [4].

На нашу думку, поняття «територіальна громада» має комплексний характер і поєднує в собі наступні твердження:

- історично сформована спільнота людей зі однаковими традиціями;
- сукупність соціальних взаємодій, що ґрунтуються на родинних стосунках, характеризуються проживанням на одній території, належністю до певної соціальної групи;
- виробник громадських послуг, які певною мірою вже стосуються реалізації владних повноважень та участі в спільних інтересах вирішення питань життєдіяльності людей [5].

Якість життя громадян, побудова громадянського суспільства та регіональний розвиток значною мірою залежать від ефективності функціонування органів місцевого самоврядування.

Питання конкурентоспроможності територіальної громади є важливим питанням не тільки певного регіону, але також (через його важливість) для макроекономічної політики держави. Конкурентоспроможність та формування потенціалу територіальних громад сприймаються в контексті здатності адаптувати позитивні тенденції, що виникають завдяки дії внутрішніх і зовнішніх чинників, які створюють для них, наприклад, розвиток підприємництва, створення місцевого розвитку, забезпечення потреб населення та збагачення громади в цілому. Адаже вони конкурують за ресурси: земельні (у

випадку неврегульованості розподілу земель), фінансові, людські, майнові (якщо на території громади є власність інших громад). Крім того, конкуренція проходить також в сферах надання громадських послуг (ринок громадських послуг), на товарному ринку (конкуренентоспроможність товарів, вироблених на територіях різних громад).

Значення ідеї конкурентоспроможності громади може, на наш погляд, полягати в наступному: порівняння з сусідніми громадами, з'ясування причин відмінностей (як наслідок, - формування конкурентних переваг громади, її своєрідного «бренду»); стимулювання згуртованості жителів певної території; мобілізація жителів на конкретні дії з метою покращення стану справ в громаді; надає підстави мешканцям пишатись своєю територією та ін.

Отже, сама по собі відповідь на питання стосовно того, яким має бути механізм формування потенціалу територіальних громад та як він буде функціонувати і які чинники його зростання, на наш погляд, не має сенсу без відповіді на питання, яке є передумовою поставленому, - хто і як буде виконувати реформу з децентралізації окремих територіальних громад. Людський фактор завжди був і буде домінуючим в будь-яких суспільно-політичних та економічних процесах, в тому числі в процесі розвитку сільської території.

Інформаційні джерела

1. Дем'янишина О. А. Організація розвитку сільських територій в системі відродження агросфери (на матеріалах Вінницької області): автореферат дис ... к-та екон. наук: 08.00.03. Київ, 2012. 19 с.

2. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування. Київ: НІСД, 2016. 61с.

3. Остром Э. Управляя общим: эволюция институтов коллективной деятельности / пер. с англ. : М.: ИРИСЭН, Мысль, 2010. 447 с.

4. Батанов О. В. Територіальна громада – первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки. *Вісник центральної виборчої*

комісії. 2008. №2 (12). С. 51 – 57. URL: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_2/visnik_st_13.

5. Молодожен Ю. Б. Поняття і сутність територіальної громади в системі місцевого самоврядування України. Університетські наукові записки: Часопис Хмельницького університету. Хмельницький, 2006. № 2. С.347 – 352 URL: <http://www.univer.km.ua/visnyk/1100.pdf>.

УДК 336.1

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Горковський О., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Економічним базисом функціонування будь-якої територіальної громади виступають ресурси, що знаходяться у її володінні чи користуванні. Відповідно до чинного законодавства, матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні відповідних рад.

Фінансові ресурси слід розглядати як один із надзвичайно важливих видів ресурсного забезпечення об'єднаної територіальної громади (ОТГ). Для забезпечення потреб ОТГ можуть бути використані фінансові ресурси різних економічних агентів, зокрема, місцевих та центральних органів влади, приватних суб'єктів господарювання, фінансових установ та неурядових організацій, а також іноземних держав та міжнародних фінансових організацій[1].

Більшість фінансових ресурсів має внутрішнє походження. Деякі ресурси (інвестиції, благодійна допомога) можуть бути водночас і внутрішніми, і зовнішніми. Досить довго для місцевих громад з-поміж зовнішніх ресурсів практично були доступні хіба що трансферти з державного бюджету. На даний час рада ОТГ має право здійснювати місцеві запозичення до бюджету – як

місцеві, так і внутрішні, в тому числі шляхом отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій[1]. Запозичення здійснюються до бюджету розвитку і кошти спрямовуються на реалізацію інвестиційних програм (проектів), метою яких є розвиток комунальної інфраструктури, впровадження ресурсозберігаючих технологій, створення, приріст чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування або об'єктів, які забезпечують виконання завдань міських рад, спрямованих на задоволення інтересів населення їх громад.

Важливою ознакою як доступності певного фінансового ресурсу для місцевого соціально-економічного розвитку, так і зацікавленості місцевих органів влади в його застосуванні є його регулярність, постійність і сталість, а відтак можливість їх врахування при здійсненні довгострокового планування та використання в майбутньому. Треба зазначити, що разові джерела (наприклад, приватизація комунального майна) швидко вичерпуються і не забезпечують сталості фінансування потреб у сфері місцевого соціально-економічного розвитку. Тому увага має приділятися тим джерелам фінансування місцевого розвитку, які можуть використовуватися багаторазово, тим більше регулярно[1].

Відмінністю класифікації фінансових ресурсів місцевого розвитку за способом залучення – є його комплексність, поєднання в собі інших критеріїв. За цим критерієм виокремлюють [2] такі джерела фінансування місцевого соціально-економічного розвитку: бюджетні; інвестиційні; кредитні; грантові.

У якості бюджетних ресурсів розглядаються кошти місцевого та державного бюджетів, що спрямовуються на фінансування потреб розвитку ОТГ і не тягнуть за собою боргових зобов'язань. Бюджетні джерела можуть формуватись як за рахунок внутрішніх ресурсів об'єднаної територіальної громади, так і за рахунок ресурсів, залучених ззовні.

Інвестиційні джерела фінансування місцевого соціально-економічного розвитку охоплюють ресурси, залучені до місцевої економіки з метою створення нових активів. Особливістю інвестицій як джерела фінансування місцевого соціально-економічного розвитку є те, що вони спрямовуються на реалізацію певного проекту безпосередньо, а не через бюджет ОТГ[1].

Отримання кредитних ресурсів супроводжується відповідними борговими зобов'язаннями на умовах строковості, платності та поворотності. При цьому кредитні кошти можуть залучати: безпосередньо рада ОТГ (залучені кошти спрямовуються до бюджету ОТГ та розподіляються в рамках його видатків), комунальні підприємства (самостійно отримують фінансові ресурси, розпоряджаються ними, здійснюють обслуговування та погашення боргу), приватні суб'єкти господарювання (рада може надавати гарантії за кредитами).

Грантові ресурси – ресурси, надані для фінансування потреб місцевого розвитку у вигляді міжнародної технічної допомоги, грантів міжнародних донорських організацій, благодійних внесків та пожертв. Грантовими також можна вважати кошти, спрямовані на розвиток місцевої економіки в рамках проектів корпоративної соціальної відповідальності, тобто ініціатив місцевого розвитку, що підтримуються інституціями приватного сектору, які здійснюють свою діяльність на відповідній території[1].

Спільною проблемою багатьох громад, у т.ч. ОТГ є те, що на реалізацію цікавих ініціатив часто не вдається залучити достатньо ресурсів не стільки через їх недоступність, а через брак досвіду, неспроможність підготовки проектних заявок чи інших необхідних документів, представлення всім зацікавленим сторонам інвестиційних та інших проектів[2]. Розвиток навичок залучення фінансових ресурсів з усіх доступних джерел є ключовим фактором успіху у реалізації будь-яких ініціатив у сфері місцевого розвитку.

Інформаційні джерела

1. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г.А. Борщ, В.М. Вакуленко, Н.М. Гринчук, Ю.Ф. Дехтяренко, О.С. Ігнатенко, В.С. Куйбіда, А.Ф. Ткачук, В. В. Юзефович]. К. 2017. 107 с.

2. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування/Г.Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко. К.: ТОВ «Підприємство «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с.

УДК 338.48.003.13(477.74)

ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРИАЛЬНИХ ГРОМАД МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАТІ

Калюжна О.В., канд.екон.наук, доцент,

Іваненко Т.Я., канд.екон.наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Миколаївська область розташована на півдні України в басейні нижньої течії ріки Південний Буг. Унікальне географічне положення Миколаївської області, яке визначається сусідством із чотирма областями – Одеською, Кіровоградською, Дніпропетровською та Херсонською, оточенням з півдня водами Чорного моря, сприятливим помірно-континентальним кліматом, сприяє як економічному, так і природно-рекреаційному та туристичному розвитку. Основні природні рекреаційні ресурси Миколаївщини - морські піщані пляжі довжиною близько 140 км, живописні ландшафти Південного Бугу та багато численні водосховища; джерела мінеральних вод з затвердженими запасами до 1 тис.м³ за добу (курорт Очаків), поклади лікувальних грязей, головним чином Тилігульського (11276 тис. м³ розвіданих запасів) та Березанського лиманів (10910 тис.м³ розвіданих запасів), з геологічними запасами понад 2 млн.м³. Майже не використовують родовища лікувальних грязей на оз. Солонець-Тузли (лише 237 тис.м³ розвіданих запасів) [1, с.387]. Основу потужного туристично-рекреаційного та оздоровчолікувального комплексу становлять курортні території, найбільшими з яких є Коблево, Рибаківка, Чорноморка та Очаків.

На території Миколаївської області понад 120 територій і об'єктів природно-заповідного фонду, частина Чорноморського біосферного заповідника, 45 заказників, 42 пам'ятники природи та два десятка парків у тому числі чотири регіональні ландшафтні парки: «Гранітно-степове Побужжя», «Кінбурнська коса», «Тилігульський», «Приінгульський».

В комплексі туристично-рекреаційних ресурсів значне місце посідають розміщені в селах культурно-історичні ресурси. В с. Парутине Очаківського

району - всесвітньовідомий національний історико- археологічний заповідник «Ольвія». В Новобузькому районі зберіглася Пелагіївська церква XIX ст., в м. Очаків - Свято-Миколаївська церква, в м. Первомайську - Свято-Катеринівська церква та інші [2].

Аналізуючи оцінку рекреаційного потенціалу Миколаївської області, яку давали вчені, використовуючи різні методики оцінки, можливо виділити наступні результати: згідно вартісному комплексному оцінюванню Руденко В.П. природний рекреаційний потенціал Миколаївської області складає 5,86% від інтегрального природного ресурсного потенціалу країни; за інтегральною оцінкою природного блока туристсько-рекреаційного потенціалу Бейдика О.О. область має середній рівень забезпеченості - 2 бали [3].

Миколаївська область має достатній потенціал щодо подальшого розвитку туристично-рекреаційної галузі, особливо в сільській місцевості. Розвиток сільського туризму впливає на вирішення багатьох соціально-економічних проблем села: зменшення рівня безробіття; розширення сфери самозайнятості сільського населення, особливо молоді; розширення можливостей для реалізації продукції особистого селянського господарства, зокрема, реалізації її на місцях; покращення благоустрою сільських садиб, вулиць, сіл в цілому; модернізації соціальної інфраструктури; відродження та збереження місцевих народних ремесел, пам'яток історико-культурної спадщини та підвищення культурно-освітнього рівня сільського населення.

Інформаційні джерела

1. Петранівський В.Л. Туристичне краєзнавство: навчальний посібник / В.Л. Петранівський, М.Й. Рутинський / За ред. проф. Ф.Д. Заставного. - К.: Знання, 2006. - 575 с.
2. Бейдик О.О. Ресурсно-рекреаційні доміанти регіонів України/ О.О. Бейдик// Наукові дослідження до потреб туризму. Матеріали «круглого столу» – К.: Обрії – 2015. – С. 47-54.
3. Оцінка туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за заг. ред. В. Г. Герасименко. — Одеса : ОНЕУ, 2016. — 262 с.

УДК 005.963.1:352

**ОСОБЛИВА ТУРБОТА ДЕРЖАВИ – ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ
УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД**

Кірдан О.П., канд.екон.наук, доцент,

завідувач кафедри економіки та соціально-поведінкових наук

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Великій кількості об'єднаних територіальних громадах (ОТГ), які ледве «зводять кінці з кінцями», доводиться шукати відповіді на найважливіші господарські питання не жертвуючи при цьому інтересами жителів: де знаходити нові джерела прибутків, як створювати робочі місця, як оптимізувати витрати? І від результативності знайдених відповідей багато в чому залежатиме доля децентралізації – найдинамічнішої з українських реформ останніх років.

Слід пам'ятати, що після вибору Л. Кучми Президентом України, явно позначилася стійка тенденція до перерозподілу повноважень на користь центру. Цей підхід був закріплений в Конституції 1996 р. і законі про місцеве самоврядування 1997 р. Обрізання можливостей місцевої влади і встановлення суворого централізованого контролю над виконавчою вертикаллю з боку Президента пояснювалося специфікою моменту і потребою суспільства в «сильній руці» [1]. Пам'ятати потрібно тому, що протягом його президентства було сформовано умови для появи на українському ринку фінансово-промислових груп, на базі яких згодом сформувалися бізнес-структури теперішніх олігархів, пише zakid.net. [2].

Україні не потрібна «сильна рука», потрібні сильні регіони. Сильні регіони – це сильна Україна. В Україні регіональний розріз соціально-економічного розвитку виконує особливу роль, він специфічний в кожному регіоні. Якщо сказати грубу правду, то вона не приємна для слуху – продуманої, обґрунтованої, стратегічно побудованої регіональної програми Україна не має. Це не означає, що нічого в цьому напрямі не робиться.

Особливо ця проблема актуалізувалася в 2014 р. За 2015 р. сумарний обсяг місцевих бюджетів виріс на 42% в порівнянні з роком попереднім : з 70,2 млрд. грн. до 99,8 млрд. грн. У 2016 р. збільшення склало 49%, а сумарний обсяг досяг 146,6 млрд. грн. Більше того, отримані кошти на 11% перевищили обсяг надходжень, передбачених самими місцевими бюджетами. У 2017 р. зростання дещо сповільнилося, але все-таки склав 31% або 45,3 млрд. грн. Прибутки загального фонду місцевих бюджетів в Україні в січні – травні 2018 р. в порівнянні з січнем – травнем 2017 р. виросли на 24,1%, або на 17,4 млрд. грн. [3]. Президент Петро Порошенко, виступаючи у 18 червня 2018 р. на XIV Українському муніципальному форумі, відмітив вибухове зростання державної підтримки громад: «З 2014 р. по теперішній час державна підтримка на розвиток територіальних громад, на розвиток їх інфраструктури виросла в 39 разів. Я думаю, що це дуже красномовні цифри. У 2014 р. цифра була 0,5 млрд., зараз – майже 20 млрд».

Аналіз виконання програм свідчить, що не ріст вкладених в регіони бюджетних коштів характеризує розвиток регіонів, а їх результативність та економічне, бережливе їх використання. Очевидно, що успіх стратегічного планування у вирішальній мірі залежить від того, наскільки керівники ОТГ уміють управляти їх розвитком, стратегічно мислити, наскільки вони націлені на це. У найбільш розвиненому виді стратегічне планування – це результат колективних зусиль усіх підрозділів ОТГ і їх керівників. Тому для його успішного здійснення мають бути створені відповідні організаційні механізми, котрі забезпечують функціонування і умови, за допомогою яких працівники різних рівнів отримують можливість брати участь у визначенні майбутнього розвитку своєї ОТГ.

Відомий вітчизняний економіст і географ В. Поповкін, який обґрунтовував і відстоював необхідність регіонально-цілісного підходу в управлінні економічним розвитком держави, вважав, що регіональна політика України повинна сприяти ефективному досягненню головних економічних, соціальних і екологічних цілей розвитку держави завдяки використанню закономірностей і

чинників територіального розподілу праці і регіонального комплексотворення. Регіональна політика, а саме децентралізація, має бути спрямована на: створення в усіх регіонах, містах, сільській місцевості, населених пунктах будь-якого масштабу адекватних умов для життєдіяльності людини, реалізації її можливостей, відтворення робочої сили, праці, побуту, відпочинку»[4, с. 54].

Сьогодні децентралізація повноважень у сфері державного управління досягла в Україні найвищого за усю її історію рівня. Владі вдалося провести ряд важливих структурних реформ у сфері освіти, охорони здоров'я і держуправління, а також запустити усебічну програму децентралізації, метою якої є надання локалізованих соціальних послуг по всій країні. Ці заходи вже принесли очевидні політичні дивіденди у вигляді серйозної підтримки місцевих органів влади і мерів.

Нині постає невідкладне завдання – підготовка кваліфікованих кадрів для управління діяльністю об'єднаних територіальних громад. Над виконанням цього надважливого завдання мають працювати заклади вищої освіти, які повинні враховувати запити стейкхолдерів.

Інформаційні джерела

1. Проблемы и перспективы децентрализации власти в Украине. /А. Ермолаев, Ю. Надтока, С. Денисенко, О. Маркеева, В. Романова. Институт стратегических исследований. – К. 2015. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://newukraineinstitute.org/media/news/560/file/8F_2.pdf

2. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://acc.cv.ua/news/ukraine/u-leonida-kuchmi--yuviley-drugomu-prezidentu-ukrayini-vipovnilosya-80-rokiv-34914>

3. Георгій Чижов. Будні децентралізації. Європейський діалог 2018.

4. Поповкін В.А. Регіонально-цілісний підхід в економіці: монографія / В.А. Поповкін. – К.: Наук. думка, 1993. – 220 с.

УДК352.07:336.2

ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Клочан В.В., д-р. екон. наук, професор,

Кравченко Ю.С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Ключовою реформою в Україні на даний час є децентралізація. Її основні цілі – переорієнтувати в зворотний бік сільську міграцію, розширення зайнятості населення, боротьба з бідністю, забезпечення рівних можливостей і задоволення потреб населення, покращення якості життя, визначення можливостей для розвитку особистості та поліпшення стану соціального розвитку. Між міськими і сільськими територіями повинно бути досягнуто більш справедливого балансу бюджетних витрат, капіталовкладень в інфраструктуру, збільшення фінансування програм економічного розвитку сільських територій.

Децентралізація дає можливість людям взяти в свої руки владу і змінити життя на краще, тому, відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», рішення першої сесії Казанківської селищної ради сьомого скликання від 10 січня 2018 року №13/1 утворена Казанківська селищна об'єднана територіальна громада (далі – Казанківська селищна рада) до складу якої увійшли Великоолександрівська, Дмитрівська, Дмитро-Білівська, Лагодівська, Миколаївська, Михайлівська, Новоданилівська, Троїцько-Сафонівська сільські ради. Адміністративним центром Територіальної громади є селище Казанка.

Розбудова громади та створення достойних умов для її мешканців – головний пріоритет Казанківської об'єднаної територіальної громади [2].

Метою Стратегії є зростання добробуту, підвищення рівня життя і соціального захисту населення Казанківської громади за рахунок забезпечення позитивних структурних зрушень в економіці, підвищення її конкурентоспроможності, як основи для збалансованого зростання стандартів та показників економічного розвитку. Стратегія визначає цілі, завдання та основні заходи соціально-економічного розвитку, а також формування та

раціонального використання фінансових ресурсів Казанківської об'єднаної територіальної громади на 2018-2020 роки.

Казанківський селищний голова Олексій Асмолов постійно проводить зустрічі з мешканцями сіл, зустрічі—це з'ясування та вирішення найважливіших проблем, які хвилюють мешканців. Жителі піднімають проблеми транспортного сполучення, благоустрою населеного пункту, освітлення вулиць, роботи ФАПу, земельні питання, вирішення питання водозабезпечення.

Проводяться роботи з благоустрою населених пунктів об'єднаної територіальної громади: відбуваються «екомарафони», в яких приймають участь жителі сіл, було насаджено нові дерева, прибрані території селищ. В с/т Казанка власними силами, по можливості, розпочали ремонтувати пошкоджене вуличне покриття. Проводяться роботи по освітленню вулиць, відремонтовано бібліотеки, приміщення ФАП, відбуваються безкоштовні акції щодо допомоги пенсіонерам та інвалідам, задля забезпечення їх потреб.

Відбулось засідання комісії про надання одноразової матеріальної допомоги громадянам Казанківської селищної ради. Така допомога є однією з форм надання соціальних послуг мешканцям громади, які опинились у складних життєвих обставинах та не в змоззі самостійно їх подолати [2].

Якщо громадаі надалі буде розвиватись в такому темпі, то нас чекає безліч позитивних змін і зрушень, що принесе добробут мешканцям району забезпечення всім необхідним для стабільного проживання.

Інформаційні джерела:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон від 21.05.1997 р. №280/97-ВР» у ред. від 04.11. 2018 р. Офіц. сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 08.12.2018)

2. Офіційний сайт Казанківської громади URL: <https://kazanka-gromada.gov.ua>

3. Воскобійник С.І. Політика органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління. 2012. Вип. 1. С 399-405.

УДК352.07 : 336.2

**ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РЕСУРСІВ У
РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Клочан І.В., д-р. екон. наук, доцент

кафедри економічної кібернетики і математичного моделювання

Миколаївський національний аграрний університет

Однією з актуальних проблем регіонального розвитку країни в сучасних умовах є забезпечення необхідними фінансовими та матеріальними ресурсами, основним джерелом яких є інвестиції. На даний час Україна перебуває в інвестиційній кризі, яка характеризується зниженням інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання та низьким рівнем активності інвесторів. Територіальна громада як соціально-економічне явище є особливим утворенням, з притаманною їй відповідної низкою якісних і кількісних характеристик. Особливої актуальності питання інвестування діяльності територіальних громад набувають у сучасних умовах процесів децентралізації та становлення новітньої системи організації функціонування фінансів місцевого самоврядування в Україні як складної інтегрованої економічної системи з відповідними властивостями розвитку. Але й сьогодні не існує чіткої концепції місцевого розвитку щодо залучення інвестицій в економіко-соціальний розвиток окремих територіальних громад.

У ст. 28 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» чітко визначені джерела та повноваження щодо залучення на договірних засадах інвестиційних ресурсів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, коштів населення, а також бюджетних коштів на будівництво, розширення, ремонт і утримання на пайових засадах об'єктів соціальної і виробничої інфраструктури. Ефективність розвитку економіки значно залежить від інвестиційної політики і надійності її підґрунтя на будь-якій території[1].

Оскільки інвестиційні процеси в області розвиваються у тісному взаємозв'язку із загальнодержавними тенденціями інвестування, основні бар'єри інвестиційної діяльності є типовими як для регіону і відповідно окремих територіальних громад, так і для України в цілому, та вимагають об'єднання зусиль на різних рівнях державного управління для їх усунення.

Серед основних проблем залучення інвестиційних ресурсів у розвиток територіальних громад можна виділити [2]:

- недостатня розвиненість інфраструктури підтримки інвестиційної діяльності;
- неконкретизована потреба в інвестиційних ресурсах регіону у зв'язку з невизначеністю їх потреби територіальними громадами, а отже недостатня визначеність пріоритетів розвитку таких територій;
- недостатня кількість належним чином розроблених інвестиційних пропозицій, які враховують інтереси територіальних громад та інтереси потенційних інвесторів;
- низька зацікавленість внутрішнього інвестора, відсутність дієвих механізмів стимулювання внутрішніх інвестицій на регіональному рівні;
- необхідність постійної активізації роботи з інвесторами;
- недостатній рівень кадрового потенціалу органів місцевого самоврядування та державної служби, задіяного в інвестиційних процесах на регіональному та місцевому рівнях;
- необхідність постійного системного інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності;
- недостатній рівень захисту інтелектуальних прав, що істотно підвищує ризик залучення інвестицій в економіку регіону і гальмує розвиток високотехнологічних виробництв;
- нерегулярність, а в багатьох випадках відсутність взагалі, фінансування програм та заходів з провадження інвестиційної діяльності [2].

Аналіз причин виникнення проблем щодо залучення інвестицій в розвиток територіальної громади засвідчує, що їх вирішення лежить в площині

системного програмування роботи спрямованої на залучення інвестицій в економіку, починаючи зі створення відповідної стимулюючої нормативно-правової бази на рівні держави та використання організаційного та фінансового ресурсів для всебічного сприяння інвестуванню регіонального та місцевого рівня.

Інформаційні джерела:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон від 21.05.1997 р. №280/97-ВР» у ред. від 04.11. 2018 р. Офіц. сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр> (дата звернення: 08.12.2018)

2. Воскобійник С.І. Політика органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія: Управління. 2012. Вип. 1. С. 399-405.

3. Програма залучення інвестицій в економіку Житомирської області на 2016-2020 роки. URL: <http://www.oda.zt.gov.ua/images/golovna/oblasni-galuzevi-programu/programa-zaluchennya-investicij-v-ekonomiku-zhitomirskoi-oblasti-na-2016-2020-roki.pdf> (дата звернення: 08.12.2018)

4. Жук П.В., Сірик З.О. Інвестиційний потенціал територіальних громад: суть поняття та питання управління // Регіональна економіка. 2017. №2. С. 16-22.

УДК 352.071

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Корнієнко Т. О. канд.екон.наук., доцент

Мамедова А. О., здобувач вищої освіти,

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

В сучасних умовах, розвиток українського суспільства потребує активної участі всіх інституцій, а саме: державної та місцевої влади, громади та органів самоврядування, які повинні підвищити якість життя населення до європейських стандартів та досягти поставленої цілі.

Економічний розвиток громади – це процес мобілізації жителів та ресурсів певної громади, який дає їй можливість взяти на себе відповідальність за соціальний, економічний та культурний розвиток. Для розвитку сталої громади потрібно розвивати лідерські навички із залученням громади, брати участь та підтримувати всі заходи у громаді, знати, розуміти та високо оцінювати місцеву історію та культуру, цінувати позитивні аспекти історії та робити мудрі висновки із помилок, пишатися своєю громадою, дивитися із надією та оптимізмом у майбутнє, довіряти, бути відкритим та готовим до співпраці із місцевою владою та бізнесом [1].

Сучасні державотворчі процеси відрізняються пануванням так званої громадівської концепції над концепцією патерналізму, тобто мова йде про передачу ініціатив щодо територіального розвитку на рівень громади. Самі громади засобами опосередкованої та безпосередньої демократії забезпечують соціально-економічний розвиток території і в такий спосіб створюють передумови для реалізації концепції сталого розвитку [2].

Головною метою територіальних громад є збереження позитивних тенденцій у економіці, посилення контролю за економічними та соціальними процесами, розвитку об'єднаної території. Досягнення зазначеної мети об'єднаних територіальних громад повинно здійснюватися шляхом реалізації наступних пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку території:

- посилення соціального захисту громадян, удосконалення механізму надання адресної допомоги соціально незахищеним верствам населення;
- впровадження соціальних стандартів і підвищення якості послуг, які безпосередньо надаються населенню;
- поліпшення якості життя, створення комфортних умов проживання громадян шляхом розвитку інфраструктури населених пунктів;
- створення належних умов для всебічного та повноцінного розвитку дітей, відродження культурних, духовних і просвітницьких традицій;

– покращення благоустрою та санітарного стану населених пунктів.

Розвиток місцевого самоврядування, створення об'єднаних територіальних громад, передача ресурсів, повноважень на місця в рамках проведення реформи з децентралізації влади передбачає насамперед підвищення фінансової спроможності, економічної, інвестиційної привабливості територій для якісного й комфортного проживання людей на них. Головною рисою функціонування новостворених адміністративно-територіальних об'єднань є усвідомлення того, що територію об'єднує не лише назва, а й нове спільне бачення майбутніх перспектив [3].

У громадах для розвитку економічного потенціалу вагомим значення набула сільськогосподарська кооперація. Як показує практика, вона стала ефективним механізмом забезпечення конкурентоспроможності малих і середніх сільськогосподарських товаровиробників.

Отже, слід зробити висновок, що завданням кожної територіальної громади є зростання промислового та сільськогосподарського виробництва на основі інноваційно-інвестиційної складової, залучення та активізація стимулів до зростання рівня оплати праці та збільшення реальних громадян, зняття гостроти проблеми зайнятості та якісного розвитку соціальної інфраструктури. Досягнення стратегічної цілі громад допоможе забезпечити зростання економіки, високу продуктивність праці та макроекономічну стабільність, а також посилити конкурентоспроможність продукції.

Інформаційні джерела:

1. Жовнірчик Я. Ф. Формування самодостатніх територіальних громад і стратегія їх економічного саморозвитку. Університетські наукові запаси. 2005, № 1-2. С. 324-331.

2. Сментина Н. В. Партнерство влади, бізнесу та громади як складова успішності місцевого соціально-економічного розвитку. Вісник Хмельницького національного університету. 2013. № 2. Т. 3. С. 259-262.

3. Supporting economic growth through local enterprise partnerships and enterprise zones [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.gov.uk/government/policies/supporting-economic-growth-through-local-enterprise-partnerships-and-enterprise-zones>.

УДК 330.322:33

ІНВЕСТИЦІЙНІ ПРОЕКТИ РАДСАДІВСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Корнієнко М.В., заступник голови

Радсадівської сільської об'єднаної територіальної громади

Інвестор іде за людьми, які можуть фахово виконувати роботу. Це досить комплексне питання так, як кожна громада має активно підходити до питання залучення коштів у власний бюджет для збільшення надходжень та покращення життя мешканців.

Протягом 2018 року виконавчим комітетом Радсадівської об'єднаної територіальної громади (ОТГ) спільно з Миколаївською обласною державною адміністрацією, депутатським корпусом громади, керівниками суб'єктів господарювання вживалися заходи по стабілізації ситуації в усіх сферах життєдіяльності громади, виконання завдань Програми соціально-економічного розвитку території та виконання місцевого бюджету.

На території громади зареєстровано 20 юридичних підприємств та установ, які переважно представляють аграрну та промислову групу, а також 28 фізичні особи (ФОП) у яких основними видами діяльності є торгівля промисловими та продовольчими товарами.

Основними бюджетоутворюючими платниками Радсадівської ОТГ, сплата податків і зборів яких займає найбільшу питому вагу у надходженнях до загального фонду за 2018 рік є: ПАТ «Радсад» - 26,5% , ПСП «Козирське» - 17,6%, ФГ «ЕВРІКА» - 4,3% , ТОВ «Миколаївський коньячний завод» - 4,4 % та ПП «ВЛАДАН» - 3,7%.

Забезпечуючи реалізацію трьох стратегічних цілей Програми соціально-економічного розвитку Радсадівської ОТГ в 2018 році вдалося досягнути ряд позитивних результатів, а саме:

Стратегічна ціль № 1 «Економічний розвиток громади, як аграрно-промислового та туристичного центру»:

- залучення агроінвестицій для розширення промислових площ винограду (висаджено додатково 110га) та відповідно збільшення обсягів виробництва продукції виноградарства - 44000000 грн (інвестиції в ПАТ «Радсад»);

- створення нових робочих місць, зменшення відпливу населення з громади;

- зростання рівня заробітної плати;

- зміцнення людського капіталу;

- покращено позитивний імідж громади та її позиціонування як туристичного драйвера приміського середовища (участь в міжнародному проекті «Підтримка та розвиток сталої мобільності в об'єднаних територіальних громадах» Програми «U-LEAD з Європою» (розвиток велоінфраструктури в Радсаївській ОТГ).

Стратегічна ціль № 2 «Створення комфортних умов життєдіяльності громади»:

- покращення інфраструктури територій населених пунктів громади, у першу чергу доріг та мереж водопостачання;

- запровадження енергозберігаючих технологій в комунальних закладах громади (встановлення енергозберігаючих вікон та дверей);

- розпочато розробку проекту «Будівництво цеху з виробництва пелетів-гранул з відходів виноградарства (виноградна лоза)», як альтернативне джерело опалення для комунальних закладів громади;

- поліпшення благоустрою населених пунктів громади (завершений громадський грантовий-краудфандинговий проект «Вони перемогли – ми пам'ятаємо» - реконструкція та модернізація парку Перемоги в с. Новобогданівка ГО «Крок в майбутнє»);

- підвищення якості послуг освіти, культури, спорту та дозвілля;

- зміцнення матеріально-технічної бази навчально-виховних закладів;

- реалізований соціальний грантовий проект «Сімейний клуб «Радість» (ГО «Енергія успіху» селище Радісний Сад);

Стратегічна ціль №3 «Створення та розвиток сучасної системи управління об'єднаної громади»:

- підвищення соціально-економічної ефективності території громади;

- зростання кількості громадських об'єднань (додатково створено 2 громадські організації – ГО «Енергія успіху» в селищі Радісний Сад та ГО «Разом ми сила» в с. Зарічне головна ціль яких є написання соціально-важливих грантових проектів та їх подальша реалізація на території громади);

- підвищення ефективності використання бюджетних коштів через запровадження принципів гендерного та партисипативного формування бюджету громади (розроблене та затверджене положення про громадський бюджет Радсадівської ОТГ);

- підвищення рівня довіри до органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб.

У 2018 році за рахунок коштів бюджету розвитку здійснено фінансування капітальних видатків загальною вартістю 3938,053 тис грн. Зокрема, кошти були спрямовані на реалізацію наступних заходів:

Капітальний ремонт дорожнього покриття по вул. Миру від вул. Шосейна до буд.№ 26 у с. Новобогданівка -1480,000 тис грн;

Капітальний ремонт водонапірної башти «Рожновського» по вул. Шосейна в с. Новобогданівка – 250,000 тис грн;

Капітальний ремонт водонапірної башти «Рожновського» в селищі Радісний Сад -250,000 тис.грн;

Капітальний ремонт свердловини для води №1237/430 по вул. Шкільна в селищі Радісний Сад -295,830 тис грн;

Капітальний ремонт водонапірної башти «Рожновського» в с. Зарічне - 250,000 тис.грн ;

Капітальний ремонт водонапірної башти «Рожновського» в с. Стара Богданівка - 250,000 тис грн;

Капітальний ремонт свердловини для води №0257 в селі Стара Богданівка-299,005 тис грн;

Підвищення енергоефективності в будівлях загальноосвітніх закладів (заміна вікон та дверей на металопластикові з подвійними склопакетами) Радсадівської ОТГ - 199,506 тис.грн;

Капітальний ремонт вуличного освітлення в с. Зарічне - 100,128 тис грн;

Облаштування прилеглої території дитячого майданчика в селищі Радісний Сад – 160,670 тис грн;

Покращення благоустрою шляхом капітального ремонту вуличного освітлення та встановлення дитячого ігрового майданчика в с. Козирка -199,914 тис грн;

Придбання та встановлення дитячого ігрового майданчика в селищі Радісний Сад – 60,000 тис грн;

Виготовлення робочого проекту «Капітальний ремонт дошкільного навчального закладу по вул. Шкільній , 2 в с. Зарічне Миколаївського району Миколаївської області (утеплення) – 143,000 тис грн;

А також здійснено інші видатки на утримання та розвиток закладів соціальної сфери.

Отже, з вище викладеного можна зробити висновок, що органи місцевого самоврядування Радсадівської ОТГ прикладають чи мало зусиль для покращення життя населення громади. Але поряд з цим, для формування стратегічного плану територіальної громади необхідно розробити та ухвалити низку важливих рішень, що будуть визначати майбутній успіх території та шляхи його досягнення.

УДК 647.21:3

**ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ**

Кропивко М.М., д-р. екон. наук,

**заступник Академіка-секретаря Відділення аграрної економіки і
продовольства Національної академії аграрних наук України**

Результати світових досліджень у галузі забезпечення соціально-орієнтованої економіки ринкового типу свідчать про необхідність врахування в оцінюванні розвитку людини різних складових, що належать як до фізіологічних, так і до інших потреб.

Зрозуміло, що здійснення аналізу цих складових лише за кількісними показниками є занадто ускладненим, а його результати досить важко піддаються групуванню та осмислюванню для розроблення необхідних управлінських рішень. Тому, з метою уніфікації отриманої інформації й здійснення узагальнення, провідні вітчизняні та іноземні організаційні інституції і вчені-економісти використовують такий інструмент, як метод агрегатного індексування. Сутність даного методу полягає у визначенні узагальнюючого показника (індексу), який дає можливість виявити взаємообумовлюючий вплив показників соціального й економічного розвитку об'єкта дослідження.

Проте більшість провідних іноземних інституцій, розробляючи методологію оцінювання, свою увагу сконцентрували на оцінюванні макроекономічного середовища і лише частково або опосередковано досліджують соціальні аспекти, зокрема: індекс глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму, індекс світової конкурентоспроможності Інституту розвитку менеджменту, індекс економічної свободи Американського фонду The Heritage Foundation спільно з виданням The Wall Street Journal тощо [1, 2].

Що ж до дослідження соціокультурних аспектів розвитку та соціальних стандартів життя населення, то з цією метою нині науковцями, насамперед,

використовується методологія визначення індексу розвитку людського потенціалу (ІРЛП), затверджена програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй [3, 108-110].

Окрім того, в Україні застосовується національна методика вимірювання регіонального людського розвитку, розроблена вченими Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи. Згідно цієї методики індекс регіонального людського розвитку (ІРЛР) включає показники: відтворення населення (5 індикаторів), соціальне становище (6 індикаторів), комфортне життя (6 індикаторів), добробут (5 індикаторів), гідна праця (6 індикаторів) та освіта (5 індикаторів) [4, 5].

Проте й зазначені методики розраховані на оцінювання соціокультурних та економічних аспектів розвитку усіх територій на макрорівні й не враховують особливості сільських територіальних громад та їх складових – домогосподарств сільського населення. Практично єдиною теоретико-методичною розробкою, що присвячена оцінюванню розвитку сільських територій шляхом застосування методу агрегатного індексування є пропозиції колективу авторів Тернопільської державної дослідної станції ІКСГП НААН щодо визначення рівня управління розвитку сільських територій [6]. Однак і цей інструментарій може бути використаний лише на мезо та макрорівні, адже лише частково враховує показники, які необхідні для аналізу розвитку сільських домогосподарств.

Так, відповідно до класифікації потреб людини, аналіз стану розвитку сільських домогосподарств необхідно проводити відповідно до забезпеченості фізіологічних, економічних, трудових, соціально-психологічних і духовних потреб членів цих господарств [7, 8]. При цьому, розробляючи інструментарій для оцінювання сучасного стану і напрямів розвитку сільських домогосподарств, необхідно враховувати специфічні особливості їх функціонування, які, з однієї сторони, полягають у необхідності виробництва сільськогосподарської продукції на присадибних ділянках чи в особистому

селянському господарстві, а з іншої – забезпечення трудових, соціально-психологічних, духовних та інших інтересів членів цих домогосподарств.

Відповідно до висвітлених вимог і враховуючи проведені дослідження нами пропонується до застосування індекс розвитку сільської територіальної громади, який включає двадцять показників, які характеризують внутрішнє й зовнішнє середовище функціонування сільських домогосподарств і за результатами аналізу якого, можливе розроблення стратегії та програм розвитку на низовому рівні управління.

Так до групи кількісних показників належать розмір сільських домогосподарств та період їхнього функціонування.

До групи якісних показників належать: склад членів сільських домогосподарств, їхній освітній рівень та щоденний обсяг витрат на різні потреби цих членів, частка виробленої у господарстві населення продукції в сукупному доході домогосподарства, рівень доступності медичних послуг, житла та безпеки членів сільських домогосподарств, охоплення дітей дошкільними і шкільними закладами, рівень розвитку транспортної інфраструктури, забезпеченості ресурсами для дозвілля й активного відпочинку, а також Інтернетом та іншими засобами комунікації.

До групи господарчих показників належать: рівень забезпеченості землею та обсяг часу зайнятості членів домогосподарств у веденні господарювання на присадибній ділянці, рівень забезпеченості водними ресурсами та матеріально-технічними засобами, стан обробітку землі й рівень вирощання добрив і засобів захисту, а також доступу членів домогосподарств до джерел кредитування.

Інформаційні джерела

1. Country Rankings. 2016 Index of Economic Freedom [Electronic resources]. - Access mode : www.heritage.org/index/ranking
2. The Global Competitiveness Report 2015-2016. K. Schwab (Ed.). World Economic Forum. [www3. weforum.org](http://www3.weforum.org). Retrieved from http://www3.weforum.org/docs/WEF_Global_CompetitivenessReport_2015-2016.pdf [in English].

3. Красномовець В.А. Сучасний стан та основні напрями підвищення рівня життя населення / В.А. Красномовець // Фінансовий простір. Міжнародний науково-практичний журнал. – 2014. – № 4 (16). – С. 107-115.

4. Людський розвиток в Україні: соціальні та демографічні чинники модернізації національної економіки (колективна монографія) / [Лібанова Е.М., Макарова О.В., Курило І.О. та ін.]; за ред. Е.М. Лібанової – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. – 2012. – 320 с.

5. Методика вимірювання регіонального людського розвитку / [Лібанова Е.М., Макарова О.В., Курило І.О. та ін.]; за ред. Е.М. Лібанової – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи. – 2012. – 50 с.

6. Пропозиції щодо методичних підходів з вивчення організаційно-структурного становлення сільських територій та їх збалансованого розвитку : науково-практичне видання / А.П. Сава, М.К. Пархоμεць, Б.О. Сидорчук, О.Р. Олійник, О.М. Довгань, Т.С. Ящук, Г.П. Сидорчук, С.М. Кулик, Л.І. Омеляненко, Я.В. Мандибуря. – Тернопіль: ТДСГДС ІКСГП НААН, 2017. – 39 с.

7. Кропивко М.М. Роль господарств населення у забезпеченні потреб людини / М.М. Кропивко // Економіка АПК. Міжнародний науково-виробничий журнал – К.: ІАЕ НААН, 4'2016 (258), 2016. – С. 38-45.

8. Розвиток селянських господарств в умовах трансформацій аграрного сектору економіки : наукове видання / [М.Й. Малік, М.М. Кропивко, В.А. Мамчур та ін.]; за ред. М.Й. Маліка. – К.: ННЦ «ІАЕ», 2017. – 84 с.

УДК 352

**РОЛЬ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ
ЕФЕКТИВНОЇ РОБОТИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Кудряєва-Сангулія І.О., здобувач вищої освіти

**Національний університет «Львівська політехніка», провідний спеціаліст
Управління капітального будівництва Львівської обласної державної
адміністрації**

Сьогодні в Україні запроваджується утворення та налагодження роботи системи об'єднання територіальних громад для забезпечення підвищення соціально-економічного розвитку країни в цілому. Для їх ефективного формування, на зразок європейського місцевого самоврядування, потрібно чітко сформулювати повноваження з надання публічних послуг та оптимальну ресурсну базу, а саме майнові, фінансові, людські та інформаційні ресурси. Інституції місцевого самоврядування на шляху до отримання ключових важелів впливу зустрічаються з проблемою низького рівня участі громадян в суспільному житті, з відсутністю збереження та раціонального використання ресурсного потенціалу та юридичною недосконалістю деяких позицій законодавства.

При умові забезпечення збереження та розвитку ресурсного потенціалу в об'єднаних територіальних громадах з'явиться можливість приймати коректні рішення щодо стратегічного напрямку дій. Формування життєдіяльності ОТГ залежить від активної позиції громадян, їх правосвідомості, самодостатності та прагнення до саморозвитку. Територіальне управління як система формує поєднання різних видів ресурсів, що пов'язує різні об'єкти управління, засоби та інструменти для прийняття та реалізації рішень, а ключовим фактором для їх забезпечення є висока громадська активність. Потрібна самоорганізація громадян для створення ресурсного центру, який зміг би поєднати в собі функції організації для спілкування та обміну досвідом, став би осередком культурного і духовного розвитку населення. Така акумуляція громадських

зв'язків і партнерства сприяла б реалізації оптимальної стратегії сталого розвитку територій, що враховувала б потреби та прохання громадян [1].

Людський потенціал є основним стратегічним ресурсом, від якого залежить ефективність використання майнового, фінансового, інформаційного видів капіталу, а від цих факторів вже залежить швидкість та темп економічного зростання територіальних громад. Існує гостра потреба в підвищенні рівня цивільної свідомості і соціальної зрілості, розширенні ціннісних орієнтацій та інтересів. Запорукою розвитку об'єднаних територіальних громад є проведення інформаційної та роз'яснювальної роботи серед населення щодо концепції своїх дій, сприяння запровадженню освітніх заходів спрямованих на підвищення правової свідомості громадян та проведення відкритих обговорень стосовно координації дій ОТГ для зміцнення авторитету цього органу управління серед населення [2]. В той самий час, об'єднані територіальні громади є основним інструментом впливу населення на формування та прийняття рішень вищим керівництвом країни.

Будучи основними генераторами ідей, активна громадськість володіє унікальними можливостями для впровадження нових радикальних ідей з метою удосконалення та забезпечення сталого та самодостатнього розвитку територій та країни в цілому. Головним завданням на сьогодні є збереження і розвиток людського потенціалу, як головної рушійної сили соціально-економічного розвитку держави.

Інформаційні джерела

1. В. Бабаєв, Сучасні підходи до зберігання та нарощення ресурсного потенціалу територіальної громади. Науковий збірник «Публічне управління: теорія та практика», 2013.

2. М. Пітюлич, Потенціал територіальної громади. Особливості формування і розвитку. Науковий збірник «Молодий вчений», 2016 р.

УДК 316.42(477)

ЛЮДСЬКИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК ІНДИКАТОР РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Лапшина Н. О., канд. пед. наук.,

**начальник навчально-методичного відділу Миколаївського
обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників
органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних
підприємств, установ і організацій**

В умовах сучасного цивілізаційного розвитку, в епоху постіндустріального, інформаційного суспільства увагу дослідників та науковців привертають як тенденції розвитку технологій майбутнього (нанотехнології, робототехніка, відновлювальна енергетика, когнітивні технології, біотехнології тощо), так і тенденції розвитку людського потенціалу / капіталу, як одного з вагомих чинників соціально-економічного розвитку. Враховуючи особливості формування потенціалу територіальних громад в Україні в умовах децентралізації, варто говорити про необхідність новітнього дослідження та аналізу факторів розвитку людського потенціалу регіонів.

До основних ресурсів територій науковці відносять людські, природно-сировинні, фізичні (матеріальні), фінансові та інші ресурси. Для територіальних громад основними складовими саме людського потенціалу є: чисельність населення, професійний і кваліфікаційний склад працездатного населення, їх інтелектуальний рівень і здібність до навчання й розвитку, можливості для навчання та підвищення кваліфікації персоналу [2, с.178].

Основними проблемами з якими асоціюють людський потенціал на сьогодні є: високі темпи скорочення населення, низький рівень життя, низькі показники здоров'я нації, низька якість та фахова спрямованість вищої освіти, що не відповідає потребам суспільства та сучасного розвитку виробництва, виїзд висококваліфікованих кадрів за кордон. Зазначені чинники спричинили існуючу кризу людського капіталу, яка поглиблюється складним суспільно-

політичним становищем, економічною кризою та наслідками війни на Сході України під час збройної агресії Росії проти України.

Розглянемо саму дефініцію «людський потенціал». У вузькому розумінні дослідники розглядають людський потенціал через призму самої особистості, людини, як носія знань, що є ключовим показником суспільного розвитку та економічного зростання, але у більш ширшому значенні це поняття включає освічену частину трудових ресурсів, знання, інструментарій інтелектуальної й управлінської праці, середовище функціонування людського потенціалу як продуктивного чинника економічного розвитку, в т.ч. розвитку сім'ї і суспільства.

На сучасному етапі необхідне стійке усвідомлення вирішальної ролі людини в економічній системі, особливо в умовах науково-технічного прогресу, коли професійні навички, рівень освіти, здатність освоювати нові досягнення визначають успішність підприємства. Людина знаходиться в центрі соціально-економічної системи і як споживач, і як виробник. Людський фактор слід розглядати як головний резерв розвитку виробництва, провідний чинник розвитку і стабільності економіки [1, с. 11]. Отже, безперечно, людський потенціал впливає на рівень соціально-економічного розвитку регіонів, та, в умовах реформи децентралізації, на формування сукупного потенціалу територіальних громад.

У процесі формування людського капіталу одним з головних аспектів стає інвестування, а саме: інвестування в освіту, навчання на робочому місці, зміцнення здоров'я тощо. Інвестиції в освіту сьогодні стають вирішальним чинником економічного розвитку, адже підвищують рівень і обсяг знань людини, забезпечують формування та розвиток сучасного суспільства знань. Також, забезпечують формування у постіндустріальному, інформаційному суспільстві прошарку висококваліфікованих фахівців, саме праця яких має найбільший вплив на темпи економічного зростання в країні.

Рівні формування та розвитку людського потенціалу можна розподілити наступним чином: макрорівень (на рівні держави), мезорівень (регіон, область,

район, територіальні громади), мікрорівень (організації, підприємства, домогосподарства тощо) та особистісний рівень. Треба відзначити чітку кореляційну взаємозалежність всіх відзначених рівнів, адже зміна показників людського потенціалу на якомусь з шаблів провокує якісну зміну всієї системи.

Потенціал є однією з основ формування системи цілей розвитку територіальної громади, а постановка цілей є вирішальним фактором ефективності управління розвитком території. Механізмом, здатним привести в дію всі ресурси території, є менеджмент, його якісні й організаційні основи, закладені в структурі управління, організаційній культурі, компетенціях персоналу, інноваційності персоналу й управління, які сформовані в територіальних органах управління, установах, організаціях і підприємствах територіальної громади та складають організаційний потенціал території. Ресурсний та організаційний потенціал формують стратегічний потенціал території [2, с.177].

Людський потенціал сьогодні складає одну з базових основ для формування інтелектуального потенціалу громади, адже в умовах розвитку сучасної економіки, економіки знань, саме знання, навички, досвід, спроможність до навчання та перепідготовки, швидкої адаптації до змін, управління проектами, реалізації стратегії розвитку громади становлять вагомий відсоток загального показника успішності тієї чи іншої території. Система підготовки та підвищення кваліфікації публічних службовців формує сьогодні сучасний кадровий потенціал територіальних громад відповідно до вимог часу, потреб соціально-економічного розвитку, інформатизації суспільства та новацій менеджеристського підходу в умовах реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Інформаційні джерела

1. Гізело О. І. Інвестиції в людський капітал як умова соціального розвитку України [Електронний ресурс] / О. І. Гізело // Ринок праці та зайнятість населення. - 2015. - № 1. - С. 11-14. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/rpzn_2015_1_5.

2. Кузьмин В. М., Сусяк Х. В. Структурування потенціалу територіальної громади [Електронний ресурс] / В. М. Кузьмин, Х. В. Сусяк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2015. - Вип. 11. - С. 177-180. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2015_11_42

УДК 352

ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Михалко Г.М., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Нині в умовах обмеженості бюджетних та інших фінансових ресурсів територіальної громади головним ресурсом її сталого соціально-економічного розвитку є власний внутрішній ресурсний потенціал. Забезпечення збереження, раціонального використання та подальшого нарощення ресурсного потенціалу громади має бути одним із головних пріоритетів діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і територіальної громади. Саме тому одне із головних завдань Концепції формування в Україні спроможного місцевого самоврядування європейського зразка полягає у визначенні не тільки оптимальної територіальної основи спроможних територіальних громад; оптимальної системи місцевого самоврядування таких територіальних громад; повноважень з надання публічних послуг, які мають бути передані органам місцевого самоврядування територіальних громад, а й ресурсної бази територіальних громад (майно, природні, фінансові, людські, інформаційні та інші ресурси) [1].

Відомо, що ресурсний потенціал зумовлює здатність регіону розвиватися, і прийняття рішень щодо стратегічних напрямів розвитку його галузей, визначення їх слабких та сильних ланок, співставлення ресурсних можливостей розвитку окремих територій є на даний час одним із основних завдань регіональної політики. А оцінка ресурсного потенціалу регіону дасть

можливість проаналізувати напрями розвитку регіону як у близькій, так і далекій перспективі.

значна кількість проблем у забезпеченні життєдіяльності територіальних громад, нестабільність економічного і соціального середовища, на думку науковців, свідчать про неефективність підходів до зберігання, раціонального використання та нарощення ресурсного потенціалу територіальної громади та системи територіального управління. Тому нові завдання, що стоять сьогодні перед регіональною та місцевою владою щодо змістовного наповнення самодостатності та саморозвитку територіальної громади потребують сучасних підходів саме до її ресурсного потенціалу.

В наш бурхливий час державотворення та становлення місцевого самоврядування людські ресурси стали основними стратегічними ресурсами в силу своїх здібностей і організаційних навичок та знань, які мають високий ринковий статус. Нажаль, чинники вітчизняної ринкової самоорганізації територіальної громади ще повністю не задіяні: соціальне партнерство не стало основним принципом взаємодії труда і капіталу; не сформувався потужний середній прошарок суспільства; слабкі соціальні гарантії; низький рівень громадської активності тощо. Розвиток місцевого самоврядування потребує концептуальної визначеності цього інституту.

Важливим концептуальним підходом є формування регіонально-адміністративних територіальних громад за ознакою територіально-корпоративного угруповання. За такого підходу при ринковій економічній моделі соціально орієнтованого типу в умовах представницької демократії інтереси суб'єктів цього угруповання реалізуються через участь в управлінні, плануванні, прогнозуванні соціально-економічних процесів території. Місцеве самоврядування координує територіальну корпорацію. Така самоорганізація особливо важлива в перехідний період, коли держава вже не виконує притаманних їй при попередній суспільній системі організуючих, розподільчих, забезпечуючих, управлінських, контрольних та інших функцій. В цьому аспекті закладені значні потенційні можливості реалізації територіально-

корпоративних переваг, адже метою діяльності таким чином організованої територіальної громади є максимально можливий соціально-економічний розвиток території з огляду на наявні ресурси та переваги. Світова практика ринкового господарства виробила важливі для регіональної самоорганізації ринкового суспільства інституційні механізми продуктивної економічної взаємодії різних форм власності по спільному управлінню господарськими об'єктами через представництво в їх управлінні широкого діапазону інвесторів, в тому числі територіальної громади [2] .

Отже, сучасні вітчизняні підходи до зберігання, раціонального використання та нарощення власного ресурсного потенціалу територіальної громади охоплюють найкращі світові досягнення і власні напрацювання за роки незалежності. При цьому робиться наголос на громадські зв'язки та всебічне партнерство, які виходять за рамки однієї громади. В силу своєї стратегічної важливості вітчизняний ресурсний потенціал привертає увагу науковців і постійно оновлюється та доповнюється. Така тенденція тільки сприяє сталому розвитку територіальних громад.

Інформаційні джерела

1. Проект Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади – 2012. – 13 с.
2. Володимир Бабаєв, Марина Новікова Сучасні підходи до зберігання та нарощення ресурсного потенціалу територіальної громади/ Бабаєв В.// Держава та суспільство

УДК: 332.14

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Пастущак О., здобувач вищої освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

Із прийняттям Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» в Україні розпочався процес реформування місцевого

самоврядування шляхом формування нових – об'єднаних – територіальних громад. Проте, як показує до-свід 2015 р., зі 159 новоутворених громад, які на нових основах формували місцеві бюджети на 2016 р., лише 34 виявилися спроможними до фінансової самодостатності, а інші 125 залишилися дотаційними, тобто неспроможними самостійно вирішувати питання місцевого значення.

О.В. Ольшанський виділяє внутрішню та зовнішню спроможність територіальних громад.

Внутрішня спроможність характеризується ресурсним забезпеченням територіальної громади. Зовнішня спроможність фактично є віддзеркаленням державної політики щодо місцевого самоврядування, співвідношення централізації та децентралізації, стану економічного і соціального розвитку країни, наповненості і збалансованості державного бюджету, рівня розвитку громадянського суспільства. [1]

В централізованій плановій економіці потенціал території визначався тільки ресурсним потенціалом. Ресурсний та організаційний потенціал формують стратегічний потенціал території. Проте при переході до ринкової економіки, трансформації території у відкриту систему необхідні механізми й інструменти адаптації до постійних змін зовнішнього середовища, ефективної дії на зовнішні чинники та відповідного реагування на фактори зовнішнього середовища, які формують ринковий потенціал території. Ринковий потенціал повинен бути виділений у структурі потенціалу території як здатність суб'єктів територіальної громади продукувати і реалізовувати конкурентоздатну продукцію та збільшувати свій вплив у зовнішньому середовищі. Основним стратегічним ресурсом, який визначає ефективність використання природного, виробничого чи інших видів капіталу являється людський потенціал, що безпосередньо впливає на темпи і якість економічного зростання територіальних громад. У складі людського потенціалу ТГ слід розрізняти соціо-демографічний, трудовий, підприємницький та інноваційний потенціал, як сумарну сукупність потенціалів кожного з членів такої громади, що в силу

ефекту синергії здатна забезпечити її ефективне функціонування та розвиток. [2] Слід виділити і організаційний потенціал території – організаційна здатність ефективної трансформації суб'єктами територіальної громади ресурсного потенціалу: управління, структура, організаційна культура, інновації, інноваційність персоналу та його компетенції.

Під інвестиційним потенціалом територіальної громади пропонуємо розуміти сукупність ресурсів та можливостей (природно-ресурсних, соціальних, фінансово-економічних, інституційно-управлінських тощо), які є об'єктом управління з боку органів влади територіальної громади, спрямованого на залучення інвестиційних ресурсів для вирішення проблем територіального розвитку. Фактично мова йде про можливість інвестиційного забезпечення розвитку територіальної громади та здатність їх цілеспрямованої трансформації у потік інвестиційних ресурсів. Основний акцент органів місцевого самоврядування має робитися на такому його позиціонуванні інвесторам, яке б дало їм змогу зробити вибір на користь конкретної територіальної громади. Окремо слід звернути увагу на необхідність управлінського впливу, спрямованого органами управління громадою на нівелювання негативних чинників впливу на інвестиційний потенціал та їх трансформацію в сприятливі для реалізації потенціалу можливості.

В умовах сучасної економіки основним джерелом успіху стає сукупність знань, досвіду, навиків конкретних осіб, зв'язки та взаємодія між ними, так званий інтелектуальний потенціал. [3]

Слід зазначити, що реформування системи територіальної організації влади, вдосконалення управління місцевим та регіональним розвитком – це довгостроковий процес, він охоплює різні напрями державної діяльності та передбачає координацію зусиль глави держави, органів законодавчої і виконавчої гілок влади. Наприклад, економічному саморозвитку територіальної громади буде сприяти відкриття нових джерел фінансування, додані до традиційних джерел бюджетного фінансування. [4]

Отже, потенціал територіальної громади, як соціально-економічна категорія, має свою складну ієрархічну будову, компонентну основу якої складає природно-ресурсний, людський та інфраструктурний потенціал, а їх формування та реалізація відбувається під впливом детермінант внутрішнього і зовнішнього середовища, а також соціальних, економічних, правових та політичних умов. Перелічені фактори здійснюють прямий та опосередкований вплив на функціонування громад, що, в свою чергу ви- значає потенціал їх розвитку. У сучасних умовах економіки знань та підвищення в ній ролі людини саме на рівні територіальної громади може відбуватися максимальна реалізація потенціалу з метою забезпечення розвитку.

Інформаційні джерела

1. Ольшанський О. Спроможність громад в аспекті теоретико-прикладної ідентифікації// Теорія та практика державного управління. – 2016. – Вип. 4 (55). – С. 1-6
2. Пітюлич М. Потенціал територіальної громади: особливості формування і розвитку / М. Пітюлич, К. Машіко, К. Кудак, М. Пауш // [Молодий вчений](#). - 2016. - № 4. - С. 155-160. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_4_40
3. Петренко В.П. Управління процесами інтелектокористування в соціально-економічних системах / В.П. Петренко. – Івано-Франківськ : Нова зоря, 2006 – 352 с.
4. Жовнірчик Я. Ф. Формування самодостатніх територіальних громад і стратегія їх економічного розвитку / Я. Ф. Жовнірчик // Університетські наукові записки. – 2005. – № 1-2 (13-14). – С. 324 – 331 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.univer.km.ua/visnyk/773.pdf>

УДК 338.48

**ПРОБЛЕМА ПОВНОВАЖЕНЬ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОРГАНІВ
МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

Пономаренко В.М., здобувач вищої освіти

**Таращанського державного технічного та економіко-правового
коледжу**

Повноваження органів місцевого самоврядування, як їх права і обов'язки, у сукупності становлять їх компетенцію. Повноваження визначаються двома факторами: 1) законодавчим закріпленням; 2) спроможністю територіальних громад їх реалізувати. Повноваження органів місцевого самоврядування відповідно до чинної Конституції України та Закону України “Про місцеве самоврядування в Україні” від 21 травня 1997 р. (далі – Закон про місцеве самоврядування) можна поділити на три види:

- 1) власні повноваження органів місцевого самоврядування;
- 2) передані державою на основі закону окремі повноваження органів виконавчої влади (ч. 3 ст. 143 Конституції України);
- 3) повноваження, передані на договірній основі. Власні повноваження органів місцевого самоврядування є їх “суверенними” правами і обов'язками.

Зважаючи на відсутність територіальних громад в районах та областях, власні повноваження районних та обласних рад спрямовані на вирішення спільних інтересів розташованих у цих адміністративно-територіальних одиницях громад. Особливістю власних повноважень є та, що вони можуть бути успішніше реалізовані органами місцевого самоврядування, аніж представниками держави у цих територіях. Крім того, в законодавстві та теоретичних розробках питання, що вирішуються територіальними громадами та утвореними ними органами, також називають “питаннями місцевого значення”. До таких питань Закон “Про місцеве самоврядування в Україні” відносить широке коло повноважень, які поділяються:

- 1) на виключні повноваження сільських, селищних, міських Рад – вирішуються виключно на сесіях;

2) на повноваження виконавчих органів відповідних Рад. Питання місцевого значення, що становлять виключну компетенцію сільських, селищних, міських рад, передбачені ст. 26 Закону. До питань місцевого значення, що вирішуються виконавчими органами сільських, селищних міських Рад, законодавець відносить досить значні повноваження у багатьох сферах (ч. 1 ст. 27–38). Таким чином, наділення законодавцем повноваженнями не територіальної громади, а органів місцевого самоврядування, передбачає наявність не одного, а кількох суб'єктів відповідальності – рад та їх виконавчих органів. Отже, сільські, селищні міські голови виступають як самостійні суб'єкти відповідальності за вирішення питань місцевого значення. Згідно зі ст. 75 Закону загальним є правило, відповідно до якого “органи та посадові особи місцевого самоврядування є підзвітними, підконтрольними і відповідальними перед територіальними громадами. Відповідальність органів місцевого самоврядування перед державою є результатом порушення ними Конституції або законів України. Відповідальність районних і обласних рад зумовлюється, з одного боку, тим, що частка їх повноважень є похідною від сільської, селищної, міської рад, а з другого – необхідністю делегування частки своїх повноважень районними і обласними державними адміністраціями (ст. 44 Закону про місцеве самоврядування). Формальний бік відповідальності за реалізацію органами місцевого самоврядування делегованих повноважень, будучи врегульованим Законом про місцеве самоврядування, нічим не відрізняється від відповідальності за здійснення власних повноважень. Забезпечення реальної відповідальності органів місцевого самоврядування за реалізацію закріплених за ними повноважень може бути здійснене в разі дотримання таких умов:

- визначення на рівні держави і закріплення в Законі про місцеве самоврядування з розкриттям їх змісту основних принципів побудови системи місцевого самоврядування в Україні. Вони мають стати основою для розмежування повноважень місцевого самоврядування (так званих суверенних повноважень) та повноважень органів державної влади у сфері місцевого

самоврядування (так званих державних інтересів на рівні місцевого самоврядування);

- дотримання принципів Європейської хартії місцевого самоврядування українським законодавцем, який повинен закріпити норми.

Інформаційні джерела

1. Конституція України, прийнята на 5- сесії ВРУ 28. 06.96 р.
2. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999р. № 586.
3. Про місцеві вибори : Закон України від 14.07.2015 р. № 595.
4. Про статус депутатів місцевих рад : Закон України від 11.07.2002р. №93.
5. Про органи самоорганізації населення : Закон України від 11.07.2001 р. № 2625.
6. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 р. № 280.
7. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 07.06.2001р. № 2493.
8. Бодрова І.І. Правовий статус асоціацій місцевих рад України : питання теорії і практики [Текст] : монографія / І.І. Бодрова. – Харків : Видавець СПД ФО Вапнярчук Н. М., 2006.
9. Болдирев С. В. Проблеми розвитку правової основи місцевого самоврядування [Текст] / С. В. Болдирев // Проблеми законності. – 2006. – № 83. – С. 52–58.

УДК 336.1:352

**РОЗШИРЕННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ**

Попова С.П., асистент

Кирєєва Ю.О., здобувач вищої освіти

Центральноукраїнський національний технічний університет

Децентралізаційні процеси в Україні спонукають до утворення та розвитку територіальних громад, які у своїй діяльності використовують людські, природні та фінансові ресурси.

Питання удосконалення фінансового забезпечення розвитку територіальних громад в контексті децентралізації є актуальним завданням сьогодення, вирішення якого сприятиме якісному виконанню органами місцевого самоврядування своїх функцій та покращення добробуту населення цих територій.

Для забезпечення потреб об'єднаних територіальних громад можуть бути використані фінансові ресурси різних економічних агентів, зокрема, місцевих та центральних органів влади, приватних суб'єктів господарювання, фінансових установ та неурядових організацій, а також іноземних держав та міжнародних фінансових організацій. [1, с. 45].

В залежності від джерел фінансування розвитку об'єднаних територіальних громад класифікують механізми їх фінансування: бюджетні, кредитні, грантові та інвестиційні.

У розвинутих країнах світу територіальні громади відіграють провідну роль в управлінні власними фінансовими ресурсами, тоді як в Україні близько половини коштів територіальних громад складають субвенції та дотації з бюджетів вищого рівня. У результаті більшість вітчизняних територіальних громад, особливо в сільській місцевості, є фінансово несаможитливими, їх фінансовий потенціал не використовується в повній мірі, більшість з них сьогодні не мають чітко сформованих, узгоджених за цілями та ресурсами, програм реалізації місцевого соціально-економічного розвитку [2].

Щодо забезпечення спроможності територіальної громади на загальнодержавному рівні вже забезпечено низку змін. Зокрема, об'єднана громада одержує додаткові фінансові та майнові ресурси. Основні з них: 60% ПДФО (було 0%) на власні повноваження; державні субвенції (медична, освітня); право розпоряджатися землями на території об'єднаної громади. Об'єднані громади переходять на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом (до цього прямі відносини мали лише області, райони, міста обласного значення). Передбачено, що органи місцевого самоврядування встановлюють ставки та пільги по платі за землю не тільки в межах, а й за межами населених пунктів.

Важливим кроком у зміцненні фінансової бази об'єднаних територіальних громад стало створення Державного фонду регіонального розвитку (ДФРР), який передбачає фінансування проектів регіонального розвитку на конкурсній основі та відповідно до регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації. Кошти Державного фонду регіонального розвитку спрямовуються на виконання інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку (у тому числі проектів співробітництва та добровільного об'єднання територіальних громад), що мають на меті розвиток регіонів, створення інфраструктури індустриальних та інноваційних парків і відповідають пріоритетам, визначеним у Державній стратегії регіонального розвитку та відповідних стратегіях розвитку регіонів [3].

Недостатність бюджетного фінансування територіальних громад зумовлює необхідність пошуку альтернативних джерел їх фінансового забезпечення.

Перш за все, розвиток територіальних громад залежить від ефективного використання їх внутрішнього потенціалу, а саме коштів місцевих бюджетів, рухомого та нерухомого майна, природних ресурсів, землі. Стимулювання розвитку підприємницьких структур, що функціонують в межах певної території дозволить забезпечити створення робочих місць, збільшити податкові надходження до місцевого бюджету, а також посилити соціальну

відповідальність бізнесу перед громадою.

Необхідно також стимулювати територіальні громади до використання свого права на здійснення запозичень як місцевих, так і зовнішніх, в тому числі шляхом отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій. Ці кошти слід спрямовувати на реалізацію інвестиційних програм (проектів), метою яких є розвиток комунальної інфраструктури, впровадження ресурсозберігаючих технологій, створення, приріст чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування або об'єктів, які забезпечують виконання завдань місцевих рад для задоволення інтересів населення їх громад. Для цього слід проводити консультативні заходи з органами місцевого самоврядування, їх навчання з метою ефективного використання такого джерела фінансування та спростити процес підготовки документації щодо отримання таких кредитів.

Перспективними для територіальних громад також можуть бути такі механізми фінансування їх розвитку як ендавмент та краудсорсинг. Для цього до органів управління територіальною громадою слід залучати активних, ерудованих кваліфікованих, зацікавлених у її розвитку спеціалістів. Використання на практиці конкретних інструментів та механізмів залежить від специфіки розвитку тієї чи іншої громади, її можливостей та проблемних ситуацій.

Інформаційні джерела

1. Богун К.В. Алгоритм створення і реалізації програми маркетингу і брендингу міста [Текст] / К.В. Богун / Экономика и управление. – 2013. – №2. – С. 40-45.

2. Петрушенко Ю.М. Фінансова політика соціально-економічного розвитку територіальних громад: дис. на здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: спец. 08.00.08 / Ю.М. Петрушенко. – Суми, 2015. – 530 с.

3. Про Державний фонд регіонального розвитку [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Державного фонду регіонального розвитку; Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України. – Режим доступу: <http://dfrr.minregion.gov.ua/pro-konkurs>

УДК 332.1

ХАРАКТЕРИСТИКА РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Потриваєва І.А., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

В сучасних умовах удосконалення процесів управління економікою держави та всіма сферами суспільного життя актуальним постає питання про перехід від централізованого управління до здійснення самоврядування на місцевому рівні. Для підвищення рівня фінансової стійкості та спроможності бюджетів об'єднаних територіальних громад і розвитку відповідних регіонів доцільно охарактеризувати їх ресурсний потенціал. Відомо, що ресурсний потенціал зумовлює здатність регіону розвиватися, приймати рішення щодо стратегічних напрямів розвитку його галузей, визначення їх слабких та сильних ланок, співставлення ресурсних можливостей розвитку окремих територій.

Поняття «ресурсний потенціал» об'єднує майновий, територіальний, виробничо-технічний, демографічний, фінансовий, інвестиційний тощо потенціали, а також власне територію з певним типом її інфраструктури. Дослідниками доведено, що саме певна інфраструктура суттєво впливає на всі інші види ресурсів. Високий рівень розвитку інфраструктури є базою для подальшої стабілізації економіки і зростання обсягів виробництва завдяки ефективності капіталовкладень та притоку інвестицій, а також для розвитку майже усіх видів ресурсного потенціалу [1].

Ресурсне забезпечення регіонального та місцевого розвитку є дуже складним та багатоаспектним питанням. Ресурсний потенціал об'єднаної територіальної громади, як зазначають науковці Національної академії державного управління України, характеризується наявними ресурсами, основними серед яких виступають територіальні (просторові), земельні та фінансові ресурси [2].

Невід'ємною характеристикою будь-якого сільського поселення є його територія, яка й зумовлює можливість існування села як просторового

поєднання певних усупільнених архітектурно-виробничих форм, розміщених на певній частині земної поверхні, і є сполучною ланкою між просторово розосередженими міськими поселеннями, первинним компонентом територіальної системи країни. Територіальні ресурси – це ресурси, які зв'язані з певною територією. Згідно Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» територія об'єднаної територіальної громади має бути нерозривною, а межі об'єднаної територіальної громади визначаються по зовнішніх межах юрисдикції рад територіальних громад, що об'єдналися [3].

Одним із основних завдань реформи децентралізації є посилення ролі територіальних громад із наданням їм права самим розпоряджатися землями, котрі перебувають як у межах населених пунктів, так і поза ними. На жаль, в умовах децентралізації влади усе ще неповною мірою враховується як фактичний стан державного й комунального земельних фондів, так і нинішня практика землекористування. Питання успішності розвитку ОТГ багато в чому залежить від ефективності використання всіх земельних ресурсів, виняткова цінність яких полягає в забезпеченні трьох фундаментальних властивостей: життєзабезпечення (як частина екологічної системи), чинник виробництва (в аграрному секторі, будівництві, гірничорудній промисловості, лісовому господарстві) і цивільний обіг (земельно-майнові відносини). Саме це потребує підходити до проблеми землі більш широко, розібратися з питаннями: що взагалі представляє земля як ресурс, які її функції, з чого складаються земельні ресурси, як ними управляють сьогодні та що треба зробити, щоб вони дійсно стали матеріальною та фінансовою основою об'єднаної територіальної громади [2].

Фінансові ресурси являють собою грошові кошти, наявні в розпорядженні об'єднаних територіальних громад і призначені для забезпечення їх ефективної діяльності. Джерелами фінансування об'єднаних територіальних громад є: бюджетні ресурси (кошти місцевого та державного бюджетів); інвестиційні джерела (спрямовані на реалізацію певного проекту); кредитні ресурси (боргові зобов'язання на умовах строковості, платності та поворотності); грантові кошти

(міжнародна технічна допомога, гранти міжнародних донорських організацій, благодійні внески та пожертви).

В українській практиці фінансування місцевого соціально-економічного розвитку найбільш поширеними є бюджетні механізми, насамперед оренда та продаж об'єктів комунальної власності. Натомість інвестиційні та кредитні механізми використовуються досить рідко, передусім через несприятливий інвестиційний клімат як на державному, так і місцевому рівнях, законодавчі обмеження, а також низьку кредитоспроможність більшості українських міст. Для залучення зовнішніх не бюджетних ресурсів для фінансування місцевого розвитку, потрібно працювати над створенням позитивного іміджу території, формуванням його привабливої «кредитної» історії.

Отже, забезпечення збереження, раціонального використання та подальшого нарощення ресурсного потенціалу громади має бути одним із головних пріоритетів діяльності об'єднаних територіальних громад.

Інформаційні джерела

1. Бабаєв, В.М., Новікова М.М. Сучасні підходи до зберігання та нарощення ресурсного потенціалу територіальної громади //Публічне управління: теорія та практика. 2013. Вип. 2. С. 199-203.

2. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г.А. Борщ, В.М. Вакуленко, Н.М. Гринчук, Ю.Ф. Дехтяренко, О.С. Ігнатенко, В.С. Куйбіда, А.Ф. Ткачук, В. В. Юзефович]. К. 2017. 107 с.

3. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон від 05.02.2015 р. № 157-VIII.Офіц. сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення: 09.12.2018).

УДК 342.77

РОЗВИТОК ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Почужевський О.Д. канд. техн. наук, доцент,

Адамовська В.С. канд. екон. наук, доцент,

Почужевська Ю.Л. здобувач вищої освіти

Криворізький національний університет

Сьогодні в Україні в активній фазі діє довгоочікувана реформа місцевого самоврядування та децентралізація влади, передбачена новою Державною стратегією регіонального розвитку до 2020 року, прийнятою у серпні 2014 року [1], яка запровадила передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад. В Коаліційній угоді [2] серед головних напрямів з децентралізації та реформи місцевого самоврядування визначено створення самодостатніх громад як адміністративно-територіальних одиниць базового рівня, яке відбувається шляхом об'єднання територіальних громад.

Реформування адміністративно-територіального устрою та територіальної організації влади в Україні – це одна з фундаментальних реформ, що торкається практично всіх сфер життєдіяльності суспільства та держави в цілому.

Зважаючи на ряд позитивних моментів, в об'єднаних територіальних громадах існують серйозні труднощі, які у першу чергу пов'язані з ідентифікацією пріоритетів, і полягають у: підтримці громадської безпеки, правопорядку, розвитку інвестиційної привабливої громади, стимулюванні економічного росту, забезпеченні доступу громадян до об'єктивної інформації, забезпеченні ефективності діяльності комунальних підприємств, прозорому формуванні бюджету громади, розвитку транспортного сполучення, розвитку інфраструктури населеного пункту, забезпеченні надання медичної допомоги, забезпеченні надання освітніх послуг, покращенні екологічного стану, забезпеченні дозвілля та ін.

Для виключення вищенаведених нюансів, в основу об'єднання територіальних громад має бути покладено досягнення такого рівня спроможності, коли забезпечується мінімальний перелік стандартних послуг,

передбачених для рівня громади за принципом субсидіарності. Це потребує оцінки перспектив та можливостей забезпечити самодостатність та спроможність до саморозвитку кожної громади з огляду на її ресурсний потенціал.

Сьогодні нову концептуальну основу територіальної організації місцевого самоврядування закладає Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [3].

Так участь громадськості, територіальних громад, її органів та посадових осіб є потужним інструментом у вирішенні багатьох місцевих питань. В основі їх діяльності є захист інтересів громадян, єдине коло проблем. Усе це забезпечує їх взаємну зацікавленість у тісному співробітництві. На жаль, залучення громадян до участі у вирішенні проблем на місцевому рівні ще не набуло значного поширення в Україні.

При цьому територіальні громади до цього часу не скористалися повною мірою своїми повноваженнями, чітко визначеними Конституцією України та чинним законодавством України.

Серед основних причин слід виділити невпевненість – одну з характерних негативних рис, що притаманна жителям територіальних громад, які у вирішенні своїх повсякденних проблем сподіваються здебільшого на посадових осіб місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, у свою чергу, останні піддаються постійній критиці з боку громадськості стосовно неефективного та нераціонального управління на місцях. До іншої причини можна віднести таку негативну рису як очікування, що заважає населенню територіальних громад виявити активність через громадські ініціативи щодо покращення умов проживання та якості наданих послуг органами місцевого самоврядування.

Аналізуючи дане гостре питання, було виявлено, що в Україні до найрозповсюджених форм залучення громадян до процесу прийняття управлінських рішень на місцевому та регіональному рівнях можна віднести збори громадян, місцеві ініціативи, залучення до процедури прийняття рішень

органів самоорганізації населення та спеціально створених дорадчих органів громадського контролю при органах виконавчої влади (громадські ради).

Для вирішення цього питання, на сучасному етапі законодавством України задекларовано цілий спектр прав громадян щодо забезпечення взаємодії влади з громадськістю. Однак, забезпечення ефективної реалізації цих прав повинно стати ключовим моментом, якому слід приділити належну увагу.

Однак не зважаючи на вищевикладене, у сфері державно-управлінської діяльності існує ще одна дуже гостра необхідність у налагодження ефективного діалогу у суспільстві. Яке буде розглянуто в подальших дослідженнях за планом:

1. Розробка рекомендацій щодо більш ефективної реалізації заходів з розширення ролі громади.
2. Проведення дослідження ефективності використання форм участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.
3. Дослідження бази даних стейкхолдерів (зацікавлених сторін), готових активно брати участь у важливих громадських заходах.

Інформаційні джерела

1. Державна стратегія регіонального розвитку до 2020 року : Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/strategiya_2015-a0536.pdf
2. Коаліційна угода : Режим доступу: http://espresso.tv/news/2014/10/29/koaliciyna_uhoda_quotnarodnoho_frontuquot_povnyy_tekst
3. Децентралізація та реформа місцевого самоврядування, регіональний розвиток: Режим доступу: <http://www.centrereform.org/reformi/decentral%20%96zac%20%96ya-ta-reformam%20%96scevogo-samovryaduvannyareg%20%96onalnij-rozvitok.html>

УДК 332.132. 11

**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Проць В., аспірант

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Діяльність органів місцевого самоврядування значною мірою залежить від наявності в їхньому розпорядженні матеріальних, фінансових та інших ресурсів, необхідних для виконання законодавчо визначених функцій. Децентралізація покликана забезпечити достатність фінансових ресурсів для виконання органами місцевого самоврядування покладених на них повноважень. Невід'ємною складовою реформи при цьому постає здійснення бюджетної децентралізації, яка полягає у передачі фінансових ресурсів та відповідальності за здійснення видаткових повноважень від центральних органів влади на місцевий рівень [1, с. 58]. Однак враховуючи різний податковий та економічний потенціал, диспропорції рівнів соціально-економічного розвитку регіонів України спостерігаються розбіжності у формуванні доходів місцевих бюджетів. Для ліквідації цих розбіжностей з 2015 року запроваджена система горизонтального фінансового вирівнювання. Основний зміст горизонтального фінансового регулювання полягає у фінансовому вирівнюванні бюджетів за територіальним критерієм.

Згідно Закону України Про Державний бюджет на 2018 р. за результатами горизонтального вирівнювання, базову дотацію призначено для 930 місцевих бюджетів, реверсну – для 223 бюджетів, для 134 місцевих бюджетів вирівнювання не здійснювалося. Загалом, для забезпечення видатків, закріплених за місцевими бюджетами, у 2018 р. передбачені трансферти на суму 308,9 млрд грн, що становить 57,4 % доходів цих бюджетів, серед них: базова дотація (8,2 млрд грн); реверсна дотація (5,4 млрд грн); освітня субвенція (61,7 млрд грн); медична субвенція (57,4 млрд грн); додаткові дотації та субвенції в загальному розмірі 36,5 млрд грн, які безпосередньо стосуються

соціально-економічного розвитку регіонів, зокрема, дотації на утримання закладів освіти та охорони здоров'я (16,5 млрд грн), на формування інфраструктури ОТГ (1,9 млрд грн); субвенції на будівництво, ремонт і утримання доріг місцевого значення (11,5 млрд грн), здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій (5 млрд грн), на окремі інфраструктурні проекти (1,5 млрд грн) [2].

Підставою для здійснення фінансового вирівнювання є: 1) визначення у законодавстві розподіл повноважень між виконавчою владою та органами місцевого самоврядування [3, с. 258]; 2) гарантія фінансового забезпечення повноважень органам місцевого самоврядування; 3) діючий механізм фінансового вирівнювання місцевим бюджетам. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів здійснюється окремо за надходженнями податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб з урахуванням таких параметрів:

- 1) кількість населення;
- 2) надходження податку на прибуток підприємств, за останній звітний бюджетний період;
- 3) надходження податку на доходи фізичних осіб, за останній звітний бюджетний період;
- 4) індекси податкоспроможності відповідного обласного бюджету, що визначаються окремо за надходженнями податку на прибуток підприємств та податку на доходи фізичних осіб. За 2017 р. лише 4 регіони мали індекс податкоспроможності вищий за 1,1 та 10 областей – вищий за 1,0. Нова система вирівнювання дає змогу залишити більшу частину коштів на місцях, а органи місцевого самоврядування стають більш незалежними при прийнятті управлінських рішень. Проте, ризик недоотримання цих коштів місцевими бюджетами зумовлюватиме розбалансування бюджетів та знизить ефективність суспільних послуг, що фінансуються з місцевих бюджетів.

Отже, сучасний механізм бюджетного вирівнювання дає можливість територіальним громадам з вищим податковим потенціалом (зокрема, містам

обласного значення, приміським територіям) отримати додатковий фінансовий ресурс. Основним напрямком здійснення бюджетної децентралізації має стати зменшення залежності органів місцевого самоврядування від міжбюджетних трансфертів.

Інформаційні джерела

1. Цимбалюк І. О. Фінансова децентралізація в Україні: відповідність видатків місцевих бюджетів їх фінансовому забезпеченню. Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки: журнал. – Луцьк : Вежа-Друк, 2018. – № 4 (16). – С.57-62.
2. Про Державний бюджет України на 2018 рік. Закон України від 07.12.2017 р. № 2246-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>
3. Кириленко О. П. Місцеві бюджети України (історія, теорія, практика) – К.: НІОС, 2000. – 381 с.

УДК 332.2

ЕКОНОМІКА ТА ІНВЕСТИЦІЇ БАШТАНСЬКОЇ ОБ'ЄДНАНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Рубський І.В., голова Баштанської об'єднаної територіальної громади

Баштанська міська рада (об'єднана територіальна громада) – одна з найбільших і успішних громад на Миколаївщині з розвиненою мережею промислових підприємств та об'єктів соціальної інфраструктури. Промисловість представлена такими підприємствами: ПАТ «Баштанський сир завод», ТОВ «Баштанська птахофабрика», ТОВ «Зоря Інгулу», а також в місті працює 4 ринки.

В 2017 р. Баштанською об'єднаною територіальною громадою спільно з партнерським містом Солець Куявський (Польща) реалізовано проект по розробці Стратегічного плану розвитку для Баштанської міської об'єднаної територіальної громади на 2018-2025 роки. Реалізація проекту відбулася за підтримки Польсько-Американського Фонду Свободи в рамках програми RITA – Зміни в регіоні, що реалізуються через Фонд Освіти для Демократії.

Баштанською міською радою закінчені роботи щодо розробки Генерального плану та плану зонування території м. Баштанка. Серед пріоритетів Баштанської громади створення повноцінного Промислового парку, що позитивно впливатиме на наповнення бюджету.

Громада вивчила досвід Польщі та виділила понад 148 га землі для потенційних інвесторів. Важливим досягненням для громади є розробка концепції інвестиційно-промислового комплексу «Баштанка». Розробка концепції знаходиться на завершальній стадії. Наступний крок у цій роботі проведення громадських обговорень, внесення необхідних змін у стратегічний план розвитку Баштанської ОТГ.

Сьогодні Баштанська громада є членом Асоціації «Енергоефективні міста України», що має на меті задоволення своїх членів і територіальної громади новими технологіями, інвестиціями, розвитком співробітництва та обміну досвідом з українськими і закордонними партнерами в ділянках ефективного та ощадливого використання енергетичних ресурсів, наданні якісних енергетичних послуг, підвищенні енергетичної безпеки та забезпеченні сталого розвитку населення.

В рамках даного проекту відділом енергоменеджменту муніципальних ініціатив та інвестицій завершується робота з розробки Плану дій сталого енергетичного розвитку. Крім того протягом року об'єкти, що належать комунальній власності Баштанської територіальної громади, щоденно моніторять споживання ресурсів, аналізують та контролюють отримані дані АІС «Енергосервіс».

В 2017 р. громада розпочала будівництво унікального водоспортивного комплексу. Розроблений за сучасними технологіями басейн будується на спортивні базі м. Баштанка. Ідея нового будівництва басейну має потенційно великі можливості для розвитку спорту, важливим засобом сприяння підвищенню соціальної та трудової активності людей. В районі будуть мати змогу займатися цим видом спорту 4 тис. учнів, 7 тис. молоді та інші категорії населення. Головним здобутком має стати покращення інвестиційного клімату

громади та розвитку туризму. Впровадження даного проекту дасть змогу створити додатково 18 нових робочих місць.

У 2017 р. на участь у щорічному обласному конкурсі проектів та програм розвитку місцевого самоврядування подано 14 проектів, зокрема:

– «Впровадження інноваційних енерго- та ресурсозберігаючих технологій для забезпечення сталого розвитку та інституційної сталості закладів соціально-культурної сфери у паливних брикетах», загальний бюджет проекту складає 475,000 тис. грн.;

– «Створення цеху з виготовлення тротуарної плитки» загальною вартістю 174,00 тис.грн.

У 2017 р. в бюджеті участі за результатами голосування було визначено 11 проектів-переможців на суму 527,895 тис.грн, та в 2018 – 543,221 тис.грн. На початок 2018 р. реалізовано 3 проекти за рахунок обласного конкурсу на суму 603,918 тис.грн:

– впровадження системи відео спостереження – 380,22 тис.грн;

– створення культурно-естетичного та духовного осередку громади с.Христофорівка – 112,49 тис.грн;

– зміцнення матеріально-технічної бази Плющівського сільського Будинку культури –111,208 тис.грн.

За рахунок обласної екологічної програми у 2017 р. реалізовано проект щодо реконструкції дамби на суму 6180,272 тис. грн (кошти міської ради – 816,672 тис. грн).

В 2017 р. реалізований проект міської ради за рахунок коштів ДФРР «Впровадження інноваційної моделі поводження з твердими побутовими відходами у малому місті». Вартість проекту 6543,548 тис. грн (кошти міської ради 675,678 тис.грн).

Завершується реалізація проекту за рахунок коштів ДФРР, загальна вартість проекту «Переоснащення насосних станцій систем водопостачання II та III підйому міста Баштанка та сіл Добре та Новосгорівка» – 3806,46 тис.грн.

За рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад в 2017 р. залучено 10540,8 тис.грн, в 2018 – 7174,300 тис.грн.

Отже, викладене вище дає підстави для розгляду інвестиційного потенціалу Баштанської об'єднаної територіальної громади в контексті ресурсно-інституційного підходу, тобто як сукупності факторів та особливостей територіальної громади, які при ефективних управлінських зусиллях з боку органів місцевого самоврядування здатні забезпечувати її інвестиційні потреби.

Інформаційні джерела

1. Баштанська міська рада [Електронний ресурс] / [Інтернет-портал]. <http://bashtanka.org.ua/bashtanska-otg> (дата звернення 07.12.2018)

УДК 338.48

НОВІТНІ ФОРМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ЯК МОДЕЛЬ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Смоквін М.В., здобувач вищої освіти

Одеський регіональний інститут державного управління

Соціально-економічний розвиток сільських територій в останні часи має все більш чітку спрямованість щодо зміни парадигми пріоритетів. Тенденція яка набирає оборотів визначена, як переорієнтація державної регіональної та аграрної політики з галузевого розвитку аграрної сфери на територіально-галузеву. Формування та залучення сільської громади до вирішення проблемних питань, в тому числі за рахунок внутрішніх ресурсів є одним з механізмів щодо досягнення сталого розвитку українського села [3].

В даний час сформувався широке коло науковці в різних галузях, яких найбільш ефективною моделлю розвитку територій, в тому числі в сільській місцевості є трансформація людського соціуму проживаючого на визначеній території в громадянське суспільство здатне до вирішення будь-яких питань. Створенні на базі громадянського суспільства органів місцевого

самоуправління, якими через співпрацю с місцевими асоціаціями, такими як асоціація фермерів, асоціація сільгосптоваровиробників та інші, формують місцеву політику розвитку конкретної території.

З метою ознайомлення та впровадження міжнародного досвіду трансформації сільського господарства та розвитку сільських територій найбільш актуальним з точки зору практичного застосування для України аналіз перетворень, які відбулись в країнах східної Європи.

Початком аграрної реформи у постсоціалістичних країнах стала економічна трансформація. Основними цілями нової аграрної політики було визначено: забезпечення умов та мотивації для створення нових господарюючих суб'єктів приватного типу.

Але вже через декілька десятиліть стало зрозуміло, агровиробництво є не кінцевою метою, але тільки засобом забезпечення соціально – економічного розвитку суспільства[1].

В зв'язку з цим заслуговує на увагу проект «Соціальне землеробство на базі громад» (CSF). Сутність «Соціального землеробства на базі громад» полягає у наданні соціальних послуг, таких як реабілітація важко хворих людей, в тому числі психічно хворих, ресоціалізація людей які відбували покарання, постійне перебування людей похилого віку під наглядом у фермерських, особистих господарствах та інше. Створюються на базі одного або декількох фермерських господарств, так звані «освітні ферми». Фактично їм надається статус учбового закладу, напрямки освітянських програм є такі, як освіта щодо бережливого ставлення до навколишнього середовища, впровадження органічних технологій, пропаганда здорового образу життя, та інше. Одним з основних принципів реалізації освітніх програм полягає у безперервному навчанні в продовж всього життя.

Ці ферми сприяють зміцненню відносин між мешканцями та дозволяє посилити відносини між різними суб'єктами, пов'язаними з соціальним землеробством. Девізом проекту є: соціальні зв'язки, здоров'я, здоровий спосіб

життя та спільні дії на користь "маленької батьківщини". Модель універсальна і може бути впроваджена в будь-якому місці.

Соціального господарства на основі громад - це новий спосіб управління сільськими районами, як модель соціальних інновацій вона базується на кооперативному способі ведення сільського господарства ключовими поняттями, якої є "соціальні зв'язки" та "спільнота". Як система вона об'єднує багато соціальних, екологічних, сільськогосподарських та економічних функцій у сільськогосподарському господарстві. Тип зв'язків системи можна описати як зв'язки сім'ї та спільноти..

Модель соціального господарства на основі громад є об'єктом відкритого типу - вона не ізолює себе від оточення. Вона відіграє інтегративну роль і має міцний характер завдяки міцності зв'язків між суб'єктами громади. Це новий тип спільноти, що використовує ендогенний потенціал, коріння якого знаходиться в місці, де воно виникає, доповнюючи існуючі сімейні зв'язки, зв'язками з іншими мешканцями найближчих населених пунктів.

CSF пов'язано із соціально заангажованим землеробством, і є елементом нового економічного порядку спільноти та працює в гармонії з природним середовищем.

Соціальне господарство на базі громади є попередницею для нової форми сільського підприємництва з посиленням на ідею спільної діяльності, як - використання синергетичного потенціалу окремих осіб та всієї громади [2]. Окрім надання соціальних послуг, це створює інші можливості для отримання доходу від несільськогосподарських та сільськогосподарських операцій. Новий тип соціального господарства характеризується механізмами формування постійних зв'язків між різними соціальними суб'єктами та їх ролі в універсальному розвитку сільських територій.

Інформаційні джерела

1. Бородіна О.М, Гейця В.М., Прокопи І.В. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація: наук.доп./ НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2012. – 56с

2. Чарлафті І. Наука та стійкість //[Електроуній ресурс]. - Режим доступу: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1319194/>

3. Кристен О., О'Халлорантольц З. Индекатори сталого розвитку в області сільського господарства//[Електронний ресурс]. – Режим доступу: [sustainable – agriculture.org/wp – content/uploads/.../ilu – eisa.pdf](https://sustainable-agriculture.org/wp-content/uploads/.../ilu-eisa.pdf)

УДК 336.143

ВПРОВАДЖЕННЯ ПАРТИЦИПАТОРНОГО БЮДЖЕТУВАННЯ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

**Станіславчук Н.О. аспірант, викладач кафедри фінансів, обліку та
економічної безпеки**

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

В умовах реформування територіальних громад та розвитку процесів демократизації актуальним є питання ефективного використання коштів бюджетів із урахуванням думки громадськості, тому виникає потреба в застосуванні інноваційних інструментів управління. Громадянська партиципація має високий потенціал підвищення ефективності бюджетної політики.

Питання партиципаторних бюджетів та їх використання в системі державного управління розглядали такі науковці як Д. Аллегретти, А. Рёке, И. Сентоме, К. Херцберг, М. В. Цуркан, Ж. А. Белец ,Г. В. Возняк ,О. Кириленко, І. Чайковська, В. П. Писаренко, М. І. Дяченко, А. В. Мовчанюк, О. Г. Чирва. Разом із тим методологічні засади практичного впровадження партиципаторного підходу до місцевого розвитку через залучення громадян територіальних спільнот та імплантації даного підходу в системудержавної політики управління залишаються недостатньо розробленими.

Розвиток територіальних громад вимагає постійного переоцінювання функцій і стану кожної регіональної соціально-економічної системи як складової системи існування економічного простору, в умовах якого мають прийматися рішення щодо забезпечення умов їх стійкого розвитку[с.75, 5]

Громадянська партиципація – можливість громадяни впливати на рішення органів публічної влади територіальних громад та опосередковано здійснювати контроль за їх виконанням.

Бюджет участі – демократичний процес, який надає можливість кожному жителю брати участь в розподілі коштів місцевого бюджету через створення проектів для покращення міста та/або голосування за них[2].

Партиципаторний бюджет являє собою механізм, який передбачає найвищий рівень участі громадян – це інструмент, який дозволяє громадянам фактично брати участь в прийнятті рішень стосовно призначення частини коштів з місцевого бюджету [4].

Бюджет участі – це інноваційний механізм, який спрямований на залучення громадян до процесу прийняття бюджетних рішень територіальної громади, сприяє справедливому розподілу фінансових ресурсів, створюючи можливість для громадян висловити свою думку щодо розставлення пріоритетів. Вільний доступ громадськості до інформації щодо доходів та витрат бюджету територіальної громади ефективно підвищує управління видатками, сприяє соціально-економічному розвитку громади та передбачає активну соціальну відповідальність у сфері бюджетно-податкової політики.

Основна ідея партиципаторного бюджетування полягає в залученні громадян безпосередньо до процесу ухвалення рішень з розподілу бюджетних коштів на реалізацію їхніх власних проектів. Фактично це використання норм прямої демократії, що має на меті поліпшити рівень комунікації між людьми та між громадою і владою[с.1, 1].

Принципи розвитку партиципаторного бюджетування не тотожні ключовим принципам громадської участі, відкритості процедур, прозорості та повноти бюджетної інформації, співпраці учасників, хоча, безумовно, між ними є істотний зв'язок. Впровадження та розвиток партиципаторного бюджетування у територіальних громадах можливе за умов застосування основних принципів :рівних прав на участь; послідовності дій; різноманітності практик;

ініціативності; гнучкого мотивування до участі; співучасті, відповідності системі державного регулювання; самоорганізації, інформаційної відкритості.

Під дослідження даної тематики проаналізовано досвід реалізації польської моделі Participatory Budgeting/ Budżet Obywatelski та можна зробити наступні висновки: обов'язковими елементами бюджету участі є просвіта громадян за бюджетною тематикою і прямі дискусії між жителями; неприпустимо використання інструментів, що допускають нехтування думкою учасників; обговорення використання конкретних, визначених сум бюджетних коштів; рішення, прийняті в рамках бюджету участі, повинні бути обов'язковими для виконання.

Останні події в Уманському районі свідчать про те, що люди в місцевих громадах готові об'єднуватися й брати на себе ініціативи розвитку. Так, першим кроком до реалізації впровадження державної політики, щодо децентралізації влади на території Уманщини стало проведення 29.10.2017 року місцевих виборів з метою об'єднання восьми сільських громад в Паланську сільську раду. Це є відображення нового стилю поведінки громадян відмінного від минулого. Такі нові реалії виникли в результаті чисельних національних та міжнародних зусиль з розвитку громад [с.4, 3].

Отже, застосування партиципаторного бюджетування в територіальних громадах як гнучкого, нейтрального інструменту, що ґрунтується на ініціативах та потребах громадськості, дозволить раціонально розпоряджатися бюджетними видатками, результативно підвищить ефективність реалізації бюджетної політики на місцевому рівні, а також сприятиме економічному зростанню та соціальному розвитку держави.

Інформаційні джерела

1. Белец Ж. А. Партиципаторне бюджетування як інноваційний демократичний інструмент участі громадян в управлінні справами територіальних громад. [Електронний ресурс] / Ж. А. Белец // Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування. - № 1. – 2016. С. 1 – 15. – Режим доступу: http://el-zbirn-du.at.ua/2016_1/19.pdf

2. Бюджет участі. [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Громадський проект м. Київ. – Режим доступу: <https://gb.kyivcity.gov.ua/about>
3. Дяченко М. І. Розвиток сільських територій уманського району в умовах децентралізації [Електронний ресурс] / М. І. Дяченко, А. В. Мовчанюк // Державне управління: удосконалення та розвиток -№ 1. – 2018. С.1- 5. – Режим доступу: <http://www.lib.udau.edu.ua/bitstream/123456789/6672/1/32.pdf>
4. Польське видання *Biudzhetuchasti* / OfitsiinyisaitHromadskyiproektm.Kyiv. – Available at.: <https://gb.kyivcity.gov.ua/about>
5. Чирва О. Г. Конкурентоспроможність регіональних соціально-економічних систем держави як економічне явище [Електронний ресурс] / О. Г. Чирва // - Агросвіт № 4. - 2014. С. 75-80. -Режим доступу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/agrosvit_2014_4_15.pdf

УДК 332.14

ПРОМОЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ В РАМКАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Стручок Н.М., канд.екон.наук, в.о. доцент

кафедри міжнародної економіки та інвестиційної діяльності

Львівський інститут економіки і туризму

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність територіальної громади характеризує її можливість успішно конкурувати, і, на нашу думку, виражається у спроможності виявляти, створювати та підтримувати кращі, порівняно з іншими, умови, ресурси, можливості та механізми для інвестицій, ведення бізнесу, навчання, туризму, проживання. Конкурентоспроможність територіальної громади забезпечується соціальною, діловою, інвестиційною, інноваційною, рекреаційною, туристичною, освітньою, фінансовою привабливістю, які сприятимуть встановленню довготривалих партнерських відносин з усіма цільовими аудиторіями. Привабливість територіальної громади в рамках транскордонного співробітництва формується на основі

ефективного використання ресурсного, рекреаційного, культурного, соціального, економічного потенціалу території, «при експлуатації якого забезпечують оптимальне туристсько-рекреаційне навантаження і повне збереження туристичних ресурсів і можливість отримання відповідного соціально-економічного ефекту без порушення екологічної рівноваги навколишнього середовища» [1].

Метою дослідження є проблеми формування та реалізації стратегії промоції територіальних громад на регіональному рівні в рамках транскордонного співробітництва через активізацію комунікаційної складової.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання наукового обґрунтування комунікаційних стратегій просування регіону, міст, держави знайшли відображення у дослідженнях О. Панкрухіна, Т. Сачук, Д. Візгалова та інших. Однак відсутні дослідження, які б враховували багатовекторність маркетингові стратегії промоції територіальних громад на регіональному рівні враховуючи розвиток їх взаємовідносин на базі транскордонного співробітництва.

Результати дослідження. Маркетинг в умовах сьогодення – не стільки творчий, скільки науковий підхід, адже основна ціль маркетингу – збільшення прибутку за рахунок залучення більшої кількості нових споживачів через зростання рівня повторних покупок.

Стратегія маркетингу – це: дії з досягнення підприємством конкретних позицій на ринку; створення умов для успіху фірми на ринку; виявлення пріоритетних проблем і можливих ресурсів для досягнення поставлених цілей [2].

Компонентом комплексу маркетингу територіальних громад є такий елемент як просування, або маркетингові комунікації (promotion). Місцева влада, підвищуючи ступінь інформованості існуючих і потенційних учасників територіальних громад про сприятливі умови, формуючи інформаційне середовище та його інфраструктуру, підвищуючи інтерактивність зв'язків з цільовими аудиторіями, здатна утримати жителів, підприємців, відвідувачів та

інвесторів та стимулювати залучення нових. Метою політики промоції територіальних громад на регіональному рівні є формування, розповсюдження, підтримка та цілеспрямована зміна знань, установок та поведінки цільових аудиторій стосовно продукту (профіль, переваги, привабливість, досягнення, наміри, обґрунтування, стратегічні і тактичні рішення). У цьому елементі яскраво проявляється диференціація комплексу маркетингу для зовнішніх та внутрішніх цільових сегментів, в які входять не тільки ті особи, які вже проживають у територіальній громаді, працюють, ведуть бізнес, інвестують кошти, постійно його відвідують, але й потенційні споживачі, так звані зовнішні суб'єкти, у тому числі закордонні.

Комунікаційний комплекс маркетингу міста включає безліч засобів (реклама, стимулювання збуту, публікритейшнз, персональний продаж, промоушн, прямий маркетинг, BTL, виставки, презентації, конференції, конгресові події, ярмарки, масові заходи та традиційні свята, спонсорство, брендинг, прихований маркетинг, Інтернет-маркетинг тощо) [3], але не всі вони доступні, наприклад, при виході територіальної громади на зарубіжні ринки (туристичні, інвестиційні тощо). Органи місцевого самоврядування повинні формувати специфічну Програму просування території, яка базується на концепції інтегрованих комунікацій. Інтегрованість такої програми визначається декількома аспектами:

- Поєднанням її окремих напрямків шляхом інтеграції всі х окремих звернень з метою забезпечення максимального впливу на цільову аудиторію [4];

- Формування особливої комунікаційної культури територіальної громади, яка полягає у розробці та реалізації програм лояльності (brandloyalty, City loyalty programi), підкріплених найновішими інформаційними технологіями, орієнтованими на споживача Customer Relationship Management (CRM).

- Поєднання об'єктів просування;

- Поєднанням трьох векторів комунікаційного звернення: всередину

території; ззовні території в межах України та ззовні території за межі України;

- Поєднаннямагентівпросування.

Висновки. Результати дослідження доводять промоція територіальних громад на регіональному рівні залежить від внутрішніх та зовнішніх факторів, а саме налагодження комунікації з населенням, бізнесомінвесторами, партнерами в рамках програм транскордонного співробітництва.

Інформаційні джерела

1.Гевлич Л. Л. Стратегічна діагностика підприємства: монографія / Л. Л. Гевлич. – Донецьк : ТОВ "Юго-Восток, Лтд", 2007. – 199 с.

3.Ілляшенко С. М. Методологічні аспекти стратегічного маркетингового планування на підприємстві : наукоиздание / С. М. Ілляшенко // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2002. – № 3–4 – С. 137–145.

3.Лук'янець Т.І. Маркетингова політика комунікацій. навч. посіб. – 2-е вид., доп. і перероб. / Т.І. Лук'янець. – К.: КНЕУ, 2004. – 524 с.

4.Сачук Т.В. Территориальный маркетинг / Т.В.Сачук. – СПб.: Питер, 2009. – 368 с.

УДК

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Таранов М.А., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Одним із завдань, які ставилися перед реформою адміністративно-територіального устрою України та місцевого самоврядування, було досягнення територіальними громадами високого рівня фінансової спроможності при вирішенні питань місцевого значення. Сутність реформування полягала у трансформації механізму державного управління шляхом перерозподілу повноважень між державними органами та органами місцевого самоврядування з тим, щоб перетворити самоврядування на реальний інструмент ефективного поступального розвитку громад. Територіальна

група – кінцевий споживач багатьох адміністративних послуг і більшості із суспільних благ держави, а тому саме на рівні громад має створюватися належний рівень соціально-економічного благополуччя.

Говорити про досягнення поставлених цілей реформи на сьогодні досить складно через фрагментарність її запровадження та неоднорідність фінансових можливостей територіальних громад. Однак у будь-якому випадку актуальною є потреба пошуку джерел та ефективних механізмів фінансування потреб територіального розвитку, використання інвестиційного потенціалу.

Територіальна громада наділена державою правом місцевого самоврядування. Але це лише право, яке необхідно реалізувати. Конституційні гарантії і закріплення права на місцеве самоврядування, з одного боку, мають накладати певні зобов'язання на державу щодо створення умов для його реалізації. З іншого боку, територіальна громада опікується питаннями локального характеру, а тому має діяти в умовах самореалізації права на місцеве самоврядування. Це передбачає необхідність пошуку та залучення суттєвих фінансових ресурсів для вирішення проблем територіального розвитку, зокрема інфраструктурного, оскільки більшість територій у цьому аспекті на сьогодні характеризуються як проблемні. Територіальні громади можуть збільшити свої фінансово-інвестиційні можливості через об'єднання. У такому контексті вбачаються перспективи подальшого системного розвитку як громад, так і регіонів. Мова йде про формування нового інвестиційного потенціалу в умовах функціонування об'єднаних територіальних громад. Такий потенціал здатен реалізуватися та втілюватися в реальні інвестиційні потоки, які дадуть змогу наростити фінансову спроможність територіальних громад [1].

З цього приводу слушним є погляд С. І. Воскобійника, який зазначає, що залучення інвестицій на місцевий рівень є показником стабільності й успішності соціально-економічного розвитку певної територіальної громади. При цьому роль органів місцевого самоврядування в процесі залучення інвестицій має зводитися до виконання таких функцій:

- формування привабливого для інвестора іміджу територіальної

громади;

- створення сприятливих умов для надходжень та ефективної реалізації інвестицій;
- створення ефективних каналів для поширення інформації про інвестиційний потенціал відповідної території;
- посередництво в налагодженні контактів і співпраці між представниками місцевого бізнесу і потенційними інвесторами.

Стосовно інвестиційного потенціалу, то основний акцент органів місцевого самоврядування має робитися на такому його позиціонуванні інвесторам, яке б дало їм змогу зробити вибір на користь конкретної територіальної громади. Окремо слід звернути увагу на необхідність управлінського впливу, спрямованого органами управління громадою на нівелювання негативних чинників впливу на інвестиційний потенціал та їх трансформацію в сприятливі для реалізації потенціалу можливості [2].

Викладене вище дає підстави для розгляду інвестиційного потенціалу територіальної громади в контексті ресурсно-інституційного підходу, тобто як сукупності факторів та особливостей територіальної громади, які при ефективних управлінських зусиллях з боку органів місцевого самоврядування здатні забезпечувати її інвестиційні потреби.

На жаль, при встановлених на сьогодні умовах формування бюджетних надходжень і міжбюджетних відносинах, можливості використання коштів місцевих бюджетів на інвестиційні цілі є суттєво обмеженими. Таке становище зумовлює необхідність активізації управлінських зусиль органів влади територіальних громад щодо включення внутрішніх інвестиційних резервів, а також створення сприятливих умов для залучення зовнішніх інвестицій для вирішення завдань соціально-економічного розвитку громад. Продовження досліджень у цьому напрямі матиме вагомим практичне значення.

Інформаційні джерела

1. Воскобійник С. І. Політика органів місцевого самоврядування щодо залучення інвестицій / С. І. Воскобійник // Науковий вісник Академії

муниципального управління. Серія: Управління. – 2012. – Вип. 1. – С. 399-405.

2. Бережна І. Ю. Теоретико-економічні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу / І. Ю. Бережна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – №6. – С. 253-258.

УДК 336.1:352

**ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

**Тимчишин-Чемерис Ю.В., канд.екон.наук., в.о. доцента кафедри обліку і
фінансів**

Львівський інститут економіки і туризму

Розвиток територіальних громад неможливий без належного ресурсного забезпечення, перш за все – фінансового. Разом з тим, органи місцевого самоврядування більшості територіальних громад, особливо невеликих, не мають того обсягу фінансових ресурсів, який відповідав би функціям, передбаченим законодавством, що заважає реалізації в повній мірі Європейської хартії місцевого самоврядування, Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та концепції сталого розвитку територій. Зміцнення матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування можливе за умови вдосконалення механізму фінансового забезпечення розвитку територіальних громад (ФЗРТГ).

Фінансове забезпечення розвитку територіальної громади – це процес цілеспрямованого впливу всіх суб'єктів, з якими взаємодіє територіальна громада, на задоволення її потреб та інтересів шляхом формування та використання фінансових ресурсів. Враховуючи обов'язкову наявність цільової, функціональної, суб'єктної та інших характеристик соціально-економічних систем, у процесі визначення складових системи ФЗРТГ доцільно виокремлювати такі елементи, як мета цієї системи, принципи, об'єкти, суб'єкти та їх функції, нормативно-правове та інше забезпечення, інструменти, джерела фінансування.

Діяльність органів місцевого самоврядування (ОМС) щодо ФЗРТГ являє собою сукупність заходів, спрямованих на формування та ефективне використання фінансових ресурсів, необхідних для задоволення місцевих потреб, насамперед щодо збільшення дохідної частини місцевих бюджетів, забезпечення своєчасного й достатнього фінансування значимих для територіальної громади муніципальних послуг, координації фінансових відносин щодо розвитку територіальних громад та підвищення добробуту населення.

Суб'єкти господарювання володіють переважною часткою суспільних фінансових ресурсів і, до того ж, безпосередньо не підпорядковуються органам державного управління і місцевого самоврядування, внаслідок чого система ФЗРТГ має поліаспектний характер, набуває особливого значення. Її основною метою є мобілізація фінансових ресурсів на забезпечення сталого економічного і соціального розвитку територіальної громади. Притаманними їм у ринкових умовах і законодавчо закріпленими функціями місцеві органи управління шляхом уведення певних регуляторних норм та організаційних заходів забезпечують цільове спрямування ресурсів підприємств, установ, організацій, домогосподарств [1].

У практичній діяльності громадські об'єднання впливають на процес ФЗРТГ, надаючи технічну, організаційну, фінансову підтримку й діляться тими знаннями, уміннями й навичками, яких бракує громаді.

Прибутки територіальної громади формуються відповідно до чинного законодавства України. Серед їх джерел надзвичайно важливу роль відіграють надходження від фізичних осіб та домогосподарств. Левову частку податкових надходжень до місцевих бюджетів становить прибутковий податок з громадян. Це грошові фонди, що формуються у жителів територіальної громади з доходів, отриманих на основі трудової, господарської та інших видів діяльності. Основною метою фінансів цієї сфери є формування дохідної частини загальносімейних бюджетів (бюджетів окремих громадян) і використання цих доходів на цілі поточного споживання й накопичення. У свою чергу, усі

зазначені вище суб'єкти акумулюють фінансові ресурси на розвиток різного типу об'єктів, зокрема: – соціальної сфери (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист населення, культура та мистецтво, фізична культура і спорт, житлово-комунальне господарство й побутове обслуговування населення); – транспортної інфраструктури; – інженерно-технічної інфраструктури; – інфраструктури підтримки підприємництва; – охорони навколишнього природного середовища і т. ін.

Як джерела ФЗРТГ можна розглядати всі фінансові ресурси, що можуть бути спрямовані на забезпечення потреб певної території, зокрема фінансові ресурси центральних та місцевих органів влади, суб'єктів господарювання, неурядових організацій, міжнародних та донорських організацій, а також фізичних осіб. Такі джерела фінансування розвитку територіальних громад можна класифікувати за різними критеріями:

1. походження: внутрішні (кошти місцевого бюджету, позабюджетні кошти місцевого самоврядування, кошти комунальних підприємств); зовнішні (трансферти, інвестиції, благодійна допомога);

2. регулярність: регулярні (податки, орендна плата, лізингові платежі); нерегулярні (міжнародна технічна допомога, гранти, кредити); разові (продаж землі, приватизація комунального майна);

3. форма джерела: бюджетні; інвестиційні; кредитні; грантові [1].

Отже, під інструментами ФЗРТГ слід розуміти сукупність засобів, необхідних для формування та використання фінансових ресурсів. До найбільш впливових із них можна віднести: доходи та видатки місцевих бюджетів, місцеві податки та збори, неподаткові надходження, трансферти, субсидії, дотації, субвенції, пільги та преференції, державні компенсації, державне замовлення, інвестиції, фінансові стимули, кредитні продукти, страхові платежі, програми та проекти соціально-економічного розвитку тощо. Підвищення фінансового потенціалу територіальної громади знаходиться в прямій залежності від результатів діяльності суб'єктів економіки та

ефективності системи управління фінансовими ресурсами на всіх етапах виробничо-господарської діяльності.

Інформаційні джерела

1. Сухарська Л.В. Елементи системи фінансового забезпечення розвитку територіальної громади. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2016/05/Du_2016_1_15.pdf

УДК 332.2

ФОРМУВАННЯ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Тищенко М.В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Місцеві бюджети являють собою основний фінансовий план розвитку територіальних громад, районів і областей України. Прибуткова частина кожного місцевого бюджету відображає результати роботи підприємств, організацій та інших суб'єктів господарювання, що діють на визначеній території, масштаби їхньої діяльності й обсяги прибутків, частина з яких мобілізується в прибутки місцевих бюджетів за допомогою податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

На формування місцевих бюджетів впливає рівень прибутків населення, що також є платником податків. Вагомість цього джерела прибутків зростає в умовах розвитку підприємницької діяльності громадян. Видаткова частина місцевих бюджетів відображає стан житло-комунального господарства, визначає напрямки витрат мобілізованих у бюджет коштів. Місцевий бюджет - це план формування фінансових ресурсів визначеної території, необхідних для забезпечення функцій і повноважень місцевого самоврядування та їхнє використання з метою задоволення різних економічних і соціальних потреб [1]. Окремі аспекти децентралізації місцевих бюджетів та обґрунтування необхідності існування інституту місцевого самоврядування з власною фінансовою базою були відображені у працях вітчизняних науковців, зокрема Й.Бескида, О.Василика, О.Кириленко, В.Кравченка, І.Луїної, Ю.Пасічника,

В.Федосова та інших. Належне місце у розробці проблем щодо поповнення дохідної бази місцевих бюджетів займають роботи західних вчених А.Вагнера, М.Белла, Дж.Кінгдома, А.Сміта, Р.Гнейста, Л.Штейна. Можна стверджувати що фінансовою основою місцевого самоврядування є доходи місцевих бюджетів. В свою чергу доходи місцевих бюджетів формуються за рахунок власних джерел та закріплених загальнодержавних податків, зборів та інших обов'язкових платежів. У доходній частині місцевого бюджету окремо виділяються доходи, необхідні для виконання власних повноважень, і доходи, необхідні для виконання делегованих законом повноважень органів виконавчої влади.

В Україні основними джерелами поповнення дохідної бази місцевих бюджетів є закріплені доходи та офіційні трансферти, тому місцевим органам влади необхідно впливати на розвиток бази надходжень закріплених доходів і збільшення чистки власних доходів. Зокрема, необхідно забезпечувати: підтримку підприємств, що створюють нові робочі місця й збільшують фонд оплати праці; збільшення можливості впливу органів місцевого самоврядування на наповнюваність місцевих бюджетів; застосування режиму жорсткої економії бюджетних коштів; сприяння розвитку малого й середнього бізнесу; збільшення доходів від місцевого господарства.

Чинна система формування дохідної та видаткової частини бюджету розвитку є недосконалою та потребує подальших доопрацювань. Бюджет розвитку є основною складовою частиною соціально-економічного розвитку територіальних громад, що повинен забезпечувати їх поточні потреби та визначати основні напрями розвитку території. Для забезпечення виконання даних завдань необхідно як зміцнити дохідну частину бюджету розвитку, так і зробити оптимальною видаткову структуру бюджету.

Сьогодні першочерговим завданням, яке має передбачати економічна політика України, є утримання стійкої динаміки та покращення якості економічного зростання як невід'ємної умови підвищення соціальної спрямованості розвитку держави. Реалізація завдань соціально-економічного розвитку України насамперед залежить від забезпечення стійкого зростання

економіки, яке дасть змогу суттєво покращити добробут українського населення. Держава має виробити стратегічні орієнтири, які б консолідували всі її регіони для подолання негативних тенденцій макроекономічної динаміки, які зумовили суттєве сповільнення темпів економічного розвитку та погіршення макроекономічних пропорцій.

Для аналізу ролі місцевих бюджетів в соціально-економічному розвитку регіонів та їх місця в бюджетній системі України потрібні їх кількісна та якісна характеристики. Про співвідношення місцевих бюджетів з макроекономічними показниками, насамперед, з валовим внутрішнім продуктом (ВВП), свідчать такі дані (див. табл. 1).

Таблиця 1 Співвідношення обсягу місцевих бюджетів до ВВП

Показники	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.
ВВП, млрд грн	1 082,6	1 316,6	1 408,9	14 54,9	1 566,7
Видатки місцевих бюджетів, млн грн (з урахуванням міжбюджетних трансфертів)	152,0	178,1	221,2	218,2	223,5
Питома вага витрат місцевих бюджетів у ВВП, %	13,8	13,6	15,7	14,9	14,3

Джерело: побудовано автором на основі [2; 3]

В умовах ринкових трансформацій пріоритетними напрямками перетворення місцевих бюджетів у ефективний інструмент соціально-економічного розвитку регіонів повинно стати вдосконалення таких факторів їх формування, розподілу й використання, як:

- підвищення фінансової самостійності органів місцевого самоврядування шляхом закріплення за ними додаткових дохідних джерел;
- вдосконалення системи надання та використання субвенцій на реалізацію програм соціально-економічного розвитку;
- зменшення диспропорцій формування ресурсної бази місцевих бюджетів;
- розмежування повноважень між державними та місцевими бюджетами на засадах збалансування загальнодержавних та регіональних інтересів;

– розроблення програм розвитку регіонів на середньотермінову перспективу [4].

Інформаційні джерела

1. Василик О. Бюджетна система України: [підручник] / О. Василик, К. Павлюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 544 с.

2. Офіційний сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minfin.gov.ua/news/bjudzhet>.

3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 1 вересня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=5&nreg=280%2F97%E2%F0>.

4. Христенко О.А. Механізм використання доходів місцевих бюджетів в Україні / О.А.Христенко, В.О.Лапін // Електронне фахове видання з економічних наук «Modern Economics».- 2017.- №5(5) С.130-139.

5. Христенко О.А. Особливості наповнення місцевих бюджетів України в умовах євроінтеграції / О.А.Христенко, В.О.Лапін // Електронне фахове видання з економічних наук «Modern Economics».- 2018.- №2(8) С.191-197.

УДК 338.4

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Тищенко С.І., канд. пед. наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Реалізація реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади передбачає передачу більших повноважень і ресурсів на рівень територіальних громад. Важливою складовою та запорукою реалізації цієї реформи є формування спроможних громад, яке відбувається шляхом об'єднання територіальних громад [1]. Щоб допомогти органам місцевого самоврядування об'єднаних громад ефективно організувати та визначити стратегічні напрямки розвитку комунікаційної діяльності територіальних громад.

Ставлення влади до жителів громади, і особливо підростаючого покоління, повинно відобразитися в результатах щоденної роботи, заходах та проектах, що готуються до реалізації територіальною громадою. Це має також віддзеркалюватися у формі ведення комунікацій. Дії та комунікації, що будуть ґрунтуватися на цінностях відвертості, відкритості, чутливості та ввічливості – позитивно сприятимуть сприйняттю місії громади. Своїм ставленням до громадян, комунікативною діяльністю громада сповіщає про свою надійність та бере відповідальність за свої вчинки. Правильно визначені стратегічні напрямки організації комунікаційної діяльності відповідатимуть довгостроковому баченню розвитку об'єднаної територіальної громади.

Комунікація – це ефективний управлінський засіб розвитку та реалізації заходів, необхідних для досягнення поставлених цілей, а тому комунікативна діяльність має застосовуватися стратегічно, бути продуманою та належно контролюватися [2, с.223].

У об'єднаній територіальній громаді комунікації мають сприйматися як звичайна складова планування різних видів діяльності та прийняття рішень. Усі заклади, організації та підприємства повинні відслідковувати та оцінювати свій комунікативний внесок по відношенню до власних комунікативних цілей.

В діяльності територіальної громади комунікативна діяльність спрямовується на цільові групи, які присутні серед зацікавлених сторін. Зацікавленими сторонами в громаді є: жителі; виконавча влада; підприємці; депутати; громадські організації; гості; журналісти; ті, хто формує суспільну думку; партнери; інші учасники.

Комунікативна діяльність, що виражається в передачі комунікативних повідомлень, повинна бути завжди відкритою та достовірно, зрозумілою та чіткою, простою (інформація про заходи територіальної громади має легко знаходитися виходячи з передумов адресата).

Належне використання Інтернету в комунікаційній діяльності територіальних громад спрощує процес пошуку інформації для зацікавлених сторін. Завдяки ефективним інформаційно-комунікаційним технологіям, що

інтегровані в мережу Інтернет, зацікавлені сторони територіальної громади отримують можливість інтерактивно й економічно результативно взаємодіяти зі споживачами та іншими учасниками ринку, більш повно задовольняти їх запити щодо консультування та інших форм обслуговування, адаптації товарів і послуг до індивідуальних потреб.

Стратегічні напрями розвитку комунікаційної діяльності територіальної громади можна представити у вигляді проходження ряду послідовних взаємопов'язаних етапів[3]:

1. Визначення цільової аудиторії, на яку будуть спрямовуватися заходи комунікаційного впливу.

2. Визначення конкретних цілей комунікаційної політики.

3. Вибір інструментів комунікаційного впливу.

4. Вибір і підготовка комунікаційного звернення.

5. Розробка детального плану комунікаційної політики.

6. Розробка бюджету комунікаційної політики.

7. Реалізація запланованих заходів комунікаційного впливу та їх фінансове забезпечення.

8. Розробка й налагодження системи зворотного зв'язку з метою своєчасного коректування комунікаційної політики.

Фактично два останні етапи повинні здійснюватися одночасно. Це дасть можливість з однієї сторони оптимізувати витрати, а з іншої – досягти вищого рівня комунікаційного впливу.

Планування розвитку комунікативної діяльності має важливі переваги. Воно, зокрема: - є стійкішим, бо, за умови дотримання методики, є менш залежним від зміни управлінських команд; - дозволяє використовувати наявні ресурси для розвитку націлено, тобто з більшою користю; - сприяє відходу працівників виконавчих органів ради від шаблонного мислення та стимулює новаторські підходи; - згуртовує громаду навколо цілей її розвитку та сприяє її самоусвідомленню; - забезпечує умови для доступу громади до інвестицій та грантів.

Отже, реалізація стратегічних напрямів розвитку комунікаційної діяльності територіальних громад сприятиме досягненню економічного росту, зростанню добробуту, підвищенню комфорту життя населення та реалізації інтересів усіх секторів територіальної громади.

Інформаційні джерела

1. Алексеев В.М. Структури публічного управління в Україні: громадівські ради / В.М.Алексеев – Чернівці: Технодрук, 2014. – 75 с.

2. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка публікрилейшнз:[моногр.]/ В.М.Бебик — К.: МАУП, 2005. — 440 с.

3. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / за заг. ред. В.Є.Воротіна, Я.А.Жаліла. – К.: НІСД, 2010. – 288 с.

УДК.338.48

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ З БОКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В ПЕРСПЕКТИВІ ЯКІСНОГО УПРАВЛІННЯ

Целіков О.В., здобувач вищої освіти

Криворізький національний університет

Проблема сталого розвитку регіонів і їх внутрішніх можливостей за останні десятиріччя привернула увагу багатьох українських учених. Існуючі наукові нароби дали можливість більш глибоко осмислювати мати уявлення про проблемні питання формування процесів розвитку, що стає основою для подальших досліджень[1].

Питання визначення потенціалу адміністративно-територіальної одиниці є вкрай актуальним, оскільки потенціал є однією з основ формування системи цілей розвитку територіальної громади, а постановка цілей є вирішальним фактором ефективності управління розвитком території. Питання природно-ресурсного потенціалу територій на відповідній науковій основі детально розроблені вченими. Так, В.М. Бабаєв та М.М. Новікова відмічають, що

«ресурсний потенціал» об'єднує майновий, природно-ресурсний, виробничо-технічний, демографічний, фінансовий, науково-технічний, інтелектуальний, інформаційний, інвестиційний, інноваційний тощо потенціали, а також власне територію з певним типом її інфраструктури[2].

Проте величина ресурсного потенціалу визначається не тільки кількісними характеристиками відповідних складових ресурсів, але й характером їх взаємодії. Спосіб взаємодії ресурсних складових формує і підвищує ресурсний потенціал території, а результат їх взаємодії дає нові якісні характеристики ресурсів. Проте складові ресурсів самі собою не почнуть взаємодіяти, доки не будуть приведені в дію раціонально та цілеспрямовано. Таким механізмом, здатним привести в дію всі ресурси, є менеджмент, його якісні й організаційні основи, закладені в структурі управління, організаційній культурі, компетенціях персоналу, інноваційності персоналу й управління, які сформовані в територіальних органах управління, установах, організаціях і підприємствах територіальної громади та складають організаційний потенціал території.

Сучасна теорія менеджменту до ресурсів території відносить людські, природно-сировинні, фізичні (матеріальні), фінансові та інші ресурси. В умовах сучасної економіки (нової економіки, економіки знань) основним джерелом успіху (досягнення поставлених цілей) стає сукупність знань, досвіду, навиків конкретних осіб, зв'язки та взаємодія між ними, так званий інтелектуальний потенціал (ІІ). Проте інтелектуальний потенціал територіальної громади має специфічні особливості. Для окреслення основних складових інтелектуального потенціалу територіальної громади доцільно застосувати підходи, які використовуються для структурування інтелектуального капіталу ділових організацій. Такий підхід доцільний ще з позицій оцінки інтелектуального потенціалу, так як створюються умови для адекватних методів оцінки як потенціалу, так і капіталу, і можна буде оцінити ступінь використання потенціалу в капіталі.

Слід відмітити, що людський ІІІ громади є першоосною, так як кожен член громади є носієм певного ІІІ і є потенційним учасником формування інших складових ІІІ громади. Особливо актуальним є формування знань молодого покоління громади щодо майбутнього громади та її розвитку, зокрема, у школі необхідно організувати факультативи чи уроки зі стратегічного планування та управління в громаді, вивчення стратегії розвитку громади, формування в учнів власного бачення розвитку громади (конкурси: громада через 10 років, що я б зробив на посаді голови тощо). Інші члени громади здобувають знання в інтерактивному режимі: в процесі участі у визначенні бачення майбутнього громади, стратегічних цілей, вирішення окремих проблем громади. Важливо забезпечити вільний обмін знаннями, для цього доцільно забезпечити зацікавлену участь всіх членів громади у вирішенні питань розвитку громади, зокрема освіти, культури, підприємництва тощо. В сучасних умовах, коли значення ІІІ в загальному (системному) потенціалі зростає, зрозуміло, що саме розвиток ІІІ повинен забезпечити розвиток громади (економічний, соціальний, духовний та ін.) і безпеку громади (протидію реальним і потенційним загрозам)[3].

Отже, можна зробити висновок, що основним напрямом розвитку територіальної громади має стати питання підвищення інтелектуального потенціалу кожного члену. Особливу увагу потрібно приділити інтелектуальному потенціалу молодого покоління в перспективі розвитку громади, впровадженню програм та заходів щодо формування професійних знань. Сприяння зацікавленості молоді до вирішення загальних проблем та вільному обміну набутими навичками.

Інформаційні джерела

1. Бобровська О. Ю. Потенціал місцевого самоврядування в забезпеченні сталого розвитку регіону / О. Ю. Бобровська // Аспекти публічного управління. - 2016. - № 4-5. - С. 56-69.

2. Ольшанський О. В. Ресурсне забезпечення розвитку території: двовимірний підхід / О. В. Ольшанський // Публічне управління: теорія та практика. - 2013. - Вип. 4. - С. 220-225.

3. Кузьмин В. М. Структурування потенціалу територіальної громади / В. М. Кузьмин, Х. В. Сусяк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. - 2015. - Вип. 11. - С. 177-180.

УДК 332.142.2

**ФОРМУВАННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД:
ПОЗИТИВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ТА ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ**

Цимбалюк І. О., канд. екон. наук, доцент

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Із початком проведення реформи децентралізації державного управління, що розпочалась в Україні у 2014 році, акцент у забезпеченні регіонального розвитку був перенесений саме на місцевий рівень. Згідно такого підходу до розподілу повноважень держава визначає загальні правила розвитку та встановлює стандарти для всього суспільства, у той час як на місцеве самоврядування, яке здатне більш ефективно та швидко реагувати на виклики, покладені функції локального (тактичного) управління розвитком територіальної громади. Відповідно, діяльність територіальних громад, ефективність функціонування та достатність забезпечення їх фінансовими ресурсами потребує особливої уваги.

Відповідно до ст. 64, 67 БКУ склад доходів загального фонду бюджетів ОТГ прирівнюється до бюджетів міст обласного значення та районних бюджетів. ОТГ отримали право переходу на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом України, а також доступ до фінансування проектів і програм місцевого розвитку за рахунок субвенцій та коштів Державного фонду регіонального розвитку. Зокрема, у державному бюджеті на 2018 була передбачена субвенція місцевим бюджетам на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад у розмірі 1,9 млрд. грн. [1]. Зазначені вище

особливості формування фінансових ресурсів ОТГ є одним із факторів зменшення кількості дотаційних бюджетів у бюджетній системі України з 96,3% у 2014 р. до 72,5% у 2017 р.

У цілому, за 2016 рік надходження доходів загального фонду місцевих бюджетів 159 ОТГ (з урахуванням трансфертів з державного бюджету) склали 7,1 млрд. грн., що більше майже у 7 разів порівняно з надходженнями 2015 р. до бюджетів місцевих рад, які увійшли до ОТГ. При цьому власні надходження бюджетів ОТГ вирости більше, ніж у 3 рази (на 2,3 млрд. грн.) порівняно з 2015 роком (з 1 млрд. грн. до 3,3 млрд. грн.) [2, с. 5].

Показники державного моніторингу регіонального розвитку дають підстави стверджувати, що упродовж 2017 р. ОТГ продемонстрували кращі темпи зростання власних доходів, ніж вони становили по всіх інших рівнях місцевих бюджетів України. Власні доходи бюджетів 366 ОТГ, сформованих у 2015-2016 роках, у 2017 р. порівняно з 2016 р. зросли на 87% та склали 9,3 млрд. грн. (+4,3 млрд. грн.). Власні доходи 207 ОТГ, створених протягом 2017 р., у порівнянні з бюджетами місцевих рад на 2016 р, які увійшли до ОТГ, зросли в 2,9 рази та склали 4,9 млрд грн (+3,2 млрд грн) [3].

Зазначені зміни сприяли позитивній динаміці створення об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ). Так, у 2015 р. в Україні було сформовано 159 ОТГ, в 2016 р. – 207 ОТГ, в 2017 р. – 299 ОТГ. Разом з тим, експерти Інституту М. І. Долішнього виділяють ряд проблем, які виникли під час наділення ОТГ додатковими фінансовими ресурсами. Зокрема через відсутність достатньої кількості кваліфікованих кадрів, які можуть забезпечувати належне виконання покладених на них обов'язків додаткові отримані доходи ОТГ спрямовувались переважно на вирішення поточних потреб, а не зростання економічної активності на відповідній території та її розвиток [4, с. 61-66]. Більшість ОТГ не змогли самостійно реалізувати частину свої повноважень, особливо у сферах освіти та охорони здоров'я, які в подальшому (разом із коштами) були перекладені на районні бюджети [5, с. 54-55].

Відповідно до оцінки фінансової спроможності ОТГ за 2017 р.,

проведеної Мінрегіон спільно з організацією «U-Lead», найнижчі показники фінансової спроможності властиві для більшості невеликих територіальних громад. Винятком є території на яких розміщені бюджетоутворюючі підприємства. Така закономірність пояснюється тим, що у великих громадах більш вигідно розвивати бізнес, оскільки там наявні достатні трудові ресурси, більш ємний ринок збуту та кращі перспективи для розвитку громади.

Отже, територіальні громади, які об'єдналися в ОТГ, отримали значні фінансові ресурси для забезпечення виконання програм і проектів розвитку відповідних територій. Найбільш ефективно функціонують ОТГ сходу і півдня України, найменш забезпеченими фінансовими ресурсами є ОТГ західних областей України. Разом з тим, нездатність органів місцевого самоврядування ефективно використати податковий потенціал відповідної території через відсутність практичного досвіду стало однією із причин збереження порівняно високої залежності бюджетів ОТГ від цільових і нецільових міжбюджетних трансфертів. Для вирішення окреслених проблем доцільним є надання консультацій для посадових осіб місцевого самоврядування з питань зміцнення матеріальної та фінансової основи місцевого самоврядування, проектного менеджменту, а також залучення громадськості до прийняття управлінських рішень щодо розвитку територіальної громади.

Інформаційні джерела:

1. Про державний бюджет України на 2018 рік. Закон України від 07.12.2017 р. № 2246-VIII. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2246-19>
2. Фінансово-аналітичні матеріали. Виконання доходів місцевих бюджетів. 2016 рік. Мінрегіонбуд. URL : http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/02/MinReg_FEB-2017-mini-1.pdf
3. Місцеві бюджети: експерти підбили перші підсумки 2017 року / Децентралізація. URL : <http://decentralization.gov.ua/news/8053>
4. Проць Н. В., Бокій О. В. Система видатків державного бюджету України: проблеми та необхідність оптимізації. Фінансовий простір. 2016. № 2 (22). С. 61-66.

5. Кравців В. С. Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні: актуальні проблеми, ризики та перспективи адміністративно-фінансової децентралізації. НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України». Львів, 2017. 120 с.

УДК 336.14:352(043.2)

БЮДЖЕТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Чвертко Л.А., канд.екон.наук, доцент

Осадчук Н.В., старший викладач кафедри фінансів, обліку та економічної безпеки

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Бюджетний потенціал – це частина фінансового потенціалу країни, адміністративно-територіальної одиниці (області, району, міста, села, селища), що є загальним обсягом грошових одиниць, які можуть бути акумульовані за рахунок усіх джерел в бюджет адміністративно-територіального утворення за конкретний період часу та за існуючих умов господарювання [1].

Більшість авторів розглядає питання бюджетного потенціалу регіону. Однак, в умовах децентралізації актуальним є питання бюджетного потенціалу територіальної громади.

Для розкриття сутності бюджетного потенціалу територіальної громади доцільно виокремити його характерні риси та основні чинники, що впливають на нього. Зокрема, до основних чинників належать:

- складові та стан наявних і потенційних бюджетних ресурсів;
- спроможність ресурсного потенціалу забезпечити сталий розвиток території;
- організаційно-управлінські та конкурентні процеси в державі, які спрямовані на забезпечення потенційного розвитку територій.

Характерними рисами бюджетного потенціалу є:

– відображення сукупності властивостей нагромаджених бюджетною системою в процесі її становлення і тих потенційних здатностей, що обумовлюють можливості її функціонування та розвитку;

– визначення рівня практичного застосування й використання наявних можливостей;

– орієнтація на розвиток (перспективу).

Класифікацію бюджетного потенціалу територіальної громади слід розглянути за такими ознаками: 1) залежно від джерела формування; 2) часового критерію; 3) рівня використання; 4) рівня достатності.

Розглядаючи класифікацію бюджетного потенціалу, слід відмітити, що внутрішній бюджетний потенціал визначається, насамперед, обсягом власних та закріплених фінансових ресурсів, а зовнішній бюджетний потенціал безпосередньо залежить від суми трансфертів, що передаються з державного бюджету. Серед ОТГ Черкаської області 18 громад отримують з державного бюджету базову дотацію, 4 перераховують реверсну дотацію. Рівень дотаційності існуючих громад є не надто високим – найвищий показник у Мліївській громаді, у якій обсяг базової дотації у загальній сумі доходів становить 19,8% [2].

Поточний бюджетний потенціал – це сукупність реальних можливостей місцевих органів влади мобілізувати та акумулювати в бюджеті певної територіальної громади наявні фінансові ресурси. Реальні фінансові можливості визначаються загальним обсягом всіх фінансових ресурсів, які надійшли на встановлений період часу від джерел, що його формують, і знаходяться в розпорядженні місцевих органів влади та можуть бути ними використані для забезпечення соціально-економічного розвитку територіальної громади;

Перспективний бюджетний потенціал окрім наявних фінансових ресурсів враховує також ті грошові кошти, що можуть бути залучені до бюджету за відповідних умов. Тобто, потенційні фінансові можливості територіальної громади являють собою розрахункову величину загального обсягу фінансових

ресурсів, які можуть бути одержані в результаті ефективного використання всіх джерел, що його наповнюють, впровадження нових технологій, інноваційних процесів вдосконалення системи управління фінансовими ресурсами територіальної громади.

Щодо використання бюджетного потенціалу, необхідно акцентувати увагу на тому факті, що за умови якщо місцевими органами влади створені оптимальні умови для акумуляції фінансових ресурсів, можна говорити про використання бюджетного потенціалу в повній мірі. Якщо ж на відповідній території спостерігається недоотримання фінансових ресурсів – мова йде про бюджетний потенціал, який не використовується.

Важливим аспектом при формуванні бюджетного потенціалу територіальної громади є рівень його достатності для забезпечення соціально-економічного розвитку території.

Зважаючи на те, що фінансовою базою функціонування територіальної громади виступають місцеві бюджети, то її сталий розвиток в значній мірі визначається тим обсягом фінансових ресурсів, які акумульовані в місцевому бюджеті, тобто бюджетним потенціалом.

Інформаційні джерела

1. Жебчук Р. Л. Бюджетний потенціал та його місце в процесі бюджетного планування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [/http://www.visnyk-onu.od.ua/journal/2013_18_3_1/38.pdf](http://www.visnyk-onu.od.ua/journal/2013_18_3_1/38.pdf)

2. Експертний аналіз бюджетів ОТГ по кожній області – результати 9 місяців [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://storage.decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/320/ЧЕРКАС_КА_ОБЛАСТ__9.pdf

УДК: 336.5

ПІДТРИМКА ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ЗНАЧЕННЯ ТА ОСНОВНІ ФОРМИ УЧАСТІ

Черкіс Х. Т., здобувач вищої освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

Об'єднання громад є лише першим кроком децентралізації. Однією з головних цілей об'єднання територіальних громад є економічна ефективність, тому зрозуміло, що головним чинником стимулювання має бути фінансова підтримка ОТГ. Її умовно можна розділити на дві частини:

- ◆ економічна/фінансова підтримка процесу створення ОТГ;
- ◆ джерела надходжень до бюджетів створених ОТГ.

Державна підтримка децентралізації представлена наступними "джерелами" для об'єднаних громад: субвенцією на соціально-економічний розвиток, Державним фондом регіонального розвитку (ДФРР), субвенцією на інфраструктуру ОТГ, субвенцією на розвиток медицини у сільській місцевості, коштами на будівництво футбольних полів.

Форми державної підтримки добровільного об'єднання територіальних громад та приєднання до ОТГ передбачено ст. 9 розд. III Закону № 157: держава здійснює інформаційно-просвітницьку, організаційну, методичну та фінансову підтримку добровільного об'єднання територіальних громад; організаційну підтримку та інформаційно-просвітницьке сприяння добровільному об'єднанню територіальних громад забезпечують місцеві держадміністрації; методичне забезпечення добровільного об'єднання територіальних громад, визначення обсягів та форми підтримки здійснює центральний орган виконавчої влади (далі – ЦОВВ), що забезпечує формування та реалізує держполітику у сфері територіальної організації влади, адміністративно-територіального устрою, розвитку місцевого самоврядування [1].

Щодо інформаційно-просвітницької та організаційної підтримки ОТГ, то вона полягає в проведенні заходів для ЗМІ та громадськості з метою інформування їх про суть, інструменти реформування місцевого

самоврядування, децентралізації влади, а також про переваги від об'єднання для розвитку громад та позитивний вплив на життя громадян, здійсненні матеріально-технічного забезпечення (надання приміщень, оргтехніки, матеріалів тощо) заходів, присвячених добровільному об'єднанню та формуванню спроможних територіальних громад.

В рамках державної фінансової підтримки розвитку об'єднаних територіальних громад Уряд визначив порядок та умови надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам об'єднаних територіальних громад на формування інфраструктури. Це передбачено постановою Кабінету Міністрів від 16.03.2016 № 200 (зі змінами). Встановлення гарантованого державою мінімального розміру субвенції дасть можливість громадам планувати свої бюджети, більш ефективно використовувати кошти. Субвенція на формування інфраструктури надається для створення, модернізації інфраструктури об'єднаної територіальної громади та може спрямовуватись на нове будівництво, реконструкцію, капітальний ремонт об'єктів інфраструктури, що належать до комунальної форми власності. З 2017 року бюджет передбачає окрему субвенцію на здійснення заходів, спрямованих на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості. [2]

Сума субвенції, призначеної об'єднаній територіальній громаді у 2016 році, залежала від площі громади і кількості сільського населення, проте не брала до уваги просторову та часову віддаленість адміністративних центрів громад від місць проживання сільського населення і доступність для них важливих базових послуг. Додатково врахувати просторові особливості територіальних громад при розподілі інфраструктурної субвенції можна включивши у формулу коефіцієнт, який відображає частку сільського населення громади, часова доступність якого до адміністративних центрів (чи до опорних пунктів надання важливих послуг) є незадовільною (більше 30 хвилин) у загальній кількості такого населення всіх об'єднаних територіальних громад, що отримують субвенцію. [3]

Іншим джерелом отримання коштів для фінансування місцевих заходів є ДФРР (Державний фонд регіонального розвитку). Кошти фонду витрачаються на регіональний розвиток, під яким мається на увазі, насправді, широке коло питань. Це сфери освіти, охорони здоров'я, спорту, водопостачення та водовідведення, культури та дорожньої інфраструктури.

Отже, державна підтримка має ключове значення для розвитку і діяльності територіальних громад. Особливе роль відіграє економічний критерій. У майбутньому багаточисельні і багатоземельні громади не лише розвиватимуть власну інфраструктуру, а і повертатимуть дотації назад до державного бюджету, збільшуючи його наповнення коштами.

Інформаційні джерела

1. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05.02.2015 р. № 157 – VIII; зі змінами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

2. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад // Проект ДІАЛОГ «Ініціатива захисту прав та представлення інтересів місцевого самоврядування в Україні» ; Асоціація міст України [Електронний ресурс]. – 2015. – Режим доступу : http://www.auc.org.ua/sites/default/files/posibnik_gromadi_0.pdf.

3. Деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на формування інфра- структури об'єднаних територіальних громад: Постанова КМУ від 16 березня 2016 року № 200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/200-2016-п>.

УДК 332.66

**МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ ТА ПРОЕКТНЕ ФІНАНСУВАННЯ РОЗВИТКУ
ГРОМАД**

Шебаніна О. В., д-р. екон. наук, професор

Миколаївський національний аграрний університет

Ломачинська І. А., канд. екон. наук, доцент

Одеський національний університет ім.І.І.Мечникова

Розвиток громад є одним із державних пріоритетів державної політики в Україні. На сьогодні в Україні налічується 850 об'єднаних громад, в Миколаївській області - 29 громад, які мають загальну площу 12175,623 кв.км, або 49, 5% загальної площі області [1]. Але значну частку місцевих бюджетів складають податки та збори. В окремих громадах їх частка становить до 90%. Без державної підтримки більшість громад не зможе розвиватися за багатьма напрямками, наприклад в освіті. Отже, існують практично два основних вектори для започаткування довгострокових позитивних очікувань.

У межах об'єднаних громад розміщується більшість аграрних підприємств різної форми власності, підприємств з переробки та зберігання сільськогосподарської продукції. Вони з органами місцевого самоврядування працюють на договірній і податковій основах. Взагалі, розвиток економіки України пов'язаний із фінансовим станом суб'єктів господарювання, який залежить від ефективності їх діяльності [2]. Сприяння впровадження в них інноваційних проектів в перспективі визначатиме збільшення податків в бюджет в майбутньому.

Другий вектор передбачає розробку і впровадження проектів розвитку, безпосередньо, об'єднаною громадою.

Проект є відображенням підприємницької ідеї, який обґрунтовує доцільність її реалізації [3].

Обидва вектори забезпечення сталого розвитку громад потребує сьогодні дуже значних інвестицій. Зрозуміло, що розвиток без вкладень (фінансових, матеріальних, нематеріальних) взагалі не можливий.

Для здійснення фінансового забезпечення реалізації проектів може використовуватись:

1. державне або місцеве фінансування – кошти державного або місцевих бюджетів. Якщо проект здійснюється за одним з пріоритетних напрямів економіки, які затверджені відповідним розпорядженням КМУ, і спрямований на розвиток інфраструктури або найважливіших стратегічних галузей, то фінансування реалізує держава. Якщо проект відповідає програмі соціально-економічному розвитку громади, то фінансування його здійснюється за рахунок місцевого бюджету;

2. комерційне фінансування. Кошти організацій і підприємств – суб'єктів господарської діяльності, які активно будуть фінансувати проекти інфраструктури, інноваційні технологічні чи технічні проекти;

3. приватне фінансування. Зазвичай, це невеликі проекти, в які вкладають кошти приватні особи. Але це джерело коштів дуже важливо при реалізації - кожен вкладник особисто зацікавлений в отриманні позитивного результату від проекту. Це найбільш мотивовані проекти. При достатньої кількості таких проектів вони можуть суттєво поповнювати бюджети громад;

4. грантове фінансування (українських чи іноземних організацій). У рамках свого Фонду стратегічних інвестицій, Проект USAID «Підтримка аграрного і сільського розвитку» («Агросільрозвиток»), що здійснюється компанією «Кімонікс Інтернешнл Інк»., надаватиме гранти на впровадження місцевих ініціатив та інвестиційних проектів в об'єднаних територіальних громадах (ОТГ). Сума інвестицій запланована 9,45 млн. гривень. БО “Фонд родини Нечитайло” оголошує конкурс грантів на розвиток об'єднаних територіальних громад (ОТГ) у Миколаївській і Черкаській областях. Мета конкурсу - сприяти розвитку соціальної інфраструктури ОТГ. Нові можливості для тих, хто працює в напрямку місцевого самоврядування і розвитку громад

пропонують . Міжнародний фонд «Відродження», Фонд «Монсанта» та ін.

Кожна схема фінансування повинна відповідати стратегічним завданням розвитку об'єднаних громад.

Інформаційні джерела

1. Про об'єднання громад області: основні дані [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/areas>

2. Шебанін В.С. Державне регулювання розвитку аграрного підприємництва/ В.С. Шебанін, Ю.А. Кормишкін // Вісник аграрної науки Причорномор'я.-2018. – Вип. 1(97). - С.3-18.

3. Управління проектами: навч. посібник/ за ред. О.В.Ульянченка та П.Ф.Цигікала. – Харків: ХНАУ ім. В.В.Докучаєва, 2010.-522с.

4. Управління комплексним розвитком агропромислового виробництва і сільських територій/ [Саблук П.Т., Кропивко М.Ф., Булавка О.Г. та ін.]; за ред. П.Т.Саблука, М.Ф. Кропивка. - К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 454с.

5. Россоха В.В. Формування і розвиток виробничого потенціалу аграрних підприємств: монографія/ В.В. Россоха - К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 444с.

УДК 352.07

МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Штефан Л.Б., канд.екон.наук, доцент

**Вінницький навчально-науковий інститут економіки Тернопільського
національного економічного університету**

Реформа децентралізації тільки набирає обертів, тому ще завчасно вважати систему фінансового забезпечення місцевого самоврядування остаточно сформованою. З огляду на це актуальними залишаються дослідження можливостей подальшого вдосконалення механізмів формування фінансових ресурсів територіальних громад в умовах децентралізації.

Крім того практичне втілення реформи бюджетної децентралізації в Україні вимагає подальшого вдосконалення механізмів формування фінансово спроможних територіальних громад.

Реформа децентралізації знайшла своє вираження перш за все у зміцненні власної фінансової бази місцевого самоврядування. Так, починаючи з 2015 р. бюджети сіл, селищ, міст районного значення отримали повний обсяг надходжень від плати за землю (з 2015 р. набула статусу місцевого податку), 100 % податку на нерухоме майно, єдиного податку, збору за паркування автотранспорту, туристичного збору, плати за надання адміністративних послуг, податку на прибуток підприємств комунальної власності, рентної плати за користування надрами місцевого значення, плати за ліцензії та за державну реєстрацію, адміністративних штрафів та штрафних санкції, дивідендів, місцевих позичок та плати за видачу місцевих гарантій, власних доходів бюджетних установ. Також ці бюджети отримали 25 % екологічного податку, 90 % коштів від продажу земель несільськогосподарського призначення та інші доходи.

Значні переваги отримали об'єднані територіальні громади (ОТГ), бюджети яких були прирівняні до бюджетів міст обласного значення і районів. Крім зазначених податків вони одержують ще й 60 % ПДФО, трансферти з державного бюджету, а також інші доходи, у тому числі кошти державного фонду регіонального розвитку.

У власних доходах місцевих бюджетів найбільшу питому вагу займають надходження від сплати податку на доходи фізичних осіб – 77,8 млрд грн або 57,7 % від загальної суми доходів місцевих бюджетів та плати за землю (відповідно 19,9 млрд грн і 14,8 %) [1].

Перелік доходних джерел місцевих бюджетів включає податки, обсяг надходжень від яких залежать від активності і політичної волі місцевої влади. Наприклад, сприяння розвитку місцевого підприємництва, створення належного клімату вплине на надходження ПДФО та єдиного податку. Також велике значення для наповнення бюджету мають заходи місцевої влади щодо

легалізації виплат заробітної плати на підприємствах та у сфері малого підприємництва.

Стосовно джерел формування дохідної частини місцевих бюджетів у 2018 р. у законодавстві значних змін не відбулося, крім того, що з 1 січня 2018 р. до місцевих бюджетів зараховувалось:

– 5 % рентної плати за користування надрами, з яких 2 % – до обласних бюджетів і 3 % – до бюджетів міст обласного значення, ОТГ та районів (2 % – до районного бюджету, 1 % – до сільських, селищних та міських бюджетів у складі району);

– 100 % єдиного податку, що сплачується платниками єдиного податку четвертої групи (сільгосптоваровиробники) [2].

Протягом 2018-2019 рр. зберігається норма щодо зарахування 13,44 % акцизного податку з пального до місцевих бюджетів. З 2020 р. 100 % акцизного податку з пального відповідно до норм Бюджетного кодексу зараховуватиметься до спеціального фонду державного бюджету [2].

Приріст надходжень до місцевих бюджетів починаючи з 2015 р. підтверджує правильність обраного вектору реформи децентралізації, однак використання всіх наявних резервів для подальшого зміцнення власної фінансової спроможності громад залежить у великій мірі від зацікавленості органів місцевого самоврядування у мобілізації коштів до своїх бюджетів, від активної позиції місцевої влади у розробці та реалізації заходів щодо наповнення доходної бази місцевого розвитку.

Проведений нами аналіз є свідченням підвищення рівня фінансової забезпеченості місцевих бюджетів та підтвердженням позитивних тенденцій зростання їх ресурсної бази в результаті фінансової децентралізації та формування спроможних ОТГ. Проте, виявилось, що законодавче закріплення розширеного переліку власних доходних джерел місцевих бюджетів, виділення значних обсягів бюджетних коштів у вигляді міжбюджетних трансфертів та коштів Державного фонду регіонального розвитку не є достатніми умовами розвитку ОТГ. Якщо “на місцях” бракує стратегічного бачення пріоритетів,

спроможності місцевої влади та підтримки місцевих мешканців, то дефіцит таких ресурсів неможливо покрити навіть значними обсягами коштів. З огляду на це, існує потреба розробки комплексних заходів до зміцненню фінансової спроможності громад, які враховуватимуть не тільки суто фінансовий, а також і комунікаційний, інноваційний та людський виміри.

Інформаційні джерела

1. Про особливості складання проектів місцевих бюджетів: лист Міністерства фінансів України від 01.08.2017 р. № 05110-14-21/20701. URL: <https://uteka.ua/publication/Obosobennostyax-sostavleniya-proektov-mestnyx-byudzhetrov>.

2. Фінансова децентралізація виконує поставлені завдання, - експерт про дані Моніторингу реформи за 9 місяців 2018 р. URL: <http://decentralization.gov.ua/news/7222?page=2> (дата звернення: 01.10.2018).

УДК 332.1: 332.365:352.075:711.4+711.28 (477)

ОЦІНКА РІВНЯ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ДОКУМЕНТАЦІЄЮ З ПРОСТОРОВОГО ПЛАНУВАННЯ ОТГ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Щеглюк С.Д., канд.екон.наук, с.н.с.

**ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН
України»**

Сьогодні питання розробки документації з просторового планування для об'єднаних територіальних громад (ОТГ), до складу яких входять різні населені пункти і надалі залишається недостатньо врегульованим.

Об'єднані громади ще не розробили та затвердили єдину документацію просторового планування для всієї своєї території, незрозумілою залишається практика використання схем зонування (які розроблено для міст), їхня узгодженість із детальним планом території. Забезпечення ОТГ єдиною документацією з просторового планування – планом об'єднаної територіальної громади, а не розрізненими містобудівними документами, як от генеральними планами міст, селищ та сіл, окремими детальними планами територій тощо, є

важливим завданням реформування. Чим зумовлений вітчизняний перехід на просторове планування територій окрім зрозумілості нових понять у європейській практиці просторового планування та впровадженням європейських стандартів просторового планування в Україні? Доведено, що необхідність унормування питань щодо підвищення якості документації з просторового планування території та впровадження нового просторового планування дасть змогу: працювати з інвесторами, надаючи повну та достовірну інформацію про можливості для розміщення об'єктів; збільшити прибутки ОТГ від надходжень за об'єкти нерухомості, плати за землю, пайових внесків при розбудові інфраструктури; налагодити системну роботу із земельним податком, ПДФО тощо; реалізувати стратегічні цілі розвитку через ефективне використання простору; оптимально поєднати особливості місцевості та екологічного ландшафту; оперативно приймати рішення щодо забезпечення життєдіяльності громади у будь-якій сфері; забезпечити збалансоване використання ресурсів ОТГ.

Поряд з тим питання забезпечення інформаційної доступності до документації з просторового планування потребує додаткового аналізу. Розглянемо на прикладі ОТГ Карпатського регіону України. На 2018 р., у Карпатському регіоні створено 94 ОТГ (13% від усіх ОТГ), з них найбільше 35 ОТГ – на Львівщині, найменше – 6 ОТГ – на Закарпатті, що є найнижчим показником по всій Україні. Ситуація щодо документації з просторового планування на місцевому рівні у Львівській області, згідно наших оцінок, є кращою серед областей Карпатського регіону. Отже, на кінець 2017 р. у Львівській обл. 1 597 населених пунктів (83%) забезпечено містобудівною документацією, насамперед генеральними планами та детальними планами території (ДПТ). Стовідсоткове охоплення актуалізованою містобудівною документацією заплановано на кінець 2020 р., коли передбачено завершення процесу створення ОТГ. У 2018 році передбачено оновлення не менш ніж 140 генеральних планів населених пунктів області. Для прозорості та доступності просторового планування у Львівській обл. з 2016 р. працює «Інформаційний

портал містобудівного кадастру Львівської області» [1], що є ефективним інструментом реалізації права мешканців області на вільний доступ до містобудівної документації населених пунктів (генпланів), а також інтернет-платформа для висвітлення діяльності Департаменту у сфері містобудівного розвитку області. Окрім того, на публічному порталі з відкритими просторовими даними можна подивитися містобудівні умови і обмеження. На даний момент триває робота із ОТГ із впровадженням містобудівного кадастру. На Інформаційному порталі відкритості та доступності до містобудівної документації наведена візуальна інформація про стан розробленості генеральних планів населених пунктів, схеми планування території (області та району), плани зонування територій (на рівні міст та районів у місті), детальні плани територій [2]. Станом на 2018 р. Закарпатська, Івано-Франківська, Чернівецька, Львівська області не внесли жодних даних з просторового планування на рівні ОТГ [3].

Позитивно оцінюючи сучасні зміни у містобудівному законодавстві, серед проблемних питань, які потребують удосконалення у сфері інституціоналізації просторового планування зазначимо: інформаційну доступність до планувальної документації (оскільки ні державний проект «Відкрите просторове планування», ні Інформаційний портал Львівщини, ні власні сайти ОТГ не надають вичерпної та повної інформації із забезпеченості документацією з просторового планування); методичну недосконалість (вважаємо, що оціночні показники, які використовують для побудови Рейтингу відкритості та якості опублікування містобудівної документації [4]: легкість пошуку матеріалів, наявність підтвердження їх офіційного статусу, узгодженість зі стратегією розвитку області; повнота, формат розміщених текстових матеріалів та графічної складової; якість даних матеріалів; ініціативу органів регіональної та місцевої влади до внесення даних до інтерактивної мапи проекту «Відкритого просторового планування рМАР» потребують удосконалення та стандартизації.

Інформаційні джерела

1. Інформаційний портал містобудівного кадастру Львівської області.
URL: <http://loda.zuap.org/>.
2. На інформаційному порталі можна переглянути усю містобудівну документацію. Департамент архітектури та розвитку містобудування. URL: https://loda.gov.ua/news?news_departments=14&id=39551.
3. Проект «Відрите просторове планування рМАР». URL: <http://pmap.minregion.gov.ua/index.php?r=ato%2Frating&idRegion=61095>.
4. Рейтинг відкритості та якості опублікування містобудівної документації. URL: <http://pmap.minregion.gov.ua/index.php?r=map%2Findex&typeAto=region>.

СЕКЦІЯ 4
ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК І СПІВРОБІТНИЦТВО
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

УДК 332.145

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ В ЗАЛУЧЕННІ ГРОМАДИ ДО ПЛАНУВАННЯ
МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Галунець Н.І., асистент кафедри публічного управління
та адміністрування і міжнародної економіки
Миколаївський національний аграрний університет

В умовах сьогодення головна причина запровадження планування місцевого розвитку полягає в необхідності пошуку узгодженої відповіді на потреби розвитку та протидії домінуючим економічним і соціальним кризам. Досвід розвинених країн світу свідчить для того, щоб розробити дієвий механізм планування місцевого розвитку необхідно залучити до цих процесів як можна більше зацікавлених сторін. Відкритість процесу та залучення зацікавлених осіб – основна умова формування сприятливих умов для розвитку[1].

Серед нових технологій використання потенціалу інтелекту людей найпоширенішим інструментом для планування місцевого розвитку та визначення пріоритетів використовують форсайт. «Форсайт» (від англ. foresight) – погляд в майбутнє, передбачення, розсудливість, далекоглядність, передбачливість. Зокрема, «Форсайт» - це процес систематичного визначення нових стратегічних напрямів, які в довгостроковій перспективі зможуть серйозно вплинути на економічний і соціальний розвиток [2]. Він передбачає можливість вибору варіанту дій залежно від «бачення» майбутнього, тобто форсайт направлений на проектування майбутнього і пошук шляхів його досягнення, а також показує можливі засоби їх корегування. Функція форсайту полягає в узгодженні та консолідації думок різних учасників соціально-економічного життя для того, щоб виробити спільне уявлення про майбутнє,

допомогти налагодити партнерство бізнесу, влади, громади. Варто відмітити, що у більшості країн Європи форсайт серйозно укорінився саме через потребу об'єднання інтелекту та пошуку консенсусу співпраці між бізнесом, владою та громадою в процесі розроблення стратегій та пошуку найкращих шляхів перспективи розвитку.

Сучасне суспільство розробляє та удосконалює способи і механізми, які стимулюють до масової самоорганізації людей та залученню їх до процесів планування місцевого розвитку, сприяючи встановленню між ними міжособових та міжгрупових зв'язків та стосунків, заснованих на взаємній довірі та довірі до місцевої влади.

Наступним інноваційним підходом залучення громади до планування місцевого розвитку, який дає гарні результати для узагальнення та консолідації думок при вирішенні конкретних питань, на нашу думку, є Town Hall Meeting (Міське зібрання). Town Hall Meeting» (ТНМ) – це кваліфіковане, цілеспрямоване та ефективне обговорення будь-яких конкретних питань, що становлять громадський інтерес. Іншими словами, це інструмент колективного планування дій, визначення стратегічних цілей, забезпечення участі громадян в доброму урядуванні. Це поширений у американських муніципалітетах, сучасний інструмент залучення громади до колективної участі, який дає гарні результати для узагальнення та консолідації думок при вирішенні конкретних питань. Формат ТНМ дозволяє ефективно залучити кожного представника громади до дискусії при доволі великій їх кількості (до 500-1000 учасників). Значення ТНМ полягає у тому, що такі зібрання створюють реальні можливості участі громадян в ухваленні політичних рішень, щодо планування місцевого розвитку.

Спираючись на низку наукових досліджень [1,3,4], на наш погляд, лише ті громади з невеликими природними ресурсами динамічно розвиваються і мають комфортні та безпечні умови проживання своїх мешканців, у яких існує і культивується місцевий патріотизм, де люди ототожнюють своє майбутнє з місцевою громадою, а більш важливими елементами підтримання порядку та

збереження природного середовища є місцеві традиції. Саме тому місцевий патріотизм, солідарність у громаді є важливим інструментом планування місцевого розвитку. Культивування та підтримання місцевих традицій, самоорганізації людей, спільної праці, свят мають стати пріоритетом місцевої влади й авторитетних людей у кожній громаді.

Заохочення людей до участі в управлінні місцевим розвитком привело до того, що у 80-х роках ХХ сторіччя країни почали використовувати в плануванні концепцію Доброго врядування (Good Governance) [2]. Вона була рекомендована міжнародними інституціями, як інструмент забезпечення досягнення цілей місцевого розвитку за умов глобалізації, швидких змін середовища, акценту на людину та її інтелект, а також забезпечення прав людини, демократії участі кожного та необхідність підвищення якості послуг для людей, що стало невід'ємними характеристиками ХХІ сторіччя.

Отже, можна зробити висновок, що наше суспільство вже усвідомлює, що розвиток України залежить від можливості та зацікавленості громад займатися місцевим розвитком. Саме, колективна участь громади сприятиме створенню атмосфери взаємної довіри, формуванню соціального капіталу та корпоративної культури, а в подальшому – реалізації проектів та заходів стратегії місцевого розвитку.

Інформаційні джерела

1. Даляк Н. А. Застосування інноваційних підходів у залученні громади до процесів планування місцевого розвитку / Н.А. Даляк // Scientific Journal «Science Rise» № 9/1(14)2 – С.28-35

2. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України – К., ТОВ «Віеней», 2015. – 256 с.

3. Місцевий та регіональний розвиток. Участь громадян у місцевому розвитку. Практичний посібник для практичних людей / Анатолій Ткачук. – К. : ІКЦ «Легальний статус», 2012. – 144 с.

4. Якобчук В.П. Управління територіальними громадами в умовах інтелектуалізації економіки [Електронний ресурс] / В. П. Якобчук, С. В. Тищенко, О. В. Захаріна // «Державне управління: удосконалення та розвиток», № 3. - 2018р. Режим доступу : http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/35.pdf

УДК 332.2

**ПРОСТОРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД**

**Гончаренко І. В., д-р. екон. наук, проф., професор
кафедри публічного управління та адміністрування
і міжнародної економіки**

Миколаївський національний аграрний університет

Просторовий розвиток і просторове планування об'єднує дії у підготовці рішень з розміщення населення, різних видів діяльності та об'єктів на територіях різного масштабу для оптимальної організації простору (території) з урахуванням його особливостей, характеристик, зв'язків та часових параметрів.

Основними викликами у просторовому розвитку територій України є:

- глобальні виклики (зміни клімату, загрози збереженню ландшафтного та біорізноманіття, вплив процесів глобалізації);
- задекларована необхідність інтеграції в європейський простір у таких сферах як законодавство, виробництво, торгівля, інвестиції, транспорт, охорона навколишнього середовища, входження в планувальний каркас;
- невідповідність рівня соціально-економічного розвитку і якості життя населення стандартам розвинених країн;
- тривале зниження чисельності населення внаслідок міграцій і природного скорочення, зниження якості людських ресурсів;
- виражену диспропорційність соціально-економічного розвитку регіонів, міст та сільської місцевості за більшістю показників;
- диспропорційність структури економіки, домінування первинного та вторинного секторів, відставання у розвитку сфери послуг;

- процеси урбанізації і субурбанізації, розвиток приміських зон великих міст;
- занепад значної частини сільських поселень і малих міст;
- технічна застарілість інфраструктури, виробничих фондів;
- високе антропогенне навантаження, надмірний вплив на навколишнє середовище – ресурсоемність, забруднення, виснаження компонентів середовища;
- підвищення чутливості ландшафтів до небезпечних природних явищ і процесів;
- проблеми розвитку комунікацій: транспорту і зв'язку;
- неефективне функціонування інституційної складової; недоліки системи територіального планування: недостатня репрезентація екологічної складової, застарілість документації, проблеми впровадження та узгодження з громадами [2].

Вирішення вказаних завдань вимагає стратегічного бачення та ефективних інструментів просторового планування. Однак, більшість новоутворених ОТГ не мають необхідних компетенцій для управління територіальною складовою стратегічного планування, у той час як планувальні інституції на національному рівні не мають достатнього досвіду застосування методів учасницького планування та часто орієнтовані не на потреби громади, а на дотримання негнучких та централізованих норм.

Нестача компетентного просторового планування на місцях доповнюється непевністю середовища, у якому здійснюється реформа децентралізації – соціо-культурної, економічної, екологічної та просторової специфіки глибинних територій України. За дисперсної системи розселення малі міські та сільські поселення – з їх історичними, соціальними та культурними кодами – залишаються знехтуваною «провінцією», але водночас саме ці території зберігають потенціал розвитку майбутнього всієї країни.

Щоб досягти мети реформи місцевого самоврядування, а це – спроможність вирішувати питання місцевого значення, здатність розвивати

території, самостійність у прийнятті рішень і відповідальність, треба дати місцевому самоврядуванню всі необхідні для того інструменти. Громади мають формувати плани своїх територій в цілому і визначати функціональне призначення кожної ділянки землі. Крім того, ці плани дадуть бачення послідовності реалізації рішень, етапність освоєння територій. Важливим інструментом для об'єднаних територіальних громад, є державні будівельні норми (ДБН Б.1.1-21:2017) «Склад та зміст схеми планування території, на якій реалізуються повноваження сільських, селищних, міських рад» [4], які чинні від 01.07.2018 оскільки ними регламентуються питання розроблення та впровадження в практичну діяльність ОТГ документації з просторового планування (в першу чергу схем планування їх території за межами населених пунктів).

Схема планування території є основою комплексного бачення розвитку громади, обґрунтовує її потреби, взаємоузгоджує інтереси державні, громадські, приватні. Такий документ несе в собі також важливу інформацію для потенційних інвесторів, які мають намір вкладати кошти у реалізацію проектів на територіях громад».

Особливої ваги ДБН набувають в контексті прийнятого розпорядження Уряду щодо передачі земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності у комунальну власність об'єднаних територіальних громад. Головним індикатором позитивних змін у управлінні територіями повинні стати зменшення конфліктів землекористування, підвищення якості громадського простору, чітка регламентація забудови.

Інформаційні джерела

1. Кузнецов С.Г. Територіальне планування і розвиток міст / С.Г. Кузнецов, І.І. Ананян, Л.М. Богак – Донецьк: Норд-Прес, 2008. – 335 с.
2. Куйбіда В.С. Територіальне планування в Україні: європейські засади та національний досвід / В.С. Куйбіда, Ю.М. Білоконь – Київ: Логос, 2009. – С. 13.

3. Топчієв О.Г. Методологічні засади геопланування регіону/ О.Г. Топчієв, Д.С.Мальчикова, А.М.Шашеро / Український географічний журнал. – 2010 - №1. – С.23 - 31.

4. Державні Будівельні Норми України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dbn.co.ua/load/normativy/dbn/b_1_1_21_2017/1-1-0-1807

УДК 338.246.8

СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ І ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА КРАЇНИ

Горобченко О.А., канд.екон.наук,

доцент кафедри економіки підприємств

Миколаївський національний аграрний університет

Покращення економічної захищеності України та перехід на більш високий рівень її соціально-економічного розвитку неможливі без створення комплексної, науково обґрунтованої системи економічної безпеки країни.

Реалізація державою безпекової функції соціально-економічного розвитку сільських територій є стратегічним інструментом подолання дестабілізуючих проявів у просторово-регіональному вимірі, боротьби з безробіттям та бідністю сільського населення, забезпечення справедливого розподілу суспільних благ між населенням, підвищення інвестиційної привабливості та забезпечення підтримки процесів збалансованого розвитку регіонів України [1].

Сільські території ідентифікуються як одна з двох територіальних підсистем суспільства, що об'єднує її економічну, соціальну та екологічну складові, які поділяються на такі елементи: населення, поселення, виробничо-господарський комплекс, інфраструктура, земельні ресурси та навколишнє природне середовище [3].

Опрацювавши ряд наукових підходів до визначення теоретичної суті «сільської території», Бойко В. В. сформував таке поняття: сільська територія – це багатофункціональна соціально-економічна структура, складовими елементами якої є природно-екологічний, адміністративно-управлінський, господарсько-виробничий та соціокультурний сектори, що функціонують на

засадах автономних взаємозв'язків з метою задоволення потреб та інтересів сільського населення, підвищення рівня його добробуту, подолання диспропорцій регіонального розвитку та формування сировинно-ресурсної бази для забезпечення продовольчої безпеки держави [1].

Дослідження сільських територій в контексті формування економічної безпеки вимагає в процесі їх структуризації орієнтуватися на ключові індикатори соціально-економічного розвитку та розвиненість міжгосподарських комплексів, що визначають параметри ресурсної бази системи економічної безпеки держави та безпосередньо характеризують ефективність функціонування цієї системи, а також гарантування безпечних умов збалансованого розвитку сільських територій.

На сьогодні сільські території є особливо вразливими до дестабілізуючих впливів негативних соціально-економічних проявів, що потребує структурної перебудови існуючих механізмів і засобів забезпечення безпеки розвитку сільських територій. Стримують процеси таких трансформацій, з одного боку, низькі масштаби та ефективність використання природно-ресурсного потенціалу сільських територій, а з іншого – недостатній рівень пріоритетності вирішення проблем сільського розвитку як на державному, так і на регіональному рівнях [1].

Економічна безпека сільських територій залежить від наявності якісного комплексу умов та факторів (матеріальних або нематеріальних), за яких можливий сталий соціально-економічний розвиток цих територій, внаслідок чого економічна система буде здатна ефективно уникати або вирішувати конфлікти та ефективно протистояти можливим внутрішнім або зовнішнім загрозам. Головними інструментами у забезпеченні системи економічної безпеки сільських територій мають слугувати встановлення простих, зрозумілих та економічно обґрунтованих правових норм, механізмів економіко-організаційного управління та соціальної відповідальності. Основними складовими елементами економічної безпеки сільських територій є: продовольчий, соціальний, етнічно-культурний, адміністративний,

транспортний, екологічний, інформаційний, фінансовий, науково-інтелектуальний, бізнесовий тощо. У системі економічної безпеки сільських територій доцільно розглядати економічну безпеку депресивних сільських територій, сільських територій, що знаходяться в зоні радіаційного чи хімічного забруднення або в рекреаційній зоні [2].

Отже, сільські території та економічна безпека перебувають в подвійній взаємозалежності: з однієї сторони, сільські території забезпечують ресурсну базу економічної безпеки, а з іншої – система безпеки формує передумови для забезпечення сталого розвитку сільських територій і підвищення добробуту населення. Посилення важливості вирішення проблем сільських територій в системі пріоритетів безпеки держави обумовлюється не лише депресивним характером їх розвитку, але й обраним євроінтеграційним вектором зовнішньої політики України, що вимагає подолання реструктуризації існуючих підходів проведення аграрної політики, насамперед в аспекті переходу від галузевого регулювання та підтримки до стимулювання процесів соціоекономічного розвитку сільських територій, покращення якості життя населення та подолання знелюдненості сільської місцевості, що призводить до виникнення закинутих просторових зон і регіональної стагнації в національних масштабах.

Інформаційні джерела

1. Бойко В.В. Сільські території у формуванні економічної безпеки держави: теоретичний аспект / В. В. Бойко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – Випуск № 11. – С. 64 – 68.

2. Залізко В.Д. Економічна безпека сільських територій: сутність поняття, структура, функції / В.Д. Залізко // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія «Економічна». – 2013. – № 1. – С. 49–56.

3. Павлов О.І. Сільські території України: функціонально-управлінська модель: [монографія] / О.І. Павлов. – Одеса: Астропринт, 2009. – 344 с.

УДК 352.23

**ПЕРЕДУМОВИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І СПІВРОБІТНИЦТВА
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Дугінова А.І., здобувач вищої освіти

Криворізький національний університет

Територіальна громада — жителі, об'єднані постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійними адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр.

Адміністративно-територіальний устрій — це поділ території держави на систему територіальних одиниць різного рівня, відповідно до яких утворюються місцеві органи державної влади і управління.

Україна має систему поділу на територіальні одиниці, які, в свою чергу, повинні відповідати за свій “шматок” роботи, до якої відноситься також розвиток та покращення економіки на території.

Україна має безліч природних ресурсів, які поділені по усій території. Це, в свою, чергу дає можливість для спеціалізації районів. Спеціалізація в сучасних умовах економіки не може бути зосереджена тільки на обробці природних ресурсів, оскільки інші країни ЄС вже відійшли у бік від ручної обробки ресурсів та впровадили модернізоване обладнання.

Тенденції Європи проголошують ІТ-технології, за допомогою яких і відбувається основне поповнення бюджетів.

Інші країни беруть курс на туризм. Це позитивно впливає на бюджет країн, а також на мешканців.

Необхідно вводити обмеження на виробництвах сучасної України, які будуть стосуватись, насамперед, екологічних аспектів. За останні роки в Україні збільшились шкідливі викиди у повітря та воду. Хоча самі підприємства цього не визнають.

Промисловість України - це те, що тримає її економіку, але це тільки тому, що територіальні громади не прикладають жодних зусиль для розвитку та

модернізації. Університети та державні замовлення як і 15 років тому спрямовані лише на промислові спеціальності. Це є неправильним та нерациональним вкладенням у майбутнє. Необхідно перенімати досвід інших країн, надавати субсидії та пільги для маленьких підприємств, допомагати великим у наданні можливості для модернізації та ввезення нового обладнання із за кордону.

Великої уваги заслуговують учбові заклади та їх напрями підготовки. Саме через низьку якість освіти у нових напрямках розвитку спеціальностей сучасна молодь змушена покидати країну у пошуках більш якісної освіти.

Іншою проблемою, яка тягне усе це - є старіння кадрів у адміністративних установах, які звикли жити радянським мисленням і не бачать інших шляхів розвитку економіки.

Якщо подивитись на список найпрестижніших професій Європи та порівняти його з держзамовленням у сфері освіти України, одразу зрозуміло, що саме відбувається в Україні та чому при нинішньому напрямі ми економічно невдала країна.

Список найпрестижніших спеціальностей Європи – держзамовлення у сфері освіти в Україні:

- IT-спеціаліст	- Водій
- Директор	- Працівник професії (слюсар, шахтер, механік)
- Юрист	- Працівник сфери послуг
- Архітектор	- Вчитель
- Банкір	- Військовослужбовець
- Лікар	

Доки територіальні одиниці не почнуть звертати уваги на економічні напрями Європи, очікувати розвитку економіки та країни в цілому не варто чекати.

Інформаційні джерела

1. Рейтинг наиболее престижных профессий уверенно возглавили IT-специалисты [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://krivoy-rog.hh.ua/article/14175>

2. Адміністративно-територіальний устрій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D1%96%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE-%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9_%D1%83%D1%81%D1%82%D1%80%D1%96%D0%B9

УДК 338.26

ЗАБЕЗПЕЧЕНІСТЬ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Журавель Д.С., здобувач вищої освіти

Криворізький національний університет

Формування самодостатніх територіальних громад, які є основою ефективного місцевого і регіонального розвитку будь-якої країни - одне з найбільш актуальних завдань сучасного розвитку України. Це пояснюється тим, що розвиток демократії в суспільстві можливий лише за наявності розвиненої системи місцевого самоврядування та самодостатності громад, які є одними із основних ознак демократії.

Забезпеченість фінансовими ресурсами є «ахіллесовою п'ятою» розвитку місцевих громад. Не дивно, що мінімальний розмір самостійних територіальних громад у багатьох розвинених країнах світу визначається можливістю акумуляції фінансових ресурсів, необхідних для їх розвитку. Тобто громада повинна мати можливість дати виховання й освіти своїм членам. Саме відсутність фінансової спроможності територіальних громад в Україні є, на думку українського вченого В. Куйбіди, головною причиною необхідності

реформи місцевого самоврядування: «тому що станом на сьогодні 80% діючих громад є дотаційними. З них – 95% – глибоко дотаційними. Третина громад має населення до 500 мешканців, ще третина – до 100 мешканців. Такі малочисельні громади реально не можуть утримувати соціальну інфраструктуру і не здатні до розвитку. У Законі про місцеве самоврядування, чітко записана норма не лише про право, але й здатність громади розвиватися. І держава зобов'язана допомогти територіальній громаді бути здатною до самоіснування та розвитку. [1].

Самодостатність територіальної громади є широким поняттям, проте є ключовим її аспектом виступає саме фінансова самодостатність. Наявність у територіальної громади фінансових ресурсів дозволяє вирішувати поточні проблеми жителів цієї громади, а також забезпечувати надання їм якісних послуг.

Так, за трактуванням С. Бугая та Я. Жовнірчика – формування самодостатніх громад передбачає, що вони володітимуть матеріальними, фінансовими та іншими ресурсами в обсягах, достатніх для ефективної реалізації завдань та управлінських функцій місцевого самоврядування, надання соціальних послуг на рівні, передбаченому загальнодержавними стандартами [2].

Основним інструментом забезпечення автономного вирішення територіальною громадою власних питань на місцевому рівні виступає її бюджет. Основними доходами бюджету територіальної громади виступають: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти [3].

Як свідчить досвід розвинених країн світу основним джерелом доходів бюджетів територіальних громад є місцеві податки та збори. В зарубіжних країнах питома вага місцевих податків у структурі доходів місцевих бюджетів коливається від 11 % у Великобританії до 61% у Швеції. В Україні цей показник традиційно становив не більше 5% від загальної суми грошових надходжень до бюджету територіальної громади [3].

Починаючи з 2015 року, джерела наповнення за рахунок передачі з державного бюджету на місця цілої низки податків, а також запровадження нових зборів. Так, з державного бюджету до бюджетів територіальних громад передані наступні платежі: 100 % плати за надання адміністративних послуг, 100 % державного мита, 10 % податку на прибуток підприємств приватного сектору економіки.

Однак, незважаючи на проведені зміни, питання збільшення фінансової складової у формуванні самодостатніх громад залишається актуальним. Отже, дефіцит фінансових ресурсів, необхідних для вирішення проблем життєдіяльності українських громад, підвищує важливість пошуку нових джерел, які б дозволили розширити фінансову базу місцевого розвитку.

Інформаційні джерела

1. Куйбіда В. Реформа місцевого самоврядування в Україні: погляд з центру. Матеріали «круглого столу» політиків та експертів. Львів, 4 лютого 2010 року [Електронний ресурс].–Режим доступу: http://www.vgolos.com.ua/articles/vasyl_kuybida_reforma_mistsevogo_samovryaduvannya_v_ukraini_ndash_poglyad_z_tsentru_106530.html?print. – Назва з екрану.

2. Бугай С.М. Про напрями вдосконалення територіальної організації місцевого самоврядування / С.М. Бугай, Я.Ф. Жовнірчик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/5904/14Bugaj.pdf?sequence=1>

3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

4. Пігуль Н. Г. Європейський досвід формування доходів місцевих бюджетів /Н. Г. Пігуль, І. М. Боярко, О. В. Люта // Вісник Хмельницького національного університету. Сер. Економічні науки. – 2012. – № 5. – Т. 2. – С. 138-142.

УДК: 332.146.3

МЕТОДИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВИХ ДИСБАЛАНСІВ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Кльоба Т.Л., аспірант, ДУ «Інститут регіональних
досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України», м. Львів

На сьогоднішній день сталий розвиток регіонів є ефективним тільки тоді, коли не тільки розроблені теоретичні положення, але і приведені в дію органами влади відповідні заходи впливу на території регіональної системи. Важливим аспектом є розробка методики оцінки фінансових дисбалансів розвитку регіонів. Це дасть можливість впровадити дієві заходи по активізації внутрішнього потенціалу регіонів на основі комплексного аналітичного дослідження фінансових дисбалансів розвитку регіонів.

Дослідженням проблем оцінки фінансових дисбалансів регіонів та вибору ефективних інструментів їх усунення займалися такі автори, як О.Александрова, Д. Бакуменко, І. Вахович, О. Гейман, К. Глущенко, А. Гребенкіна, М. Грезіні, Е. Коломак, Б. Лаврівський, М. Латишева, Т. Клебанова, В. Самаріна, І. Сторонянська та ін.

Оцінка стійкого розвитку регіонів, враховує вплив як економічних, соціальних, екологічних так і інституційних чинників є надзвичайно важливими. Поряд з цим, оцінка фінансових дисбалансів регіонів дозволяє визначити інструменти, частини механізмів і механізми управління стійкістю розвитку регіону, які потребують модернізації. Всебічний аналіз соціально-економічної ситуації в регіонах і оцінка динаміки сталого розвитку потрібна і при вирішенні задач прогнозування, планування і реалізації стратегії регіонів, і в порівняннях досягнутого положення з поставленими цілями, причому з урахуванням ступеня їх досягнення.

Модель оцінки фінансових дисбалансів розвитку регіонів включає два основні блоки (рис. 1).

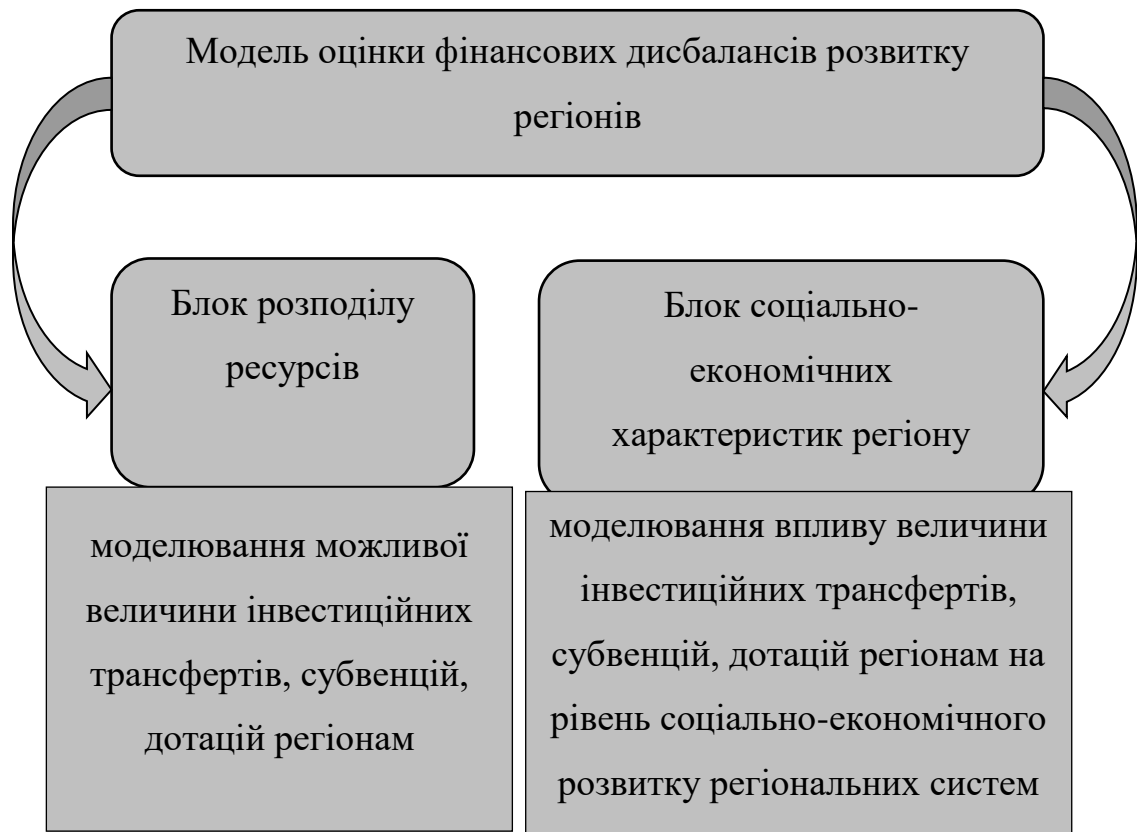

Рисунок 1 – Модель оцінки фінансових дисбалансів розвитку регіонів

Джерело: складено автором

Таким чином, модель оцінки фінансового регулювання територій дає можливість проводити різноманітні прогностичні розрахунки економічного розвитку регіонів і держави в залежності від прийнятої політики державного фінансового регулювання [1].

Поряд з цим методика оцінки фінансових дисбалансів розвитку регіонів включає наступні етапи, які наведені на рис. 2.

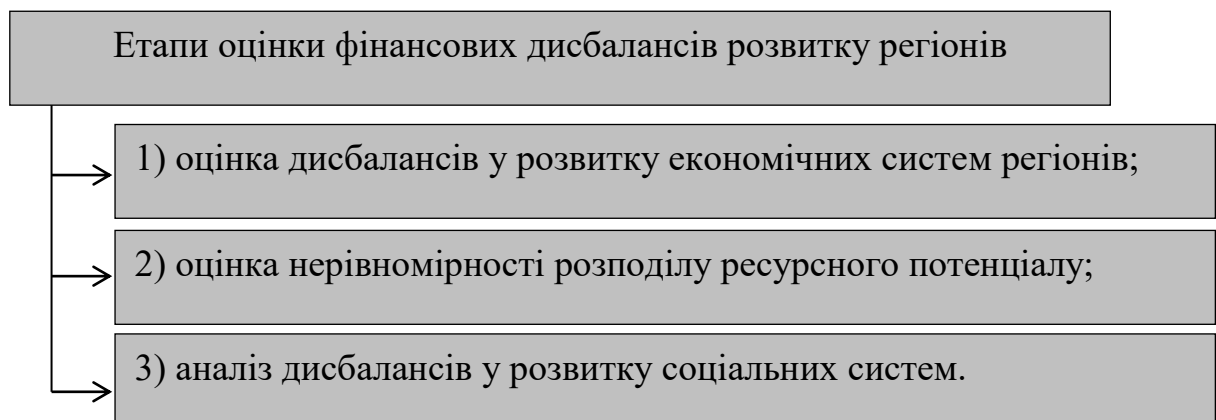

Рисунок 2 – Етапи оцінки фінансових дисбалансів розвитку регіонів

Джерело: складено автором

На першому етапі здійснюється оцінка дисбалансів в економічному розвитку регіонів. Одним з базових показників, на основі якого оцінюється міжрегіональна економічна диференціація є валовий регіональний продукт, який характеризує не лише досягнутий рівень розвитку регіональної економіки, а й особливості його галузевої структури, ефективність функціонування окремих секторів, галузей і синтезує вплив низки чинників: обсяг і наявність доступних ресурсів, досягнутий у регіоні рівень технічного розвитку, який визначає якість і продуктивність технологічної бази економіки, нагромаджений інноваційний потенціал, якість трудових ресурсів, продукування ідей, інновацій [2; 3].

Наступний етап включає оцінку нерівномірності розподілу ресурсного потенціалу. Основними показниками при оцінці є: індекс фізичного обсягу валового регіонального продукту у порівняльних цінах (у цінах попереднього року); динаміка економічно активного населення; капітальні інвестиції.

Третій етап включає аналіз дисбалансів у розвитку соціальних систем, оцінка здійснюється за допомогою показників: доходи населення; наявний дохід; наявний дохід у розрахунку на одну особу; реальний наявний дохід, у % до відповідного періоду попереднього року.

Отже, застосування методики оцінки фінансових дисбалансів розвитку регіонів дозволяє врахувати динамічні характеристики розвитку регіону, що сприяє вирішенню завдань аналітичного обґрунтування, а також вибору найбільш перспективних напрямків розвитку регіонів в Україні.

Інформаційні джерела

1. Пономаренко В. С. Современные подходы к моделированию сложных социально-экономических систем / В. С. Пономаренко, Т. С. Клебановой, Н. А. Кизима. – Х. : ФЛП Александрова К. М.; ИД «ИНЖЭК», 2011. – 280 с.
2. Мельник А. Структурні дисбаланси розвитку економіки регіонів України / А. Мельник // Журнал європейської економіки. – 2012. – №1. – С. 115-137.
3. Глущенко К. П. Методи аналізу міжрегіонального нерівності за

доходами / К. П. Глущенко // Регіон: економіка і соціологія. – 2010. – № 1. – С. 54-87.

УДК339.138:005.21

**МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД:
ІНСТРУМЕНТИ ТА МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ**

Козлюк В.О., здобувач вищої освіти

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

На сучасному етапі розвитку соціально-економічної системи України, зокрема, в умовах запровадження адміністративно-територіальної реформи, питання розвитку територій набуває значної актуальності. Так, розробка стратегічних програм та орієнтирів розвитку як новостворених об'єднаних територіальних громад, так існуючих міських поселень, міст та регіонів є одним з ключових аспектів розвитку держави загалом.

Використання територіального або просторового підходу, здійснюється для перенесення проблем притаманних міському населенню в просторовий вимір для їх характеристики. Застосовуючи просторову перспективу економічні, екологічні та соціальні аспекти необхідно аналізувати системно розглядаючи їх складні взаємозв'язки [1].

Теоретичними засадами формування та розвитку концепцій маркетингу займалися такі вітчизняні і зарубіжні вчені як Панкрухін О., Попова Є., Чорна І., Котлер Ф. та Портер М. Питанням управління, зокрема, аспектам маркетингових стратегій територіальних громад, міських поселень, міст та регіонів присвячені роботи Войчка М., МогильноїН., ОмеляненкоВ., Павліхи Н., РоманенкаК. Проте, питання використання маркетингових стратегій в управлінні територіями залишається недостатньо дослідженим та потребує більш глибокого вивчення.

Розвиток територій, зокрема пов'язаний з підвищенням якості життя населення, що досягається через управління соціальною, економічною та екологічною сферами територій. Це співвідноситься з концепцією сталого

просторового розвитку територій[2]. Наприклад, сталий розвиток міста представляє собою сучасну парадигму використання існуючих та потенційних можливостей забезпечення збалансованого розвитку міста заради задоволення потреб теперішніх та майбутніх поколінь його мешканців [3].

Для досягнення гармонійного розвитку територій широко застосовується стратегічне управління ними як один з найпрогресивніших та дієвих інструментів розвитку. Як зазначає Войчук М., сучасне стратегічне управління потребує супутньої діяльності у формі міського (територіального) маркетингу, який тісно пов'язаний зі стратегічними цілями та водночас посилює їх наслідки та вплив [4].

Погоджуємось з Гринчук Н., що маркетингова стратегія – це довгострокова або середньострокова програма (проект) здійснення маркетингу території, що включає такі розділи як позиціонування (цілі, завдання проекту, концепція цільового іміджу територій, їх унікальна пропозиція, опис цільової аудиторії); просування (комплекс заходів, методи дії, канали маркетингової комунікації); організаційне забезпечення проекту (ресурсне забезпечення, механізми координації і контролю за реалізацією, система моніторингу і оцінки результативності)[5].

В свою чергу Панкрухін О. зазначає, що маркетинг території являє собою стратегії спрямовані на залучення відвідувачів та інвесторів, розвиток промисловості або експорт товарів, що виробляють на цій території. Вважаємо за доцільне розглядати чотири групи стратегій: маркетинг населення, персоналу – це робота з жителями території ціллю якої є забезпечення підтримки маркетингової активності зсередини регіону; маркетинг інфраструктури – одна із форм діяльності для формування іміджу території; маркетинг привабливості – стратегія маркетингу території, яка спрямована на підвищення привабливості; маркетинг іміджу – головною ціллю якого є створення, розвиток, розповсюдження та забезпечення місцевого позитивного образу на базі вже існуючих її конкурентних переваг [6].

Звичайно ж, що вибір стратегії не обмежується переліченими прикладами, адже вони зосереджуються в різних сферах та можуть бути насиченими найрізноманітнішим змістом. Територіальні громади можуть реалізувати різні стратегії маркетингу. Їх вибір і порядок реалізації визначаються з врахуванням реальних конкурентних переваг і потенціалу привабливості, наявних проблем і загроз, фінансових та інших можливостей.

Інструменти маркетингу можуть застосовуватись територіальними громадами не тільки для цілей зовнішньої взаємодії, а внутрішніх аспектів розвитку. Наприклад, створення позитивного іміджу міста чи регіону, що пов'язане з просуванням ідей та практичного використання конкурентних переваг сприятиме підвищенню рівня комфортності проживання жителів. Проте, ми вважаємо, що комфортність проживання є більш суб'єктивною характеристикою, тому в середньо та довгостроковій перспективі маркетингові стратегії повинні бути зосереджені на досягненні цілей сталого розвитку. При такому підході чітко прослідковується взаємозв'язок стратегії та результатів управління територією.

Отже, у сучасному світі, території – міські поселення, міста, регіони або країни – конкурують між собою. Причиною цього є необхідність залучення трудових ресурсів, інвесторів, туристів та ін., що в результаті розширює інструментарій управління територій. Саме тому в умовах глобалізації, вирівнювання умовгосподарювання різних територій й стимулювання конкуренції – маркетингові стратегії територій переходять на перший план. Відповіднозастосування територіальними громадами маркетингового інструментарію в управлінні, зокрема, для формування іміджу (бренду), сприятиме підвищенню конкурентоспроможності території в середньостроковій перспективі, та досягненню гармонійного розвитку в довгостроковій.

Інформаційні джерела

1. Войчук М. Інтегрований підхід до управління сталим розвитком міста: європейський контекст / М. В. Войчук // Актуальні питання публічного

управління та адміністрування в контексті реалізації адміністративної реформи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 19 червня 2018 р. / за заг. ред. С.М. Приліпка, О.І. Васильєвої, Н.В. Васильєвої / М. В. Войчук. – Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2018. – С. 187–189.

2. Павліха Н. В. Управління сталим розвитком просторових систем: теорія, методологія, досвід: монографія / Павліха Н. В. – Луцьк: Волин. обл. друк., 2006. – 380 с.

3. Павліха Н. В. Концептуальні засади управління сталим розвитком міста в умовах європейської інтеграції та реалізації реформи децентралізації / Н. В. Павліха, М. В. Войчук. // Науково-практичний журнал Регіональна економіка. – 2018. – С. 29-36.

4. Войчук М. Інтегрований підхід до управління сталим розвитком міста: європейський контекст / М. В. Войчук // Актуальні питання публічного управління та адміністрування в контексті реалізації адміністративної реформи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, 19 червня 2018 р. / за заг. ред. С.М. Приліпка, О.І. Васильєвої, Н.В. Васильєвої / М. В. Войчук. – Умань: Видавець «Сочінський М. М.», 2018. – С. 187–189.

5. Гринчук Н. Формування територіальних маркетингових стратегій / Наталія Гринчук. – Київ: Всеукраїнська мережа фахівців та практики з регіонального і місцевого розвитку, 2014. – 43 с.

6. Панкрухин О.П. Маркетинг територій [2-е изд.] / А.П. Панкрухин – СПб. : Питер, 2006. – 416 с. – С. 53.

УДК 338.48

**ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ
ВИРІШЕННЯ**

Король І.В., канд.екон.наук, доцент

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

1 квітня 2014 року розпочалася реформа місцевого самоврядування, що базується на основі Європейської Хартії місцевого самоврядування і запроваджується на основі Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади.

Метою реформи є забезпечення оптимального розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади на різних рівнях адміністративно-територіального устрою за принципами субсидіарності та децентралізації.

Законодавцем було запроваджено велику кількість стимулів для об'єднання територіальних громад (ОТГ). По-перше, це податки та збори. Так, до місцевого бюджету надходитимуть: 60% податку на доходи фізичних осіб; 100% податку на майно (нерухомість, земля, транспорт), 100% єдиного податку, 100% акцизного податку з роздрібною торгівлі, 100% податку на прибуток установ комунальної власності ОТГ, 100% платежів за надання адміністративних послуг, 25% екологічного податку, інші збори та платежі.

По-друге, держава гарантує об'єднаним територіальним громадам також свою додаткову фінансову підтримку. Так, об'єднана територіальна громада може розраховувати на фінансування за рахунок коштів Державного фонду регіонального розвитку, які виділяються на інвестиційні програми і проекти регіонального розвитку. Наприклад, на реалізацію інвестиційних програм і проектів, що мають на меті розвиток спортивної інфраструктури та енергоефективності державних і комунальних навчальних та медичних закладів, передбачається не менше 10 % коштів державного фонду

регіонального розвитку, розподіленого для регіону, за кожним з таких напрямів.

Крім того, ОТГ, що об'єднались, можуть також розраховувати на додаткове іноземне фінансування, яке можна отримати у вигляді грантів міжнародних донорських організацій, запропонувавши цікаву, а головне – необхідну громаді ідею створення чи поліпшення чогось (об'єкти соціальної сфери, ЖКГ, спортивні споруди тощо). Такими є, зокрема, гранти українсько-шведського проекту Despro, проекту ПРООН/ЄС «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду», програм U-LEAD, DOBRE та інших, які спеціально призначені для надання підтримки саме об'єднаним територіальним громадам. Отримати кошти цих донорів можливо шляхом написання проектів для участі у конкурсних інвестиційних програмах.

Групою з фінансового моніторингу Центрального офісу реформ при Мінрегіоні підготовлено детальний фінансовий аналіз щодо виконання місцевих бюджетів 159-ти ОТГ [3]. Відповідно до нього надходження до загального фонду місцевих бюджетів ОТГ за 2016 рік зросли майже в 7 разів, порівняно з надходженнями 2015 року до їх місцевих рад, які увійшли до складу ОТГ.

Найбільшу частину фінансових ресурсів громади спрямовували на реалізацію повноважень у соціально-культурній сфері – 60-70% , на реалізацію інфраструктурних об'єктів та інвестиційних проектів – 25-30%. Це є свідченням того, що вже в перший рік свого функціонування в новому статусі, об'єднані громади змогли третину коштів спрямувати на розвиток своїх територій.

Крім того, незважаючи на брак досвіду з реалізації інвестиційних проектів, громади довели свою здатність працювати на результат – вони освоїли 95% коштів з 1 млрд грн субвенції на розвиток інфраструктури.

Для вдосконалення системи фінансового забезпечення місцевого самоврядування в Україні потрібно:

- забезпечити ефективне та цільове витрачання коштів місцевих бюджетів шляхом залучення демократичних механізмів їх оцінки і пливучі;

- вдосконалити систему регулювання міжбюджетних відносин за рахунок поліпшення механізму надання субвенцій;
- активно використовувати гранти закордонних донорів, міжнародні програми фінансування проектів на засадах співфінансування, інструменти державно-приватного партнерства та місцеві позики;
- забезпечити адекватний вплив громадського суспільства на прийняття рішень у сфері планування та управління фінансових ресурсів територіальних громад та інші

На завершення хочеться навести цитату Володимира Гройсмана, що показує відношення уряду до цієї теми: «Питання місцевого самоврядування і децентралізації влади є надзвичайно важливим і ключовим, оскільки дає можливість надати необхідні засоби і інструменти для розвитку територіальних громад. Нам потрібно створити самодостатні громади, в яких достатньо фінансових інструментів для власного розвитку. Нам треба, щоб в цих громадах була нормальна робота, якісна освіта, охорона здоров'я, середовище. Вважаю, що це одна з найбільш успішних реформ, яку ми проводимо у країні» [3].

Інформаційні джерела

1. Офіційний сайт Урядового порталу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249568578>
2. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
3. Офіційний сайт Прес-центру ініціативи «Децентралізація влади» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua>

УДК: 334. 012.74.: 330:336:332.1(477)

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Крамар Д.І., здобувач вищої освіти

Львівський національний університет імені Івана Франка

Світовий досвід господарювання свідчить, що найкраще економічний, соціальний, політичний стан розвитку на місцях усвідомлює та може реформувати місцева влада. Поряд з цим, саме місцева влада може (і повинна) створювати сприятливі умови для економічного зростання на місцях, задіяти всі важелі для залучення інвестицій, розвитку підприємництва, малого та середнього бізнесу, сприяти створенню нових робочих місць та зростанню зайнятості населення. Від вирішення цих питань напряду залежить добробут місцевих мешканців, гарантії щодо поповнення місцевих бюджетів, темпи зростання надходжень до державного бюджету, а отже – й зростання добробуту країни в цілому.

Процес передачі повноважень на місця, підвищення дієздатності місцевого самоврядування та розширення його повноважень, що передаються з “центру на низовий рівень територіальних громад” на принципах субсидіарності – це об’єктивна основа децентралізації, і водночас – невід’ємна складова процесів реформування територіальної організації влади.[1]

Децентралізація передбачає надання на місцевий, регіональний рівень стільки повноважень, скільки реально місцева влада може освоїти задля виконання покладених на неї обов’язків, у тому числі у сфері надання публічних послуг та підвищення добробуту людей, що проживають на певній території. Серед актуальних питань, що має вирішити реальна децентралізація – залучення громадян до вирішення актуальних питань місцевого розвитку; підвищення самосвідомості громадян як “господарів” території, на якій вони проживають; впровадження дієвих стимулів та важелів, зорієнтованих на стимулювання економічного зростання громад.

Отже, децентралізація охоплює величезний спектр діяльності – від розвитку політичної свідомості громадян, становлення громадянського суспільства і до вирішення економічних питань розвитку певної території (територіальної громади).[2]

Найбільш цікавим для дослідження є економічний аспект децентралізації, питання – яким чином децентралізація може вплинути на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні. Від успішного вирішення цього питання залежить вихід країни з кризи, рівень соціально-економічної стабілізації та темпи економічного зростання, успіх регіонального розвитку та економічне зростання національного господарства в цілому. Така постановка питання свідчить про вагоме теоретичне та практичне значення дослідження впливу децентралізації на стимулювання економічного зростання територіальних громад в Україні.[3]

У економічній сфері розвитку територій, органи місцевого самоврядування мають сприяти розвитку окремих галузей (сфер, секторів) економіки територіальної громади (наприклад, міста), у тому числі: житлово-комунального господарства, міського транспорту, зв'язку, торгівлі, громадського харчування, побутового обслуговування тощо.

До переліку повноважень органів місцевого самоврядування належить й надання гарантованого переліку соціальних послуг мешканцям громади: громадське піклування про людей з особливими потребами (створення будинків для інвалідів, старих людей, що не мають родичів); розбудова соціального житла, піклування про безпритульних; забезпечення умов для розвитку спорту на території громади та гідних умов для відпочинку всіх її мешканців.[4]

Серед пріоритетів діяльності органів місцевого самоврядування традиційно залишаються і суто економічні питання, у т.ч. сприяння розвитку малого бізнесу, залучення інвестицій (та інвесторів) до розвитку території (міста, села, селища); започаткування та проведення громадських робіт, боротьба з безробіттям та створення за рахунок залучених інвестиційних коштів та коштів місцевих бюджетів нових робочих місць (у тому числі у сфері

будівництва та ремонту, озеленення та благоустрою території, організації робіт з прибирання сміття тощо).[5]

Отже, процес децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування передбачає створення ефективної системи державного управління регіональним розвитком, спроможної забезпечити для населення кожної громади якісні та доступні публічні послуги (у сфері охорони здоров'я та освіти населення, адміністративних послуг тощо), гарантувати безпеку життєдіяльності людини незалежно від місця її проживання.

Децентралізація передбачає надання місцевим органам влади максимальної кількості повноважень на засадах субсидіарності, достатнього рівня їх ресурсного забезпечення (у т.ч. фінансовими ресурсами), що стане міцним підґрунтям стабільного розвитку на місцях, сприятиме зростанню відповідальності органів місцевого самоврядування за виконання взятих на себе зобов'язань щодо розвитку громади та дотримання законності.

Інформаційні джерела:

1. Інституційне забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики в Україні / С. Т. Пухир // Регіональна економіка. – 2014. – № 2. – С. 17-26.

2. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / редкол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін. ; Національна академія державного управління при Президентіві України. – К., 2014. – 128 с.

3. Патока І. В. Фінансове забезпечення сталого розвитку об'єднаних територіальних громад як складова ефективної децентралізації влади в Україні / І. В. Патока // Ефективна економіка. – 2015. – № 11. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4582>.

4. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад. – К. : Асоціація міст України, 2015. – 40 с.

5. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. №1508-VII / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

УДК 332.12:631.115.8

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА КООПЕРАЦІЯ ЯК ШАНС ДЛЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Куліш І. М., к.держ.упр., с.н.с.,

**ДУ «Інститут регіональних досліджень ім. М. І. Долішнього НАН
України»**

Сьогодні в Україні дедалі більше акцентується увага на питаннях розвитку кооперації в аграрному секторі економіки. Ця тема все частіше озвучується керівництвом вітчизняного аграрного міністерства, активно висвітлюється в роботах вчених-економістів, відображається у державних і регіональних цільових програмах.

Упродовж останніх років був прийнятий ряд нормативно-правових актів та розроблена низька програм з підтримки кооперації. За всебічну підтримку сільськогосподарських кооперативів в Україні виступає і Комітет Верховної Ради з питань аграрної політики та земельних відносин, на думку якого сьогодні іншого варіанту для економічного розвитку сільських територій, ніж розвиток кооперації, немає. Саме тому парламентарі пропонують основну увагу приділяти створенню обслуговуючих (або заготівельних) і виробничих кооперативів у статусі юридичних осіб, які зможуть укладати договори, що буде гарантувати їм відповідні замовлення [1]. У цьому ж руслі формується і політика уряду, який неодноразова підкреслював, що розвиток кооперативного руху покликаний сприяти становленню ефективного механізму гуртування селян та вирішенню низки соціально-економічних проблем у сільській місцевості, зокрема створенню нових робочих місць, комфортних умов проживання для селян та збільшенню їхніх доходів. Саме тому Уряд планує всіляко підтримувати розвиток сільськогосподарської кооперації, створюючи

для цього всі необхідні умови і розраховує, що вже найближчим часом буде створено 1500 селянських кооперативів. На ці цілі було передбачено 10 мільйонів гривень, а також планувалось внесення змін до бюджету щодо виділення 100 мільйонів гривень на розвиток молочних кооперативів [2].

Водночас, експерти вважають, що в Україні швидкого розвитку сільгоспкооперації очікувати не варто. Це пояснюється тим, що закони, які регулюють діяльність кооперативів і кооперативних рухів, на жаль, не працюють, а сільгоспвиробники обкладаються такими податками, що створювати кооперативи їм просто не вигідно. Аналітики висловлюють пропозицію: щоб зацікавити майбутніх кооператорів слід перевести їх діяльність в некомерційний статус або у статус сільгоспвиробників [3].

Таким чином, спостерігається ще один приклад невідповідності реформаторських ініціатив влади і реального стану справ у секторі аграрного виробництва. Благі наміри, що ґрунтуються на декларативних гаслах і поверхневому ознайомленні з іноземним досвідом, натикаються на сувору “прозу” українського життя та жорсткі інституційні рамки, які в Україні цілковито не відповідають стандартам розвинених держав Західної Європи.

У сусідній з нами Польщі під кооперативами розуміють ринкові організації фермерів, які добровільно організовуються у горизонтально та вертикально інтегровані структури з метою спільного продажу продукції своїх учасників. Це покращує ринкові позиції членів кооперативу, а також дозволяє фермерам підвищувати якість і збільшувати кількість виробленої продукції, скорочувати трансакційні витрати, оптимізувати перерозподіл прибутку, а також обмінюватися передовим досвідом господарювання та набутими знаннями. Експерти відзначають, що «впроваджена у Польщі політика стимулювання кооперативних об'єднань в аграрному секторі економіки, ґрунтована на принципах спільної аграрної політики ЄС, дала позитивні результати, насамперед у контексті заохочення фермерів до підвищення власної конкурентоспроможності на міжнародних ринках. Крім того, вона дозволила виправити деякі помилки, допущені на початковому етапі ринкових реформ,

більшість із яких були притаманні всім постсоціалістичним країнам і зумовлені спотвореним розумінням самої ідеї сільськогосподарської кооперації [4].

Натомість в Україні вказані помилки не просто залишились не виправленими, вони стали ґрунтом для розробки сучасних сценаріїв «будівництва» кооперації згори, яка дедалі більше нагадує старі радянські підходи до колективізації сільського господарства. Адже в період існування планово-адміністративної соціалістичної економіки кооперативами називали колгоспи (один з найбільш цинічних міфів радянської доби – про наявність двох форм власності на селі: державної (радгоспи) та колективної (колгоспи)). На жаль, внаслідок складності економічної ситуації у пострадянській і сучасний період, жителі села (здебільшого старше покоління), часто висловлюють думки щодо потреби повернення до колгоспів.

Таким чином, на сьогодні головним завданням у сфері розвитку сільських територій є впорядкування чинного законодавства щодо кооперації та пропагування і роз'яснення ідей кооперації серед жителів сільських територій.

Інформаційні джерела

1. У Раді ініціюють підтримку сільськогосподарських кооперативів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.money.comments.ua/2012/07/20/178986/u-radi-initsiyuyut-idtrimku.html>.

2. Держава виділить 100 мільйонів гривень на розвиток сільськогосподарських кооперативів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minagro.gov.ua/uk/node/1276>.

3. У Раді ініціюють підтримку сільськогосподарських кооперативів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.money.comments.ua/2012/07/20/178986/u-radi-initsiyuyut-idtrimku.html>.

4. Досвід Канади та країн ЄС у сфері політики з підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів : аналітичне дослідження / За ред. С. Курдицького. – К.: Міністерство аграрної політики та продовольства України, 2011. – С. 16-17.

УДК 336:14:338.27

БЮДЖЕТУВАННЯ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Кушнірук В.С., канд.екон.наук, доцент

Сирцева С.В., канд.екон.наук, доцент

Миколаївський національний аграрний університет

Забезпечення ефективного соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень країни будь-якого рівня, створення умов інноваційного розвитку об'єктивно обмежується рівнем його забезпечення фінансовими ресурсами, основу яких складають доходи місцевих бюджетів. Саме тому питаннями теоретичного усвідомлення можливостей і перспектив бюджетної децентралізації знаходяться в колі інтересів багатьох науковців.

Зарубіжні країни, пройшли довгий еволюційний шлях розвитку своїх бюджетних і податкових систем, випробовуючи різні методи формування місцевих бюджетів. А відтак, зарубіжний досвід є корисним для вироблення зваженої національної політики формування місцевих бюджетів в Україні, але, звичайно безумовне запозичення навіть найкращих рис побудови місцевих бюджетів не гарантує позитивних змін на тлі національних особливостей і реалій. Територіальне і бюджетне управління у різних країнах світу має свою специфіку та рівень децентралізації, проте провідні європейські країни наділяють місцеві органи влади дуже високим рівнем фінансової автономії, що дозволяє останнім практично не залежати або незначно залежати від бюджетів центральної адміністрації. Наприклад, у таких країнах як Іспанія, Австрія, Швейцарія, Швеція фінансова автономія місцевих бюджетів досягає рівня від 70 до 98 %, у Франції, Фінляндії, Бельгії значення названого показника коливається від 55 до 70 %. Високий рівень самостійності місцевих бюджетів зарубіжних країн значною мірою визначається вагомою часткою власних доходів, які складають, наприклад, у Швеції понад 70%, в Іспанії – 50%, у

Норвегії – 56% доходів бюджетів місцевих урядів, себто власні доходи в названих країнах є основним джерелом надходжень до місцевих бюджетів.

В умовах розпочатого реформування місцевого самоврядування чинна система управління місцевими бюджетами, податкова система, характер міжбюджетних відносин в Україні тощо, хоч і набули досить глибоких змін, все ж не задовольняють потреб суспільства, територіальних громад і держави в цілому.

Метою реформування міжбюджетних відносин в умовах децентралізації бюджету є забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, переданих і закріплених законодавчими актами України за місцевими бюджетами, та бюджетними ресурсами, які повинні забезпечувати виконання цих повноважень.

Отже, бюджетна децентралізація – це комплексна система заходів щодо створення й використання фінансових ресурсів місцевих і державного бюджетів а також інших джерел, відображає суспільно-економічні відносини щодо розподілу і перерозподілу грошових ресурсів, опосередковує рух грошової маси територіальних громад. Вона має передбачати такий рівень фінансування територіальних громад, який би надавав місцевому самоврядуванню право і можливість фінансування належного виконання функцій поточного й капітального характеру.

Посиленням функціонально-організаційного механізму бюджетної децентралізації є реформа міжбюджетних відносин, зміст якого зводиться до такого: забезпечення відповідності між повноваженнями на здійснення видатків, переданих і закріплених законодавчими актами України за місцевими бюджетами, та бюджетними ресурсами, які повинні забезпечувати виконання цих повноважень; громади, які будуть об'єднуватися матимуть прямі міжбюджетні відносини з державним бюджетом, в результаті буде забезпечено перехід від триступеневої до двоступеневої бюджетної системи; розмежування видів видатків між місцевими бюджетами здійснюється на основі принципу

субсидіарності з урахуванням критеріїв повноти надання послуги та наближення її до безпосереднього споживача.

Для забезпечення практичного впровадження бюджетної децентралізації з метою створення умов інноваційного розвитку територіальних громад в Україні доцільним є перегляд функцій і повноважень органів місцевого самоврядування в таких напрямках: по-перше, посилення повноважень органів місцевого самоврядування щодо контролю повноти нарахування і сплати громадянами податків; по-друге, посилення відповідальності органів місцевого самоврядування перед членам територіальних громад щодо контролю їх діяльності стосовно обґрунтованості рішень щодо витрат з бюджету та можливість громадян впливати на них.

Інформаційні джерела

1. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації: наук. доп. / [редкол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін.] ; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю. В. Ковбасюка. – К. : НАДУ, 2014. – 128 с.

2. Шаров Ю. П. Проектний підхід в управлінні розвитком та співробітництвом укрупнених територіальних громад / Ю. П. Шаров, Д. Г. Безуглий // Аспекти публічного управління : збірн. наук. пр. – Д. : ДРІДУ НАДУ. – 2015. – № 9. – С. 64 – 70.

3. Управління стратегічним розвитком об'єднаних територіальних громад: інноваційні підходи та інструменти : монографія / С. М. Серьогін, Ю. П. Шаров, Є. І. Бородін, Н. Т. Гончарук [та ін.] ; за заг. та наук. ред. С. М. Серьогіна, Ю. П. Шарова. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2016. – 276 с.

4. Бюджетний Кодекс України : Закон України від 08 лип. 2010 р. – №2456-VI, прийн. ВРУ у ред. від 13 берез. 2015 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

УДК: 336.14

**КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ СПІВРОБІТНИЦТВА
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Лисенко В., здобувач вищої освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

Конституція України закріпила положення, відповідно до якого територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби (ч. 3 ст. 142). [1]

Після набуття чинності Законом України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 року № 1508-VII територіальні громади отримали нормативно визначені інструменти об'єднання своїх ресурсів для вирішення існуючих проблем та/чи економії бюджету через створення спільних комунальних підприємств, органів і служб та реалізацію спільних проектів. [2]

Співробітництво має досить великий потенціал, використання якого може бути корисним для забезпечення сталого розвитку територіальних громад, незалежно від того, громади є великими чи малими.

Співробітництво може здійснюватися у сферах спільних інтересів територіальних громад у межах повноважень відповідних органів місцевого самоврядування, якщо інше не передбачене законом. Ініціювати співробітництво можуть сільський, селищний, міський голова, депутати сільської, селищної, міської ради, члени територіальної громади у порядку місцевої ініціативи.

Основним питанням для забезпечення ефективного співробітництва територіальної громади є визначення сфери співробітництва, а саме тих видів ресурсів, що мають представляти інтерес для інших територіальних громад і перерозподіл яких не заподіє негативного впливу на соціально-економічний розвиток міста. Важливим кроком є також формування пріоритетних видів

ресурсів, що характеризуються найбільшим дефіцитом для територіальної громади і отримання яких в результаті співробітництва становить максимальний інтерес.

Що стосується основних проблем та перешкод співробітництву громад, то слід звернути увагу на таке: недостатнє нормативно-правове та організаційне забезпечення процесу співробітництва між територіальними громадами з боку держави; недостатній рівень компетентності в очільників територіальних громад та службовців місцевого самоврядування, що негативним чином відображається не лише на самій ініціативі до об'єднання, але в силу браку досвіду і знань, суттєво зменшує очікувану ефективність від співробітництва навіть у випадках його реалізації; наявність великої диспропорційності бюджетів територіальних громад, що створює ризики для більш спроможних громад при об'єднанні зусиль із громадами менш спроможними або взагалі депресивними; ризики керівництва територіальної громади (місцевої еліти) щодо втрати значного впливу на процеси прийняття рішення при співробітництві декількох територіальних громад [3]; низьке залучення органів державної влади та органів місцевого самоврядування рівня району та ре-гіону в процесі організації співробітництва територіальних громад; недостатній рівень розвитку місцевих ініціатив, що виходять від інститутів громадянського суспільства створених в територіальних громадах. [4]

З огляду на такі обставини можемо констатувати низький рівень запровадження механізму співробітництва територіальних громад для забезпечення соціально-економічного та культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню.

З метою активізації діяльності щодо впровадження форм співробітництва територіальних громад необхідно вжити наступних заходів:

- посилити методичне забезпечення та координацію роботи органів місцевого самоврядування з боку місцевих органів виконавчої влади щодо

підготовки договорів про співробітництво територіальних громад, підготовки інвестиційних проектів для отримання фінансової підтримки;

- забезпечити належне інформування депутатів місцевих рад, посадових осіб місцевого самоврядування, громадян з питань співробітництва територіальних громад через ЗМІ, розповсюдження методичних матеріалів тощо, із залученням представників асоціацій органів місцевого самоврядування, громадських організацій, міжнародної допомоги;

- зміцнити кадрове забезпечення органів місцевого самоврядування шляхом прийняття нової редакції закону України «Про службу в органах місцевого самоврядування»;

- забезпечити вивчення міжнародного досвіду, кращих практик співробітництва територіальних громад в інших країнах, насамперед країнах Центрально-Східної Європи та можливостей адаптації цього досвіду в умовах України, сприяти поширенню цієї інформації тощо.

За цих умов, співробітництво територіальних громад, запрацює як потужний інструмент реформування місцевого самоврядування та посилення реальної спроможності територіальних громад.

Інформаційні джерела

1. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 142.

2. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 р. № 1508 VII // Голос України. – 2014. – № 138. – С. 10–11. Про співробітництво територіальних громад: Закон України від 17.06.2014 р. № 1508 VII // Голос України. – 2014. – № 138. – С. 10–11.

3. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування. — К.: НІСД, 2016. — 61 с.

4. Резерви співробітництва територіальних громад [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http:// www.gromada.lviv.ua/analytic/1049](http://www.gromada.lviv.ua/analytic/1049)

УДК 338:24

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СПІВРОБІТНИЦТВА ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Мілянець М.М., здобувач вищої освіти,

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Співробітництво територіальних громад є досить новим явищем, яке протягом останніх років набуває великого поширення в Україні. Їх виникнення пов'язують з тим, що саме в такий спосіб можна вирішити проблеми органів місцевого самоврядування. Об'єднані територіальні громади, як правило, не є абсолютно достатніми, не дивлячись на їхню чисельність та площу, а їх співробітництво є досить актуальною формою діяльності для багатьох громад.

Відповідно до законодавства співробітництвом територіальних громад є відносини між двома чи більше територіальними громадами, які відбуваються на договірних засадах у формах визначених законом. Їх метою є забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, а також підвищення якості надання послуг громаді на основі спільних інтересів та цілей [1].

Об'єднання громад є добровільною формою їх співробітництва, які передають свої повноваження до єдиного центру. Таке об'єднання значно збільшує можливість економічного розвитку об'єднаних громад, задоволення їх соціально-економічних потреб, дає можливість вирішувати спільні проблеми. Основним у співробітництві територіальних громад вважається принцип взаємної вигоди. Він є одним із загально визнаних принципів, яким найчастіше керуються у міжнародних економічних відносинах.

Вся суть співробітництва територіальних громад полягає у тому, що вони об'єднують свою діяльність для вирішення конкретних, існуючих у них спільних проблем на місцевому рівні, а основною метою співробітництва є покращення рівня життя громади.

Територіальні громади, які беруть участь у співробітництві, мають ряд певних переваг. До них можна віднести те, що громади, об'єднуючи свої ресурси можуть підвищити рівень свого забезпечення, якість послуг, які надаються громадянам, а також запровадити ряд нових послуг; об'єднання

сприяє зменшенню витрат громади, дозволяє покращувати адміністративні послуги шляхом залучення більш кваліфікованого персоналу, а також створює підстави для виникнення нових робочих місць.

Основним нормативно-правовим актом, який визначає правові засади співробітництва територіальних громад є Закон України «Про співробітництво територіальних громад». Даний закон визначає організаційно-правові засади співробітництва, його форми, принципи та механізми співробітництва, а також стимулювання, фінансування та контроль за діяльністю територіальних громад.

Відповідно до нього співробітництво ґрунтується на певних принципах, серед яких принципи законності, добровільності, відкритості, принцип взаємної вигоди, рівноправності членів територіальної громади, а також принцип відповідальності членів співробітництва за його результати [1].

Головним завданням політики держави щодо співробітництва територіальних громад є сприяння вирішенню окремих проблем територіальних громад, які пов'язані з їх життєдіяльністю. Основою таких проблем як правило є те, що зазвичай окремі громади не в змозі самотійно вирішувати ті чи інші проблеми місцевого значення, а от їх вирішення значно полегшується завдяки співробітництву з іншими територіальними громадами.

Організація співробітництва територіальних громад складається із певних взаємопов'язаних етапів, таких як ініціювання співробітництва, вирішення питання щодо надання чи ненадання згоди на організацію співробітництва; розгляд пропозиції отриманої від ініціатора співробітництва; створення комісії, а також підготовка проекту договору; громадське обговорення даного проекту та його схвалення; укладання договору.

Виділяють такі характерні ознаки співробітництва територіальних громад:

1. Співробітництво передбачає відносини між двома або більше територіальними громадами, а їхня максимальна кількість не обмежується.
2. Відносини, які здійснюються у громадах засновані на договірних засадах.

3. Метою співробітництва територіальних громад є отримання більш якісних послуг, забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку громади, ефективне виконання органами місцевого самоврядування визначених законом повноважень. Такі відносини мають очікуваний результат, власне заради якого громади зазвичай об'єднують свою діяльність[2].

Сьогодні реалізація співробітництва територіальних громад розвивається досить повільно. Це перш за все пов'язано із недостатньою обізнаністю ініціаторів територіальних громад про можливості укладення договорів про співробітництво з іншими громадами; небажання громад брати на себе відповідальність; низький рівень фінансової спроможності громад.

Інформаційні джерела

1. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» (від 17.06.2014, № 1508-VII) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

2. Співробітництво територіальних громад (міжмуніципальне співробітництво – ММС): Навчально-практичний посібник / За заг. редакцією Толкованова В. В., Журавля Т. В. – Київ. – 2016. – 154 с.

УДК 338.48

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМИ ЗАПОЗИЧЕННЯМИ В КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Небоженко Д.А., здобувач вищої освіти

Таращанський державний технічний та економіко-правовий коледж

З поглибленням процесів децентралізації та посиленням вимог громадськості до фіскальної ефективності публічного сектору перед органами місцевого самоврядування постає завдання збільшувати обсяг послуг, що надаються громадянам, за менших обсягів фінансової підтримки від центрального уряду. Серед альтернативних джерел фінансування зростаючих потреб органів місцевого самоврядування в багатьох країнах розглядаються місцеві позики, особливо якщо термін користування вигодами від витрачених

коштів є доволі значним. В Україні фінанси органів місцевого самоврядування характеризуються нерозвиненістю та переважно залежністю від міжбюджетних трансфертів з боку центрального уряду. Надмірна централізація бюджетного ресурсу суттєво послаблює фінансову основу органів місцевого самоврядування, їх зацікавленість у пошуку нових джерел доходів спонукає до пасивного очікування допомоги з держбюджету, закладає основи хронічної дотаційності переважної більшості регіонів, зрештою – загострює соціальні й політичні суперечності в суспільстві. Тому на сьогодні актуальним є виявлення перспектив для подальшого розвитку місцевих запозичень в Україні та урізноманітнення боргових інструментів органів місцевого самоврядування. Перевагами здійснення облігаційних позик для органів місцевого самоврядування, економіки окремого міста та національної економіки є :

- збільшення ресурсів для фінансування зростаючих потреб в об'єктах інфраструктури;
- можливість міжчасового вирівнювання навантаження на місцеве населення;
- підвищення ринкової дисципліни органів місцевого самоврядування; – розширення обсягів і структури фінансового ринку;
- поліпшення інвестиційного іміджу міста;
- покращення конкурентних позицій юрисдикції, що здійснює запозичення, порівняно з іншими.

Поряд із беззаперечними перевагами боргового фінансування існують і значні потенційні ризики здійснення облігаційних позик :

- зменшення обсягів фінансування поточних видатків;
- нерівномірний розподіл вигод і витрат між різними поколіннями місцевого населення;
- збільшення залежності органів місцевого самоврядування від центрального уряду, адже надмірний місцевий борг може створювати політичний і фіскальний тиск на центральний уряд, що підвищує ймовірність перекладення на нього відповідальності за місцевими позиками та

перетворення в додатковий інструмент тиску центральної влади на органи місцевого самоврядування. З огляду на ці недоліки боргового фінансування місцевого економічного розвитку в багатьох країнах поширеним є закріплення в законодавстві “золотого правила”, згідно з яким за рахунок місцевих запозичень мають фінансуватися капітальні видатки місцевих органів, особливо оновлення і розширення місцевої інфраструктури, що забезпечують створення суспільно значущих об’єктів довготривалого користування. Для зменшення навантаження на місцеві бюджети з обслуговування запозичень доцільно, щоб принаймні частина облігаційних позик була дохідними. Це надасть змогу не тільки розширити комунальну інфраструктуру, а й суттєво зміцнити матеріально-фінансову базу муніципалітетів, оскільки такі запозичення спрямовуються не стільки на розв’язання місцевих проблем, скільки на вирішення стратегічних завдань, що дають змогу досягнути якісно вищого рівня місцевого економічного розвитку.

Отже, для врегулювання фінансово-економічних проблем застосування механізму лише заборон (обмежень) місцевих запозичень виявляється неідеальним. Тільки в поєднанні зі стимуляційними заходами можливе поступове економічне зростання.

Інформаційні джерела

1. Земельний кодекс України : прийнятий 25 жовт. 2001 р. № 2768-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.
2. Зіллер Ж. Політико-адміністративні системи країн ЄС. Порівняльний аналіз / Ж. Зіллер ; пер. з фр. В. Ховхуна. – К. : Основи, 1996. – 420 с.
3. Іванова Т. В. Державне управління сталим екологічним розвитком України та її регіонів у системі раціонального природокористування: теорія, методологія, перспективні напрями : монографія / Т. В. Іванова. – Донецьк : Юго-Восток, 2011. – 400 с.
4. Іжа М. М. Трансформація публічного управління в умовах соціально-політичної трансформації України / М. М. Іжа, А. С. Крупник //

Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ / [Голов. ред. М. М. Іжа]. – Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2012. – Вип. 4 (52). – С. 3–7.

5. Дацишин М. Інституційне забезпечення регіональної політики та практика взаємодії органів влади в Україні / М. Дацишин, В. Керецман. – К. : К.І.С., 2007. – 102 с.

6. Інституційний розвиток місцевого самоврядування в Україні в умовах державно-управлінських реформ : монографія / кол. авт. : І. В. Козюра (кер.), Ю. Г. Іванченко, А. О. Краснейчук та ін. ; Ін-т проблем держ. упр. та місц. самоврядування Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – Лубни : Інтер Парк, 2013. – 180 с.

УДК 332.145

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК І СПІВРОБІТНИЦТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Нерознак Є.Б., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Однією з можливостей для підвищення рівня фінансової спроможності та ефективності використання територіальними громадами власного економічного потенціалу є їх співробітництво на засадах організаційної та інституціональної кооперації. Так, відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», співробітництво територіальних громад – це форма відносин між двома або більше територіальними громадами, що здійснюються на договірних засадах у визначених формах задля забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів і цілей, ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених законом повноважень [1].

Отже, в Україні співробітництво територіальних громад здійснюється у формі: [1]

– делегування одному із суб'єктів співробітництва іншими суб'єктами співробітництва виконання одного чи кількох завдань з передачею йому відповідних ресурсів;

- реалізації спільних проектів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів для спільного здійснення відповідних заходів;

- спільного фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності – інфраструктурних об'єктів;

- утворення суб'єктами співробітництва спільних комунальних підприємств, установ та організацій – спільних інфраструктурних об'єктів;

- утворення суб'єктами співробітництва спільного органу управління для спільного виконання визначених законом повноважень.

Серед основних економічних переваг для територіальних громад, які беруть участь у будь-якій з форм співробітництва, найбільше виділяють такі [2; 3]:

- консолідація ресурсної бази для вирішення складних завдань міжтериторіального значення, фінансування яких з будь-якого одного місцевого бюджету викликає непомірне навантаження на нього;

- збільшення суспільного ринку, тобто збільшення кількості потенційних споживачів як адміністративних послуг, так і послуг, що надаються комунальними підприємствами, створеними в межах співробітництва;

- підвищення рівня конкурентоспроможності територій у боротьбі за інвестиції.

Співробітництво кількох громад створює належні умови для гарантування прав та інтересів інвесторів, а також умови для реалізації інвестиційних проектів із значно нижчими, ніж у випадку поодиноких громад, термінами окупності;

- створення умов для подальшого реформування системи адміністрування та управління територією, спільною для громад, що вступили у відносини співробітництва.

Таким чином, можна зробити висновок, що основним у контексті вибору такої форми розвитку територіальних громад як їх співробітництво є принцип взаємної вигоди.

Принцип взаємної вигоди – це один із загально визнаних принципів міжнародного права, яким найчастіше керуються у міжнародних економічних відносинах. Цей принцип тісно пов'язаний з таким принципом, як рівність учасників відносин.

Таким чином, в умовах України шлях територіальних громад до спроможності лежить виключно через об'єднання та активізацію власного економічного потенціалу. Об'єднання громад не є чистим інструментом співробітництва громад, але його можна вважати однією з форм кооперацій спільних зусиль різних територіальних громад шляхом створення більш економічно незалежного та самостійного територіально-адміністративного утворення.

Отже, об'єднання громад є добровільною формою співробітництва кількох територіальних громад з передачею ними своїх повноважень до єдиного центру. Добровільне об'єднання громад суттєво підвищує можливості її економічного розвитку і фінансового забезпечення задоволення соціально-економічних і матеріально-побутових потреб громади.

Інформаційні джерела

1. Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р. №1508-VII / Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

2. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / редкол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін. ; Національна академія державного управління при Президентіві України. – К., 2014. – 128 с.

3. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад. – К. : Асоціація міст України, 2015. – 40 с

УДК 332.1:3

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ

**Озерянська Н.П., перший заступник голови Олександрівської ОТГ
Миколаївської області**

Розвиток місцевого самоврядування, створення об'єднаних територіальних громад, передача ресурсів, повноважень на місця в рамках проведення реформи з децентралізації влади передбачає насамперед підвищення фінансової спроможності, економічної, інвестиційної привабливості територій для якісного й комфортного проживання людей на них. У цих умовах добровільно об'єднані територіальні громади мають усі можливості й ресурси для повноцінного функціонування та розвитку. Вони беруть на себе цілковиту відповідальність за всі сфери життя на власних територіях [1].

Проблематику децентралізації влади різних країн світу досліджували багато вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: В.Борденюк, О.Бориславська, М.Іжа, Л.Лозовська, В.Матвієнко, В.Пилипишин, Д.Хріпливець. Модернізація влади повинна відбуватися в напрямі створення суспільно орієнтованої системи публічного управління, яка буде важливим елементом механізму соціально-політичного захисту населення, фактором підвищення його соціальної і публічної активності.

В уряді неодноразово наголошують, що об'єднані територіальні громади - це точки економічного зростання з новим якісним менеджментом і ресурсами. Лідери громад - це менеджери, які зацікавлені в залученні іноземних інвестицій, а це насамперед сплата податків, наповнення місцевих бюджетів і створення інфраструктурних проектів [3].

Конституцією затверджено основне положення, яке є фундаментом у побудові Української держави: джерелом державної влади є народ. Логічним є його продовження: народ здійснює владу безпосередньо і через органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Відповідно до ст.140

Конституції України, місцеве самоврядування є правом територіальної громади самостійно вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України. При цьому під терміном «територіальна громада» розуміють сукупність жителів, об'єднаних постійним проживанням у межах села, селища, міста, що є самостійним адміністративно-територіальними одиницями, або добровільне об'єднання жителів кількох сіл, що мають єдиний адміністративний центр [2].

Серед основних причин недієздатності місцевого самоврядування в Україні: слабкість фінансової бази, хронічний брак ресурсів для вирішення повсякденних питань місцевого регіонального розвитку, домінування принципу «ручного управління», суб'єктивізм, що особливо проявлявся в процесі прийняття державно-управлінських рішень на рівні громад.

За умови обмеженості фінансових ресурсів, які Кабінет Міністрів України може спрямувати на розвиток територій, необхідно визначити пріоритети розподілу ресурсів та сконцентрувати їх на тих заходах та територіях, що можуть забезпечити найвищий результат у найкоротший строк та матимуть довготривалий і комплексний вплив на розвиток не лише даної території, але і сусідніх регіонів [4].

Максимальна економія ресурсів при адекватному суспільним потребам нарощенні обсягів виробництва – ще один важливий принцип дотримання інтересів сталого розвитку територій, який не може бути порушений в умовах укріплення тенденції децентралізації державного управління. Адже збереження фінансових коштів у місцевих бюджетах сприяє не лише посиленню прагнення до нарощення власної дохідної бази території та максимізації її прибутків, а й змушує обирати найбезпечніші та найоптимальніші шляхи досягнення цілей у довгостроковій перспективі, що спрямовані якщо не на примноження, то принаймні на збереження власного ресурсного потенціалу.

Серед причин такої великої уваги до реформи територіальної організації влади є те, що нині місцеве самоврядування переважно неспроможне активізувати економічну діяльність і забезпечити сприятливе середовище для

життєдіяльності людей. Абсолютна більшість одиниць базового рівня управління не мають достатнього економічного потенціалу для свого розвитку. Це не відповідає Європейським тенденціям, відповідно до яких територіальні адміністративні утворення повинні мати достатній фінансово-економічний, інституційний та кадровий потенціал для забезпечення високого рівня надання суспільних послуг населенню та соціально-економічному розвитку. За оцінками Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад, станом на 1 жовтня 2017 року, лише 5% сільських громад можна вважати самодостатніми, здатними забезпечувати поступальний соціально-економічний розвиток своїх громад [3].

Розвиток процесу децентралізації потребує системного підходу в дослідженні відносин «центр-регіони», спроможного об'єктивно аналізувати стан і динаміку відносин на всіх політико-географічних рівнях. Баланс відносин між центром та громадами визначає стан держави. Збереження субординації за наявності автономії регіонів дає змогу забезпечити єдність країни і стабільність її розвитку.

Інформаційні джерела

1. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування : [навчальний посібник для посадовців органів влади та фахівців з розвитку місцевого самоврядування]. – К. : ПРООН/МПВСР, 2016. – 269 с.
2. Кіщевський С. Оновлення Конституції як завершення революції / С. Кіщенко // Центр перспективних досліджень. – 2015. – № 1. – С. 169–170.
3. Колишко Р.А. Децентралізація публічної влади: історія та сучасні тенденції розвитку / Р.А. Колишко // Вісник КНУ. Серія «Міжн. відн.». – 2015. – Вип. 27. – С. 198
4. Мінченко Р.М. Проблеми децентралізації державної влади і їх взаємодія з місцевим самоврядуванням в Україні / Р.М. Мінченко // Держава і право. – № 39. – с. 452.

УДК 657(1–22):004

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СІЛЬСЬКИХ РАДАХ

Перетяцько Т. М., здобувач вищої освіти

Полтавська державна аграрна академія

Управління бюджетними процесами замінюються реальною системою заходів і методів впливу, що мають на меті створити оптимальні умови функціонування бюджетної установи. Відповідно, значно зростає роль бухгалтерського обліку, як однієї із найважливіших функцій управління.

Для організації облікового процесу характерна послідовність таких етапів, які будуть покладені в основу комп'ютеризації облікових даних:

- 1) методична – реєстрація господарських операцій та їх узагальнення на рахунках бухгалтерського обліку та в звітності;
- 2) адміністративна – організація праці працівників, зайнятих виконанням облікових функцій;
- 3) технічна – узагальнення даних бухгалтерського обліку в автоматизованому режимі.

Суттєвою складовою сьогодні є інформаційна (технічна) складова, оскільки великий потік інформації обробити без допомоги технічних пристроїв неможливо [1]. Застосування технічної складової дозволяє систематизувати, обробляти, впорядковувати інформацію, перетворюючи її на облікову.

Саме технічна складова дає можливість користувачам отримувати облікову інформацію (незалежно від місця їх знаходження), а керівництву приймати оперативні рішення на основі отриманих облікових даних. Щодо забезпечення системи обліку інформацією, то комп'ютеризація, а саме розвиток програмних засобів автоматизованої обробки даних, дадуть можливість забезпечити її на кожному рівні.

Основною складовою в організації облікового процесу є програмне забезпечення, а саме КСБО.

Комп'ютерна система бухгалтерського обліку – це сукупність програмних елементів або комплексів, які включають інформаційну складову та програмне забезпечення для здійснення обробки, систематизації, контролю, аналізу, прийняття рішення на основі поставленої задачі обліку [2].

Поєднання інформаційної складової та автоматизованого програмного забезпечення, яке здійснює обробку облікових даних, забезпечується за рахунок одноразового введення інформації. Саме завдяки КСБО досягається інтеграція обробки даних первинного обліку, налаштування програмного забезпечення для потреб користувачів, розрахунок показників на основі різних методик і т.д.

Включення до системи організації обліку інформаційної складової призводить до зміни механізму її організації: підвищується рівень управління, змінюється організація облікового процесу на підприємстві [3].

Автоматична обробка інформації здійснюється з допомогою програмного забезпечення, в якому методи бухгалтерського обліку втілено у формі програмних алгоритмів, логічних зв'язків, арифметичних операцій що здійснюються в рамках технічних засобів з відповідною структурою.

Автоматизована система бухгалтерського обліку має такі компоненти:

- 1) інформація як предмет і продукт праці;
- 2) технічне забезпечення – обчислювальні, телекомунікаційні та інші технічні засоби;
- 3) програмне забезпечення, в якому з допомогою програмних алгоритмів обробки інформації реалізовані методи бухгалтерського обліку;
- 4) специфічні алгоритми обробки інформації. З-поміж інших, до них ми відносимо елементи методу бухгалтерського обліку, що лише частково піддаються автоматизації;
- 5) фахівець, що реалізує інформаційний процес і володіє не лише методами бухгалтерського обліку, але і спеціальними знаннями та навичками роботи у комп'ютерному середовищі [3].

Однак для автоматизації облікових процесів у бюджетних установах, зокрема сільських радах необхідно підходити досить виважено, враховуючи

специфіку їх діяльності (недостатність коштів, обслуговування бухгалтерією декілька установ та бюджетних програм і т д).

Таким чином, головними умовами успішного впровадження інформаційних технологій є розуміння керівництвом установи всіх переваг управління на основі використання інформаційної системи і готовність йти заради цього на значні витрати. За будь – яких умов, ефект від провадження комп'ютерної системи бухгалтерського обліку повинен бути вищим, аніж витрати на її запровадження та експлуатацію.

Інформаційні джерела

1. Васьковська М.С. Інформаційні системи обліку: навч. посібник для студентів спеціальності «Облік та аудит». – Хмельницький: ТУП, 2013. [Електронний ресурс] – Режим доступу:http://lubbook.org/book_233.html
2. Максимова В.Ф. Перспективи вдосконалення облікової системи в бюджетних установах / В.Ф. Максимова // Бізнес Інформ. – 2014. – № 7. – 234 С.
3. Лучко М. Р., Адамик О. В. Інформаційні системи і технології в обліку й аудиті: Навчальний посібник / М. Р. Лучко, О. В. Адамик. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 252 С.

УДК 342.26

ЗОВНІШНІЙ ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ВИКОРИСТВАННЯМ НАЦІОНАЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

**Петренко П.С. к. е. н., почесний академік Міжнародної кадрової академії, доцент кафедри економіки та соціально-поведінкових наук
НН Інституту економіки та бізнес-освіти Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини**

Згідно з вимогами «Угоди про асоціацію між Україною та ЄС» Україна зобов'язана забезпечити впровадження стандартів та методології Міжнародної організації Вищих органів контролю державних фінансів (INTOSAI), які мають назву Міжнародні стандарти вищих органів контролю державних фінансів (ISSAI). Відповідно до Угоди про співробітництво у розробці методології

зовнішнього аудиту Україна зобов'язана використовувати найкращі практичні надбання ЄС у сфері зовнішнього контролю та аудиту публічних фінансів. Рахункова палата є конституційним незалежним державним органом зовнішнього фінансового контролю України, яка є повноправним членом INTOSAI. Проте, згідно зі ст. 1 нового Закону України "Про Рахункову палату" від 2 липня 2015 року № 576 це – "державний колегіальний орган", який, відповідно до ст. 4 зазначеного закону, забезпечує "державний зовнішній фінансовий контроль (аудит) шляхом здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів". Отже, Рахункова палата, як спеціальний конституційний зовнішній орган державного фінансового контролю, офіційно не визнана Вищим органом державного фінансового контролю (ВОДФК) [1, с. 135]. Необхідно пам'ятати, що фінансовий аудит здійснюється, як правило, відповідно до стандартів INTOSAI державними органами внутрішнього контролю, а їх результати використовуються ВОДФК. Фінансовий аудит і аудит ефективності мають інші цілі і завдання.

Оскільки бюджет є найважливішим інструментом реалізації соціально-економічної політики держави, то для виконання цього завдання перш за все потрібно значно підвищити ефективність системи фінансового управління – аудит ефективності має дуже широке поле впливу, так як є активним фактором підвищення ефективності фінансового управління при вирішенні загальнодержавних завдань. Аудит ефективності не просто доповнює традиційний фінансовий аудит, а, що є найбільш важливим, наповнити новим змістом саму систему державного фінансового контролю.

Гучні заяви Голови Рахункової палати Валерія Пацкана, у тому числі під час урочистого зібрання за участі Президента України Петра Порошенка з нагоди 22-ї річниці заснування Рахункової палати, що «Рахункова палата – незалежний вищий орган фінансового контролю, звіти якого підготовлені за міжнародними стандартами і є надійним джерелом стратегічної інформації для Президента, парламенту і уряду,...» не відповідають реальній ситуації, що

склалася за останні 25 років з зовнішнім контролем за ефективним використанням бюджетних і регіональних (місцевих) коштів. По-перше, як уже відмічалось Рахункова палата не наділена статусом Вищого органу контролю державних фінансів. По-друге, аудит ефективності дозволено Рахунковій палаті здійснювати, відповідно до нового закону «Про Рахункову палату» з квітня 2015 року. Звичайно, якщо в процесі проведення аудиту ефективності виникають сумніви у достовірності даних внутрішнього фінансового аудиту, то Рахункова палата повинна обов'язково здійснити фінансовий аудит. Сьогодні не вироблені єдині підходи до розуміння сутності аудиту ефективності. Згідно з наданою інформацією таке розуміння відсутнє, оскільки мета аудиту ефективності полягає у визначенні ефективності використання державних коштів шляхом проведення перевірок діяльності органів виконавчої влади, державних і інших організацій, а не в оцінці ефективності їх діяльності.

По-третє, «надійним джерелом стратегічної інформації для Президента» не може стати фінансовий аудит. Потрібне чітке законодавче забезпечення діяльності Рахункової палати і її регіональних органів. Стратегічним джерелом інформації для Президента повинен стати Закон України «Про організацію діяльності Рахункової палати в регіонах України», який давно потребує держава. Децентралізація економіки без відповідної розробки у всіх регіонах нормативно-правових актів, які визначають конкретний порядок контролю за ефективним використанням національних ресурсів стане наслідком чергового, можливо останнього, колапсу економіки України.

Нагадаємо, що з метою розвитку економіки і вирішення давно очікуваних соціальних проблем за роки незалежності України було затверджено і профінансовано майже 500 державних і національних програм. Але жодна з них не виконана, тобто не досягла своєї кінцевої мети [2, с. 53]. За 25 років незалежності України кожний із 18 прем'єр-міністрів представив суспільству «свою» соціально-економічну програму розвитку держави, велика частина яких була затверджена Верховною Радою України. Але жодна з них також не була виконана у сфері тієї результативності та ефективності, яку очікували.

Прийняті сьогоднішньою владою нормативно-правові акти щодо децентралізації економіки, особливо, які пов'язані з питаннями, що можуть нести певні загрози: посилення асиметрії розвитку територіальних громад, можуть призвести до того, що «багаті громади стануть багатшими, а бідні біднішими». Виникає питання до влади: якщо не здійснювався контроль за ефективним використанням бюджетних коштів при централізованому плануванні, то який механізм контролю буде впроваджений за виконанням регіональних (місцевих) програм?. На сьогоднішній день відповіді з боку держави не має.

Ще більшої загрози, що граничить з безпекою існування держави, може спричинити «вільний» перехід до децентралізації економіки. Величезні масштаби витрачання коштів державного бюджету та місцевих громад на соціально-економічні заходи самого різного змісту об'єктивно потребують підвищеного ступеню наукової обґрунтованості рішень, які приймаються у сфері управління коштами місцевими громадами. Нами внесені певні пропозиції для вирішення цієї проблеми.

Не розв'язавши цієї проблеми Україна, за висновками П. С. Єщенко, буде «вкинута в ще більшу кризу, яка значно загострить політичну боротьбу за владу між різними корумпованими групами, що прагнуть особистого збагачення. Це позбавить країну та український народ шансу в найближчій історичній перспективі вийти на рівень інноваційної моделі розвитку з адекватним рівнем життя переважної більшості населення» [3, с. 3].

Інформаційні джерела

1. Петренко П. Щодо удосконалення системи державного фінансового контролю для побудови ефективної держави / Економіка і прогнозування. – 2016. – № 4. – С. 132 – 143.
2. Симоненко В. К. П'ятирічка крутого піке. Економічні есе. - К.: Довіра, 2016. - 327с.

3. П. С. Єщенко. Від депресії до активізації зростання в економічній і соціальних сферах України. Науковий журнал «Економіка України». – 2018. – № 2 (675).

УДК 338.24:

СПІВРОБІТНИЦТВО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Маліновська О. Я., канд.екон.наук, доцент кафедри економіки та менеджменту,

Пфістер Д.Г., здобувач вищої освіти

Львівський національний університет імені Івана Франка

У Конституція України закріплено положення, відповідно до якого територіальні громади сіл, селищ і міст можуть об'єднувати на договірних засадах об'єкти комунальної власності, а також кошти бюджетів для виконання спільних проектів або для спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створювати для цього відповідні органи і служби (ч. 3 ст. 142). Співробітництво територіальних громад є новою формою політики місцевого і регіонального розвитку, яка упродовж останніх років в Україні набуває поширення. Співробітництвомасодосить великий потенціал, використання якого може бути корисним для забезпечення сталого розвитку територіальних громад, незалежно від того, громади є великими чималими. Досвід багатьох країн засвідчує, що територіальні громади, зазвичай, ніколи не є абсолютно достатніми, незалежно від їх площі та чисельності населення, тобто воно виступає актуальною та інноваційною формою діяльності для переважної більшості громад. Сутність співробітництва полягає у тому, що територіальні громади на договірній основі об'єднують свої зусилля та ресурси для вирішення існуючих проблем власного розвитку. В умовах упровадження реформи місцевого самоврядування економічний розвиток громади може проявлятися і через механізм співробітництва кількох територіальних громад для вирішення спільних проблем територіального розвитку. З огляду на це,

саме механізм економічного співробітництва як один з напрямів забезпечення фінансової спроможності громади викликає надзвичайну актуальність.

Можливість залучати до територіальних утворень ресурси інших територіальних утворень закладено у Ст. 10 Європейської хартії місцевого самоврядування, де наголошується, що органи місцевого самоврядування мають право, здійснюючи свої повноваження, співпрацювати та в межах закону створювати консорціуми з іншими органами місцевого само врядування для виконання завдань, що становлять спільний інтерес. А також відзначається, що право органів місцевого самоврядування бути членом асоціації з метою захисту і заохочення їхніх спільних інтересів, а також бути членом міжнародної асоціації органів місцевого самоврядування визнається кожною державою [1]. В Україні вище зазначене право закріплено в Законі України «Про співробітництво територіальних громад», в якому визначено, що співробітництво територіальних громад – відносини між двома або більше територіальними громадами, що здійснюються на договірних засадах у визначених цим Законом формах з метою забезпечення соціально-економічного, культурного розвитку територій, підвищення якості надання послуг населенню на основі спільних інтересів та цілей, ефективного виконання органами місцевого самоврядування визначених законом повноважень [2]. Також в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» в Ст. 15 вказано, що органи місцевого самоврядування з метою більш ефективного здійснення своїх повноважень, захисту прав та інтересів територіальних громад можуть об'єднуватися в асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільні об'єднання, які підлягають реєстрації відповідно до законодавства в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державної реєстрації (легалізації) об'єднань громадян, інших громадських формувань [3].

Великий потенціал співробітництва територіальних громад є надзвичайно корисним для забезпечення сталого розвитку всіх громад без винятку. Крім

того, часто кооперація дозволяє знайти ефективніший підхід до вирішення певних завдань через використання спільних знань і досвіду [4].

в Україні співробітництво територіальних громад здійснюється у формі [2]:

- делегування одному із суб'єктів співробітництва іншими суб'єктами співробітництва виконання одного чи кількох завдань з передачею йому відповідних ресурсів;
- реалізації спільних проектів, що передбачає координацію діяльності суб'єктів співробітництва та акумулювання ними на визначений період ресурсів для спільного здійснення відповідних заходів;
- спільного фінансування (утримання) суб'єктами співробітництва підприємств, установ та організацій комунальної форми власності – інфраструктурних об'єктів;
- утворення суб'єктами співробітництва спільних комунальних підприємств, установ та організацій – спільних інфраструктурних об'єктів;
- утворення суб'єктами співробітництва спільного органу управління для спільного виконання визначених законом повноважень.

Серед основних економічних переваг для територіальних громад, які беруть участь у будь-якій з форм співробітництва, найбільше виділяють такі [5; 6]:

- консолідація ресурсної бази для вирішення складних завдань між територіального значення, фінансування яких з будь-якого одного місцевого бюджету викликає непомірне навантаження на нього;
- збільшення суспільного ринку, тобто збільшення кількості потенційних споживачів як адміністративних послуг, так і послуг, що надаються комунальними підприємствами, створеними в межах співробітництва;
- підвищення рівня конкурентоспроможності територій у боротьбі за інвестиції. Співробітництво кількох громад створює належні умови для гарантування прав та інтересів інвесторів, а також умови для реалізації інвестиційних проектів із значно нижчими, ніж у випадку поодиноких громад, термінами окупності;

– створення умов для подальшого реформування системи адміністрування та управління територією, спільною для громад, що вступили у відносини співробітництва.

Таким чином, можна зробити висновок, що основним у контексті вибору такої форми розвитку територіальних громад як їх співробітництво є принцип взаємної вигоди.

Принцип взаємної вигоди – це один із загальновизнаних принципів міжнародного права, яким найчастіше керуються у міжнародних економічних відносинах. Цей принцип тісно пов'язаний з таким принципом, як рівність учасників відносин. Тому в Хартії економічних прав та обов'язків держав 1974 р. ці принципи розглядаються як такі, що взаємно доповнюють один одного. Недодержання цього принципу у будь-якому співробітництві спричиняє дискримінацію, нерівноправність і нееквівалентність обміну. Без будь-яких перебільшень цей принцип є актуальним майже для усіх сфер відносин, у регульованих національним правом, оскільки практично будь-який вид співпраці (навіть не комерційної) передбачає наявність певної вигоди, «задоволення» для партнерів, а співпраця, в свою чергу, може мати як матеріальну форму (акумуляція ресурсів, збільшення розміру фінансування, залучення додаткових ресурсів тощо), так і будь-яку іншу (підвищення рівня довіри мешканців громади, підтримка культурної спадщини тощо)[1].

Отже, ми приходимо до розуміння, що кооперація територіальних громад, зокрема в ресурсній площині, дає можливість їм суттєво підвищувати власну фінансову та економічну спроможність, але при вирішенні виключно тих проблем соціально-економічного розвитку територій, що стосуються двох чи більше територіальних громад. Тобто законодавець застосовує певні організаційні стимули для раціоналізації використання фінансових ресурсів органами місцевого самоврядування, у тому числі шляхом реалізації спільних проектів. Проте, на жаль, чинна редакція частини 2 статті 16 Закону України «Про співробітництво територіальних громад» не сприяє своєчасному фінансуванню заходів співробітництва, у зв'язку із чим потребує невідкладних

законодавчих змін. Правильний вибір фінансової бази забезпечує не лише спільне вирішення нагальних потреб територіальних громад-суб'єктів співробітництва, але й демонструє об'єктивні переваги співробітництва як способу акумуляції ресурсів, обсяг яких для вирішення територіальною громадою переважної більшості питань місцевого значення виявиться недостатнім.

Інформаційні джерела:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування [Текст] : м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року : Офіційний переклад : ратифікована Законом України від 15.07.1997 року за № 452/97ВР // Офіційний вісник України. 2013. № 39. С. 181–185.

2. Про співробітництво територіальних громад [Текст] : Закон України від 17.06.2014 р. № 1508 VII // Голос України. – 2014. – № 138. – С. 10–11

3. Про місцеве самоврядування в Україні [Текст] : Закон України від 21 травня 1997 року № 280/ 97ВР // Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. С. 379–432.

4. Місцеве самоврядування в Україні: сучасний стан та основні напрями модернізації : наук. доп. / редкол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, В. В. Толкованов та ін. ; Національна академія державного управління при Президентіві України. – К., 2014. – 128 с.

5. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад. – К. : Асоціація міст України, 2015. – 40 с.

УДК 331.105.42

РОЛЬ ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВОЇ ПАЛАТИ У РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Скорбіліна І.Б., начальник відділу

ділової інформації та навчальних програм

Регіональна торгово-промислова палата Миколаївської області

Членами РТПП Миколаївської області (далі – Палата) [1] на сьогоднішній день є 166 юридичних і фізичних осіб, в тому числі 1 об'єднана територіальна громада – Коблівська ОТГ.

Основними напрямками співпраці Палати з ОТГ є:

- експертиза (оцінка нерухомості, оцінка обладнання та машин, оцінка цілісних комплексів, паїв, цінних паперів, майнових прав, оцінка земельних ділянок для визначення земельного податку, вартості оренди землі;
- надання комплексу юридичних послуг (аналіз цивільних, господарських, адміністративних справ, підготовка висновків по ним; аналіз контрактів, договорів, угод на відповідність чинному законодавству та рекомендації щодо їх ефективного застосування; підготовка установчих документів підприємств, установ і організацій, внесення в них змін і реєстрація);
- медіаційні послуги;
- послуги в області інтелектуальної власності;
- організація та проведення семінарів, тренінгів та інших навчальних заходів;
- консультації з питань проведення державних закупівель;
- проведення професійних семінарів для бухгалтерів, економістів і аудиторів підприємств та організацій з актуальних питань податкового законодавства, бухгалтерського обліку і т.д.;
- надання консультацій з питань участі у міжнародних програмах, грантах.

Отже, одним із завдань Палати є розробка заходів щодо популяризації серед об'єднаних територіальних громад доцільності співпраці.

Інформаційні джерела

1. Офіційний сайт Регіональної торгово-промислової палати Миколаївської області <http://www.rtp.com.ua> (дата звернення 07.12.2018).

УДК 346.352

ЗДІЙСНЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЧЕРЕЗ ДЕЛЕГУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ ОРГАНАМІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Тимошенко О.О., здобувач вищої освіти

ННІ права Сумський державний університет

Делегування окремих господарських повноважень, які здійснюються органами місцевого самоврядування, можливе на підставі господарських договорів суб'єктам господарювання приватного сектора економіки, зокрема суб'єктам підприємницької діяльності. Тому такий висновок буде важливим для випадків делегування органами місцевого самоврядування частини повноважень з управління об'єктами права комунальної власності.

В цілому, наділення суб'єктів господарювання приватного сектора економіки повноваженнями з управління об'єктами права комунальної власності на договірній основі має бути нормативно визнано однією з форм делегування окремих господарських повноважень органів місцевого самоврядування. Відповідно п. 1 ст. 29 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» на виконавчі органи сільських, селищних і міських рад покладені повноваження з управління в межах, визначених радою, майном, що належать до комунальної власності відповідних територіальних громад[1]. Саме тому, залучення до цього процесу інших суб'єктів права свідчить про покладення на них тих повноважень, які мали б бути реалізованими органами місцевого самоврядування. Посилаючись до норм законодавства, а зокрема ч. 1 ст. 195 Господарського кодексу України управлений суб'єкт господарського зобов'язання, якщо інше не передбачено законом, може передати другій стороні, за її згодою, належні йому за законом, статутом чи договором права на

одержання майна від третьої особи з метою вирішення певних питань щодо управління майном або делегувати права для здійснення господарсько-управлінських повноважень[2].

Необхідно зауважити, що можливість делегування окремих господарських повноважень органів місцевого самоврядування комунальним підприємствам. Відповідно до ч. 3 ст. 8 Господарського кодексу України господарська компетенція органів державної влади та органів місцевого самоврядування реалізується від імені відповідної державної чи комунальної установи[2]. Таким чином, комунальні підприємства виконують низку делегованих повноважень з управління об'єктами права комунальної власності, які закріплюються за ними вповноваженими органами місцевого самоврядування на праві господарського відання чи праві оперативного управління. Відповідно до ч. 5 ст.5 Закону України « Про оренду державного та комунального майна» підприємства, установи та організації - щодо нерухомого майна, загальна площа якого не перевищує 200 квадратних метрів на одне підприємство, установу, організацію, та іншого окремого індивідуально визначеного майна. У цьому разі комунальні підприємства виконують делеговані повноваження органів місцевого самоврядування як представників власника майна [3].

Отже, господарські повноваження органів місцевого самоврядування можуть бути делеговані комунальним підприємствам та іншим суб'єктам. Крім того, є важливим удосконалення правового регулювання в даній сфері, необхідно виділити здійснення делегування, окрім закону, укладенням господарського договору.

Інформаційні джерела

- 1.Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р.№280/97-ВР.Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170.
- 2.Господарський кодекс України : Закон України від 02.05.2003. №436-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18. Ст. 144.

3. Про оренду державного та комунального майна: Закон від 10.04.1992. № 2269-ХІІ. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 30. Ст. 416.

УДК 352.071

ВПЛИВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ НА СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Тимофєєва Т.С., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Однією з характерних рис розвитку сучасних демократично організованих суспільств є політична децентралізація, яка виявляється в здійсненні певної частини публічної влади самостійними від держави суб'єктами, не пов'язаними відносинами підпорядкування. Ступінь самостійності при цьому визначається тим, що вони належать або до органів державної влади суб'єктів федерації (в державах з федеративним устроєм), або до органів відносно самостійного виду публічної влади – місцевого самоврядування [1;3].

У вітчизняній науці лише останніми роками почали приділяти увагу питанню «децентралізація». Здебільшого це питання досліджували такі вчені: О.Кириленко, І.Луніна, А.Лучка, С.Слухай, С.Колодій, В.Толуб'як та інші. Незважаючи на проведені наукові дослідження, багато аспектів децентралізації залишаються мало вивченими, а існуючі проблеми – не вирішеними.

Процес передачі повноважень на місця, підвищення дієздатності місцевого самоврядування та розширення його повноважень, що передаються з «центру на низовий рівень територіальних громад» на принципах субсидіарності – це об'єктивна основа децентралізації, і водночас – невід'ємна складова процесів реформування територіальної організації влади [5;2].

Тема децентралізації влади в українській практиці державотворення завжди посідала вагоме місце, починаючи з моменту проголошення незалежності України. Особливо ця проблема актуалізувалась у 2014 році.

Внутрішньополітичний розвиток держави та зовнішня ситуація навколо України загострили питання децентралізації влади – передачу повноважень та ресурсів на нижчі рівні публічного управління. Децентралізація виступає однією з форм розвитку демократії, що дозволяє при збереженні держави та її інститутів, розширити місцеве самоврядування, активізувати населення на вирішення власних потреб та інтересів, звузити сферу впливу держави на суспільство, змінюючи цей вплив механізмами саморегуляції, виробленими самим суспільством [1;4].

Переконливими фактами, що свідчать про ефективність впровадження фінансової децентралізації, стали результати платоспроможності місцевих бюджетів. Так, за даними експертів Асоціації міст України, у 2014–2016 рр. у 58 разів зменшилася кількість наданих казначейських позик, що демонструє посилення платоспроможності місцевих бюджетів. У 2017 р. кількість дотаційних місцевих бюджетів знизилася завдяки децентралізації на 24 %, кількість бюджетів-донорів зросла на 12,5 %. У цьому ж році у 2,2 рази збільшилася державна фінансова підтримка розвитку громад[4;].

Об'єднані територіальні громади також можуть укласти між собою договори про співробітництво, чие законодавче регулювання є частиною реформи місцевого самоврядування. Такі договори дозволяють делегувати певні завдання та об'єднувати ресурси для реалізації спільних проєктів, спільно використовувати ту чи іншу інфраструктуру і створювати спільні виконавчі органи або підприємства для реалізації спільних завдань. Станом на перше півріччя 2018 року понад 860 громад уклали 199 угод про співробітництво у сферах управління інфраструктурою, комунального господарства, освіти, охорони здоров'я, надання адміністративних послуг і деяких інших[3].

Загалом по регіонах України, станом на 1 січня 2017 р. залишки на рахунках місцевих бюджетів становили 52 млрд грн, у порівнянні з 35 млрд грн у 2016 р [4].

Такі тенденції дають можливість місцевим органам влади забезпечити належне функціонування закладів бюджетної сфери та самостійно вирішувати

питання розвитку громад без звернення до центральних органів влади стосовно виділення додаткових коштів з Державного бюджету.

В Україні неодноразово розглядалися ідеї щодо сприяння регіональному та місцевому розвитку відповідно до положень Європейської хартії місцевого самоврядування та у межах концепції «доброго врядування». Головними принципами домінуючої в Європі системи «доброго врядування» є забезпечення відкритості, участі, відповідальності, ефективності та послідовності у прийнятті управлінських рішень. В українських реаліях це передбачає наближення управління до людей, їхню безпосередню участь у різних формах місцевого та регіонального управління, заміну взаємовідносин за принципом «керівник - громадянин» на відносини типу «постачальник послуг - клієнт». Світова практика свідчить, що такі принципи найбільш ефективно діють у країнах з децентралізованою системою управління.

Інформаційні джерела

1. Бутко М. П., Хомик О. Д. Методологічні засади формування сучасної парадигми політики регіонального розвитку / М. П. Бутко, О. Д. Хомик // Регіональна економіка. – 2014. – № 2. – С. 7-16
2. Булеца Н.В. – Фіскальна децентралізація та соціально-економічний розвиток регіонів / Н.В.Булеца // Ефективна економіка – 2015 - №12
3. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://www.ukrstat.gov.ua>
4. Офіційний сайт Асоціації міст України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.auc.org.ua/>
5. Реформування адміністративно-територіального устрою в Україні в умовах євроінтеграції / О.А. Христенко, Н.О.Красовська // Інноваційна економіка. – 2017. – №7 – 8 (70). С. 123-128.

УДК 631.115.13:711.4371

**РОЛЬ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ**

Червен І. І., д-р. екон. наук, професор

Павлюк С. І., канд. екон. наук, асистент

Миколаївський національний аграрний університет

У сучасних умовах кооперація широко визнана у світі як дієвий інструмент цивілізованого вирішення складних соціальних проблем. Насамперед, вона потрібна дрібним виробникам сільськогосподарської продукції, яким сільгоспокооперативи надають доступ до сучасних технологій виробництва, переробки та реалізації своєї продукції, стійкість до викликів агресивного конкурентного середовища.

Кооперативи є первинними осередками громадського суспільства, потужно підтримують сільські територіальні громади, відіграють вагомий роль у вирішенні продовольчої проблеми. Закордонний досвід свідчить, що найбільше кооперативів створюються у тих сферах, де отримується значна частина доданої вартості (переробка і реалізація молока і молочних продуктів, переробка зерна і виробництво хлібобулочних виробів, переробка м'яса, оптова та роздрібна торгівля перерахованими продуктами), яка перевищує вартість первинного сільськогосподарського продукту в 2-4 рази. Важливо при цьому відмітити, що кооператив може формувати великі партії переробленої продукції для прямих поставок споживачам через свої магазини.

Місцевий економічний розвиток може бути забезпечений зростанням ролі малого бізнесу. Передусім, з метою підтримки місцевого економічного розвитку зусилля територіальних громад мають бути направлені на збільшення чисельності, розвитку та утримання малих підприємств й обслуговуючих кооперативів. Цілеспрямовані заходи з підтримки таких структур повинні включати пряму підтримку підприємців й учасників кооперативів, технічну допомогу з консультування операційної діяльності та управління, у створенні нових робочих місць [1, с.13].

Чіткий взаємозв'язок, що простежується у необхідності ініціювання активного розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів з наступним розвитком територіальних громад. Сільськогосподарська кооперація є ефективним механізмом забезпечення конкурентоспроможності малих та середніх сільськогосподарських товаровиробників. Також вона може впливати на розвиток соціальної інфраструктури населених пунктів, що входять до складу старостинського округу.

Сьогодні велика увага приділяється створенню молочарських кооперативів, бо основними виробниками молока є особисті селянські господарства. У разі відсутності об'єднання селян, вироблена ними продукція продається переробникам, які формують закупівельні ціни. Як доводить практика, різниця між закупівельною ціною молока у виробника і ціною молочної продукції, яку отримає переробник, дуже велика. Продаж молока кооперативом дозволяє суттєво зменшити цю різницю.

Молочарські кооперативи вже функціонують в населених пунктах об'єднаних територіальних громад – «Добрі газди» (Чернівецька область), «Радодар» (Хмельницька область), «Відроджені традиції» (Хмельницька область), СОК «Перспектива+» (Хмельницька область), СОК «Покрова» (Львівська область).

Заслужовує на увагу позитивний досвід діяльності Глибоцької ОТГ Чернівецькій області, де на території сіл вирішено створити власний кооператив (32 домогосподарства) з приймання та переробки молока та побудувати сироварню. Вартість проекту складає близько 800 тис. грн (власні кошти ОТГ) та 20 тис. євро (кошти гранту від Австрійська агенція розвитку та програма розвитку ООН «Сталий розвиток сільських територій Чернівецької та Одеської областей»), причому кошти громади планується використати на побудову цеху, а гранту – купівлю обладнання.

Модель функціонування багатопрофільних кооперативів, членами яких є особисті селянські господарства та фермери сільських територій, тривалий час використовується в Японії і довела свою ефективність. Більше 90% господарств

там є членами сільськогосподарських кооперативів, кожен із яких в середньому включає біля 12000 господарств з розміром земельної ділянки яких коливається від 1 до 3 га. Кооперативи в цій країні мають таке значення, що всі регіональні, навчальні, наукові, дорадницькі заклади засновуються і керуються ними. Вони формують запити на відповідні кадри, наукові роботи та консультативні послуги.

В кожній Японській префектурі (обласному центрі) створені кооперативні лабораторії, які використовують сучасне обладнання вартістю декілька мільйонів доларів. Ці лабораторії на запит менеджерів кооперативу виконують для особистих господарств (фермерів) всі необхідні аналізи.

На початку кожного сезону японський фермер визначає для себе яку продукцію він буде вирощувати та інформує про те менеджерів кооперативу, а останні дають інформацію про вимоги до якості продукції (ці вимоги встановлюються шляхом перемовин між Асоціацією кооперативів та торгівельними мережами (державними оптовими ринками) за участю представників держави). Така організація дозволяє тисячам фермерів вирощувати однотипну якісну продукцію у великих масштабах, що збільшує її ціну.

Проблеми розвитку кооперативів і територіальних громад лежать у одній площині і можуть вирішуватися лише взаємопов'язано і комплексно. Це створить міцне підґрунтя для економічних і соціальних досягнень місцевих громад, бо кооператив є гарною можливістю вийти з кризової ситуації у селах та селищах, де немає роботи. Це чудовий шанс створити нові робочі місця покращити рівень життя населення та залучити інвесторів.

Інформаційні джерела:

1. Планування розвитку територіальних громад: навч. пос. для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І.Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України –К., ТОВ «Підприємство «ВІ ЕНЕЙ», 2015. –256 с.

2. Зіновчук В.В. Чи очікувати Україні на кооперативний бум? //

Кооперативні читання: 2018 рік: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. Житомир, 2018. С. 7-11.

УДК 352.07

**УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ОБ'ЄДНАНИХ
ГРОМАД В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ**

Чирва О.Г., д-р. екон. наук, професор

Подзігун С.М, канд.екон.наук, доцент

**НН Інституту економіки та бізнес-освіти Уманського державного
педагогічного університету ім. П. Тичини**

В Україні, як і в інших країнах світу, активно розвивається та запроваджується стратегічний підхід до планування сталого територіального розвитку. Це пов'язано з перевагами даного методу для всіх основних учасників цього процесу. Нині суттєво видозмінюються функції, що реалізуються під час планувального процесу, зазнає змін сама роль планування у системі місцевого управління. Воно все більше стає інструментом підвищення конкурентоспроможності територій і регіонів, засобом згуртування різних суб'єктів територіального розвитку навколо нових цінностей і довгострокових пріоритетів.

Така активізація планувальної діяльності, з одного боку, є закономірним етапом розвитку регіонів та окремих територій, з іншого – намаганням регіонів знайти адекватні інструменти, які б допомагали відповісти на виклики сучасного глобалізованого світу, коли істотно пришвидшуються різноманітні зміни, в тому числі політичні, економічні, соціальні, технологічні, екологічні.

Надзвичайно важливою умовою процесу децентралізації в Україні є система і цілеспрямована діяльність новостворених громад, відповідно до узгодженого на місцевому рівні плану дій. Як правило, таким узгодженням планом виступає стратегія розвитку громад. Питання забезпечення сталого розвитку на місцевому територіальному рівні є надзвичайно актуальними з

огляду на потребу низовинної стабілізації соціально-економічного життя нашої держави в умовах економічної кризи та проведення реформи з децентралізації управління [1].

Стратегія розвитку громади – це формалізований і послідовно викладений на папері комплекс рішень і дій, за допомогою яких вибирають методи і засоби досягнення загальної мети або цілей органу місцевого самоврядування. Вона концентрується на досягненні загальної мети громади. Стратегія складається з кількох, логічно пов'язаних між собою блоків:

- аналіз соціально-економічного розвитку громади;
- аналіз результатів анкетного опитування населення громади;
- висновки щодо результатів аналітичних досліджень та можливі сценарії розвитку громади (інерційний та модернізаційний сценарії розвитку);
- бачення розвитку громади;
- стратегічні та операційні цілі;
- завдання та заходи (конкретизація дій з розвитку громади з визначенням конкретних виконавців, часових інтервалів та коштів для реалізації і джерел їхнього залучення).

Вагомою відмінністю стратегії розвитку ОТГ є активне залучення населення громади на всіх етапах стратегічного планування, починаючи з розробки стратегії. Залучення населення має на меті вирішення кількох завдань: залучення населення до процесів стратегування і реалізації проектних заходів в ОТГ; отримання повної інформації щодо поточного стану та очікувань від представників громади; забезпечення додаткового моніторингу за результатами діяльності місцевої влади за усвідомлення громадою причинно-наслідкових зв'язків цих дій і отриманих результатів.

Включення громадськості до формування стратегії було перейнято у розвинених країн Європи і Америки, де громадська участь – одна з найважливіших умов успішного процесу стратегування. Ступінь залучення громадськості залежить від її активності та відкритості місцевої влади до співпраці. Вибираючи стратегію співпраці, варто зазначити, що розробка

органами місцевого самоврядування будь-яких планів в ізоляції від громадськості часто призводить до того, що упускаються важливі моменти, а реалізація цих планів не знаходить підтримки серед мешканців. Тому важливим є залучення громадськості до процесів ухвалення рішень та співучасть у втіленні цих рішень у життя.

Черкаська область активно включилася в процес розробки стратегії влітку 2017 року. Першим завданням, яке стояло перед Черкаським центром розвитку місцевого самоврядування, полягало в оцінці ступеню готовності громад та їхніх спеціалістів до розробки стратегії розвитку та надання необхідних базових знань для подальшої діяльності.

Загалом, на сьогодні, Черкаська область входить в п'ятірку областей України за кількістю утворених ОТГ у 2017 році. У 2016 році, порівняно із 2015 роком, власні доходи ОТГ зросли у 4 рази, доходи бюджетів ОТГ з трансфертами зросли у 8 разів.

У 2016 році ОТГ реалізувало 4 проекти за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку на загальну суму 1,7 млн грн.. за рахунок субвенції з державного бюджету на розвиток інфраструктури ОТГ, у 2016 році реалізовано 27 проектів на загальну суму 12,8 млн грн.

Об'єднання територіальних громад на сьогодні є однією з найбільш обговорюваних тем та напрямів реформ, зокрема, реформи місцевого самоврядування, успішна реалізація якої має стати підґрунтям для створення дійсно спроможних територіальних громад. Розроблення стратегій сталого розвитку об'єднаних територіальних громад на основі застосування сучасних методів проектного менеджменту потребує належної методичної підтримки. Отже, об'єднання територіальних громад є запорукою переходу місцевого самоврядування на якісно новий рівень.

Інформаційні джерела

1. Костюкевич Р.М. Проектне управління в системі стратегічного планування об'єднаних територіальних громад [Текст] / Р.М. Костюкевич, О.М. Мандзюк // Управління розвитком складних систем. – 2016. – № 26. – С. 74-82.

УДК 338.439.02:330.342.146

**РОЛЬ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД.**

В. С. Шебанін, д-р тех. наук, професор, академік НААН

Ю. А. Кормишкін, канд. екон. наук

Миколаївський національний аграрний університет.

Суб'єкти підприємницької діяльності відіграють вагомую роль у формуванні спроможних територіальних громад, зокрема: здійснюють вплив на формування їх доходної частини бюджету; сприяють у вирішенні житлово-комунальних проблем, залученні іноземних інвестицій, використанні та модернізації приміщень територіальних громад, розвитку креативної економіки територіальних громад та формуванні їх екологічної безпеки, збереженні історико-культурної спадщини, популяризації територіальної громади тощо.

У ході дослідження нами визначено ряд проблем розвитку підприємницької діяльності у межах об'єднаних територіальних громад, зокрема:

- відсутність інструментів фінансової підтримки підприємців і складність доступу до коштів для розвитку бізнесу;
- недостатність інформаційної підтримки підприємців;
- відсутність зведеної інформації по земельних ділянках і приміщеннях, які можна використовувати для ведення підприємницької діяльності;
- незадовільний стан інженерно-технічних мереж;
- недостатній рівень туристичної промоції громади;
- нерозвиненість транспортної інфраструктури: низька якість доріг і відсутність залізниці;
- відсутність у громад структурних підрозділів, які займаються підтримкою бізнесу;
- відсутність стратегії розвитку підприємництва.

Ефективний розвиток підприємництва залежить і від підтримки влади. Вважаємо, що у кожній територіальній громаді має бути розроблена дорожня карта розвитку підприємництва. Дорожня карта – це набір взаємопов'язаних заходів, реалізація яких дозволить покращити середовище для ведення бізнесу на території громади. Зокрема, головний акцент, на наш погляд, при розвитку дорожніх карт та визначення подальших напрямків діяльності має бути спрямований на поєднання зусиль як органів влади, так і малих і середніх підприємств, у тому числі і особистих селянських господарств та об'єднаних територіальних громад, тому що сьогодні вони мають можливість, а деякі вже почали інвестувати у власну переробку, завдяки державному фонду регіональному розвитку, та профільних асоціацій задля розробки таких програм спільних дій.

Заслужує на увагу і пропозиція щодо формування фондів підтримки малого та середнього підприємництва територіальних громад. Отримати кошти із зазначеного фонду може переможець конкурсу бізнес-пропозицій, який ініціюється громадою і владою. У цьому конкурсі мають право брати участь лише жителі певної територіальної громади і бізнеспропозиція має реалізовуватися лише на території громади.

Керівництво територіальної громади має бути зацікавлене різними формами підтримки та активізації підприємців, у тому числі в участі у міжнародних програмах. Для цього на сайтах територіальних громад слід розміщувати інформацію про грантові проекти та умови участі у них. Крім того, з метою активізації підприємництва вважаємо за доцільне проводити тренінги щодо відкриття власної справи, написання грантових заявок. Для цього слід залучати громадські організації, центри зайнятості, а також заклади вищої освіти.

Інформаційні джерела

1. Офіційний сайт Слобожанської територіальної громади / [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://slobozhanska.gromada.site>

2. Офіційний сайт Байковецької об'єднаної територіальної громади [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://bsr1653.gov.ua/>
3. Офіційний сайт ТОВ СП «Нібулон» [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://nibulon.com> 11 Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2017. – Вип. 4
4. Офіційний сайт група компаній «ПАЕК» [Електронний ресурс] – <http://paek.com.ua>
5. Офіційний сайт Глибоцької селищної об'єднаної територіальної громади [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://hliboka.chv.ua>
6. Офіційний сайт Наркевицької територіальної громади [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://narkevyska-gromada.gov.ua>
7. Агронавігатор [Електронний ресурс] : журнал – Режим доступу : <http://www.agronavigator.net/novosti/fermer-stvorit-mini-gollandiyu-v-ukrayini>
8. Офіційний сайт Територіального співробітництва країн Східної Європи (ЕаРТС) [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.eartc.eu>
9. Офіційний сайт Децентралізація дає можливості [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua>
10. Офіційний сайт Асоціація міст України та громад [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.auc.org.ua>.

СЕКЦІЯ 5
СПРОМОЖНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНИЙ ПРОФІЛЬ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД

УДК 338.48

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ПРАВОВОЇ
СПРОМОЖНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Жепало В.М., начальник відділу правопросвітництва Другого
миколаївського місцевого центру з надання безоплатної вторинної
правової допомоги

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» передбачає значний за обсягом об'єм заходів, які передбачають порядок добровільного об'єднання територіальних громад, у т.ч. із забезпечення дотримання конституційних прав мешканців громади, однак чітко не визначає механізму їх захисту .

Методика формування спроможних територіальних громад, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 08.04.2015 № 214, серед показників спроможності громади передбачає визначення суми фінансування громади, кількість закладів освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, тощо, однак нічого не говорить про забезпечення права громадян на правову допомогу відповідно до ст. 59 Конституції України.

Протягом майже півроку нами проводиться постійна та системна співпраця з трьома новоствореними територіальними громадами Миколаївської області та надавалася правова допомога їх мешканцям. За цей період відвідано більше 30 населених пунктів, під час яких на прийомі фахівців установ правової допомоги побувало більше 100 громадян, які отримували консультації та інформацію правової тематики, ще більша кількість прийняли участь у правопросвітницьких заходах, де обговорювалися найбільш нагальні зміни до законодавства України.

Вивчення ситуації дозволяє зробити наступні висновки щодо надання первинної правової допомоги громадянам:

по-перше, у більшості випадків консультації населення проводяться в основному секретарями сільської ради, які не мають юридичної освіти, а тому не зможуть фахово допомогти конкретній людині;

по-друге, фахівці з галузей суспільного життя (земельні питання, освіта, соціальні послуги) переважно спроможні вирішувати проблеми людей за відповідними напрямками, однак порядок оскарження прийнятих органами влади рішень стосовно громадян залишається поза межами уваги цих спеціалістів;

по-третє, головними та найбільш кваліфікованими надавачами первинної правової допомоги залишаються юристи, які входять до складу виконавчих органів територіальних громад. Однак, ці фахівці на сьогодні перевантажені питаннями, які стосуються розв'язання широкого спектру місцевих проблем і не мають можливості приділяти достатню увагу питанням надання правової допомоги, а тим більше роботі з підвищення правової освіти населення.

Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» (ст. 26) та «Про безоплатну правову допомогу» (ст. 12) дають можливість розв'язати проблему надання якісної правової допомоги громадянам трьома шляхами.

Перше – це безумовно, затвердження відповідної цільової програми правової допомоги, прийняття яких є виключною компетенцією органу місцевого самоврядування.

Такі програми у 2018 р. за пропозиціями установ безоплатної правової допомоги прийняли Олександрівська та Шевченківська об'єднані територіальні громади Миколаївської області. Ці документи передбачають виділення коштів громади на облаштування місць прийому громадян у віддалених населених пунктах, виготовлення інформаційних матеріалів з конкретними інструкціями для вирішення тих чи інших правової проблем, витрати на проведення місцевих інформаційних кампаній у засобах масової інформації.

Другим засобом задоволення потреб громади у правовій допомозі є створення спеціалізованих установ, які утворюються органами місцевого самоврядування. До їх компетенції входить розгляд звернення осіб про надання безоплатної первинної правової допомоги; надання правової інформації, консультацій і роз'яснення з правових питань; складання заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім документів процесуального характеру); надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіації; інформування територіальної громади про можливість отримання безоплатної первинної та вторинної правової допомоги.

Як бачимо, широкий спектр можливостей таких установ мав би повністю задовольнити потребу громади у правовій допомозі. Основною перешкодою їх створення є фінансові можливості громад, які на сьогодні зорієнтовані, в основному на вирішення соціальних потреб.

І нарешті, третій спосіб – можливість для територіальних громад укладати з фізичними та юридичними особами приватного права, які відповідно до свого статуту мають право надавати правову допомогу, договори про надання на постійній або тимчасовій основі первинної правової допомоги на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці. Порядок та критерії залучення органами місцевого самоврядування юридичних осіб приватного права до надання безоплатної первинної правової допомоги затверджений наказом Міністерства юстиції України від 15.06.2012 № 891/5 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України 18 червня 2012 року за № 987/21299.

З одного боку, на жаль, тут ми на сьогодні не маємо практичних прецедентів, з іншого – відкриваються широкі можливості для залучення адвокатів та їх об'єднань, юридичних клінік та консультацій до роботи із забезпечення правової спроможності громад.

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що робота із підвищення правової спроможності територіальних громад має продовжуватись. Для цього необхідно вивчати вже наявний досвід, як наприклад, ефективність реалізації

Програм правової допомоги, працювати над запровадженням інших можливостей, передбачених законодавством України, систематично проводити навчання та підвищення кваліфікації працівників органів місцевого самоврядування з правової тематики, що дозволить їм обрати вірну модель захисту прав мешканців громади.

Інформаційні джерела

1. Конституція України: закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: закон України від 05 травня 2015 р. № 157-VIII // Відомості Верховної Ради України . – 2015. - № 13. – Ст. 7343.

3. Про безоплатну правову допомогу: закон України від 02.06.2011 № 3460-VI // Голос України – 2011. - № 122

4. Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад: постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 214//Офіційний вісник України - 2015 р. - № 33.

УДК 352.073(477)

РЕСУРСНА БАЗА ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Забегловська О.В. здобувач вищої освіти

Мішуровський А. В. здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Світовий досвід свідчить, що соціальні проблеми розуміються і, як наслідок, вирішуються на місцевому рівні значно ефективніше. Проте такий прямий зв'язок між розумінням і вирішенням може бути лише за достатньої ресурсної бази. Одним із механізмів формування ресурсної бази на даному етапі розвитку нашої країни на місцевому рівні є добровільне об'єднання територіальних громад.

Спроможність об'єднаних територіальних громад значною мірою визначається тим, наскільки результативно вони використовують ресурси, які є

в їх розпорядженні та складають їх ресурсний потенціал. Ресурсний потенціал територіальної громади – поліструктурне та багаторівневе утворення, що характеризується різноманітними типами сполучення видів ресурсів, які сприяють досягненню стратегічних цілей. Він об'єднує в собі майновий, природно-ресурсний, виробничо-технічний, демографічний, фінансовий, науково-технічний, інтелектуальний, інформаційний, інвестиційний, інноваційний тощо потенціали, а також власне територію з певним типом її інфраструктури [1]. Потенціал територіальної громади, як правило, відсвічує лише наявні ресурси, окремі з яких можуть бути вичерпними (багатства надр, ґрунти, дерева, рослинний і тваринний світи, деякі види мінеральної сировини тощо), тому й методи впливу на їх використання мають відрізнятися в залежності від вичерпності / невичерпності ресурсів, можливостей їх відновлюваності (повної або відносної)[3].

Ресурсне забезпечення - віддзеркалює форми і процедури діяльності органів місцевого самоврядування щодо функціонування та розвитку територій: потреби людей практично безмежні, а ресурси для їх задоволення є відносно обмеженими, тому громада не в змозі повною мірою задовольнити власні потреби. Саме органи управління повинні впливати на ступінь відповідності потреб і ресурсів, намагатися підвищення рівня задоволення потреб за існуючих ресурсів [2].

Для встановлення взаємозв'язку між окремими видами ресурсів територіальної громади доцільно здійснити таку їх систематизацію: природні (у т. ч. рекреаційні), людські (у т.ч. інтелектуальні), матеріально-технічні (у т.ч. інноваційні), фінансові (у т. ч. інвестиційні), інформаційні (у т. ч. віртуальні), нематеріальні (у т. ч. компетентнісні). Іншими словами, йдеться про певну ресурсну платформу територіальної громади як сукупність основних її компонентів – видів ресурсів, пов'язаних між собою в процесі забезпечення функціонування та розвитку громади.

Об'єднана громада одержує додаткові фінансові та майнові ресурси.

Оснівні з них:

- 60% ПДФО (зараз 0) на власні повноваження;
- Державні субвенції;
- Право розпоряджатися землями на території об'єднаної громади;

Перелік податкових та неподаткових надходжень місцевих бюджетів об'єднаних громад (Бюджетний кодекс України ст. 64, 69-1, 71).

- 60% податку на доходи фізичних осіб;
- 25% екологічного податку;
- 5% акцизного податку з реалізації підакцизних товарів;
- 100% єдиного податку;
- 100% податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності;
- 100% податку на майно (нерухомість, земля, транспорт)[4].

Об'єднані громади переходять на прямі міжбюджетні відносини з Державним бюджетом (зараз прямі відносини мають лише області, райони, міста обласного значення).

Таким чином, необхідність ресурсного забезпечення розвитку територіальних громад вимагає від місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування застосування сучасних методів ресурсного менеджменту. Необхідно розробляти певну методологію ресурсного менеджменту, яка має включати керування «кваліфікацією» ресурсів, управління ефективністю використання ресурсів, менеджмент ресурсних резервів, управління розробкою новітніх видів ресурсів тощо.

Інформаційні джерела:

1. Бабаєв В. Сучасні підходи до зберігання та нарощення ресурсного потенціалу територіальної громади / В. Бабаєв, М. Новікова // Публічне управління : теорія та практика : збірник наукових праць Асоціації докторів наук з державного управління. – Х. : Вид-во “ДокНаукДержУпр”. – 2013. – Випуск 4 (16). – С. 197-201.

2. Безверхнюк Т. Ресурсний режим як інституційний механізм ресурсного забезпечення регіонального управління [Електрон. ресурс] / Т.М. Безверхнюк //

Державне будівництво : електрон. наук. фах. вид. ХарPI НАДУ. – 2010. – № 1. –

Режим доступу : [http:// www.kbuapa.kharkov.ua](http://www.kbuapa.kharkov.ua)

3. Ресурсне забезпечення об'єднаної територіальної громади та її маркетинг: навч. посіб. / [Г. А. Борщ, В. М. Вакуленко, Н. М. Гринчук, Ю. Ф. Дехтяренко, О. С. Ігнатенко, В. С. Куйбіда, А. Ф. Ткачук, В. В. Юзефович] – К. : – 2017. – 107 с.

4. Бюджетний кодекс України ст. 64, 69-1, 71 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://kodeksy.com.ua/byudzhetnij_kodeks_ukraini/statja-64.htm

УДК 330.3: 364

SMART ГРОМАДА - ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ СПРОМОЖНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Войцеховська О.В. здобувач вищої освіти

Товсточуб Ю.В. здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

В Україні впроваджуються реформи, зокрема і реформи місцевого самоврядування. Сьогодні більшість громад, особливо які об'єдналися рік тому, займаються вирішенням інфраструктурних та найбільш болючих питань і проблем: освітлення, дороги, благоустрій, тепломодернізація та енергоефективність, тощо. Швидкі темпи зазначених процесів обумовили появу й активне впровадження нової концепції та практичної моделі місцевого розвитку – Smart-громади («розумної громади»). Вона заснована на ідеї про взаємодію зацікавлених сторін (стейкхолдерів) у місцевих громадах з метою інтенсифікації позитивних змін через широке застосування цифрових технологій, а також найактивніше запровадження інновацій. Треба визнати, що в середовищі економістів ця модель нині викликає передусім управлінський і комерційний інтерес [1].

Smart-громада – це модель публічного управління органами місцевого самоврядування, надання публічних послуг та проведення заходів для рівня підвищення життя кожного з мешканців громади окремо, та її розвитку в

цілому. Для цього передбачені глибока модернізація та широке застосування інформаційних технологій.

Сутність Smart-громади полягає в розумному підході до управління громадою та її ресурсами. Управління такою громадою – це об'єднання зусиль всіх, хто в ній живе та працює – і влади, і комунальних служб, і представників бізнесу, і громадян. Тож, Smart-громади стають, таким собі майданчиком, співробітництва влади, бізнесу, громадянського суспільства. Кожен окремий суб'єкт, виходячи зі змісту і специфіки діяльності, посвоєму визначає пріоритетність соціалізаційних завдань. Так, для владних інститутів такий SMART формат полегшує менеджмент соціально значущих питань, виходячи із бюджетних можливостей та обмежень. Бізнес сприймає громаду як полігон для тестування і комерціалізації виробничих та інфраструктурних проєктів. Громадянське суспільство сфокусоване, насамперед, на налагодженні та підтримці соціальних контактів, ефективності власного впливу на владу і бізнес.

Smart-громада забезпечує комфортні і безпечні умови для проживання, спрощує технології користування сервісами, які пропонують міські установи [2]. Насамперед, запровадження концепції Smart-громади передбачає перехід звичайного інформаційного сайту органів влади до сайту, який дозволить організувати співпрацю із громадськістю. Створить зворотній зв'язок із громадянами через електронний контактний центр.

В рамках нової концепції «Smart громада» для кожної об'єднаної територіальної громади (ОТГ) потрібно створити спеціальний паспорт інвестиційного розвитку. Це дозволить проаналізувати сильні та слабкі сторони територій, розставити пріоритетні завдання, які потрібно реалізувати найближчим часом. А головне, це дасть змогу ефективніше залучати до проєктів інвесторів. Як показує практика, громади, які адаптувалися до віянь часу та нововведень, зараз активно розвиваються – будують сучасні об'єкти, реконструюють вже існуючі та загалом підвищують рівень життя населення.

Також важливою складовою Smart-громади є наявність платформи у мережі Інтернет, де кожна громада зможе представляти свої досягнення, проекти, бізнес-пропозиції, потенційні проекти інвестицій, що вносяться до інвестиційних паспортів ОТГ. Дана сторінка надасть можливість доступу до бази даних інвестиційних проектів для потенційних інвесторів у будь-якому куточку України та за кордоном. Реалізацію цієї ідеї варто розпочати у мережі Facebook, а після цього, коли буде створено конкретний концепт, перенестися на інший окремий сайт.

SMART громада, означає, що громада: чітко розуміє свої цілі і конкретно уявляє ті, перетворення, що мають відбутися, використовує інноваційну модель розвитку; знає, як буде вимірюватись прогрес здійснення перетворень та вміє їх вимірювати; розуміє яким чином будуть здійснюватися перетворення; приймає обґрунтовані рішення; уявляє часові терміни здійснення перетворень [3].

Таким чином, можна констатувати, що сьогодні все частіше у різних сферах життя використовується поняття «smart». Smart-громади стають сполучною ланкою між створенням середовища, що сприяє вдосконаленню інтелектуальних та освітніх навичок населення, і знаннями й інноваційною продуктивністю організацій, які перебувають у цьому середовищі. Громади стають такими собі компактними територіями, з доступними для всіх мешканців можливостями участі у самоврядування, отримання послуг та сервісів у режимі онлайн. Крім того, завдяки такій Smart-модернізації підвищується комфорт проживання у громаді, робота органів місцевого самоврядування стає більш якісною, а зв'язок «влада-громада» тіснішим.

Інформаційні джерел

1. Звонар В.П. SMART-громада як соціально-економічний феномен / В.П. Звонар // *Demography and Social Economy*, 2017, № 3 (31). – С. 76–88
2. Кунанець Н. Досвід реалізації проектів класу «розумне місто» на основі інформаційних і телекомунікаційних технологій / Н. Кунанець, В. Пасічник, Г. Химич // *Вісник ЛДУ БЖД*. – 2016. – № 14. – С. 17–37.

3. Умные города как «столицы» цифровой экономики / В.П. Куприяновский, С.А. Буланча, В.В. Кононов, К.Ю. Черных, Д.Е. Намиот, А.П. Добрынин // International Journal of Open Information Technologies. – 2016. – 4, № 2. – Р. 41–52

УДК 338.439.02:330

**СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА
РАДСАДІВСЬКІЙ ОБ'ЄДНАНІЙ ТЕРИТОРІАЛЬНІЙ ГРОМАДИ**

А.В. Ключник, д-р екон. наук, професор

Миколаївського національного аграрного університету

Вважаємо, що одним з перших стратегічних напрямів розвитку підприємницької діяльності в Радсадівській ОТГ є створення консультативного центру для підприємців. Це дасть можливість отримати фахові консультації підприємцями громади. Бо як доводить практика, вчасно отримана порада, консультація рятує від краху. Також на сайті Громади доцільно створити окремий розділ «Підприємцям» для чинних та майбутніх підприємців, який міститиме необхідну інформацію про заснування та ведення бізнесу, оперативну інформацію про зміну відповідних нормативно-правових актів тощо.

Одним із інноваційних підходів розвитку підприємництва є впровадження коворкінгу [3] на базі 4 загальноосвітніх навчальних закладах із загальною кількістю учнів – 353 особи.

Інноваційність коворкінгу на базі шкіл Радсадівської ОТГ є одночасним доступом не тільки для учнів шкіл, а й місцевої молоді та людей старшого віку, які зможуть відвідувати заняття та вчитися використовувати сучасне обладнання. Ідея полягає в тому, щоби зробити школу відкритою для усіх мешканців громади. Будь-хто з мешканців ОТГ, який має ідеї, але не має можливості закупити всю необхідну техніку може працювати в коворкінгу. Запровадження коворкінгу у Радсадівській ОТГ дасть можливість:

- покращити якість знань в школах технологічної освіти, з акцентом на розвиток бізнес-компетенцій;
- сприяти розкриттю підприємницького потенціалу шкільної молоді, підвищення активності в бізнес сегменті ОТГ;
- залучити молодь до змін в ОТГ;
- створити нові робочі місця для молодих людей з органічного виробництва та інших секторів;
- виявити нових лідерів;
- активізувати громадські позиції.

Одним із заходів реалізації інформаційної компанії «Купуй Радсадівське – залишай податки в громаді» є розвиток винного туризму. Це спеціалізований вид туризму, пов'язаний з ознайомленням з історією, технологією та культурою споживання алкогольних напоїв у Радсадівській ОТГ та дегустацією алкогольних напоїв безпосередньо у ПАТ «Радсад» [4].

Важливим у розвитку винного туризму є те, що ПАТ «Радсад» може ефективно використовувати винні тури для підвищення лояльності до своєї торгової марки, ефективності маркетингового комплексу, просування продукції власного виробництва на вітчизняному та міжнародному ринках, збільшення обсягів реалізації вина.

Для Громади це є популяризацією її можливостей та розвитку економіки вражень. Крім того, розвиток винного туризму не потребує значних капіталовкладень, оскільки передбачає використання вже існуючої інфраструктури.

В Радсадівській ОТГ має місце кадровий дефіцит фахівців з економічними навичками. Вони гостро потребують спеціалістів із проектного менеджменту, бізнес-планування, регіональних публічних фінансів, електронного урядування, GR, а також спеціалістів, які знаються на законодавстві про децентралізацію. У вирішенні цього питання вже зроблено перший крок. Між Миколаївським національним аграрним університетом та Радсадівською ОТГ підписаний меморандум про співпрацю.

Також досліджувана ОТГ підтримала викладачів кафедри публічного управління та адміністрування і міжнародної економіки МНАУ щодо проведення Всеукраїнського студентського професійного творчого конкурсу проектів «Територіальний розвиток громад в Україні», що дасть можливість генерувати нові підприємницькі ідеї розвитку не тільки Радсадівської громади, а й інших об'єднаних територіальних громад України.

Отже, стратегічними напрямками розвитку в Радсадівській об'єднаній територіальній громаді є: створення консультаційного центру для підприємців; на сайті Громади створити окремий розділ «Підприємцям»; впровадження коворкінгу на базі 4 загальноосвітніх навчальних закладах; утворити Клуб громадського діалогу; проведення Всеукраїнського студентського професійного творчого конкурсу проектів «Територіальний розвиток громад в Україні»; розвиток винного туризму.

Інформаційні джерела

1. Виконавчий комітет Радсадівської сільської ради «Стратегія розвитку Радсадівської сільської ради, як об'єднаної громади на 2018-2020 роки»
2. Державний інфо-сервіс. [Електронний ресурс] // Start Business Challenge. – Режим доступу : <https://sbc.regulation.gov.ua/>
3. [Електронний ресурс] // Коворкінг. – Режим доступу : <https://andcards.com/uk/blogs/shcho-takie-kovorkingh>
4. [Електронний ресурс] // ПАТ «Радсад». – Режим доступу : <http://www.radsad.com>

УДК 376.42

**МЕЙНСТРИМІНГ ІНВАЛІДНОСТІ ЯК ЗАСІБ ДОСЯГНЕННЯ
СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Козаченко Л.А., канд.екон.наук, доцент кафедри обліку і оподаткування,

Андрейченко І.В., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Розглянуто суть та завдання мейнстрімінгу інвалідності щодо соціальної інтеграції осіб з інвалідністю. Окреслено проблеми адаптації осіб з інвалідністю та переваги розширення їх соціальних контактів за рахунок участі в громадських програмах тощо.

Ключові слова: інтеграція, мейнстрімінг інвалідності, інклюзивна освіта, особи з інвалідністю.

Сучасна світова політика усебічної інтеграції громадян з обмеженими можливостями в суспільне життя починає займати чільне місце в громадянському суспільстві України. Наразі розроблення стратегій, концепцій, підходів, моделей, програм для найбільш повної й безболісної адаптації осіб з інвалідністю в усі сфери життєдіяльності стає першочерговим завданням урядових, громадських, соціальних, медичних організацій.

У світі з проблемами інвалідності стикається кожна четверта сім'я [1]. В Україні негативною тенденцією є збільшення осіб з інвалідністю у тому числі і дітей-інвалідів при зменшенні чисельності населення. Так, згідно із статистичними даними загальна чисельність громадян, які визнані у встановленому порядку інвалідами коливається в межах від 2 495,2 тис. осіб у 2005 р. до 2 606,3 тис. осіб у 2016 р., що становить 6,1 % усього населення України (рис.1) [2].

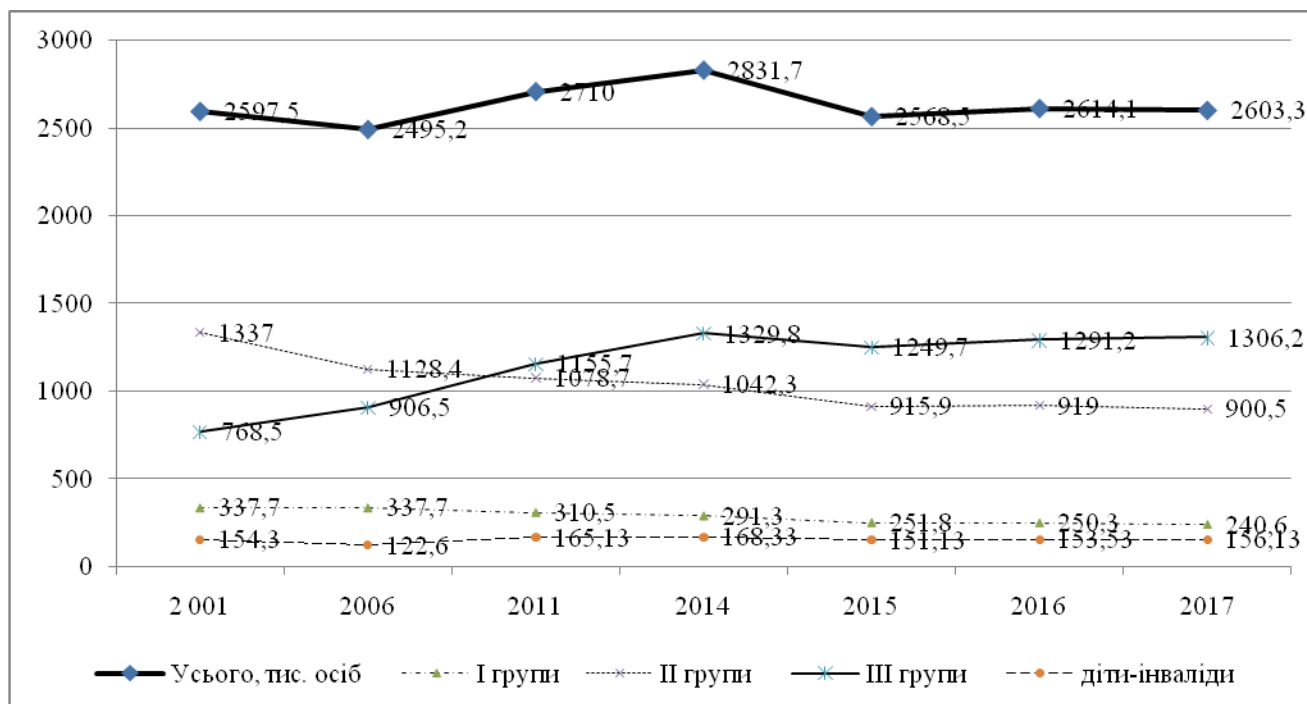

Рисунок 1 – Динаміка кількості осіб з інвалідністю в Україні на початок 2001-2017рр., тис. осіб

Джерело: за даними Державної служби статистики України [2]

В цивілізованому суспільстві будь-яка людина має право на визначення та реалізацію своїх соціальних прав. Світова політика спрямовується на дотримання рівних прав та забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю за рахунок мобілізації зусиль держави, виконавчої влади та адміністрування, соціальних, культурних, громадських та освітніх закладів та на рівні діяльності й поведінки людей з особливими потребами, їх найближчого оточення. У роботі М. Модине зазначено, що саме такою є політика партнерства між урядом, соціальними партнерами та громадянським суспільством, включно з людьми з обмеженими можливостями [3].

Сьогодні новою концепцією інтеграції осіб з інвалідністю, що передбачає комплексне забезпечення різностороннього урахування інтересів усіх зацікавлених сторін, є мейнстрімінг.

Мейнстрімінг інвалідності (mainstream (англ.) - головний потік) - комплексний підхід, що враховує різні інтереси та надає рівні можливості особам з інвалідністю, забезпечує їх включення у всі аспекти життєдіяльності.

Їх потреби мають бути враховані вже на початку формування політики, законодавчих ініціатив, програм, стратегій, планів тощо на всіх рівнях, а не розглядатись лише в межах спеціальних програм, спеціальних стратегій [4].

Початок розвитку мейнстрімінгу відносять до 60-х років ХХ ст., коли американським науковцем М. Рейнольдсом (M. Reynolds) була опублікована програма спеціальної освіти, яка передбачала досягнення максимальної участі дітей з особливими освітніми потребами в загальному освітньому потоці [5].

Головним меседжем мейнстрімінгу інвалідності виступає прагнення людей з інвалідністю: «усе, що нас стосується, повинно робитися за нашою участю» [4].

Комітетом ООН з прав людей з інвалідністю визначено основні напрямки мейнстрімінгу:

1) впровадження питань залучення людей з інвалідністю до суспільного життя засвідчує ступінь відповідальності всієї державної системи;

2) залучення є обов'язковою умовою визначення відповідних механізмів звітування та моніторингу, починаючи з початкових етапів;

3) проведення дослідження у різних сферах за участю людей з інвалідністю з метою отримання достовірної інформації щодо існуючих проблем;

4) наявність політичної волі та її практичного втілення з метою забезпечення відповідних ресурсів, включаючи людські та фінансові;

5) обов'язковість участі людей з інвалідністю у процесах прийняття рішень на усіх рівнях;

6) включення не заміщує і не зменшує потреби існування та розробки спеціальних програм для людей з інвалідністю, а також відповідного законодавства [4].

В Україні існуючі бар'єри, які доводиться долати людям з інвалідністю починаються ще в освітній сфері. На першому плані таких бар'єрів, на нашу думку є неготовність суспільства, зокрема педагогічних працівників, учнів, батьків до інтеграції в освітнє середовище дітей та молоді з інвалідністю.

Другим є обмежений фізичний доступ до місця навчання та поза навчальний час, третє це недостатнє спеціальне матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу.

Рушійний крок в подоланні вищезазначених бар'єрів здійснило Міністерство освіти і науки України, зокрема: затверджено і реалізуються нормативні документи, методичні рекомендації щодо питань інклюзії; здійснюється інформування суспільства за допомогою ЗМІ щододотримання прав людей з інвалідністю на всіх рівнях державних інституцій[6].

Працевлаштування осіб з інвалідністю, не зважаючи на існуючі квоти в українському законодавстві, носить також проблемний характер. Так, співробітники не завжди готові адекватно сприймати у колективах співробітників, які чимось відрізняються від них; роботодавці не зацікавлені у забезпеченні робочими місцями людей з особливими потребами, адже це вимагає фінансових та часових витрат (додаткові заходи безпеки праці тощо).

Зазвичай особи з інвалідністю рідко залучаються до вирішення питань, що впливають на їхнє життя. Внаслідок чого маємо формально створені умови безбар'єрного середовища: пандуси, що не відповідають вимогам; кнопки виклику спеціаліста, які не працюють та інше. Відповідно, одним із засобів досягнення успішної соціальної інтеграції осіб з інвалідністю в громадянському суспільстві є їх участь в процесі прийняття рішень в усіх сферах суспільного життя і на всіх рівнях державного управління. Таким чином, посилиться вплив громадськості щодо несприятливих умов для всіх членів суспільства, а також підвищиться відповідальність посадових осіб.

Отже, на нашу думку мейнстрімінг інвалідності, як комплексний підхід, що враховує різні інтереси спільноти та базується на правах людини й досягненні партнерства між різними суспільнополітичними силами, може забезпечити вирішення проблем інвалідності, першочергово створивши умови й акумулювавши ресурси для сприяння особам із інвалідністю у адаптації й самореалізації.

Інформаційні джерела.

1. Удосконалення управління розвитком людського потенціалу осіб з інвалідністю / В. І. Приймак, О. М. Гинда // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. - 2012. - № 2 (3). - С. 44-52.
2. Соціальний захист населення: статистичний збірник / Відповідальний за випуск О. О. Кармазіна. - Державна служба статистики України, 2017. – 122с.
3. Модине М. Доступ людей с ограниченными возможностями к социальным правам в Европе / М. Модине. – Страсбург, 2003. – 185 с.
4. Нічого для нас без нас : [посібник з інклюзивного прийняття рішень для громадських організацій людей з інвалідністю] / В. О. Азін, Л. Ю. Байда, Н. Госс, І. М. Сухініна, А. Флетчер. – К. : Ленвіт, 2015. – 96 с.
5. Малишевська І. Розвиток національних систем спеціальної освіти в другій половині ХХ століття [Електронний ресурс]. - Режим доступу: file:///C:/Users/home/Desktop/2016_Rozvytok.pdf
6. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/dlya-fahivciv>

УДК: 658.5

ОСНОВНА ПРОБЛЕМАТИКА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Лаба І., здобувач вищої освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

В Україні вже третій рік триває процес децентралізації. Перші об'єднані територіальні громади було створено 2015 року. Вже за рік їхня кількість зросла вдвічі. У цих умовах добровільно об'єднані територіальні громади мають усі можливості й ресурси для повноцінного функціонування та розвитку.

Вони беруть на себе цілковиту відповідальність за всі сфери життя на власних територіях. Саме це є показником успішної й доцільної діяльності ОТГ.

Проте, в сучасних умовах перед територіальними громадами особливо гостро постають проблеми фінансування соціальних об'єктів, житлово-комунального господарства, проектів місцевого розвитку, утримання органів місцевого самоврядування та ін. Територіальна громада як соціальне явище є особливою соціальною спільнотою, з притаманними будь-якій спільноті якостями. Базовою умовою розв'язання цих проблем є знання про елементи системи фінансового забезпечення розвитку територіальних громад, без чого неможливе прийняття ефективних управлінських рішень, у тому числі й щодо активізації діяльності органів місцевого самоврядування з приводу належного фінансового забезпечення розвитку територіальних громад.

Можна виділити безліч проблем ОТГ, котрі потребують негайного вирішення. Наприклад, проблема добровільності. Якщо це добровільне об'єднання, то воно мусить бути добровільним. Натомість сільські голови по всій країні відчувають щоденний тиск з боку виконавчої влади, адже закон прописує: не будете об'єднуватися – не отримаєте фінансування. Так, швидке збільшення кількості ОТГ без пропорційного збільшення обсягу субвенції на розвиток інфраструктури знижує мотивацію громад до об'єднання та їхні можливості щодо соціально-економічного розвитку. [1]

Сьогодні, повноваження органу місцевого самоврядування як представницького органу ОТГ щодо управління землями обмежуються територією населених пунктів, а повноваження щодо розпорядження землями обмежуються землями, які перебувають у комунальній власності територіальної громади.

До того ж, громада не володіє вичерпною інформацією про свої земельні ресурси та об'єкти, розташовані на її території. Розпорядниками цієї інформації є різні державні та приватні установи, організації та підприємства. Крім того, інформація про одні й ті самі об'єкти, отримана з різних джерел, може відрізнятися. [2]

Слід зазначити, що на сьогодні не врегульовано питання розподілу повноважень між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади загалом, а також функцій та повноважень між місцевими радами ОТГ та районними державними адміністраціями й районними радами. Важливо, що в утворених об'єднаних територіальних громадах немає належно підготованих робочих кадрів та спостерігається низька кваліфікація службовців місцевого самоврядування для виконання нових функцій. Це призводить до неефективного використання фінансових ресурсів територіальних громад, неспроможності освоїти кошти державних субвенцій на розвиток.

В умовах бюджетної децентралізації є потреба здійснення належного контролю за роботою органів влади різних рівнів при плануванні та виконанні ними бюджетів, управлінні і використанні фінансових ресурсів.[3]

Досвід показує, що сьогоднішні ОТГ перетворюються на ОЗГ – організовані злочинні групи, де на чолі – той чи інший впливовий латифундист, сільськогосподарський магнат з депутатським мандатом в кишені або з причетністю до виконавчої влади. Сприяючи в організації громад, подібний контингент дбає виключно про розширення власного впливу. Вже маючи контроль над райрадами чи райдержадміністрацією, певні політики або політичні сили набувають ще й важіль впливу у вигляді об'єднаної територіальної громади.

Єдиним виходом ліквідації чисельних проблем їхнього гармонійного розвитку має стати абсолютне реформування територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування має бути спрямоване на вдосконалення її правового статусу, розширення компетенції, законодавче визначення її повноважень та закріплення механізмів їх реалізації, забезпечення фінансової самостійності територіальної громади.

Інформаційні джерела

1. Кузуб В. П'ять проблем децентралізації, або Як стати господарем у своєму місті/ В. Кузуб// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/columns/2017/11/16/7162180/>

2. Карпенко В. Фонди розвитку територіальних громад як елемент комплексного розвитку сільських територій / В. Карпенко // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць Одеського регіонального інституту державного управління. – Одеса, 2006. – Вип. 1 (25). – С. 157/

3. Самаєва Ю. Войцех Місьонг: "Провести децентралізацію так, щоб були задоволені всі, неможливо. Головне – розпочати"/Ю.Самаєва// Дзеркало тижня. Україна. – 2015. - №33 – (12вересня).

УДК 334.722

**КРЕАТИВНА ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА
ФОРМУВАННЯ СПРОМОЖНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ
ГРОМАД**

Лівандовська О.А., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

У сучасному світі підприємництво і творчість – дві рівноцінні категорії, що суттєво перетинаються у бізнес-просторі та глибоко пов'язані між собою. Місце креативності у підприємницькій діяльності є достатньо цікавим питанням. Якщо зібрати разом кілька креативних особистостей – отримаємо велику кількість надзвичайних, та майже безкоштовних ідей. Тому, варто зазначити, що підприємець, користуючись креативністю як ресурсом, впроваджує інновації з метою підвищення ефективності підприємницької діяльності.

Варто зазначити, що креативне підприємництво – це відносно нове поняття у сфері бізнесу, яке визначає творче дихання підприємця, напрямок розвитку бізнесу щодо задоволення запитів, бажань його клієнтів. Його відносять до галузей бізнесу у межах культурної та творчої індустрії, що капіталізує інтелектуальну власність. Це також перетин творчих областей з напрямками виробництва, які є взаємовигідними (як приклад, культурний туризм – поєднання культури і креативу та привід відвідати країну, що може

вплинути на розвиток галузей готельного бізнесу, громадського харчування, логістики) [3].

Креативність допомагає в підприємстві не тільки створювати інновації в існуючих сферах, а й відкривати нові ніші на ринку. Саме, креативність підприємницької діяльності полягає у використанні різних навичок та методів роботи. За допомогою творчого підходу, застосування відомих методів в різних сферах діяльності, на стику різних дисциплін, об'єднання різних підходів, створюють інноваційні продукти і сервіси [4].

Сучасний розвиток підприємницької діяльності базується на поєднанні підприємництва і творчості, що глибоко перетинаються в межах будь-якої господарської діяльності [2]. Важливу роль в організації підприємницької діяльності, зокрема в процесі формування спроможності об'єднаних територіальних громадах, відіграє інтрапренерство, що ґрунтується на ініціативності та креативності працівників підприємств з метою підвищення ефективності підприємницької діяльності [1].

Спроможною територіальною громадою є така громада, в якій місцеві джерела наповнення бюджету, інфраструктурні та кадрові ресурси є достатніми для вирішення її органами місцевого самоврядування питань місцевого значення, передбачених законодавством, в інтересах жителів громади.

Як висновок, варто зазначити, що вплив креативної підприємницької діяльності на формування спроможності об'єднаних територіальних громад впливає на загальну свідомість та поведінку в культурному просторі підприємницької діяльності. Креативність дозволить підприємству швидко і ефективно пройти всі стадії визрівання ідеї в продукт, що є ключовим фактором досягнення успіху в різних сферах господарської діяльності.

Інформаційні джерела

1. Ткачук О.М. Бізнес-культура : [навч. посіб.] / О.М. Ткачук. – Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2013. – 204 с.

2. Ткачук О.М. Управління розвитком підприємництва в Україні / О.М. Ткачук, В.В. Турчак / Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2015. – № 1. – С. 56–64.

3. Robock S.H. International business and multinational enterprises / S.H. Robock, K. Simmonds. – 3-rd ed. – Homewood, Il. : IRWIN, 1983. – 777 p.

4. Креативность в предпринимательстве: как рождаются инновации? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://innovationhouse.org.ua/ru/statti/kreativnost-v-predprinimatelstve-kak-rozhdajutsja-innovacii/>

УДК 352.9:342

УЧАСТЬ МОЛОДІ У ФОРМУВАННІ СПРОМОЖНОСТІ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Новіков О.Є., д-р.екон.наук, доц.

Миколаївський національний аграрний університет

Питання ролі молоді у процесі децентралізації є одним з головних для молодіжної політики України. Водночас сьогоденній і майбутній розвиток держави ґрунтується саме на свідомому та обізнаному молодому поколінні українців, оскільки молодь є основою не тільки сильної громади, але й міцної держави.

Надзвичайно важливим питання, яка саме модель молодіжної роботи є на місцевому рівні. Особливо це гостро в умовах децентралізації, вона повинна бути сформована, аби молодій людині було цікаво розвивати себе, реалізувати себе і, головне, залишатися і бачити себе в майбутньому громади.

Активне залучення молоді, до розв'язання проблем, які впливають на життя, – один з головних постулатів, що передбачає Європейська хартія участі молоді в місцевому та регіональному житті. Саме цей документ передусім забезпечує молоді право бути почутим при розробленні та впровадженні місцевої політики. Український досвід демонструє чимало позитивних зрушень

у цій сфері, проте водночас є безліч невирішених проблем. Створення належних умов для участі молоді має враховувати такі основні принципи:

- участь молоді в житті громади уможлиблює самостійний вибір;
- завдяки участі молоді політика загалом краще враховує її потреби;
- якщо проблеми молоді громада сприймає серйозно, то й молодь усвідомлює свою частку відповідальності в житті громади;
- молоді люди мають самі визначити, яку саме участь у житті громади вони можуть брати, а не виконувати вказівки дорослих [1].

Важливість долучення молоді до процесу управління громадами та формування їх майбутнього, полягає в тому, що молодь:

- має вільний час, принаймні значно більше, ніж дорослі, зайняті працею. Часто саме наявність вільного часу, який молодь не знає, як використати, є причиною її асоціальних вчинків;

- має потребу «кучкуватися» у компаніях. На жаль, часто ця самоорганізація має деструктивний характер. Але, якщо її спрямувати на «мирні цілі», вона може стати прикладом для інших (наприклад, організація тренажерного залу);

- це природній дух бунтарства. Їх не влаштовує сучасний стан речей. Вони прагнуть змін. І частина з їхніх нестандартних ідей може бути продуктивною;

- прагне самореалізації, визнання, молоді люди хочуть бути відомими. Однак зараз бракує і приводів, і «соціальних» ліфтів, які б «піднімали» лідерів у шкільному класі до рівня лідерів громади. Наприклад, це може бути організація молодіжного клубу, спортивної команди, відновлення парку і т. д.;

- володіє комп'ютерною грамотністю, має доступ до Інтернету, як у малих містах так і в селах. А таких навичок часто бракує органам місцевого самоврядування [2].

Варто відмітити, що українська молодь бачить зміни у країні, але не всі відчули їх на собі. Іноді складаються ситуації, коли молоді люди не виявляють

ініціативи і не хочуть брати участь в процесі прийняття рішень. Водночас деяка кількість молодих людей відзначають, що готові стати активними агентами змін. Для них важливо, відчувати себе включеними в цю реформу, відчувати, що це їх реформа і їх відповідальність, їх можливість змінити громаду, підхід до того, що відбувається на рівні громади, змінити країну.

На державному рівні існують різні програми реалізації молодіжної політики. Місцева влада також знаходить різні підходи, щоб залучити молодь, надати можливості для створення місцевого ініціативного молодіжного осередку. Наприклад, в Маловисківській ОТГ, яка була створена ще у серпні 2015 року, брати участь у всеукраїнських конкурсах та грантових проектах у співпраці з місцевою владою молоді допомагає насамперед громадська організація. А ось у Новоукраїнській ОТГ, яка провела перші вибори у березні 2016 року, міська рада залучає молодь насамперед до співпраці з місцевою владою, а також запрошує до роботи у місцевих органах самоврядування [3].

Отже, залучення молоді (починаючи з раннього шкільного віку) до місцевого розвитку є використання позитивних рис молодих людей і включення молоді у ланцюжки взаємодії: молодь – місцева влада, молодь – місцевий бізнес, молодь – літні люди (та, можливо, інші соціальні групи у громаді). Молоді люди можуть внести значний внесок у життя суспільства та громади. Найкращим експертом у вирішенні проблем молоді є сама молодь. Молоді люди можуть висувати нестандартні ідеї та пропозиції, про які не подумали дорослі / керівники.

Інформаційні джерела

1. Участь молоді в управлінні громадами / авт.-уклад. О.В. Кулініч, Д.С. Барінова, В.В. Нестеренко. – Х. : Харківський відокремлений підрозділ Центру розвитку місцевого самоврядування, 2018. – 48 с.

2. Від перспективного плану до стратегії розвитку громади (через призму досвіду об'єднаних територіальних громад Хмельниччини) / Ткачук А.Ф. – К.: ТОВ «Видавництво «ЮСТОН», 2018. – 76 стор.

3. У чому сила громади? В молоді! Назва з екрана [Електронний режим]
– Режим доступу: <http://n-slovo.com.ua/2018/02/01/%D1%83>

УДК 374.7

**КООПЕРАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО
ПРОФІЛЮ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

**Охріменко І.В., д-р.екон.наук, професор,
проректор з навчальної та наукової роботи**

Київський кооперативний інститут бізнесу і права

Підвищення рівня освіти населення та покращання його добробуту є взаємопов'язаними та взаємодоповнюючими речами, а тому одне слід розглядати в комплексі із іншим. Приказка «хто володіє інформацією, той володіє світом», може звучати і менш патетично – хороша поінформованість є запорукою успіху. Як і зворотній її варіант – відсутність необхідних знань є причиною потенційних втрат.

Вказане повною мірою стосується і сфери кооперації, відсутність достатніх знань про яку не дозволяє отримувати вигоду від її використання. Абсолютна більшість тих, хто міг би використовувати кооперацію, мають настільки далеке уявлення про її природу та інструменти, що, в кращому випадку, не вірять в її ефективність, а то й відверто побоюються за своє майне та результати праці.

Досвід поширення кооперації, який Україна мала в 19 ст., і який цілком заслужено можна назвати успішним, вказує на величезну роль в цьому процесі роз'яснювальної роботи, яку тоді взяли на себе інтелігенція та духовенство. Зважаючи на реалії сьогодення, нині це могли б бути навчальні заклади та різноманітні освітні проекти.

Щодо освітніх проектів, то їх носіями варто розглядати бізнес-структури, які мають бути зацікавленими у збільшенні своїх прибутків, за рахунок використання переваг кооперації та громадські організації, які виступатимуть

як у ролі лобістів певних господарських структур, так і з позицій виконання різного роду соціальних функцій.

Стосовно навчальних закладів, то їх діяльність може лежати у двох площинах. Це можуть бути загальноосвітні дисципліни, які матимуть на меті навчити майбутніх фахівців основам кооперації та пояснити можливості її використання в їх професійній діяльності. Іншим напрямом можуть бути конкретні спеціалізації – в основі яких лежатиме підготовка фахівців конкретно для тієї чи іншої сфери кооперації.

Незважаючи на значну кількість навчальних закладів, які б могли готувати фахівців для кооперації, говорити про успіхи у цій сфері не доводиться. Спеціальностей таких немає, а в спеціалізаціях, які можуть формуватися у межах спеціальностей, немає зацікавленості в самих навчальних закладах. Оскільки кооперація переважно асоціюється із сільськими територіями, то урбаністичні настрої абітурієнтів та студентів ускладнюють формування конкурентоздатних на ринку освітніх послуг навчальних програм.

Дана ситуація досить добре проявляється на прикладі Київського кооперативного інституту бізнесу і права, керівництво якого розуміє важливість даної проблематики, проводить значну кількість різноманітних заходів, розробило низку відповідних дисциплін, але при цьому абсолютна більшість студентів налаштовані на працевлаштування за наймом в м.Києві.

На наш погляд, зміна ситуації буде можливою за умови досить широкого суспільного резонансу щодо проблематики кооперації та залучення до освітньо-роз'яснювальної роботи значної кількості осіб та організацій, тим чи іншим чином пов'язаних з кооперацією. При цьому цілеспрямована робота навчальних закладів по закладенню у свідомість майбутніх фахівців ідей кооперації є тим стрижнем, який дозволить сформувати критичну масу суб'єктів господарювання для широко впровадження кооперації в Україні.

На даний час поширення знань безвідносно до спеціалізованих закладів освіти є явищем хоч і не дуже розповсюдженим, але ненормальним. За кордоном воно досить поширене, хоч переважно має характер професійної підготовки.

Реформування вітчизняної освіти також призвело до появи таких термінів як «альтернативна освіта», «неформальна освіта», «нетрадиційна освіта». Вказані види освіти не лише не суперечать вітчизняній концепції розвитку освіти, але і легалізовані цілою низкою нормативних актів, спрямованих на їх підтримку. Таким чином, нормативно-правове поле для розвитку просвітництва, в тому числі кооперативного є достатньо сформованим, хоч і здебільшого декларативним.

Щодо змісту і форми кооперативної просвіти, то безперечно, такі речі повинні формуватися, що називається «на місцях». Проте, вважаємо, що було б нерозумних відмовитися від використання того багажу знань, яким володіють фахові викладачі. Звичайно, переважно, це будуть знання теоретичного характеру, але нерідко виникає необхідність і в них. Крім того, говорячи про роль закладів освіти у кооперативній просвіті, варто мати на увазі їх зручну матеріально-технічну базу, яка дозволить зробити рівень засвоєння знань більш ефективним.

Ще одним напрямом діяльності закладів освіти в напрямі просвітництва може бути інтеграція в навчальні плани їх учнів та студентів тих освітніх ініціатив, які б хотіли донести представники просвіти.

Не зайвим буде і використання досвіду методичної роботи, який мають працівники освітніх закладів, адже ті знання, які хочуть донести представники просвіти, будуть засвоєні якісно за умови їх систематизованого та належним чином оформленого подання.

Таким чином, цілком підтримуючи необхідність поширення просвіти, особливо в сільській місцевості, хочемо наголосити на важливості використання усіх можливих резервів щодо досягнення максимального ефекту у цій справі.

УДК 332.2

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Пайкар А.Б., здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Інформація у будь-якій діяльності відіграє роль орієнтиру, допомагає правильно оцінити обставини й умови, усвідомити мету майбутньої роботи, виділити проміжні цілі, сформулювати задачі та відшукати шляхи, способи та засоби їхнього розв'язання. Вона необхідна всім суб'єктам для прийняття правильного рішення щодо своєї діяльності, щоб знати, як треба взаємодіяти з державними та соціальними структурами, можливості ринку, правила підприємницької діяльності тощо. Володіння інформацією обумовлює конкурентну перевагу: вона допомагає створювати інший товар швидше, вищої якості та в більшому обсязі.

Актуальність проблеми підвищення ефективності діяльності територіальної громади за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій не викликає сумніву, адже використання комп'ютерної та комунікаційної техніки підвищує якість і швидкість опрацювання та передавання інформації, потік якої постійно зростає. Останніми роками значно виріс обсяг інформації, якою обмінюються територіальні громади, а також потік управлінських документів. Відповідні процеси спостерігаються і в сусідніх державах.

Причому інколи готується набагато більше документів і збирається інформації, ніж це потрібно для забезпечення процесів управління. Водночас відчувається нестача інформації, яка має уможливити здійснення аналізу нових тенденцій і суперечностей, що виникають у державно-управлінських відносинах у суспільстві.

Застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в діяльності територіальної громади має незаперечні переваги:

1. швидкість виконання завдань;

2. висока якість роботи;
3. значний обсяг виконуваних завдань;
4. дотримання умов конфіденційності інформації;
5. раціональне виконання завдань завдяки використанню комп'ютерної техніки та відповідного програмного забезпечення [2].

Слід зазначити, що інформаційно-комунікаційні технології, безпосередньо впливаючи на суспільну комунікацію, несуть у собі потужний управлінський потенціал. Особливістю розвитку суб'єктів системи місцевого самоврядування сьогодні є необхідність комплексного застосування сучасних форм і методів інформаційно-аналітичного забезпечення їх діяльності. Зокрема, це застосування інформаційно-комунікаційних технологій для підтримання прийняття рішень з метою забезпечення ефективного функціонування.

Інформаційно-комунікаційні технології в діяльності територіальних громад представлені у вигляді технології опрацювання інформації, які складаються з сукупності технологічних елементів: збирання, накопичення, пошуку, передавання інформації користувачам на основі сучасних технічних засобів. Принципова відмінність інформаційно-комунікаційних технологій від виробничих технологій в тому, що вони містять елементи творчого характеру (людський фактор, який не підлягає регламентації та формалізації).

На сучасному етапі відбувається інтеграція інформаційних ресурсів, які генерують органи місцевого самоврядування або відображають результати їх діяльності, з інформаційно-комунікаційними технологіями, які сприяють ефективному розв'язанню проблем виконавчої влади, у єдиний інформаційно-технологічний простір діяльності органів місцевого самоврядування. Цілями формування та розвитку цього простору є [1, с. 62]:

1. забезпечення конституційних прав громадян на інформацію;
2. підвищення узгодженості рішень, які приймають органи місцевого самоврядування;
3. підвищення рівня правової свідомості громадян шляхом надання їм вільного доступу до інформації;

4. надання можливості контролю діяльності органів місцевого самоврядування з боку громадських організацій;

5. підвищення активності громадян шляхом надання їм рівної з державними структурами можливості користуватись відкритою науково-технічною, соціально-економічною інформацією, інформаційними фондами;

6. інтеграція зі світовим інформаційним простором.

Ефективність діяльності територіальних громад залежить від рівня взаємодії з громадянами та підприємствами, якості роботи кожної установи, взаємодії органів влади між собою. Розвиток відповідної технічної бази не вирішить усіх проблем у системі місцевого самоврядування, але може істотно підвищити ефективність її роботи на різних рівнях. Адаптація застосування інформаційно-комунікаційних технологій супроводжується оптимізацією організаційних процедур, що робить їх простішими. Мережні комп'ютерні системи, сучасні засоби зв'язку складають основу технічного забезпечення органів влади. Комп'ютерні системи значно прискорюють роботу на найскладніших ділянках діяльності, наприклад, під час аналізу й оцінювання оперативної обстановки за надзвичайних ситуацій, опрацювання соціально-економічної інформації, підготовки звітів, формування оперативних доповідей і довідок [3].

Інформаційні джерела

1. Матвієнко, О.В. Інформаційне забезпечення державного управління: навч. посібник. / О.В. Матвієнко, М.Н. Цивін. – К.: Центр учб. літератури, 2010. – 152 с.

2. Петруня, Ю.Є. Прийняття управлінських рішень: навч. посіб./ Ю.Є. Петруня, В.Б. Говоруха, Б.В. Літовченко. – 2-ге вид. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.

3. Чистов, С.М., Державне регулювання економіки / С.М. Чистов, А.Е. Никифоров, Т.Ф. Куценко. – К.: КНЕУ, 2000. – 316 с

УДК 338.24 (352)

ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Панова Я.Г., здобувач вищої освіти

Полтавська державна аграрна академія

Сьогодні утворення об'єднаних територіальних громад є темою, яка обговорюється чи не кожним жителем України. З прийняттям Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» почався процес створення ОТГ. Держава всебічно заохочує прискорення реформи, яка триває з 2014 року, а закінчення її планується у 2020 році, тобто до цього часу всі місцеві ради базового рівня мають бути об'єднані у територіальні громади [1]. Проте, все ж таки, є чимало проблем на шляху розвитку об'єднаних територіальних громад, серед них найактуальнішими є:

По-перше, ОТГ не отримує достатньої підтримки від населення, адже не всі достатньо розуміють роль процесу децентралізації, також наявна проблема опору з боку місцевих рад та районних адміністрацій.

Вони заважають даному процесу через страх втратити робочі місця та повноваження, адже децентралізація супроводжується змінами в управлінні на користь громад.

По-друге, швидке збільшення кількості ОТГ без пропорційного збільшення обсягу бюджетування розвитку інфраструктури знижує стимул громад до об'єднання та їхні можливості щодо соціально-економічного розвитку. Фінансове забезпечення є невід'ємною складовою механізму державного управління розвитком територій країни. Недостатньо розроблений механізм фінансового забезпечення процесу реалізації будь-якої державної політики може призвести до низьких її результатів або повної відсутності її функціонування. Політика децентралізації не є винятком.

По-третє, наявна низька кваліфікація кадрів для виконання нових функцій. Це призводить до неефективного та не раціонального використання коштів субвенцій. Органи місцевого самоврядування не готові повною мірою

до впровадження стратегічного планування та програмування розвитку громад. Це говорить про запровадження нових дієвих програм підвищення кваліфікації службовців місцевого самоврядування та необхідність залучення компетентних, в цих питаннях, кадрів .

Четверте, наявна проблема невизначеності меж територій ОТГ. Відповідно до Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (п. 1.2 ст. 4) територія об'єднаної територіальної громади має бути нерозривною, а межі ОТГ визначаються по зовнішніх межах «юрисдикції рад територіальних громад, що об'єдналися» [2]. Можливість виконання даної умови існуватиме тільки в тому випадку, коли будуть об'єднані території як в межах, так і поза межами населених пунктів.

По-п'яте, через ризики створення і втілення в життя корупційних схем щодо бюджетних коштів, необхідне створення дієвих механізмів контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування з боку держави і громадськості.

Отже, можемо зробити висновок, що треба забезпечити органи місцевого самоврядування необхідною інформацією та ресурсами, які потрібні для вирішення наявних та уникнення нових проблем. Також необхідним є не поверхневе, а якомога повніше ознайомлення населення з умовами та роллю процесу децентралізації влади в нашій державі, адже люди повинні розуміти, що відбувається в державі, громадянами якої вони є.

Інформаційні джерела

1. Урядовий портал: Розпорядження про затвердження середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року та плану пріоритетних дій Уряду на 2017 рік / Кабінет Міністрів України/ [Електронний режим] – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249935442>

2. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 04.09.2015 № 157-19 / База даних «Законодавство України» / ВР України. [Електронний режим] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

3. Офіційний сайт Асоціація міст України та громад [Електронний режим] – Режим доступу : <http://www.auc.org.ua>

4. Корча І. Операція "Децентралізація": що реформа дасть об'єднаним громадам / І. Корча // Моя Київщина [Електронний режим] – Режим доступу: <http://mykyivregion.com.ua/2018/10/01/operaciya-decentralizaciya-sho-reforma-dast-obyednanim-gromadam/>

5. Бабій В.В., Скоробагатько А.В. Основні проблеми об'єднаних територіальних громад / В.В. Бабій, А.В. Скоробагатько// [Електронний режим] – Режим доступу: <http://www.er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/33238/1/Бабій,%20Скоробагатько.pdf>

УДК: 330.342

СУЧАСНИЙ СТАН ТА МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Пилипів В., здобувач вищої освіти

Національний університет «Львівська політехніка»

В умовах реалізації сучасних реформ ключова роль в управлінні соціальною сферою територіальних громад належить місцевим органам влади. Вони координують діяльність усіх господарських структур, зокрема і об'єктів соціальної інфраструктури, беруть участь у розробці та реалізації соціальних проектів, вирішують питання розподілу коштів.

Місцева влада має здійснювати фінансування об'єктів соціальної інфраструктури з місцевих бюджетів.

Сучасна адміністративно-фінансова та секторальна децентралізація передбачає реорганізацію майнових та фінансово-господарчих відносин у соціальній сфері з метою підвищення доступності та якості послуг, що надаються закладами соціальної інфраструктури.

На сьогоднішній день найгострішими проблемами розвитку соціальної сфери територіальних громад є:

- недосконала система територіального розміщення об'єктів соціальної інфраструктури;
- невпорядкованість відносин власності на об'єкти соціальної інфраструктури;
- недостатність бюджетних коштів для ефективного функціонування закладів соціальної інфраструктури;
- недостатній рівень кадрового забезпечення закладів соціальної сфери;
- недостатній рівень якості послуг, що надаються населенню об'єктами соціальної сфери [1].

До основних чинників низької ефективності освітньої мережі в Україні слід віднести: демографічну та фінансову кризи у суспільстві, недосконале законодавче забезпечення (яке лише частково змінене з прийняттям нового Закону «Про освіту»), обмежені можливості впливу управляючих органів на формування освітньої мережі, застарілі штатні нормативи та інші. [2] До того ж в Україні досі не визначилися з моделлю розвитку та управління охороною здоров'я, котра має замінити чинну систему. У цій моделі мають бути чітко сформульовані не тільки організаційно-правові та фінансово-економічні механізми проведення сучасної реформи децентралізації, а визначені пріоритети комплексного розвитку вітчизняної медицини, що формуватимуть стратегічне бачення перспектив її розвитку не тільки в контексті підвищення ефективності функціонування медичних закладів та якості медичних послуг, що надаються населенню, а й в контексті покращення якості кадрового забезпечення, впровадження інновацій і сучасних технологій, доступності якості медичних послуг незалежно від місця проживання, поширення страхової медицини, підвищення соціальної справедливості й захисту прав громадян загалом.

Культурна сфера ОТГ є їхньою візитівкою, вона потребує залучення талановитих та ініціативних керівників, які б займалися промоцією ОТГ на фестивалях та ярмарках, рекламували їхню ексклюзивну продукцію та послуги. Слід активізувати комунікації між працівниками культурної сфери ОТГ,

проводити семінари та тренінги на систематичній основі на яких представники більш успішних громад могли б виступати у ролі тренерів і ділитися своїм позитивним досвідом розвитку сфери культури. Зараз такі заходи відбуваються спорадично і не системно, що ускладнює комунікації між працівниками сфери культури з різних ОТГ. [3]

Політика щодо розвитку соціальної сфери територіальних громад має базуватись на таких основних принципах соціальної політики:

- справедливості (підтримку від держави отримують не всі, а лише ті люди, які справді її потребують);
- адресності (на основі індивідуального підходу, а не всім порівну);
- субсидіарності (механізм управління суспільством має будуватися «знизу вгору»: всі проблеми, які можуть ефективно вирішуватися на місцях, повинні перебувати в компетенції місцевої влади).

Важливою складовою секторальних реформ стане удосконалення соціальних стандартів щодо надання медичних, освітніх, культурних послуг, а також послуг соціального захисту. Не менш важливе значення для соціального розвитку територіальних громад матиме здійснення контролю та проведення моніторингу надання послуг соціальної сфери.

Інформаційні джерела

1. Децентралізація управління: переваги і ризики в умовах України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу <http://www.novageografia.com/vogels-139-1.html>

2. Сторонянська І.З., Беновська Л.Я. Бюджетне забезпечення функціонування сфери освіти в територіальних громадах Карпатського регіону: виклики сучасних реформ // Фінанси України. – 2017. – №7.

3. Карп'як М.О. Формування креативних просторів та їх значення для економічного розвитку регіону в умовах децентралізації влади // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2017. – Вип. 3 (125). – С.140.

УДК 330.342.1

**ВПЛИВ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА РОЗВИТОК
ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**

Пузієв О.В., Пронько В.С., здобувачі вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» був ухвалений у 2015 р. та дав старт черговій адміністративно-територіальній реформі. Наразі в Україні нараховується 727 об'єднаних територіальних громад (далі –ОТГ) [1].

Територіальна громада є представником інтересів громадян та сприяє вирішенню соціальних проблем на місцевому рівні. І це дозволяє розглядати її як центр соціальних ініціатив.

Для підприємств ОТГ є не тільки місцем розташування підприємства, а й місцем життєдіяльності фактичних і потенційних працівників, споживачів та інвесторів. Саме тому підприємці розуміють, що громада є основою для побудови успішного бізнесу.

Соціальне підприємництво – це підприємницька діяльність, що здатна вирішити соціальні проблеми громадськості і характеризується такими ознаками, як соціальна взаємодія, фінансова стійкість, підприємницький підхід.

Слід зазначити, що діяльність соціальних підприємств є вигідною для кожної країни, оскільки дає можливість зменшити частку державних витрат на вирішення проблем соціально-незахищених людей, їх працевлаштування та їх соціальної адаптації.

Соціальне підприємництво швидко зростає в європейських країнах та має державну підтримку., вирішуючи проблему безробіття, соціального захисту та соціальної інтеграції.

Основними перешкодами у розвитку соціального підприємства в ОТГ є:

- відсутність інтересу держави та місцевої влади;
- слабка диверсифікація джерел фінансування, що ускладнює запуск соціального бізнесу та обмежене фінансування з бюджетів усіх рівнів;

– відсутність програм підготовки середньої школи в галузі соціального підприємництва;

– низький рівень обізнаності різних сфер суспільства.

Співпраця бізнесу та громади надає переваги як підприємству, так і громаді, що у свою чергу сприяє виникненню взаємної зацікавленості соціальної взаємодії та формує нові перспективи реалізації стратегії стійкого розвитку та регіону. Тому соціальне підприємство є ефективним інструментом розвитку об'єднаних територіальних громад.

Інформаційні джерела

1. Офіційний сайт Децентралізація в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/> (дата звернення 07.12.2018)

УДК 329.78:352

СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ

ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Разумова Г.В., канд.екон.наук, доцент кафедри фінансів і маркетингу

Сорсорян Е.З., здобувач вищої освіти

ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

Децентралізація влади вже помітно змінює нашу країну та систему управління в ній. Передання нових повноважень та потужного фінансового ресурсу на місця дозволило підвищити спроможність громад і змінити вектор їх руху на розвиток. Подальший розвиток повинен ґрунтуватися на свідомому та обізнаному молодому поколінні українців, оскільки молодь є основою та майбутнім не тільки сильної громади, але й міцної держави.

Державну молодіжну політику в незалежній Україні було започатковано «Декларацією про загальні засади державної молодіжної політики в Україні» (1992 р.) (із змінами, внесеними згідно із Законом № 655-XIV від 13.05.99 р. та N 3421-IV від 09.02.2006), згідно якої основною метою державної молодіжної політики є створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов та гарантій для життєвого самовизначення, інтелектуального,

морального, фізичного розвитку молоді, реалізації її творчого потенціалу як у власних інтересах, так і в інтересах України.

У Стратегії розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року враховано нагальні проблеми молоді у забезпеченні доступної освіти, зайнятості; погіршення стану фізичного і психічного здоров'я; забезпечення житлом; недостатнього рівня володіння іноземними мовами визначені такі пріоритети реалізації державної молодіжної політики: забезпечення доступної освіти; формування здорового способу життя молоді; забезпечення зайнятості молоді на ринку праці; забезпечення молоді житлом; активізацію участі молоді у суспільно-політичному житті; сприяння інтеграції української молоді в європейське молодіжне співтовариство. [5]

Вище зазначена Стратегія реалізується за трьома етапами. Перший етап (2013-2015 роки) – удосконалення нормативно-правової бази щодо забезпечення реалізації державної молодіжної політики, зокрема підготовка пропозицій щодо внесення змін до Законів України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про молодіжні та дитячі громадські організації» та інших нормативно-правових актів.

Другий етап (2016-2018 роки) – забезпечення активної участі у суспільному житті молоді, громадських об'єднань, що представляють її інтереси, а також збільшення обсягу фінансування молодіжних програм за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Третій етап (2019-2020 роки) – створення умов для надання молоді необхідних соціальних послуг з навчання, професійної підготовки, працевлаштування, житлового забезпечення тощо; передача функцій з реалізації державної молодіжної політики органам місцевого самоврядування та громадським об'єднанням, що представляють інтереси молоді [5].

Реалізація попередніх програм давала певні позитивні результати, однак суспільно-політичне, економічне становище останніх двох років не дозволило розв'язати багато проблем, пов'язаних з достатньо низьким рівнем економічної

та громадської активності молоді. Невтішними є статистичні дані щодо участі молоді у суспільно-політичному житті держави, формуванні молодіжної політики та вирішенні нагальних проблем, оскільки тільки 5 % молодих людей брали участь в обговоренні законопроектів на державному або місцевому рівні. Така ситуація спонукала до напрацювання нових механізмів підтримки молоді, що знайшли своє відображення в Державній цільовій соціальній програмі «Молодь України» на 2016-2020 роки та внесення змін до окремих постанов Кабінету Міністрів України.

Молодіжну політику в сучасних умовах необхідно орієнтувати, перш за все, на формування комфортного середовища для життя та розвитку молоді в громадах, а пріоритетними напрямками її реалізації мають стати фінансове та кадрове забезпечення, розвиток молодіжної інфраструктури й залучення активної молоді до процесу розробки й ухвалення рішень, а також контролю їхнього виконання.

Інформаційні джерела

1. Державна цільова соціальна програма «Молодь України» на 2016-2020 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2016-%D0%BF>.

2. Зайчикова В.В. Адміністративна реформа в Україні та її вплив на розвиток місцевого самоврядування / В.В.Зайчикова // Менеджмент. – 2007. – № 1. – С. 14-18.

3. Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації – Тернопіль: ТОВ «Терно-граф», 2017[Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://www.dsmsu.gov.ua/media/2017/11/16/9/Derjavna_dopovid_za_pidpsy_mkami_2016_roky.pdf

4. Канавець М. В. Вплив молодіжного руху на формування та реалізацію державної політики України: автореф. дис. канд. наук з держ. упр. Київ, 2009. – 20 с.

5. Стратегія розвитку державної молодіжної політики на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua>.

6. Разумова Г. В. Головні аспекти реалізації державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації / Г. В. Разумова, Е. З. Сорсорян // Економічний простір: Збірник наукових праць. – №132. – Дніпро: ПДАБА, 2018. – С. 83-94. DOI 10.30838/P.ES.2224.240418.83.53

УДК 330.342

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

**Сідлецька Л.Л., старший викладач кафедри публічного управління та
адміністрування і міжнародної економіки**

Миколаївський національний аграрний університет

В умовах реалізації сучасних реформ ключова роль в управлінні соціальною сферою територіальних громад належить місцевим органам влади. Вони координують діяльність усіх господарських структур, зокрема і об'єктів соціальної інфраструктури, беруть участь у розробці та реалізації соціальних проектів, вирішують питання розподілу коштів

Стан соціальної сфери та рівень задоволення соціальних потреб населення територіальних громад демонструють низку проблем. За часи незалежності близько 70 % об'єктів соціальної інфраструктури було передано на баланси міських, сільських та селищних рад. Переважна більшість видатків соціальної сфери також передано на рівень громад. Місцева влада має здійснювати фінансування об'єктів соціальної інфраструктури з місцевих бюджетів. Видатки на розвиток соціальної сфери (охорона здоров'я, освіта, культура, соціальний захист та соціальне забезпечення) традиційно складають переважну частину видатків місцевих бюджетів. Довший час, застосування чинної схеми міжбюджетних трансфертів призвело до ситуації, коли органи місцевого самоврядування фактично були позбавлені можливості самостійно

вирішувати власні проблеми та повноцінно управляти соціальною інфраструктурою через відсутність власних коштів.

В Україні відбувається реформа децентралізації, однією із завдань якої є збільшення ролі й значення місцевого самоврядування у розвитку соціальної сфери. Сучасна адміністративно-фінансова та секторальна децентралізація передбачає реорганізацію майнових та фінансово-господарчих відносин у соціальній сфері з метою підвищення доступності та якості послуг, що надаються закладами соціальної інфраструктури.

На сьогоднішній день найгострішими проблемами розвитку соціальної сфери територіальних громад є:

- недосконала система територіального розміщення об'єктів соціальної інфраструктури;
- невпорядкованість відносин власності на об'єкти соціальної інфраструктури;
- недостатність бюджетних коштів для ефективного функціонування закладів соціальної інфраструктури;
- недостатній рівень кадрового забезпечення закладів соціальної сфери;
- недостатній рівень якості послуг, що надаються населенню об'єктами соціальної сфери.

В Україні адміністративна децентралізація влади проявляється в тому, що за державою зберігається право охорони та забезпечення загальнодержавних інтересів, які здійснюються через утворення централізованої системи відповідних органів державного управління на місцях (місцеві державні адміністрації, територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади). Натомість демократична децентралізація передбачає утворення органів місцевого самоврядування – рад відповідного рівня, що представляють інтереси мешканців певної території, причому між радами різних рівнів відносини субординації відсутні.

Децентралізація управління – характерна ознака становлення та розвитку соціального сектора різних країн на нових демократичних засадах. У більшості

розвинутих країн процес децентралізації здійснюється трьома взаємодоповнюючими шляхами:

- активне залучення громадського впливу на розв'язання соціальних проблем;
- посилення ролі місцевих органів управління соціальним сектором у прийнятті відповідних рішень про початок організаційно-економічних змін;
- зростання автономії закладів соціального сектора в управлінні їх фінансовими, матеріальними та кадровими ресурсами.

Отже, децентралізація – це такий спосіб територіальної організації влади, згідно з яким держава передає право на прийняття рішень з певних питань або в певній сфері управлінським структурам локального чи регіонального рівня, органам місцевого самоврядування, що перебувають поза системою органів державної виконавчої влади і є відносно незалежними від неї.

Концепція домінування повного циклу соціальних послуг передбачає формування адміністративного центру об'єднаної територіальної громади навколо установ бюджетної сфери. За таких умов основними параметрами виступають бюджетні установи, які надають соціальні послуги – служба невідкладної допомоги, пожежна служба та служба охорони правопорядку. І тут важливо акцентувати, що вчасне неотримання послуг вищеназваних служб на місцевому рівні визначає межі життя практично кожного члена об'єднаної територіальної громади.

Вочевидь, що пріоритетними напрямками на базовому рівні місцевого самоврядування є освіта, охорона здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення. На рівні громади домінуючою галуззю виступає системи освіти, а саме: загальносередня освіта. Ключовими ознаками, які формують її домінуючий вплив на рівні громади, є такі:

- 1) імперативне включення на місцевому рівні середньої освіти в соціальну інфраструктуру території визначається на основі найбільшої питомої ваги видатків на її утримання в кошторисі місцевих бюджетів ;

2) серед всіх галузей соціально-гуманітарної сфери саме в системі середньої освіти галузеві нормативи є найбільш розробленими та прогнозованими;

3) система освіти має найбільш підготовлений до впровадження засад децентралізації пакет моніторингових показників якості надання цієї соціальної послуги, тобто якість надання освітніх послуг є абсолютно вимірюваною та ґрунтується на легітимізованих моніторингових показниках (сертифікат зовнішнього незалежного оцінювання);

4) система середньої освіти, на відміну від інших складових соціальногуманітарної сфери, характеризується наявністю як кількісних, так і якісних показників: основний кількісний показник – кількість випускників шкіл; якісний показник – рівень знань випускників, який визначається через систему незалежного оцінювання знань.

На рівні громади сфера охорони здоров'я представлена установами, що надають громадянам первинну медичну допомогу. Але видатки місцевого бюджету на охорону здоров'я менші у порівнянні із видатками на освіту. Галузеві нормативи розроблені та впроваджені в практику, але галузеві стандарти якості надання послуг у сфері охорони здоров'я профільним міністерством на даний час ще не розроблені. Так само й у сфері культури моніторингові показники та стандарти якості надання послуг визначити надзвичайно важко. Тому найбільш доступним у практичному плані на даний момент є кількісний показник, а саме: показник орієнтації на збереження мережі бюджетних закладів культурної сфери. До ключових напрямів, які потребують оновлення на сучасному етапі трансформації системи місцевого самоврядування в Україні, належить соціальне забезпечення. За висновками дослідників у цій сфері спостерігається відставання визначення обсягу власних та делегованих повноважень органів місцевого самоврядування від змін у соціальному законодавстві, зокрема, що стосується забезпечення надання соціальних послуг за місцем проживання. Відповідно врахування нововведень, які були запроваджені в системі надання соціальних послуг за останні роки

мають знайти належне відображення і в питаннях конкретизації функцій і повноважень виконавчих органів місцевого самоврядування, механізмів їх взаємовідносин з усіма суб'єктами, які здійснюють роботу з надання цих послуг, передусім, що стосується соціальної роботи на різних рівнях місцевого самоврядування.

Отже, підсумовуючи вищесказане можемо констатувати, що ефективність проведення реформ забезпечить підвищення соціальних стандартів, рівня та якості життя населення. Однак прогресивні зрушення можливі лише за умов реального економічного зростання, політичної стабільності та послідовності у прийнятті управлінських рішень. Проблеми соціально-економічного розвитку територіальних громад можуть бути вирішені за умов реалізації активної державної регіональної політики, узгодженої секторальної політики, залучення в практику управління збалансованих механізмів фінансового менеджменту та фінансового забезпечення.

Удосконалення управління в соціально-гуманітарній сфері на базовому рівні місцевого самоврядування в умовах децентралізації влади та об'єднання територіальних громад як основи для забезпечення посилення спроможності органів місцевого самоврядування до вирішення питань місцевого значення мають знайти своє вираження у таких аспектах, як: збільшення кількості та підсилення дієвості механізмів підтримки розвитку соціальної інфраструктури, спрямованої на забезпечення основних потреб населення сіл, селищ, міст на базовому рівні; посилення відповідальності органів місцевого самоврядування за соціальногуманітарний розвиток територій, розподіл та використання бюджетних коштів; децентралізація соціальних послуг як основа для забезпечення їх доступності для громадян; створення кращих умов для об'єднання зусиль, ресурсів органів місцевого самоврядування, громадських організацій та об'єднань, бізнесу для забезпечення розвитку територіальних об'єктів соціальної інфраструктури; зміцнення конкурентоспроможності об'єктів соціальної інфраструктури комунальної власності; покращення можливостей для розвитку органів самоорганізації населення як елемента

вітчизняної системи місцевого самоврядування; розширення можливостей для побудови відповідної до потреб населення системи надання послуг у житлово-комунальному господарстві; гармонізація потреб населення територіальних громад з політикою органів місцевого самоврядування та державною регіональною політикою.

Інформаційні джерела

1. Всесвітня Декларація місцевого самоврядування // Місцеве та регіональне самоврядування в Україні. – Вип. 1 – 2(6 – 7). – К., 1994. – С. 65 – 69.

2. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p>.

3. Про добровільне об'єднання територіальних громад: закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

4. Про місцеве самоврядування в Україні: закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР із доповн. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.

5. Щодо розвитку системи надання соціальних послуг в Україні на сучасному етапі. Аналітична записка / О. Кочемировська, А. Авчухова. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1328>.

УДК 364.044.6

**СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СУСІДСТВА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ У ГРОМАДІ**

**Суровцева І.Ю., к. і. н., доцент, доцент кафедри соціології та
соціальної роботи**

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

В умовах сучасного курсу на децентралізацію, перспективного напрямку набуває соціальна робота у громаді. Альтернативою втручання уряду та влади у забезпечення соціального благополуччя виступає ініціатива самих громадян, здатних знайти власні шляхи вирішення багатьох проблем місцевого рівня.

Найбільш доступним для населення інститутом, що сприяє вирішенню виникаючих проблем у сфері місцевого самоврядування, є сусідська громада. Даний інститут може бути представлений товариствами власників житла, територіальним громадським самоврядуванням, товариством охорони навколишнього середовища, озеленення двору, спільнотою багатодітних сімей, інвалідів та ін. Для дітей сусідство є не тільки середовищем життєдіяльності, а й потужним агентом соціалізації. Для осіб працездатного віку сусідство є одним з механізмів розвитку громадянської культури та активізації інклюзії [1].

Головна мета соціальної роботи у місцевому співтоваристві (громаді) – досягти кооперації та створення організаційної бази для діяльності регіональних спеціалістів, а також активізації різних груп населення комуни або общини. Вихідний пункт для соціальної діяльності у громаді – головним чином соціальні конфлікти та їх попередження, проблеми повсякденного життя у житлових кварталах громади. І хоча соціальна робота у громаді будується за територіальним принципом, вона охоплює багато цільових груп (молодь, діти, пенсіонери, домогосподарки тощо).

Соціальна робота у громаді, на противагу індивідуалізованим технологіям та підходам, приводить до зміни суспільних структур. При цьому – об'єкт соціально-педагогічного впливу – це вся громада, тобто сусідні території, міські квартали. Соціальна робота у громаді базується на підключенні дій людей, які

пов'язані один з одним передусім територіальною близькістю, людей, які соціально уразливі внаслідок загальної складної ситуації в межах оточуючих умов, і які намагаються позбавитися свого стану через сумісне планування та проведення певних заходів, використовуючи при цьому усі свої здібності та можливості.

Можна розглядати соціальну роботу у громаді і як суспільно-політичний чинник задоволення інтересів, потреб та експектацій жителів спільноти. Соціальна робота у громаді розглядає економічні та політичні умови як причину соціальних бід у регіоні та вирішує існуючі (або нові проблеми) на місцевому рівні. Клієнт повинен розуміти тісний зв'язок (залежність) особистих та суспільних проблем, бажати брати участь у солідарних справах, спрямованих на вирішення актуальних соціальних проблем.

Тим самим соціальна робота у громаді сприяє кращому взаєморозумінню та взаємодії комунальної соціальної політики з різнобічними громадськими ініціативами та усіма структурами місцевих кварталів [2, с.143-146].

Зарубіжний досвід вказує, що напрямок усієї діяльності центральної організації соціального захисту населення визначається можливостями та потребами районної та громадської адміністрації, включаючи волонтерів, громадських активістів, що проживають у межах цього району або громади. Адміністрація виступає як соціальний медіатор (посередник) на районному та общинному рівні.

Класичні методи соціальної роботи у громаді включають психологічні (терапевтичні) прийоми діагностики клієнта та соціального мікросередовища (сім'ї, вулиці, сусідства). У деяких країнах соціальна робота за місцем проживання мала на меті створити сімейно-сусідську спільність жителів домівок, двору, кварталу для надання допомоги сім'ї поряд з підвищенням її відповідальності за виховання дітей через розвиток системи самопідтримки (самопідмоги) та самоврядування за місцем проживання.

Кожна громада має низку суб'єктів, які надають соціальні послуги, забезпечують соціальні гарантії та соціальний захист населення. Серед

найпоширеніших інституційних ресурсів у територіальній громаді можна виокремити: заклади освіти; позанавчальні заклади; заклади системи охорони здоров'я, культури, різноманітні соціальні служби (соціальні сервіси) [3].

Таким чином, на протигагу економічним проблемам, які набувають глобальний характер, соціальні та культурні проблеми найближчим часом будуть вирішуватися тільки на місцях, що робить соціально роботу у громаді особливо актуальним напрямком. А дослідження соціального простору (поля) сусідства стає базовою передумовою цього процесу. Соціальним працівникам слід організувати щільну комунікацію з сусідськими спільнотами, оскільки саме вони створюють умови для соціальної інтеграції жителів в єдину організацію, забезпечують соціалізацію індивідів, виходячи з певного зводу правил, задовольняють потреби його членів (через збори, виборні посади, можливість звернення зі скаргами та ін.).

Інформаційні джерела

1. Афонин А., Руденко Л. Соседские общины как институт местного самоуправления. URL:

<http://www.j.uniyar.ac.ru/index.php/dnk/article/viewFile/42/40>

2. Нойфельд И.-М. Методы социальной работы. Теория и практика социальной работы. Москва-Тула, 1993. Т.1. С.135-147.

3. Технології соціальної роботи за місцем проживання: навч. посібник / укладачі Іващенко К. В., Коцур І. В. Умань : ФОП Жовтий О.О., 2016. 114 с. URL:

<https://dspace.udpu.edu.ua/jspui/bitstream/6789/4895/3/Tekhnolohiyi%20sotsial%27noyi%20roboty%20za%20mistsem%20prozhyvannya%202016.pdf>

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Ткачук А.В. здобувач вищої освіти

Миколаївський національний аграрний університет

Серед проблем формування сучасної системи організації влади на місцях значна увага приділяється реформуванню системи місцевого самоврядування, що визначатиме подальший стабільний розвиток українського суспільства.

Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України у квітні 2014 р., спрямована на посилення правової, організаційної та матеріальної спроможності територіальних громад, органів місцевого самоврядування, а також утворення шляхом об'єднання таких територіальних громад, які були б здатними самостійно або через органи місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення з дотриманням принципів та положень Європейської хартії місцевого самоврядування, згідно з якою саме спроможність органів місцевого самоврядування в межах закону здійснювати управління суттєвою часткою суспільних прав в інтересах місцевого населення розкриває сутність місцевого самоврядування [2; 3].

Реформа місцевого самоврядування, передбачає передачу в місцеві бюджети частки загальнонаціональних податків, створює економічну зацікавленість громад в розвитку нових виробництв, підтримці бізнесу, економічного розвитку країни в цілому. Крім того, досвід таких унітарних держав, як Данії, Норвегії, Швеції, Польщі, Чехії, Естонії, Франції показує, що передача значних повноважень від державних органів органам місцевого самоврядування, причому таким чином, аби якомога більше повноважень мали ті органи, які є найближчими до людей, забезпечило зміцнення місцевого самоврядування, а відповідно і до усунення штучних перешкод (зайві дозволи, інстанції, надмірний контроль центру) для бізнесу і підприємницької діяльності, створення прозорого інвестиційного клімату та можливість

спроможними (гроші, ресурси) громадами ефективніше вирішувати питання місцевого значення для мешканців та розвитку своїх територій.

Аналіз правового поля та нормативного закріплення шляхів формування спроможності територіальної громади повинен здійснюватися з урахуванням теоретичних положень, що розроблені провідними фахівцями. Дослідженням проблеми займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, а саме: О. Батанова, Л. Беззубко, Л. Дідківська, О. Захарова, В. Мамонова, Ю. Молодожен, В. Новак, Є. Сергієнко, С. Пунь, В. Федоренко. Отже рушійною силою соціального та економічного розвитку держави та цивілізації загалом, є громада.

Сьогодні більшість жителів територіальних громад відсторонені від процесу прийняття та реалізації управлінських рішень унаслідок або власної байдужості, або відкритого небажання посадових осіб місцевого самоврядування залучати громадян до управління місцевими справами. Важливим елементом залучення територіальної громади до вирішення питань місцевого значення є розвиток локальної нормотворчості за участю населення місцевої громади [4].

Роль органів територіальних громад зростає, оскільки вони знають проблеми не абстрактної категорії людей, а реальної. Ця перевага дозволяє скорегувати державну соціальну політику, наближаючи її до специфічних умов розвитку тієї чи іншої адміністративної одиниці. Особливістю економіки адміністративної одиниці є її яскраво виражений соціальний характер і саме діями органів місцевого самоврядування можуть ефективно вирішуватися значна частка соціальних проблем у сфері забезпечення житлом, комунальними послугами, послугами у сфері освіти, охорони здоров'я, культури, інших сферах діяльності органів місцевої влади [2].

Має здійснюватись робота щодо забезпечення оформлення документів для присвоєння почесного звання „Мати-героїня” багатодітним матерям, надання пільг учасникам війни, учасникам АТО, афганцям, чорнобильцям, інвалідам війни, сім'ям померлих інвалідів, дітям війни та подача документів

для компенсації на придбання твердого палива та скрапленого газу. Сформулювати стабільний рівень забезпечення умов надання безкоштовних соціальних послуг членам ОТГ, в першу чергу, категоріям дітей, молоді, сімей, які опинилися у складних, проблемних або кризових ситуаціях.

Під час реалізації децентралізації мають бути враховані соціальні показники для населення, що мають відповідати європейським. Розробка теоретичних підходів щодо дослідження розвитку, управління соціальним розвитком як функцією державного і місцевого управління (з огляду на те, що процес управління має глобальний ефект і впливає на соціальний розвиток визначаючи зміни, що дозволяють більш повно задовольняти потреби й інтереси людей) передбачає відновлення і диференціацію соціальної структури суспільства, впровадження нових принципів взаємодії різних організацій, соціальних інститутів, фізичних і юридичних осіб.

Інформаційні джерела

1. Батанов О. В. Конституційно-правовий статус територіальних громад в Україні: [монографія] / О. В. Батанов / За заг. ред. В. Ф. Погорілка. – К.: Концерн «Видавничий дім «ІнЮре», 2013
2. Дідківська Л. І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Л. І. Дідківська. – Вид-во «Знання», 2017.
3. Карпінський Б. А. Збалансованість фінансової системи території як один з чинників сталого розвитку /
4. Б. А. Карпінський, О. В. Герасименко // Фінанси України. – 2015.
5. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. – К. : Преса України, 1997.

УДК 373.014

ЗНАЧЕННЯ ОПТИМІЗАЦІЇ ШКІЛ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Шандар А.М., аспірант

**ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима
Гетьмана»**

Оптимізація шкільних закладів освіти – це новий процес на ринку освітніх послуг (хоча у міжнародній площині – давно відома практика), що власне й актуалізує наше дослідження. У наукових публікаціях часто піднімається проблеми пов'язані зі створенням, функціонуванням, організацією опорних шкіл в Україні. Так, Беновська Л.Я. вважає, що опорна школа – це достойне рішення малокомплектних шкіл у сільській місцевості [1, с. 36]. Степаненко М.І., дослідивши закордонний досвід, запропонував «оптимальні шляхи ефективної реалізації ідеї укрупнення навчальних закладів» [2, с. 39]. Метою ж нашого дослідження є обґрунтування необхідності створення опорних шкіл із метою підвищення якості освітніх послуг у сільській місцевості.

Нагадаємо, у 2016 р. в якості «пілотного» проекту в Україні було відібрано 24 опорні школи по одній у кожній із областей, у тому числі 12 закладів у сільській місцевості [3]. З року в рік кількість опорних закладів невинно зростає. Відтак, у 2017–2018 н.р. порівняно із 2016–2017 н.р. їх кількість у сільській місцевості збільшилась на 133 і склала 185 закладів [4]. Зазначимо, областями-лідерами є Кіровоградська та Київська. Натомість у Донецькій, Миколаївській та Закарпатській областях немає опорних шкіл, до речі, в останній подібні заклади відсутні навіть у міських поселеннях.

Враховуючи те, що опорна школа – новий формат організації навчального закладу, нами було досліджено позитивні та негативні сторони для учнів, які в ній навчаються, а також зроблено припущення з приводу можливостей, які відкриваються перед учнями і загроз, з якими можна зіштовхнутися (табл. 1).

Таблиця 1 Значення створення опорних шкіл у сільській місцевості з точки зору забезпечення якості освітніх послуг

	Позитивні сторони	Негативні сторони
Всередині опорної школи	<ul style="list-style-type: none"> - надання якісних освітніх послуг (навчання, гуртки); - покращення матеріально-технічної бази; - створення умов для інклюзивного навчання; - надання послуг інших фахівців (психолог, лікар); - створення умов для конкуренції; - забезпечення харчуванням; - створення груп продовженого дня 	<ul style="list-style-type: none"> - велике наповнення класів; - процес адаптації учнів до нового середовища; - неготовність старшого покоління до змін, що формує негативне ставлення дітей; - додаткові витрати часу на транспорт
Поза школою	Можливості	Виклики
	<ul style="list-style-type: none"> - розширення комунікаційних зв'язків; - збільшення ймовірності на участь у конкурсах, олімпіадах, змаганнях т.д. 	<ul style="list-style-type: none"> - труднощі з підвезенням дітей; - нестабільність державної політики країни

Джерело: узагальнено автором

Ураховуючи масштабність і глибину впливу опорних шкіл, можна стверджувати, що їх ефективність функціонування прямо впливає на якість освітніх послуг, що в свою чергу є підставою включення показника «Кількість опорних закладів» до блоку «Освіта» інтегрального показника якості життя сільського населення.

Незаперечним є те, що освіта – основа розвитку людського потенціалу. Відтак, одним із ключових завдань закладів освіти є надання якісних освітніх послуг. Обґрунтувавши переваги створення опорних шкіл, вважаємо, що вони повинні мати місце у стратегічних програмах розвитку освіти. Проте, особливості опорних шкіл, їх організацію, результативність необхідно більш глибокого та всебічного досліджувати, оскільки вони функціонують в Україні протягом відносно короткого проміжку часу.

Інформаційні джерела:

1. Беновська Л.Я. Формування опорних шкіл в умовах реформування місцевого самоврядування // Економіка та управління національним господарством. – 2016. – Випуск 2 (118). – С. 32–37.

2. Степаненко М.І. Укрупнення шкіл у ХХІ століття в Україні: переваги і втрати // Педагогічні технології. Постметодика. – 2016. – №2 (125). – С. 35–40.

3. Уряд визначи вперелік з 24 опорних шкіл [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://osvita.ua/school/reform/51130/> – Дата звернення: 29.10.2018.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Статистичний бюлетень «Загально освітні навчальні заклади України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> – Дата звернення: 25.10.2018.

Наукове електронне видання

РОЗВИТОК ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ПРАВОВІ, ЕКОНОМІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНІ
АСПЕКТИ

ЗБІРНИК ТЕЗ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

(українською, англійською та російською мовами)

Видавець і виготовлювач:
Миколаївський національний аграрний університет
54020, м. Миколаїв, вул. Г. Гонгадзе, 9
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4490 від 20.02.2013 р.